

§ 135

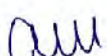

Dnr 2017/KS 0186 10

Kommunplan 2015-2018 med budget för 2018

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige

1. Utdebiteringen för 2018 fastställs till 19,50 kronor per skattekrona,
2. Inriktning och särskilda uppdrag som anges för verksamhetsområden och kommunala bolag fastställs,
3. Budgeterade ramanslag per verksamhetsområde för budgetåret 2018 och plan för 2019- 2021 fastställs,
4. Anslagen till förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola baseras på beräknad volym, och avräkning mot faktisk volym sker vid bokslut,
5. Verksamhetsområde 8 byter namn från Arbetscentrum till Arbete och integration,
6. Resultaträkning, kassaflödesanalys och balansräkning för budgetåren 2018-2021 enligt bilaga 1 till kommunplanen fastställs,
7. Förslag till investeringsprogram som redovisas i bilaga 4 till kommunplanen fastställs,
8. Lån får tas upp inom en ram på 1 100 miljoner kronor,
9. Ramen för koncernens rörelsekrediter fastställs till 150 miljoner kronor,
10. Kommunen tecknar sammantaget borgen såsom för egen skuld för Tyresö Bostäder AB:s låneförpliktelser upp till ett totalt högsta lånebelopp om 1 800 miljoner kronor, jämte därpå löpande ränta och kostnader,
11. Borgensavgiften för Tyresö Bostäder AB fastställs till 0,4 procent av vid var tidpunkt utnyttjad del, för övriga borgensåtaganden fastställs borgensavgiften i varje enskilt fall,
12. Följande taxor antas och börjar gälla från och med 1 januari 2018:
  - a. Reviderad taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning
  - b. Reviderad plan- och bygglovstaxa inklusive mät- och karttaxa,
13. Revisorernas budget för 2018 fastställs till 1,6 miljoner kronor samt
14. Kommunstyrelsens övriga förslag till revideringar av Kommunplan för 2015-2018 godkänns.

Marie Åkesdotter (MP) deltar inte i beslut.

Justerandes sign 		Utdragsbestyrkande
---	---	--

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelseförvaltningen har utifrån beslutad styrprocess upprättat förslag till budget för 2018 och plan för 2019-2021. Ärendet omfattar även förslag till ändringar i taxor. Ärendet ska beredas av kommunstyrelsen och beslutas i kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktige fastställde 2014 den politiska inriktningen av verksamheten under mandatperioden i Kommunplan 2015-2018. Budgeten revideras årligen utifrån förändrade förutsättningar avseende skatteintäkter och demografi. Detsamma gäller även för förekommande uppdrag till nämnderna.

Kommunledningsutskottet har berett ärendet och föreslår att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige att:

1. Utdebiteringen för 2018 fastställs till 19,50 kronor per skattekrona,
2. Inriktning och särskilda uppdrag som anges för verksamhetsområden och kommunala bolag fastställs,
3. Budgeterade ramanslag per verksamhetsområde för budgetåret 2018 och plan för 2019- 2021 fastställs,
4. Anslagen till förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola baseras på beräknad volym, och avräkning mot faktisk volym sker vid bokslut,
5. Verksamhetsområde 8 byter namn från Arbetscentrum till Arbete och integration,
6. Resultaträkning, kassaflödesanalys och balansräkning för budgetåren 2018-2021 enligt bilaga 1 till kommunplanen fastställs,
7. Förslag till investeringsprogram som redovisas i bilaga 4 till kommunplanen fastställs,
8. Lån får tas upp inom en ram på 1 100 miljoner kronor,
9. Ramen för koncernens rörelsekrediter fastställs till 150 miljoner kronor,
10. Kommunen tecknar sammantaget borgen såsom för egen skuld för Tyresö Bostäder AB:s låneförpliktelser upp till ett totalt högsta lånebelopp om 1 800 miljoner kronor, jämte därpå löpande ränta och kostnader,
11. Borgensavgiften för Tyresö Bostäder AB fastställs till 0,4 procent av vid var tidpunkt utnyttjad del, för övriga borgensåtaganden fastställs borgensavgiften i varje enskilt fall,
12. Följande taxor antas och börjar gälla från och med 1 januari 2018:

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	--	--------------------

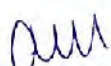

- a. Reviderad taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning
- b. Reviderad plan- och bygglovstaxa inklusive mät- och karttaxa,
- 13. Revisorernas budget för 2018 fastställs till 1,6 miljoner kronor samt
- 14. Kommunstyrelsens övriga förslag till revideringar av Kommunplan för 2015-2018 godkänns.

Sedan kommunledningsutskottets behandling har ny version av Kommunplan lagts till ärendet. Justeringarna är i huvudsak investeringarna där hela investeringsprogrammet uppdaterats efter genomgång av hittillsvarande utfall och behov av kompletteringsbeslut samt kvalitetsgranskning. Detta har gett följdjusteringar på kassaflöde och enstaka redigering i texten. Bilaga 5 som var fel tabell i föregående version, är nu utbytt till korrekt tabell. Ändringar från tidigare utskick är markerade med gult.

Ordförandeförslag

Ordförande Fredrik Sawestahl (M) föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att:

1. Utdebiteringen för 2018 fastställs till 19,50 kronor per skattekrona,
2. Inriktning och särskilda uppdrag som anges för verksamhetsområden och kommunala bolag fastställs,
3. Budgeterade ramanslag per verksamhetsområde för budgetåret 2018 och plan för 2019- 2021 fastställs,
4. Anslagen till förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola baseras på beräknad volym, och avräkning mot faktisk volym sker vid bokslut,
5. Verksamhetsområde 8 byter namn från Arbetscentrum till Arbete och integration,
6. Resultaträkning, kassaflödesanalys och balansräkning för budgetåren 2018-2021 enligt bilaga 1 till kommunplanen fastställs,
7. Förslag till investeringsprogram som redovisas i bilaga 4 till kommunplanen fastställs,
8. Lån får tas upp inom en ram på 1 100 miljoner kronor,
9. Ramen för koncernens rörelsekrediter fastställs till 150 miljoner kronor,
10. Kommunen tecknar sammantaget borgen såsom för egen skuld för Tyresö Bostäder AB:s låneförpliktelser upp till ett totalt högsta lånebelopp om 1 800 miljoner kronor, jämte därpå löpande ränta och kostnader,

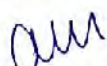

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	--	--------------------

11. Borgensavgiften för Tyresö Bostäder AB fastställs till 0,4 procent av vid var tidpunkt utnyttjad del, för övriga borgensåtaganden fastställs borgensavgiften i varje enskilt fall,
12. Följande taxor antas och börjar gälla från och med 1 januari 2018:
  - a. Reviderad taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning
  - b. Reviderad plan- och bygglovstaxa inklusive mät- och karttaxa,
13. Revisorernas budget för 2018 fastställs till 1,6 miljoner kronor samt
14. Kommunstyrelsens övriga förslag till revideringar av Kommunplan för 2015-2018 godkänns.

Yrkande

Anita Mattsson (S) yrkar bifall till Socialdemokraternas budgetalternativ samt att kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta att:

- som punkt 1. fastställa utdebiteringen för 2018 till 19,65 kronor per skattekrona,
- som punkt 2. fastställa inriktning och särskilda uppdrag som anges för verksamhetsområden och kommunala bolag enligt Socialdemokraternas budgetalternativ,
- som punkt 3. fastställa budgeterade ramanslag per verksamhetsområde för budgetåret 2018 och plan för 2019- 2021 enligt Socialdemokraternas budgetalternativ,
- som punkt 6. räkna om och fastställa resultaträkning, kassaflödesanalys och balansräkning för budgetåren 2018-2021 enligt Socialdemokraternas budgetalternativ,
- som punkt 7. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att omarbeta förslaget till investeringsprogram utifrån Socialdemokraternas budgetalternativ,
- som punkt 12 b. Kommunstyrelsen ges i uppdrag att omarbeta förslaget till plan- och bygglovstaxa inklusive mät- och karttaxa enligt Socialdemokraternas budgetalternativ,
- som punkt 14. Kommunstyrelsens övriga förslag till revideringar av

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	--	--------------------

Kommunplan för 2015-2018 enligt Socialdemokraternas budgetalternativ godkänns.

Ander Wickberg (SD) yrkar återremiss av punkt 7 och avslag till övriga förslag till beslut.

Beslutsgång

Ordföranden ställer frågan om förslag till beslut 7 ska återremitteras.

Ordföranden ställer frågan om förslag till beslut 7 ska avgöras idag.

Kommunledningsutskottet beslutar att förslag till beslut 7 ska avgöras idag.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 1. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 1. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller Anita Mattsons (S) yrkande på punkt 1. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 2. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 2. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller Anita Mattsons (S) yrkande på punkt 2. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 3. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 3. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller Anita Mattsons (S) yrkande på punkt 3. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 4. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 4. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 5. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 5. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	--	--------------------

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 6. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 6. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller Anita Mattsons (S) yrkande på punkt 6. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 7. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller Anita Mattsons (S) yrkande på punkt 7. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 8. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 8. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 9. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 9. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 10. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 10. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 11. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 11. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 12 a. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 12 a. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 12 b. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 12 b. Ordföranden ställer

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	--	--------------------

frågan om kommunstyrelsen bifaller Anita Mattsons (S) yrkande på punkt 12 b. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 13. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 13. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller ordförandeförslagets punkt 14. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen avslår ordförandeförslagets punkt 14. Ordföranden ställer frågan om kommunstyrelsen bifaller Anita Mattsons (S) yrkande på punkt 14. Kommunstyrelsen beslutar enligt ordförandeförslaget.

Bilagor

Kommunledningsutskottet protokollsutdrag 2017-08-09 §114.pdf

Tjänsteskrivelse Reviderad kommunplan 2015-2018 samt budget för 2018 och ekonomisk plan för 2019-2021.pdf

Kommunplan 2018 - 2017-08-16.pdf

Tjänsteskrivelse Revidering av taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggningar.pdf

VA-taxa.pdf

MSU Protokollsutdrag 2017-05-22 §61 Revidering plan- och bygglovtaxa.pdf

Byggnadsnämndens protokollsutdrag 2017-05-24 §36 Revidering plan- och bygglovtaxa.pdf

Protokollsutdrag GAN 2017-05-22 § 38 Byte av namn på verksamhetsområde 8.pdf

Budget för revisorerna 2018.pdf

Protokoll Förhandling enligt § 11 MBL inför beslut om Kommunplan och budget för 2018.pdf

Socialdemokraternas budgetalternativ 2018 version KS.pdf

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	--	--------------------

KOMMUNPLAN 2015-2018 OCH BUDGET FÖR 2018

Tyresö kommuns ekonomi är stabil och i bra balans. God hushållning med våra gemensamma resurser, effektivitet, nytänkande och goda medarbetare samt ett gott samarbete med grannkommunerna, inte minst på Södertörn, är några av skälen till den goda ekonomin.

Kommunfullmäktiges beslut

KOMMUNFULLMÄKTIGE BESLUTAR ATT:

1. Utdebiteringen för 2018 fastställs till 19,50 kronor per skattekrona,
2. Inriktning och särskilda uppdrag som anges för verksamhetsområden och kommunala bolag fastställs,
3. Budgeterade ramanslag per verksamhetsområde för budgetåret 2018 och plan för 2019- 2021 fastställs,
4. Anslagen till förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola baseras på beräknad volym, och avräkning mot faktisk volym sker vid bokslut,
5. Verksamhetsområde 8 byter namn från Arbetscentrum till Arbete och integration,
6. Resultaträkning, kassaflödesanalys och balansräkning för budgetåren 2018-2021 enligt bilaga 1 till kommunplanen fastställs,
7. Förslag till investeringsprogram som redovisas i bilaga 4 till kommunplanen fastställs,
8. Lån får tas upp inom en ram på 1 100 miljoner kronor,
9. Ramen för koncernens rörelsekrediter fastställs till 150 miljoner kronor,
10. Kommunen tecknar sammantaget borgen såsom för egen skuld för Tyresö Bostäder AB:s låneförpliktelser upp till ett totalt högsta lånebelopp om 1 800 miljoner kronor, jämte därpå löpande ränta och kostnader,
11. Borgensavgiften för Tyresö Bostäder AB fastställs till 0,4 procent av vid var tidpunkt utnyttjad del, för övriga borgensåtaganden fastställs borgensavgiften i varje enskilt fall,
12. Följande taxor antas och börjar gälla från och med 1 januari 2018:
  - a) Reviderad taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning
  - b) Reviderad plan- och bygglovstaxa inklusive mät- och karttaxa,
13. Revisorernas budget för 2018 fastställs till 1,6 miljoner kronor samt
14. Kommunstyrelsens övriga förslag till revideringar av Kommunplan för 2015-2018 godkänns.

Styrprocessen

För att kommunens vision ska kunna förverkligas krävs att hela organisationen arbetar mot de angivna målen. Styrprocessen är ett stöd i arbetet för att uppfylla kommunens uppdrag och mål.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige fastställer kommunplan med vision och strategiska mål inom fem prioriterade strategiska

målområden. Kommunfullmäktige anger även inriktning och anslagsfördelning för varje verksamhetsområde. De strategiska målen formuleras så att de är nedbrytbara på nämndnivå. Kommunfullmäktige har också möjlighet att ge särskilda uppdrag till nämnderna. Uppdragen till nämnderna kan beskrivas som åtaganden som omfattar specifika och avgränsade aktiviteter eller insatser som antingen är tidsatta eller ska genomföras under mandatperioden.

Nämndernas uppdrag

Nämnderna formulerar mål för varje verksamhetsområde utifrån relevanta strategiska mål. Dessa fastställs för ett år i taget. Nämnderna har även möjlighet att ge uppdrag till förvaltningarna. I nämndplanerna fastställs även kvalitetsgarantier för verksamhetsområdet. Nämndens riskhanteringsplan fastställs i samband med att nämndplanen beslutas.

Enheterna bidrar genom aktiviteter

Enheterna formulerar aktiviteter för verksamhetsutveckling och för att bidra till övergripande mål och vision. Enheterna har möjlighet att formulera egna mål inom ramen för enhetens uppdrag.

Uppföljning och analys är viktigt i målprocessen

Samtliga mål ska följas upp med hjälp av indikatorer. Indikatorerna följs med varierande frekvens beroende på de resultat som finns tillgängliga. Analys av resultaten visar om rätt effekter uppnåtts och om verksamheterna utvecklas åt rätt håll.

Omvärldsanalys

Omvärldsanalyser utgör långsiktiga strategiska planeringsunderlag för Tyresö kommun i samband med budgetarbetet. Utifrån omvärldsanalysen tas strategiska överväganden för att nå uppsatta mål och skapa den önskvärda framtiden.

Sammanfattning

Teknikutvecklingen har lett till enorma förändringar de senaste årtiondena; datorer, internet, mobiltelefoner, industrirobotar och mycket mer. Datorkapaciteten ökar nu i en sådan takt att datorer och robotar i framtiden kommer att utföra allt mer komplexa uppgifter i ett samhälle som kommer att vara ständigt uppkopplat. Teknikutveckling är ett område som bedöms som ett viktigt för kommunen att följa och skapa beredskap inför.

De förändringar som kommer till följd av teknikutvecklingen ställer stora krav på ett förändringsarbete inom alla kommunens verksamheter de kommande åren. År 2025 ser vi framförallt framför oss att:

- de flesta av informationstjänster, ansökningar och beslut kan utföras när som helst på dygnet och via automatiserade funktioner.
- nästan alla insatser och tjänster kommer att kunna utföras på distans
- i stort sett all elektronisk teknik kommer att vara trådlös, inbyggd eller bärbar och röststyrd
- virtual reality och augmented reality kommer att användas som verktyg inom alla verksamheter
- big data hjälper till att fatta beslut
- mycket kommer att vara uppkopplat och automatiseringen kommer att ta över en stor del av det arbete som idag utförs av personal.
- våra medborgare kommer att möta en förändrad arbetsmarknad och som arbetsgivare kommer vi att efterfråga en annan kompetens.

Rapporten Omvärlds- och trendanalys 2016 – Tema Teknikutveckling återfinns i ett särtryck.

Styrning av verksamheten – vision och strategiska målområden

Vision för Tyresö kommun 2030

I Tyresö bor nu drygt 60 000 invånare, och det finns en stark känsla för hemkommunen i Tyresö. Kommunens läge med närhet till naturen, skärgården, storstaden och en expansiv arbetsmarknad bidrar till den positiva utvecklingen. Den långsiktiga stadsbyggnadsplaneringen och genomtänkta mark-användningen är en del i framgången. Det har skapat ett Tyresö där livskvalitet, trygghet och hållbarhet står i främsta rummet. God ekonomisk hushållning, effektiva verksamheter och medveten prioritering av viktiga kärn-verksamheter placerar Tyresö i framkant när det gäller resultat och kvalitet.

Tack vare en målmedveten satsning på skolan och kunskap har utbildningsnivån höjts markant. Förskolan och grundskolan har ett särskilt fokus på att se varje individ och låta varje barn utvecklas utifrån sin potential. Utvecklingen har gått från en skola för alla till en skola för var och en där varje elev lotsas fram till att nå utbildningsmålen. Det finns en stor mångfald av alternativ i förskolan och skolan i Tyresö. Inom regionen finns det ett brett utbud av gymnasieutbildningar och en stor valfrihet. Tyresö i konkurrenskraft profilerar sig Tyresö mot entreprenörskap i nära kontakt både med näringsliv och arbetsmarknad. Tyresö är nu sedan flera år en av Sveriges bästa skolkommuner.

Tyresö är en välmående kommun med små sociala problem. Detta är en konsekvens av en ökad självförsörjning, låg arbetslöshet och rätt prioriteringar inom välfärdens kärna. Äldreomsorgen har prioriterats särskilt och är väl anpassad till de äldres behov och efterfrågan. Omsorgen präglas av mångfald och ger goda möjligheter till inflytande, valfrihet och självbestämmande. Det finns en variation av boendeformer för äldre i alla delar av kommunen.

Tyresö är en öppen, tolerant och välkomnande kommun som tar sin del av ansvaret för människor som flyr från krig och förtryck. I fokus för integrationsarbetet, som till-hör det bästa i landet, står att snabbt få nyanlända i arbete och egen försörjning. Även detta har bidragit till kommunens goda ekonomiska ställning och attraktionskraft.

Tyresö är känt för sitt framgångsrika föreningsliv, med stor bredd i utbudet och med barn och ungdomar står i. Tyresö har även år efter år legat i toppen när företagsklimatet rankas. Med ett rikt och differentierat näringsliv med många småföretagare är Tyresö något av ett Stockholms Gnosjö. God planering har möjlig-gjort nya företag och arbetsplatser i Tyresö inom en rad olika områden, vilket har stärkt serviceutbudet i kommunens olika delar. Skrubbaområdet har numera mängder av arbetsplatser.

Antalet besökande turister i kommunen har ökat bland annat genom att övernattningsmöjligheterna har blivit fler och genom att Tyresö slott och park fyllts med aktivitet.

Kommunens ekonomi är stabil och i bra balans. God hushållning med våra gemensamma resurser, effektivitet, nytänkande och goda medarbetare samt ett gott samarbete med grannkommunerna, inte minst på Södertörn, är några av skälen till den goda ekonomin.

Genom att ligga i framkant i användandet av ny teknik, digitalisering och innovationer har välfärden i Tyresö kommun kunnat stärkas och effektiviseras. Tyresö kommun har arbetat kontinuerligt och målinriktat för att erbjuda moderna lösningar till medborgare och företag. Tyresö är Sveriges första riktiga 24-timmars kommun.

Tyresö har uppmärksammats för sina särskilda satsningar på att öka fokus på medborgarna och sätta Tyresöborna i centrum. Öppenhet, nåbarhet och lyhördhet präglar kommunens arbete. Det har resulterat i en topposition i landet vad gäller nöjda medborgare.

Byggtakten av nya bostäder bidrar till såväl lokal som regional tillväxt. Tyresö är med och tar långsiktigt ansvar för att förbättra bostadssituationen i Stockholms län. Här finns en bra blandning av olika boendeformer i form av bostads- och hyresrätter och egna hem. Tyresö centrum är omtalat för satsningen på en genomtänkt förtätning där en del höga byggnader har byggts och en ökad stadsmässighet förverkligats. Trollbäcken är fortsatt en grön och lummig villastad. Där finns ett utvecklat serviceutbud, inte minst tack vare de mindre förtätningar som genomförts runt Trollbäckens centrum. Den lokala servicen är god i Tyresö Strand där Trädgårdsstaden har färdigställts. Ett nytt mindre centrum med småskalig service har tillkommit vid Trinntorp. Den varsamma omvandlingen av Östra Tyresö som har pågått under många år är färdig.

Infrastrukturen har byggts ut med fokus på framkomlighet och säkerhet för olika trafikslag. Gång- och cykelvägnätet är väl utbyggt och -sammanlänkat med våra grannkommuner, vilket lett till att cykelåkandet ökat markant. Kollektivtrafiken fungerar bra med korta restider till såväl Stockholm som Nacka och Södertörnskommunerna genom utbyggda tvärförbindelser och även spårbunden trafik. Tvärförbindelserna inom Tyresö är goda. Det medvetna miljöarbetet och förverkligandet av åtgärderna i klimatstrategin har gett goda resultat.

LIVSKVALITET – DEN ATTRAKTIVA KOMMUNEN

Visionen om Tyresö som den mest attraktiva kommunen i Stockholmsregionen ska präglade allt arbete. Det ska vara styrande för den fysiska planeringen av kommunen. Det ska präglade den mångfald av verksamheter som bedrivs av kommunen eller finansieras via kommunen oavsett om det handlar om skola, äldreomsorg eller parkförvaltning. En genomtänkt och långsiktig stadsplanering ska möjliggöra ett Tyresö som växer och tar ansvar i Stockholmsregionen, samtidigt som Tyresös värden – närhet till naturen och stora grönområden, närhet till vatten och skärgård, närhet till storstaden och vår trygghet i vardagen – ska värnas. Det ska vara lätt att leva i Tyresö och vara Tyresöbo. Tillsammans, i dialog med alla Tyresöbor, skapar vi framtidens Tyresö, den attraktivaste kommunen där man vill leva hela livet.

Strategiskt mål

Tyresö är en av Sveriges mest attraktiva boendekommuner.

Indikator

Medborgarundersökning – Hur bedömer medborgarna Tyresö kommun som en plats att bo och leva på
(Nöjd-Region-Index)

Medborgarundersökning – Tyresöborna om kommunen som en plats att rekommendera vänner och bekanta att flytta till.

Tyresös placering i tidningen Fokus ranking

Strategiskt mål

Tyresö är en av Sveriges bästa skolkommuner

Barn- och utbildningsnämnden har definierat tre delmål för att nå målet att bli en av Sveriges bästa skolkommuner. För att nå målet ska förskola och grundskola präglas av trygghet, delaktighet och höga resultat.

Indikator

Grundskola – Sammanvägt resultat i grundskolan, lägeskommun, ranking.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Konkurrensutsättning

All kommunal verksamhet, med undantag för myndighetsutövning och verksamheter som enligt lag eller beslut av kommunfullmäktige ska undantas, kan prövas för konkurrensutsättning. Det gäller såväl befintliga som nya verksamheter. Nämnderna ska eftersträva att erbjuda olika alternativ för att ge medborgarna ökad mångfald och valfrihet. Mångfald innebär bland annat olika huvudmannaskap och driftsformer. Nämnderna ska därför i sina planer (nämndplaner) årligen redovisa dels vilka verksamheter som kommer att prövas för konkurrensutsättning eller införande av valfrihetssystem, dels resultatet av tidigare beslut om nya driftsformer eller införande av valfrihetssystem. När verksamheter konkurrensutsätts ska egenregianbud inte lämnas.

Ekologiska livsmedel

Nämnderna ska medverka till att andelen ekologiska livsmedel uppgår till minst 30 procent.

MEDBORGARFOKUS – VARJE TYRESÖBO I CENTRUM

Tyresö kommun arbetar utifrån ett medborgarperspektiv. Det innefattar hög servicekänsla, god nåbarhet, gott bemötande och stor lyhördhet gentemot medborgarna – både som myndighet och serviceorganisation. Kommunen har en fristående tillsynsorganisation för att trygga kvaliteten och stimulera verksamhetsutvecklingen. Vår samordnade satsning på e-tjänster förenklar medborgarens vardag och ger en snabbare ärendehantering. Vi beaktar även tillgänglighetsaspekter för att underlätta för personer med funktionsnedsättning. Kommunens gemensamma integrationsstrategi är vägledande för samtliga verksamheter i arbetet med mottagande och integration. De gemensamma förhållningssätt som ska genomsyra våra kontakter med medborgarna är:
Medborgarperspektiv: Tyresö kommun har ett uttalat medborgarperspektiv med stor servicekänsla och lyhördhet gentemot enskilda invånare.

Valfrihet: Tyresö kommun erbjuder olika alternativ för att ge medborgarna ökade valmöjligheter.

Respekt: Tyresö kommun visar tolerans och respekt för den enskilde individen och människors lika värde.

Närhet: Tyresö kommun ska bidra till ett samhälle där beslut så långt som möjligt fattas av eller nära människor själva.

Tillgänglighet: Tyresö kommun ska vara tillgänglig som arbetsplats och som serviceorganisation för alla.

Strategiskt mål

Tyresöborna är nöjda med den kommunala servicen.

Indikator

Medborgarundersökning – Vad tycker medborgarna i Tyresö kommun om kommunens verksamheter (Nöjd-Medborgar-Index)

Strategiskt mål

Tyresöborna kan påverka kommunens verksamhet.

Indikator

Medborgarundersökning – Vad tycker medborgarna i Tyresö kommun om inflytandet i kommunen (Nöjd-Inflytande-Index)

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Tillgänglighetsplanens förslag på aktiviteter behandlas för respektive verksamhetsområde vid framtagandet av nämndplan. Kommunövergripande förslag på aktiviteter behandlas av kommunstyrelsen.

BLOMSTRANDE NÄRINGSLIV

Entreprenörsandan är stark i Tyresö

Kommunen främjar företagsklimatet och inbjuder till nyetableringar av företag. En nära samverkan med näringslivet är en framgångsfaktor. Genom god planering kan fler arbetsplatser och företag få utrymme att etablera sig och växa i Tyresö. Det ska vara enkelt att vara företagare och entreprenör i Tyresö - kommunens service ska vara god och snabb. Vi konkurrerar aldrig med näringslivet. Ett bra lokalt företagsklimat bidrar till hög sysselsättningsgrad och få arbetslösa.

Strategiskt mål

Tyresö hör till de 25 bästa kommunerna i Sverige när det gäller företagsklimat.

Indikator

- Företagare bedömer kommunens företagsklimat

Strategiskt mål

Tyresös företagare är nöjda med den service och det bemötande de får i kommunen.

Indikator

- Så uppfattar företagare den service de fått från kommunen .

Strategiskt mål

Arbetslösheten i Tyresö är bland de lägsta i regionen och sysselsättningsgraden hög.

Indikator

- Arbetslösa i kommunen i åldern 16–24 år – andel av invånarna.
- Arbetslösa i kommunen i åldern 18–64 år – andel av invånarna.

GOD OCH LÅNGSIKTIG HUSHÅLLNING MED EFFEKTIVA VERKSAMHETER

Tyresö kommun har en långsiktigt stabil ekonomi med fokus på kommande generationer. För en långsiktigt stabil ekonomi är det nödvändigt att ha vissa överskott för att möta behov av investeringar, underhåll, utbyggnad, tillväxt och kommunens pensions-åtaganden mot våra medarbetare. Kommunens arbete präglas av effektivitet, enkelhet och ett tydligt fokus på nöjda medborgare. En strävan är att samordna resurser och se till gemensamma behov som kommunen och medarbetarna har. Tyresö kommun visar respekt för skattebetalarna – Tyresöborna – genom att sträva efter kostnadseffektivitet och arbetsmetoder som ger bästa möjliga resultat. Den kommunala utdebiteringen ska hållas på lägsta möjliga nivå för att möjliggöra god och långsiktig hushållning i kommunen.

Strategiskt mål

Verksamheterna i Tyresö kommun utvecklas genom innovativa och effektiva processer.

Indikator

Bedömning från förtroendevalda – andel som upplever att de får beslutsunderlag av hög kvalitet i god tid.
Bedömning från chefer och medarbetare – andel som upplever att verksamhetens processer är effektiva.
Bedömning från chefer och medarbetare – andel som anser att verksamheten har ett innovativt klimat.
Servicenivåer för kommunens handläggning av ärenden är uppfyllda till 100 procent.

Strategiskt mål

Kommunens samlade resultat, i den reguljära verksamheten, uppgår till minst två procent av skatteintäkter och statsbidrag under mandatperioden.

Indikator

Ekonomi – årets resultat i förhållande till skatte-intäkter, generella statsbidrag och utjämning

Strategiskt mål

Investeringar i den skattefinansierade verksamheten finansieras via kassaflöde från den löpande verksamheten.

Indikator

Andel investeringar i skattefinansierad verksamhet som finansierats med egna medel.

Strategiskt mål

Varje verksamhetsområde ska bedrivas inom ramen för tilldelade ekonomiska resurser.

Indikator

Ekonomiskt resultat, utfall av verksamhetsområdets intäkter och kostnader, samt prognos för helår.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Taxor och avgifter

Alla nämnder ska årligen se över sina taxor och avgifter i syfte att avgiftsintäkterna ska bidra till verksamheternas finansiering.

ATTRAKTIV ARBETSGIVARE

Tyresö kommun präglas av en god service till medborgarna. För detta krävs motiverade och kompetenta chefer och medarbetare samt ett kreativt och gott arbetsklimat. Tyresö ska stärka sin profil som attraktiv arbetsgivare för att kunna rekrytera och behålla kompetent personal. Tyresö erbjuder många vägar in till arbete i kommunen. Vi erbjuder stimulerande arbetsuppgifter i en utvecklande miljö, god arbetsmiljö, goda möjligheter till utveckling av karriären samt konkurrenskraftiga löner.

Strategiskt mål

Medarbetarna rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare.

Indikator

- Andel av kommunens anställda som skulle rekommendera Tyresö kommun som arbetsgivare

Strategiskt mål

Medarbetarnas sjukfrånvaro är lägre än fyra procent.

Indikator

- Den totala sjukfrånvaron (%) i hela kommunen

Strategiskt mål

Sysselsättningsgraden är anpassad till de anställdas önskemål.

Indikator

- Andel av de anställda i kommunen som anger att sysselsättningsgraden är anpassad till deras önskemål.

Planeringsförutsättningar

Planeringsförutsättningar för kommunplan och budget syftar till att belysa faktorer som påverkar kommunens planeringsförutsättningar på kort och medellång sikt. Kommunens finansiella förutsättningar styrs bl.a. av hur konjunkturen och sysselsättningen i Sverige utvecklas. Statens beslut och statsbidrag samt lagstiftning som påverkar kommunens verksamheter har också betydelse.

Befolkningsutvecklingen är tillsammans med konjunkturutvecklingen viktiga parametrar för att bedöma påverkan på Tyresö kommun. Folkmängden samt dess sammansättning har betydelse för hur kommunen ska dimensionera sin verksamhet, framförallt gäller det planeringen av barn- och ungdomsverksamheten samt verksamheten för äldre.

Samhällsekonomi

SKL:s (Sveriges kommuner och landsting) bedömningar om samhällsekonomins utveckling och skatteunderlaget ligger till grund för kommunens planeringsförutsättningar.

Svensk ekonomi fortsatt stark

Tillväxten i den svenska ekonomin är för närvarande stark, med kraftig sysselsättningsökning och bra tillväxt i skatteunderlaget. Sverige har högkonjunktur. Efterfrågan på arbetskraft är stor och det blir allt svårare för arbetsgivarna att hitta arbetskraft med rätt kompetens, framförallt i kommunsektorn. Högkonjunkturen väntas kulminera under 2018. För åren där efter, 2019–2020, antas ekonomin successivt återgå till ett konjunkturellt normaltillstånd vilket innebär att sysselsättningen stagnerar och att skatteunderlaget utvecklas svagare.

Inhemsk efterfrågan bromsas in

Under de tre senaste åren, det vill säga från 2013 till 2016, har inhemsk efterfrågan ökat mycket snabbt. Sammantaget har ökningen uppgått till 3–4 procent årligen. Framför allt har investeringarna, speciellt byggnadsinvesteringarna, vuxit mycket snabbt. Även statens och kommunsektorns konsumtion har utvecklats väsentligt starkare än normalt. SKL gör nu bedömningen att utvecklingen av inhemsk efterfrågan bli mer måttlig framöver.

Tabell 1: Nyckeltal för svensk ekonomi

Nyckeltal för svensk ekonomi

	2015	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Försörjningsbalans							
% förändring i fasta priser	mdkr						
BNP	4 181	4,1	3,3	2,8	2,1	1,4	1,7
Import	1 708	5,5	3,7	2,9	4,5	3,8	3,9
Hushållens konsumtion	1 884	2,7	2,2	2,4	2,5	1,3	1,6
Öffentlig konsumtion	1 086	2,5	3,1	1,5	0,9	1,7	2,6
Stat	290	2,9	3,0	1,3	1,8	3,0	3,4
Kommuner	796	2,4	3,1	1,5	0,6	1,2	2,3
Fasta bruttoinvesteringar	989	7,0	5,9	4,6	3,3	2,4	1,1
Lagerinvesteringar*	23	0,3	0,1	-0,6	0,0	0,0	0,1
Export	1 906	5,7	3,4	4,6	4,1	2,9	3,3
Summa användning		4,3	3,4	2,9	2,8	2,1	2,3
BNP kalenderkorrigerad		3,8	3,0	3,1	2,3	1,4	1,4

* Lageromslag i procent av BNP

Källa: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Landsting

Befolkningsutveckling

Befolkningen i Sverige har passerat 10 miljoner invånare. Om knappt tio år beräknas folkmängden ha ökat med ytterligare 1 miljon och befolkningen i Sverige passerar elva miljoner. Sedan några år tillbaka ökar antalet yngre och antalet äldre i befolkningen förhållandevis snabbt. Det gör att behoven av kommunernas verksamhet tenderar att växa. De personer som föranleder de högsta kostnaderna är barn, unga och gamla, då välfärdens verksamheter, såsom äldreomsorg, barnomsorg och skola, främst riktar sig mot dessa grupper. Detta förhållande är inte tillfälligt utan kommer att bestå under de kommande tio till femton åren. Ökningen av antalet personer som står för det mesta av skatteintäkterna, personer i yrkesverksam ålder, är betydligt blygsammare. Utvecklingen av antalet invånare i åldern 20–64 år skulle ha minskat i Sverige som helhet om inte antalet som invandrat till Sverige i ålderskategori ökat de senaste åren.

De senaste prognoserna över befolkningsutvecklingen i Tyresö kommun visar på en fortsatt tillväxt av antalet invånare, en tillväxt som väntas öka under planeringsperioden. Av *Tabell 2* framgår hur befolkningen bedöms utvecklas framöver, totalt samt fördelat på de åldersgrupper som den kommunala servicen främst riktar sig till. Merparten av den sammantagna befolkningsökningen sker i yrkesverksam ålder. Den procentuella ökningen är störst i åldrarna för förskola, grundskola och gymnasium samt de äldsta pensionärerna. Sammantaget ger den framtida befolkningsutvecklingen fortsatt ökade behov av välfärdstjänster.

Tabell 2: Befolkningsutveckling

Befolkningsutveckling för valda åldersgrupper, åren 2016-2026

Ålder	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
0	519	553	586	624	670	712	720	725	726	735	735
1-5	2 982	2 997	3 120	3 235	3 392	3 652	3 798	3 863	3 904	3 956	3 987
6	658	618	615	686	706	657	698	754	773	791	804
7-12	4 186	4 137	4 090	4 074	4 122	4 192	4 161	4 174	4 269	4 394	4 459
13-15	1 948	2 035	2 107	2 178	2 187	2 214	2 248	2 232	2 174	2 111	2 137
16-18	1 834	1 885	1 951	1 992	2 107	2 201	2 266	2 259	2 268	2 302	2 282
19-64	27 179	27 383	28 130	29 166	30 378	31 564	32 023	32 441	32 737	33 230	33 603
65-79	5 960	5 929	5 949	5 978	6 061	6 184	6 233	6 258	6 135	6 162	6 238
80-	1 837	1 920	2 021	2 143	2 310	2 459	2 607	2 778	2 924	3 061	3 198
Summa	47 103	47 458	48 569	50 076	51 933	53 835	54 754	55 384	55 910	56 742	57 443

Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning

Kommunens största intäkter är skatter och statsbidrag. Skatteintäkterna utgörs av de skatter som kommuninvånarna betalar. För att utjämna för inkomstskillnader mellan landets kommuner finns ett system för utjämning av intäkter, den så kallade inkomstutjämningen. I inkomstutjämningen garanteras alla kommuner ett skatteunderlag på 115 procent av medelskattekraften. Kommuner som har en skattekraft under 115 procent får ersättning via inkomstutjämningen och vice versa. För att utjämna i skillnader i kostnader mellan kommuner finns ett mellankommunalt system för utjämning av kostnader, vars syfte är att skapa förutsättningar för alla kommuner i landet att ge en likvärdig service till invånarna.

Skattekraften i Tyresö kommun uppgick beskattningsåret 2014 till 112 procent av riksgenomsnittet, den så kallade medelskattekraften. Det betyder att kommunen får intäkter via inkomstutjämningen. Tyresö kommun har en strukturkostnad (SCB 2016) som är högre än genomsnittet för Sveriges kommuner. Kommunen får därför ett bidrag via systemet för kostnadsutjämning.

Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning har beräknats utifrån prognos som Sveriges kommuner och landsting (SKL) lämnade 27 april 2017. Kommunens intäkter beräknas till sammanlagt drygt 2,5 miljarder kronor 2018, se *diagram 1*.

Övriga verksamhetskostnader

Det finns kostnader i kommunens verksamhet som inte återfinns i nämndernas verksamheter. Den största enskilda kostnaden är den för pensioner. Det är dels utbetalning av pensioner till före detta anställda, dels förändring av pensionskulden. Kommunens totala kostnad för pensioner framgår i diagram 2. Kommunens kostnad för pensioner kommer att öka kraftigt från och med 2018. Det är framför allt kostnaden för tjänstepensionerna som ökar, vilket i sin tur beror på att stora personalgrupper, företrädesvis lärare, fått inkomster som berättigar till tjänstepension.

Diagram 1: Skatter, generella statsbidrag och utjämning (diagram bytt, skatter resp statsbidrag hade bytt plats i tidigare version)

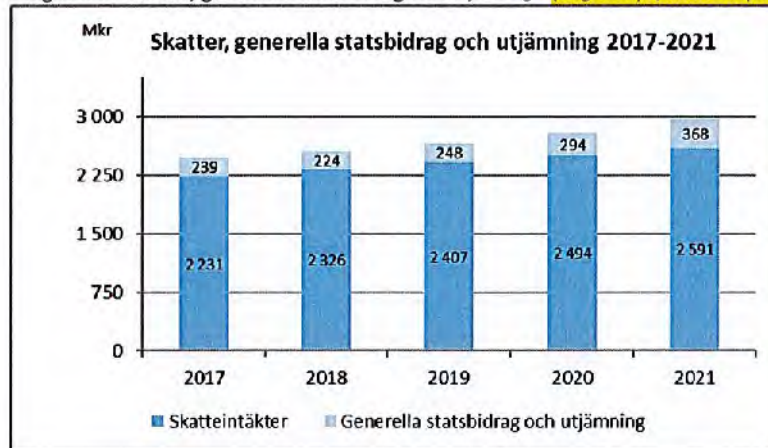

Diagram 2: Pensionskostnader

Driftbudget 2018 och plan 2019-2021

Kommunen ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Fullmäktige har i kommunplanen för mandatperioden 2015–2018 fastställt en resultatnivå i den reguljära verksamheten som motsvarar två procent av skatter och statsbidrag som ett mål för god ekonomisk hushållning. Målet har sats för att kunna finansiera investeringar i skattefinansierad verksamhet utan ökad upplåning.

Resursfördelning verksamhetsområden

Anslagen till verksamhetsområdena ges som fasta respektive demografibaserade anslag. Varje år fastställs volymeräknade anslag för samtliga verksamhetsområden utom näringsliv, kommunförbund och politisk verksamhet. Utöver detta kan det tillkomma politiska prioriteringar som påverkar anslagsfördelningen.

Resultatmål

Målet under mandatperioden är att kommunens samlade resultat ska uppgå till två procent av skatter, statsbidrag och utjämning varje år. Med den tillväxttakt som kommunen har bör resultatnivån på sikt öka. I planen ingår

volymökningar enligt befolkningsprognos och prisjusteringar om 2 procent. Särskilda satsningar görs på de pedagogiska verksamheterna samt inom äldreomsorg, individ och familjeomsorg och funktionshinderområdet. De finansiella kostnaderna beräknas öka från och med 2018 till följd av ökad upplåning för att finansiera investeringsprogrammet. Den av kommunstyrelsen beslutade satsningen på en utvecklingsstrategi för ett växande Tyresö väntas bidra till att resultatet successivt stärks under planeringsperioden mot en långsiktigt hållbar nivå. Se tabell 3.

Sammantaget uppgår verksamheternas nettoramor 2018 till 2 515 miljoner kronor. Det är ca 94 miljoner mer än i 2017 års budget. Verksamheterna tillförs under 2018 knappt 38 miljoner kronor för volymökningar. Anslagen ökar (i fasta priser) till verksamheterna med ca 312 miljoner kronor under perioden 2018-2021. 2021, varav den demografibaserade ökningen står för ca 192 miljoner kronor.

Tabell 3: Driftsbudget i sammandrag 2017-2021, miljoner kronor.

Driftbudget i sammandrag 2017-2021, miljoner kronor.

	2017	2018	2019	2020	2021
Verksamhetens nettokostnader	-2 420,7	-2 515,1	-2 591,1	-2 684,4	-2 827,3
Skatter, generellastatsbidrag och utjämning	2 470,4	2 550,2	2 654,8	2 788,2	2 959,1
Finansnetto	-6,0	-8,5	-10,5	-12,5	-14,5
Årets resultat	43,7	26,6	53,2	91,3	117,3

Tabell 4: Demografins ekonomiska effekter, 2017-2021.

Förändring av ramor till följd av demografi, 2017 års prisnivå, tusen kronor.

Verksamhetsområde - VO	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Förskola*	0	2 429	4 204	11 776
Grundskola*	1 378	5 805	9 573	6 993
Individ- och familjeomsorg*	3 170	5 462	6 473	6 566
Omsorg om personer med funktionsnedsättning	5 448	5 558	5 671	5 786
Äldreomsorg*	12 324	17 321	19 386	21 582
Gymnasieskola*	7 816	6 092	8 965	12 011
Vuxenutbildning*	654	988	1 155	1 131
Arbetscentrum*	230	348	407	398
Bibliotek, kultur och fritid, inkl. fritidsgårdar*	2 304	3 520	3 938	4 141
Plan och exploatering	554	565	576	588
Väghållning och park	1 410	1 438	1 467	1 497
Miljö, trafik och övrigt	109	112	114	116
Gemensam verksamhet	2 367	2 415	2 463	2 512
Bygglövsverksamhet	105	107	110	112
Totalt	37 869	52 159	64 502	75 208

* Verksamheternas anslagsförändring till följd av förändringar i befolkningsstruktur

[Kommentar: Tabellen tar ej hänsyn till eventuella generella uppräknings av exempelvis priser.]

Politiska prioriteringar

Utöver kompensationen för volymförändringar i verksamheten sker en indexuppräknings om 2 procent till samtliga områden utom näringsliv där ramen istället utökas med 150 tkr. Därefter fördelas resurser utifrån de politiska prioriteringar som föreslagits under planperioden. För år 2018 genomförs särskilda satsningar på de pedagogiska verksamhetsområdena samt äldreomsorg, individ- och familjeomsorg, funktionshinderområdet och arbetscentrum.

Investeringar och finansiering

Investeringsprogrammet för perioden 2017–2021 omfattar **2 096 mkr**. Utgifterna fördelas enligt diagram 3. **(uppdaterad total)**

Den största enskilda investeringen under perioden är en ny skola i Fornudden. Andra större investeringsprojekt är:

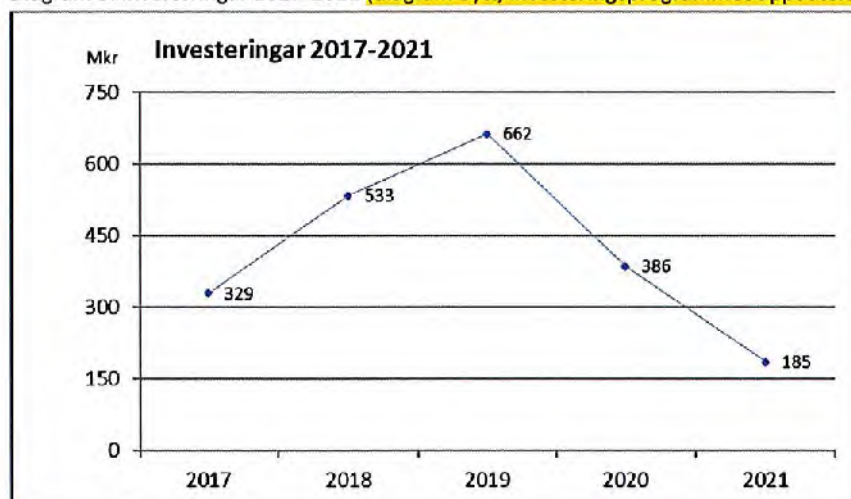
- utveckling av Norra Tyresö Centrum
- nya förskolor i takt med befolkningsökning och exploatering mark till nya bostadsområden
- ny ishall i anslutning till Tyresövallen
- byggnation av gator, vatten och avlopp i östra Tyresö, Solberga, Raksta och Bergholm.
- ny skola med idrottshall i Trollbäcken
- utveckling av Alby fritidsområde.

Hela investeringsprogrammet framgår av *bilaga 4*.

För att finansiera investeringarna kommer upplåningen att öka. Upplåningsbehov och låneskuld framgår av *tabell 5*.

Låneskulden per invånare beräknas öka från 20 tkr per invånare 2017 till 42 tkr per invånare 2021 om investeringsprogrammet lånefinansieras. I investeringsprogrammet framgår att en del av tillväxten finansieras genom exploateringsbidrag. I takt med att kommunens attraktivitet ökar, finns möjlighet att dessa bidrag kan öka. Strategier för finansiering av investeringar ska tas fram, som också belyser alternativa finansieringsmöjligheter. Det totala investeringsprogrammet redovisar nettokostanden, dvs totala investeringsutgiften minus motsvarande exploateringsintäkter där sådana är möjliga. *Se diagram 4*.

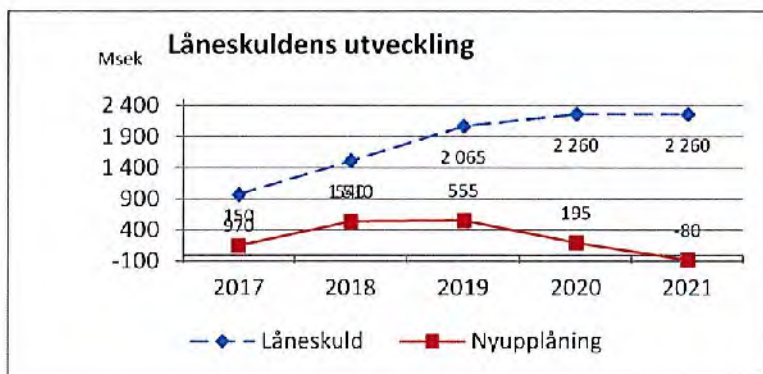
Diagram 3: Investeringar 2017-2021 **(diagram bytt, investeringsprogrammet uppdaterat)**

Tabell 5: Låneskuld per invånare

Låneskuld, tkr/invånare					
År	2017	2018	2019	2020	2021
Tkr/invånare	20	31	41	44	42

Diagram 4: Nyupplåning och låneskuld

Styrning och uppföljning av nämndernas verksamheter

I detta kapitel redogör vi för kommunens 21 verksamhetsområden samt styrningen och uppföljningen av nämndernas och bolagens verksamheter inom de olika områdena. För varje verksamhetsområde anges med vilken inriktning verksamheten ska bedrivas och vilka särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden. Anslaget för perioden anges i 2017 års prisnivå utifrån de demografiska förutsättningar och politiska prioriteringar som anges i denna kommunplan för åren 2015–2018. Anslaget omprövas och fastställs av kommunfullmäktige varje år utifrån bland annat förändrade demografiska förutsättningar.

Verksamhetsområde 1 – Förskola och pedagogisk omsorg

Verksamhet och syfte

Förskolan vilar på demokratins grund. Utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

Förskolan ska uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Verksamheten ska präglas av omsorg om individens välbefinnande och utveckling. Inget barn ska i förskolan utsättas för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, och inte heller utsättas för annan kränkande behandling. Barnhälsan är en stödfunktion som arbetar med konsultation och handledning gentemot förskolans personal med barnet i fokus.

Förskolan i Tyresö arbetar med att skapa inkluderande lärmiljöer. En förskola och skola för var och en är ett värdegrundsarbete som bedrivs inom hela förvaltningen och är ett ständigt pågående arbete.

Verksamhetens inriktning

Tyresös invånare ska erbjudas kvalitet och valfrihet. Önskemålen om barnomsorgsform varierar såväl mellan olika familjer som inom samma familj och även under olika perioder av ett barns uppväxt. En viktig utgångspunkt är att det ska vara möjligt för båda vårdnadshavarna att förena arbetsliv med ansvar för barn och familj. För att möjliggöra arbete på obekvämt arbetstid och även på detta område verka i enlighet med arbetslinjen, så finns omsorg och förskoleverksamhet på kvällar, nätter och tidig morgon.

Tyresös förskolor ska ha en hög kvalitet i verksamheten. Kvalitet skapas genom kunnig och engagerad personal. Förskolorna måste ha en tydlig och uthållig utvecklingsstruktur och arbetet med att förbättra kvaliteten måste ske systematiskt och kontinuerligt. Personalen i förskolan är viktig för barnens utveckling och bör därför få det stöd, den vidareutbildning och den utrustning som krävs. Det är viktigt att alla medarbetare är utbildade i den pedagogik som används på förskolan.

I förskolan ska alla känna sig trygga. Det är därför viktigt att barngrupperna är tillräckligt små för att barnen ska kunna utvecklas under lugna och ordnade former samt att förskolorna har en personaltäthet som gör att alla barn blir sedda. Diskriminering och kränkningar måste konsekvent bekämpas och i Tyresö råder nolltolerans. Insatser mot diskriminering och kränkningar ska alltid bygga på dokumenterat framgångsrika forskningsbaserade åtgärder.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Arbeta för ökad personaltäthet och minskade barngrupper

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden **

- Inleda ett målmedvetet och långsiktigt arbete med kompetensförsörjning
- Genomlys behovet av förskoleplatser i alla kommundelar
- Bereda förskoleplats upp till 30 timmar per vecka för barn till arbetsökande.
- Öppna en förskola med flexibla öppettider för omsorg tidiga morgnar och sena kvällar.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat.

Aktuella investeringar under perioden för VO 1

Nybyggnad av förskolor i Östra Tyresö och Centrum

Reinvestering i Skindans förskola

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 1	327,0	339,4	353,6	375,4
- Förskola och pedagogisk omsorg				

VERKSAMHETSOMRÅDE 2 – Grundskola inklusive grundsärskola och fritidshem

Verksamhet och syfte

Verksamheten vilar på demokratins grund. Utbildningen syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska präglade verksamheten. Ingen elev i skolan ska utsättas för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, och inte heller utsättas för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Grundsärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar

och så långt det är möjligt motsvara den som ges i grundskolan. Grundsärskolan undervisar i samma ämnesområden som grundskolan medan träningskolan undervisar utifrån fem kunskapsområden. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Elevhälsans arbete ska främst bedrivas förebyggande och främja lärande och hälsa. Elevhälsan ska fokusera på att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål genom konsultation, utredning och handledning med eleven i fokus. Grundskolan i Tyresö arbetar med att skapa inkluderande lärmiljöer. En förskola och skola för var och en är ett värdegrundsarbete som bedrivs inom hela förvaltningen och är ett ständigt pågående arbete.

Verksamhetens inriktning

Eleverna i Tyresös grundskolor ska få en bra utbildning. Alla elever, oavsett bakgrund, ska ha en bra grund att stå på för att kunna förverkliga sina drömmar i livet. För att göra det möjligt måste utbildningen hålla en hög kvalitet. Det pedagogiska ledarskapet är tydligt och våra rektorer har kunskap och kompetens för att tolka uppdraget, omsätta det i undervisningen samt styra och leda arbetet för en hög målluppfyllelse för eleverna.

Tyresös skolor har en hög kvalitet i undervisningen. Kvalitet skapas genom kunniga och engagerade lärare, som ger varje elev möjlighet att nå kunskapsmålen. Det stimulerar viljan och lusten att lära mer. Skolan blir aldrig bättre än mötet mellan lärare och elev. Därför ska vi satsa på våra lärare. Det handlar inte bara om löner, det handlar också om vidareutbildning, tydliga karriärmöjligheter och höga krav vid rekrytering. Skolorna måste därför ha en tydlig och uthållig utvecklingsstruktur, och arbetet med att förbättra kvaliteten måste ske systematiskt och kontinuerligt. I skolan ska alla känna sig trygga och ha arbetsro. Diskriminering och kränkande behandling måste konsekvent bekämpas och i Tyresö råder nolltolerans. Allt arbete mot mobbning och kränkningar inom skolverksamheten och på fritidshemmen ska bygga på dokumenterat framgångsrika forskningsbaserade åtgärder.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Inleda ett målmedvetet och långsiktigt arbete med kompetensförsörjning

Stärka studie- och yrkesvägledningen i syfte att minska studieavbrott på gymnasiet.

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden **

Arbeta för ökad lärartäthet i lågstadiet

Genomlys behovet av grundskoleplatser i alla kommundelar

*Se bilaga 5 för redovisat resultat.

Aktuella investeringar under perioden

- Ny skola, Fornudden
- Nybyggnation idrottshall, Fornudden
- Utemiljö vid skola och idrottshall
- Reinvesteringar, anpassningar, om – och tillbyggnader skolor

Anslag från fullmäktige

	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 2	685,8	691,6	701,2	708,2
- Grundskola inkl. grundsärskola och fritidshem				

Verksamhetsområde 3 – Individ- och familjeomsorg

Verksamhet och syfte

Verksamhetens syfte är att vara ett skydds nät och en garanti för att de som bor eller vistas i kommunen får den hjälp och det stöd de behöver för att kunna leva i ekonomisk och social trygghet. Biståndet utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Individ- och familjeomsorgen omfattar såväl allmänt förebyggande som individuellt inriktade insatser för barn, ungdomar och vuxna. Insatserna kan gälla exempelvis:

- förebyggande insatser
- familjerådgivning
- insatser för barn och ungdom
- mottagande av ensamkommande flyktingbarn
- stödboende
- missbruksvård
- anhörigstöd
- ekonomiskt bistånd

Verksamhetens inriktning

Visionen för Tyresö är att bli den mest attraktiva kommunen i regionen att bo och leva i. Vi vill att detta omfattar alla Tyresöbor. Kommunen ska erbjuda olika typer av stöd till den som inte upplever sig klara sin livssituation ekonomiskt eller socialt. Tidiga insatser ger bättre förutsättningar för en stabil livssituation. Därför ska det finnas ett utbud av evidensbaserade stödinsatser som inte kräver utredning eller biståndsbeslut med målet att stärka den enskildes självständighet. Tillsammans med andra förekommande aktörer och huvudmän -sätter vi individens bästa i fokus. Det personliga ansvaret för egen försörjning är en grundläggande skyldighet. Utgångspunkten för ekonomiskt bistånd ska därför vara att försörjningsstöd är av tillfällig art. Genom tidig myndighetssam-verkan ges rätt stöd för att den enskilde ska komma ut i egen försörjning. Barnperspektivet ska genomsyra allt som görs, eftersom barns rättighet till en trygg uppväxt är vårt viktigaste uppdrag. Där psykiskt eller fysiskt våld förekommer ska insatser sättas in omedelbart. Anhöriga som vårdar en närstående behöver ibland stöd för att orka med. För en del personer handlar det om att få hjälp med insatser som den närstående behöver. För andra handlar det om att de behöver få information eller utbildning om den närståendes behov.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Utveckla tidiga insatser inom individ- och familjeomsorgen i samverkan med olika aktörer.
- Fortsätta öka självförsörjningsgraden.

Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden*

- Genomlys behovet av boendeplatser inom individ- och familjeomsorgen i alla kommundelar.

Implementera och utveckla projektet "En väg in och många vägar till arbete, studier och egen försörjning" i den ordinarie verksamheten.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat.

Aktuella investeringar under perioden för VO 3

Nybyggnad av genomgångsboende Töresjövägen (kan nyttjas av VO 3 och VO 4)

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 3	175,2	172,7	179,2	185,7
- Individ och familjeomsorg				

Verksamhetsområde 4 – Omsorg om personer med funktionsnedsättning

Verksamhet och syfte

Syftet med verksamheten är att skapa förutsättningar för människor med olika funktionsnedsättningar att kunna leva ett så självständigt liv som möjligt. Stödet till personer med funktionsnedsättning är inriktat på att ge den enskilde förutsättningar att leva som andra genom att ge stöd och service som stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. För att nå dit behövs ett varierat utbud av insatser samt att stödet är anpassat till varje individs behov.

Insatserna kan bland annat gälla:

- boende och boendestöd
- korttidsvistelse
- korttidstillsyn
- hemtjänst
- avlösarservice
- ledsagarservice

Verksamhetens inriktning

Människor med funktionsnedsättningar har rätt till ett liv på lika villkor som andra. De hinder som en medborgare med en funktionsnedsättning begränsas av ska därför avhjälpas där så är möjligt. Alla medborgare ska ha möjligheter att välja sitt boende, ha en givande fritid och delta i arbetslivet. Därför ska valfriheten värnas för denna grupp. Stödverksamheter ska möta individen på dennes villkor med målet att stärka dennes självständighet. Där lämpliga tekniska lösningar finns ska detta vara ett alternativ som den enskilde kan välja. En bra samverkan med andra förekommande aktörer och huvudmän där individens bästa är i fokus är en självklarhet. Anhöriga som vårdar en närstående behöver ibland avlastning eller annat stöd för att orka med. Därför måste omsorgen vara lyhörd för deras behov och tillsammans med landstinget erbjuda det stöd som efterfrågas.

Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden *

Genomlysna behovet av boendeplatser inom omsorgen om personer med funktionsnedsättning i alla kommundelar.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Aktuella investeringar under perioden

- Nybyggnad av genomgångsboende Töresjövägen (kan nyttjas av VO 3 och VO 4)
- Omsorgsboenden Strandvägen och Hanviken

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 4	280,8	286,3	292,0	297,8
- Omsorg om personer med funktionsnedsättning				

Verksamhetsområde 5 – Äldreomsorg

Verksamhet och syfte

Äldreomsorgens syfte är att skapa förutsättningar för människor med olika funktionsnedsättningar orsakade av åldrande eller sjukdomar att kunna leva ett så självständigt liv som möjligt. Det är av avgörande betydelse att kommunen kan erbjuda ett brett utbud av olika insatser utifrån individens behov. Insatserna formar tillsammans en helhet som täcker upp olika behovssituationer i vardagen. Insatserna kan till exempel gälla:

- särskilda boendeformer (permanent boende, korttidsvård eller växelvård)
- hjälp i hemmet (omvårdnad, service, avlösning, ledsagning, trygghetslarm)
- bostadsanpassning
- rehabilitering
- förebyggande insatser
- anhörigstöd.

Verksamhetens inriktning

I Tyresö ska det vara lätt att leva livet, hela livet. Hjälp i hemmet ska finnas för den som inte själv längre klarar sin omvårdnad. Hjälpen ska ges med respekt för individens integritet och självbestämmande. Den enskildes rätt att styra sin vardag ska alltid vara vägledande. Även om omsorgen bedöms vara av hög kvalitet kan den upplevas på olika sätt av olika människor. Därför ska det finnas ett stort utbud av aktörer att välja mellan, både för hjälp i ordinärt boende och vård- och omsorgsboenden. Där det är möjligt ska hjälp i ordinärt boende vara ett alternativ till vård- och omsorgsboende. Där lämpliga tekniska lösningar finns ska detta vara ett alternativ som den enskilde kan välja.

Det finns många äldre som önskar att få känna tryggheten i att bo i en gemenskap. Därför ska vi fortsätta planera för olika former av tillgängliga boenden, med eller utan omsorg. En bra samverkan med andra förekommande aktörer och huvudmän där individens bästa är i fokus är en självklarhet. Anhöriga som vårdar en närstående behöver ibland avlastning eller annat stöd för att orka med. Därför ska omsorgen vara lyhörd för deras behov och tillsammans med landstinget erbjuda det stöd som efterfrågas.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Genomföra en satsning på mat och måltider inom äldreomsorgen
- Genomföra Silviacertifiering av äldreomsorgen

Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden*

- Säkerställa tillkomsten av ytterligare boendeplatser inom äldreomsorgen genom nya vård- och omsorgsboenden
- Genomlysna behovet av boendeplatser inom äldreomsorgen i alla kommundelar.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 5	334,5	351,8	371,2	392,8
- Äldreomsorg				

Verksamhetsområde 6 – Gymnasieskola

Verksamhet och syfte

De flesta ungdomar söker till gymnasiet efter grundskolan. Valfriheten är stor och eleverna kan söka till Tyresös eget gymnasium, som erbjuder yrkesprogram, men också till såväl fristående som kommunala skolor i hela länet. I Stockholms län råder frisök till gymnasiet, vilket betyder att elever som söker till gymnasieskolor i andra kommuner blir mottagna som förstahandssökande där. I Tyresö utnyttjas den möjligheten av cirka 80 procent av 16-17-åringarna. Syftet med gymnasieskolans och gymnasiesärskolans utbildningar är att förbereda eleven för framtida studier och arbetsliv. Ca 70 procent av ungdomarna i Tyresö kommun med målgrupps tillhörighet sarskolan, väljer att studera på Tyresö gymnasie-särskola. Ungdomar från andra kommuner kan söka till Tyresö gymnasiesärskola. Tyresö gymnasium erbjuder introduktionsprogram för elever som inte blivit behöriga till nationella program.

Verksamhetens inriktning

Tyresö gymnasium engagerar och attraherar Tyresös elever. Skolan är modern och erbjuder program som ligger i linje med elevernas egna val. Tyresö gymnasium är ett gymnasium som snabbt tar till sig och drar nytta av framtida teknisk utveckling, särskilt inom den digitala sektorn. Vi lever i en globaliserad värld som även påverkar skolan lokalt. I samverkan med länets alla kommuner utvecklar vi gymnasieutbildningen så att elevens val alltid är val mellan skolor med högsta kvalitet. Förståelse för människors skilda bakgrund präglar arbetet i Tyresö gymnasium – tolerans är framträdande drag i arbetsmiljön. Gymnasiet är Tyresös stolthet. Stoltheten bygger på att alla elever har goda kunskaper och ligger högt i framtida rankingar. Arbetsmarknaden frågar efter framtidens Tyresöelever, och de är framgångsrika inom forskning och utbildning på universitet och högskolor. Vi strävar efter att ungt företagande och utlandsförlagd praktik är en viktig del i verksamheten. Second chance school har startat som är en yrkesinriktad utbildning för ungdomar mellan 17-24 år med oavslutad gymnasieutbildning.

Gymnasiesärskolan har ett gott rykte och ska samverka med andra gymnasiesärskolor, både kommunala och fristående. I gymnasiesärskolan ska varje elev få det stöd och den arbetsro som krävs för att nå så långt som möjligt utifrån sina egna förmågor. De nationella programmen som erbjuds är utvalda i förhållande till efterfrågan på arbetsmarknaden och gymnasiesärskolan ska ha ett omfattande samarbete med arbetsplatser vilket leder till att fler elever får arbete och går ut i egen försörjning. De senaste åren har några elever fortsatt sina studier inom vuxenutbildningen, vilket är ett bra betyg på utbildningens kvalitet.

Tyresö gymnasium bedriver introduktionsprogram med god kvalitet med eleven i centrum.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Implementera framtidens gymnasium med ny profilering och nytt arbetssätt
- Utveckla bättre verksamhetslokaler för gymnasieutbildning i Tyresö
- Stärka studie- och yrkesvägledningen i syfte att minska studieavbrott på gymnasiet

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 6 - Gymnasieskola	220,1	226,2	235,2	247,2

Verksamhetsområde 7 – Vuxenutbildning

Verksamhet och syfte

Centrum för livslångt lärande (C3L) är Tyresö kommuns lärcenter för vuxenutbildningen. C3L bedriver kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå, särskild undervisning för vuxna (Särvux), gymnasiala yrkesutbildningar, yrkeshögskoleutbildningar, svenska för invandrare (sfi) samt svenska för invandrare med yrkesinriktningar (sfx). Yrkesutbildningar sker i kommunens egen regi och genom ramavtal med andra utbildningsanordnare köps från andra kommuner genom interkommunal ersättning. I egen regi finns barnskötar-, omvårdnads-, ekonomiassistent- och yrkesförarutbildning. Genom ramavtal med andra genomförs utbildningar inom restaurang, elektronik och VVS. C3L har yrkeshögskoleutbildningar inom kvalificerad informationsteknik (IT). Lärlingsutbildning finns både i kommunens egen regi och i samverkan med Haninge kommun. Alla Tyresöbor erbjuds studie- och yrkesvägledning. Verksamhetens syfte är att vägleda och utbilda människor till arbete och egen försörjning.

Verksamhetens inriktning

Vuxenutbildningen är framgångsrik på alla nivåer, inte minst vad gäller eftergymnasiala utbildningar, yrkeshögskolekurser samt yrkesutbildningar för vuxna. Samverkan med gymnasieskolan är given. Vuxenutbildningen främjar integration genom språkutbildning, yrkesutbildningar och omfattande nätverk. Vuxenutbildningen är ett föredöme för skola och utbildning. Utbildning i vuxen ålder är ett självklart eget val i en vuxenutbildning som också är en rättighet för var och en. Särskild utbildning för vuxna (särvux) följer inriktningen på vuxenutbildningen och fler får arbete.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 7 - Vuxenutbildning	27,7	28,7	29,8	31,0

Verksamhetsområde 8 – Arbete och integration

Verksamheten och syfte

Centrum för arbete och integration erbjuder olika former av stöd och arbetsmarknadsåtgärder för att fånga upp ungdomar, invandrare, utförsäkrade och arbetslösa genom att slussa dem vidare till studier, olika arbetsmarknadsåtgärder eller egen försörjning. Detta sker i nära samarbete med vuxenutbildningen, arbetsförmedlingen och försörjningsstödsenheten inom socialförvaltningen. Verksamhetens syfte är att hjälpa och stötta de Tyresöbor som är eller riskerar att bli arbetslösa samt arbeta för ett mer integrerat samhälle genom att underlätta för flyktingar, invandrare och personer med funktionsnedsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden och därigenom bli delaktiga i samhället.

Verksamhetens inriktning

Insatser för att främja arbete och egen försörjning utvecklas genom samverkan mellan Centrum för arbete och integration och andra institutioner och organisationer, förvaltningar och samverkansorgan. Centrum för arbete och integration ska ha en nära dialog och gott samarbete med det lokala näringslivet.

Arbetslösheten för ungdomar ska minska genom nya vägar till arbete. Tyresö tillhör idag toppskiktet när det gäller kvalitet i mottagandet och integration och det ska vi fortsätta att göra. För att minska utanförskapet ytterligare och få fler, inte minst nyanlända, att bli en del av samhället ska implementeras i kommunens olika verksamheter. Syftet med strategin är att utveckla och förnya samspel, arbetssätt och projekt mellan kommunens verksamheter, näringslivet, bostadsmarknadens parter, föreningslivet och övriga civilsamhället. Arbete och egen försörjning ska utgöra grunden för strategin.

Mångfalden är tydlig i företagandet, det sociala arbetet och i skolan. De demokratiska värderingarna slår igenom i alla yrken och på alla arbetsplatser så att var och en respekteras för sin tro, sin bakgrund, sin ålder och sexuella läggning eller könsidentitet.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Genom aktiva insatser i nära samverkan med andra aktörer verka för ännu högre sysselsättningsgrad och självförsörjningsgrad i Tyresö
- Öka kapaciteten för flyktingmottagandet
- Inrätta offentligt skyddade anställningar i syfte att öka självförsörjandegraden.

Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden*

- Implementera och utveckla projektet "En väg in och många vägar till arbete, studier och egen försörjning" i den ordinarie verksamheten från och med 2016.
- Ta fram en integrationsstrategi

*Se bilaga 5 för redovisat resultat.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 8 - Arbetscentrum	11,2	11,6	12,0	12,4

Verksamhetsområde 9 – Bibliotek, kultur, fritid och fritidsgårdar

Verksamhet och syfte

Kultur- och biblioteksverksamheten omfattar förutom utlåning av böcker även talboksservice och utbud av olika media. Biblioteket erbjuder även digitala tjänster. Syftet med biblioteksverksamheten är att främja intresse för läsning, litteratur och utbildning. Alla medborgare har tillgång till ett folkbibliotek för information, upplysning och annan kulturell verksamhet med konsthall och kulturverksamhet.

Fritidsverksamheten erbjuder olika former av föreningsstöd och ändamålsenliga anläggningar, och skapar därigenom förutsättningar för friluftsliv, rekreation och spontanidrott. Verksamheten gör även insatser för att förbättra fritids- och kulturutbudet för personer med funktionsnedsättning. Verksamhetens syfte är att skapa förutsättningar för meningsfulla fritidsaktiviteter främst för barn och ungdomar.

Tyresö fritidsgårdar erbjuder verksamhet för ungdomar tillsammans med café Bonza och Bergfotens fritidsgård. Kulturskolan erbjuder barn och ungdomar verksamhet inom musik, dans, teater och bild.

Syftet med verksamheterna är att tillhandahålla ett brett och varierat kulturutbud och en meningsfull fritid för kommuninvånarna. Demokrati och delaktighet är viktiga ledord i verksamheterna. Huvuddelen av den löpande verksamheten riktar sig till barn och ungdomar.

Verksamhetens inriktning

Tyresö förknippas ofta med sitt rika kultur- och idrottsliv och den fantastiska naturen med mycket bra förutsättningar för stimulerande aktiviteter i det fria. Alliansens ambition är att med olika insatser ytterligare förstärka den attraktiva bilden. Vi vill fortsätta utveckla utbudet av aktiviteter både genom egna arrangemang, investeringar och genom att aktivt stödja och hjälpa det aktiva föreningslivet. I vårt Tyresö prioriterar vi barn och ungdomar. Vi prioriterar även breddaktiviteter inom både kultur och idrottsområdet. Det gör vi genom att behålla nolltaxan, som ger alla ungdomsföreningar gratis tillgång till kommunala anläggningar. Barn och unga med funktionsnedsättning är, och kommer att vara, en högt prioriterad grupp i vårt Tyresö. I samarbete med övriga kommuner på Södertörn och med riktade insatser ska vi fortsätta att utöka utbudet för denna grupp. Utbudet ska präglas av valfrihet och mångfald. Detta märks till exempel genom ett utökat utbud inom Kulturskolans ram och genom att flera föreningar erbjuder Profillfritids. Vi vill stimulera nyanlända barn och ungdomar samt flickor med invandrarbakgrund att prova på aktiviteter som Tyresö föreningsliv inom kultur och idrott erbjuder. Det är en viktig del i integrationsarbetet i Tyresö. Vi fortsätter att bygga nya och även utveckla våra befintliga anläggningar, gärna i samverkan med föreningar, näringsliv och våra grannkommuner.

Vi strävar efter att en mötesplats för alla generationer med bibliotek, scener, biograf och samlingslokaler som kan erbjuda en mångfald av aktiviteter, i närheten av Tyresö centrum. Alliansen vill även stimulera och uppmuntra till ännu fler lokala kulturaktiviteter.

Vi vill att Albyområdet ska vara ett nav för det rörliga friluftslivet i Tyresö, samtidigt som det fortsätter att vara en samlingsplats för hela familjen. Därför är det viktigt att det fortsatta utvecklingsarbetet i området sker med omsorg och känsla för miljön, men också skapar möjligheter till fler aktiviteter än i dag.

För att ytterligare stimulera olika grupper till en hälsosammare livsstil, vill vi satsa på projekt med inriktning på folkhälsan. Vi erbjuder ungdomar 13-15 år, genom fritidsgårdarna, en mötesplats där de ges möjligheten till, jämte Tyresös föreningsverksamhet, att påverka sin fritid, känna delaktighet, engagemang och utvecklas. Personalen jobbar aktivt för att finnas till för besökarna, vilket kan innebära allt från att hjälpa till att dra igång aktiviteter, vara "ett bollplank" eller att "öppna dörrar". Personalen arbetar med ett främjande förhållningssätt som ska ge ungdomarna utrymme till egna idéer och lösningar. Visionen är att Tyresö fritidsgårdar ska vara en trygg mötesplats för alla, med utrymme för personlig utveckling och socialt samspel. Mobbning och andra kränkningar måste konsekvent bekämpas och i Tyresö råder nolltolerans. Insatser mot mobbning ska alltid bygga på dokumenterat framgångsrika forskningsbaserade åtgärder.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Genomföra den planerade Alby-utvecklingen

Utveckla någon form av kulturhus i anslutning till Tyresö centrum i nära samverkan med andra aktörer
Arbeta fram en strategisk anläggningsförsörjningsplan inom verksamhetsområdet
Etablera en ny huvudentré från Alby friluftsområde till Tyresta naturreservat och nationalpark under år 2017.

Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden*

Arbeta fram en strategisk anläggningsförsörjningsplan inom verksamhetsområdet

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Aktuella investeringar under perioden för VO 9

- Ishall vid Tyresö C
- Kylaggregat Fontanahallen
- Upprustning friidrottsanläggning, Trollbäckens IP
- Konstgräsplan mellan Strandskolan och Tyresö skola
- Alby friluftsområde, fastighetsunderhåll
- Alby friluftsområde, utveckling ny vision
- Alby, nordlig entré till Tyresta via bro
- Upprustning Fårdala ridhus
- Parkourpark
- Fritidsgårdar
- Samlingsanslag för fritidsanläggningar

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 9	106,7	110,2	114,1	118,3
- Bibliotek, kultur och fritid (inkl. fritidsgårdar)				

Verksamhetsområde 10 – Plan och exploatering

Verksamhet och syfte

Till verksamheten för mark och exploatering hör bland annat projektering, byggprojektledning, exploatering och förvaltning av kommunens mark. Till planavdelningens verksamhet hör kommunens fysiska planering. Arbetet bedrivs dels på en strategisk nivå genom översiktlig planering, planering, utveckling och bevarande för natur-, rekreations- och vattenområden och trafikplanering. Dels på en mer ingående nivå genom framtagandet av detaljplaner i samarbete med byggherrar, fastighetsägare och andra kommunala förvaltningar. Huvuduppgiften för mät- och kartenheten är att vara en del av eller stödja andra verksamheters myndighetsutövning och övriga verksamhet. Mät-, kart- och GIS-verksamheten utför kommunens uppgifter i den nationella informationsförsörjningen (till exempel med adressättning).

Verksamhetens inriktning

Det påbörjade arbetet med en ny Översiktsplan för Tyresö antogs i maj 2017. Översiktsplanen är ett viktigt verktyg för

att nå vårt långsiktiga mål att göra Tyresö till den mest attraktiva kommunen i Stockholmsregionen. En bärande tanke när det gäller stadsbyggnadsutvecklingen är att förtäta i centrala lägen och att i övrigt, så långt möjligt, värna om karaktären på våra olika kommundelar och slå vakt om det gröna, naturnära Tyresö. En genomtänkt stadsplanering bidrar även till stärkt trygghet i samhället. För att långsiktigt säkerställa kommunens möjligheter att driva en sådan stadsbyggnadsutveckling är det viktigt att ha processer på plats för att kunna genomföra eventuella strategiska markförvärv. Det är även viktigt att ha en god uppföljning av vad som händer med markområden utanför Tyresös gräns i anslutning till Tyresö som vi har ett intresse av att vara med och påverka. Vi vill ha ett särskilt fokus på en översyn av Tyresös företagsområden de kommande åren. Detta i syfte att effektivisera dem så att fler arbetsplatser kan rymmas, fler företag etablera sig eller tillåtas expandera.

I dag är Tyresö en av Sveriges mest naturskyddade kommuner med Tyresta Nationalpark och sju naturreservat. Beslut har tagits om ett åttonde – Telegrafberget. Under kommande år vill vi även göra naturreservat av området runt Barnsjön.

Den stora utvecklingen av Tyresö centrum är väsentlig för Tyresö. Med Tyresö View och den nya stadsparken har de södra delarna av centrum lyfts till en ny nivå. Centrum kopplas samman med det nya Nybodaområdet genom ett aktivitetsstråk med park, lek och skate- och parkourpark. Bostäder byggs i kvarteret Järnet, vid Hasselbacken, vid Granitvägen, via Granängstorget och vid Kryddvägen. Det är viktigt att det byggs med olika upplåtelseformer. Grunderna för utbyggnaden av Norra Tyresö Centrum är på plats. Här skapas attraktiva stadskvarter, höghus, nya gator, nytt torg, nya parker, nya grönytor, trivsamma innergårdar, nya butiker, ny service och nya möjligheter för kultur. Den nya stadsdelen sätter människan i centrum, parkeringar grävs ner och bussterminalen förbättras. Tyresö Centrum byggs ut och utbudet förbättras. De nya utemiljöerna har utsmyckningar och planteringar. I Tyresö centrum utvecklas i bred samverkan nya och förbättrade lokaler för bibliotek, kulturverksamheter, förskolor, äldreomsorg, utbildning och annan kommunal service. Yrkesförberedande gymnasieutbildning ges samtidigt förbättrade lokaler och nya förutsättningar inom ramen för den nuvarande lokaliseringen. Ett nytt planprogram finns nu för Wättingeområdet som blir kommunens nästa stora bostadsutvecklingsprojekt.

Trollbäcken

Trollbäcken är och ska förbli en lummig och grön villastad. En översyn av de gamla detaljplanerna har påbörjats, för att tillsammans med villaägare och boende ordna brister i infrastruktur, dagvattenhantering och trafiksäkerhet med mera. Under perioden vill vi även genomföra en centrumutvecklingsplan för Trollbäcken. Vi vill ta ett helhetsgrepp som omfattar sträckan längs Vendelsövägen från Drevviken till Södergården inklusive Alléplan. Här ryms bostäder med olika upplåtelseformer, arbetsplatser och en utökad service för hela Trollbäcken, med en viss förtätning. Kompletteringen stärker det kommersiella utbudet och ger ett mer levande centrum. I området kommer vi se till att det byggs seniorlägenheter och äldreboende.

Tyresö Strand

Tyresö Strand har under en period över 30 år förändrats och utvecklats från i huvudsak fritidshusområde till ett attraktivt villaområde uppblandat med en modern trädgårdsstad. En centrumbildning har kommit på plats och den kommunala servicen har förbättrats och utvecklats. Utvecklingen framåt kommer att vara långsammare. Den tredje etappen av Trädgårdsstaden som planerats sedan länge kommer att fullföljas med 400-600 bostäder. Tyresö Strand kompletteras också med ytterligare smärre förtätningar med olika upplåtelseformer samt även med utökad kommunal service som ett nytt särskilt boende inom äldreomsorgen. Trafiksituationen i Tyresö Strand och längre österut förbättras kontinuerligt.

Östra Tyresö

Tempot i planläggningen av Östra Tyresö har ökat. Nu arbetas med 2-3 detaljplaner parallellt, istället för en i taget som

tidigare. Detta gör det möjligt att ligga i fas med den ursprungliga tidsplanen för detaljplaneringen i hela Raksta och fram till Trinntorp. Alliansen har även tagit initiativ till att få plats nya planbestämmelser som möjliggöra utbyggnad till 105 + 40 kvadratmeter i tre, fyra olika områden i väntan på färdiga detaljplaner.

I de yttre delarna av Brevik och i Bergholm är det däremot fortfarande långt kvar till riktiga detaljplaner och just nu förs dialog med boende om en alternativ modell för att snabbare släppa fram större -byggrätter. Alternativet går ut på att enbart VA byggs ut och att ansvaret för gator stannar på de lokala vägföreningarna. Bortsett från att det möjliggör högre tempo i utbyggnaden av VA och därmed större byggrätter skulle det också ge lägre kostnad för fastighetsägarna och för skattebetalarna. Etapp 7 Solberga, etapp 9 Ugglevägen och etapp 10 Brobänken är nu i byggfas. Etapp 8 Raksta är antagen och planläggningen av etapp 11 Tegelbruket påbörjades under 2015. Under perioden 2017–2018 kommer planläggningen av ytterligare två etapper att påbörjas.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Arbeta fram en centrumutvecklingsplan för Trollbäcken som omfattar sträckan längs Vendelsövägen från Drevviken till Södergården i syfte att möjliggöra mindre förtätningar med bostäder och förbättrat service- och centrumutbud
- Vidta fortsatta åtgärder för förbättrad framkomlighet längs Tyresövägen
- Planera Trädgårdsstadens tredje etapp
- Genomföra ett arbete i syfte att effektivisera Tyresös företagsområden så att fler arbetsplatser kan rymmas, fler företag etableras eller tillåtas expandera
- Inleda arbetet med att upprätta naturreservat runt Telegrafberget och runt Barnsjön
- Utveckla nya och förbättrade lokaler för bibliotek, kulturverksamheter, förskolor, äldreomsorg och annan kommunal service i Norra Tyresö Centrum.
- Utarbeta riktlinjer och en process kring strategiska markförvärv

Aktuella investeringar under perioden för VO 10

- Exploatering Östra Tyresö
- Ombyggnad och exploatering av Tyresö centrum till den nya visionen
- Wättingestråket, inkl gymnasietomten

Exploateringsprojekt:

- Kryddvägen
- Grindstolpen
- Prästgårdsv/Apelv
- Granitvägen
- Nyfors
- Lastbilen
- Agaten
- Vallmon
- Bäverbäcken
- Trollbäckens C
- Nyfors markanvisningstävling
- Granängstorget
- Maria Sofias väg
- Pluto, Njupkärrsvägen

- Södergården
- Töresjövägen
- Trädgårdsstaden
- Strategiska markförvärv
- Samlingsanslag för samhällsbyggnadsutredningar
- Nytt kartsystem
- Ärendehanteringssystem

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 10	27,5	28,0	28,6	29,2
- Plan och exploatering				

Verksamhetsområde 11 – Vaghållning och park

Verksamhet och syfte

Vaghållnings- och parkverksamheten syftar till att hålla bra, framkomliga och trygga vägar med bra beläggningar och god belysning. Detta för att säkerställa en säker trafikmiljö för alla trafikantgrupper året runt. Verksamheten vårdar och utvecklar parker, grönmiljöer och lekplatser för att de ska vara säkra, tillgängliga och ha ett högt lekvärde. Verksamheten deltar också i planerings- och gestaltungsarbete och i arbetet med att ta fram skötselplaner.

Verksamhetens inriktning

Ett av Tyresös största projekt är de stora satsningarna på Tyresövägen. Det investeras i åtgärder som förbättrar framkomligheten för såväl privatbilism och kollektivtrafik, som gång- och cykeltrafik. Det skapas sammanhängande gång- och cykelstråk hela vägen från Östra Tyresö till Tyresö Centrum. Vägen breddas steg för steg till tre körfält. Nya infartsparkeringar skapas, busshållplatser förlängs så att fler bussar ryms, farthinder och farliga passager byggs bort från vägen. Under 2017 påbörjades arbete med den nya cirkulationsplatsen vid Petterboda, inom ramen för investeringsprojekt Tyresövägen.

Framkomligheten behöver även förbättras längs Gudöbroleden genom Trollbäcken, och det gör vi i samverkan med Trafikverket. I samarbete med både Trafikverket och Stockholms Stad vill vi se på möjligheten att ta bort trafikljuskorsningen i Skrubba och förlänga Bollmoravägen från Skrubba Malmväg till Gudöbroleden för att på så sätt öppna upp området mer. Tyresö och våra grannkommuner genomför stora satsningar på bättre cykelstråk till Haninge, Nacka och Stockholm. I Tyresö satsar kommunen totalt 28 -miljoner på cykeltrafiken fram till 2021, vilket ger Tyresö ett mycket bra cykelnät. Cykelpendlingen underlättas genom fler och bättre cykelparkeringar vid knutpunkter. Satsningen på att förbättra all skyltning fortsätter också. Gång- och cykelvägar och busshållplatser är prioriterade när det gäller kommunens tillgänglighetsanpassning.

Tyresö är en av Sveriges mest trafiksäkra kommuner, och det är något som Alliansen slår vakt om. Att skapa trygga skolvägar är prioriterat. En förbättrad trafik-säkerhet är också en viktig effekt av de nya detalj-planerna i bland annat Östra Tyresö och även i översynen av detalj-planerna för Trollbäcken.

Tyresö ska vara en kommun med välskött parker och närhet till grönområden. Alliansen vill därför se en fortsatt utveckling av Fornuddsparken och av nya parker inom projektet Norra Tyresö Centrum.

Aktuella investeringar under perioden för VO 11

Tyresövägen (från Bäverbäcken och österut) *

Utbyggnad av cykelvägar

Brygga vid Klövberget *

Samlingsanslag för gata och park

Utbyggnad Radiovägen

* Investeringarna genomförs i projekt inom VO 10. Driftskostnaderna belastar VO 11.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 11	76,7	78,1	79,6	81,1
- Väghållning och park				

VERKSAMHETSOMRÅDE 12 – Miljö och trafik

Verksamhet och syfte

Miljö- och trafikenhetens verksamheter syftar till att vårda, utveckla och bevara den oexploaterade och den exploaterade miljön och verka för en långsiktigt ekologisk hållbar utveckling. Enheten medverkar i arbetet för en bra trafikplanering samt verkar för en god trafiksäkerhet för all trafikantgrupper och en ökad tillgänglighet på gator och i parker för alla medborgare.

Verksamhetens inriktning

Alliansens Tyresö ska ligga i framkant i omställningen till ett hållbart Sverige. Genom att planera på ett hållbart sätt med god miljö i fokus når vi långt. Att förtäta kommunens centrala delar är ett exempel på byggande som är bra ur miljöperspektiv. Byggandet i Tyresö ska samtidigt anpassas till den omgivande miljön och naturen. På detta sätt kan vi motverka onödig sprängning och avverkning. Att vi tillsammans med övriga kommuner på Södertörn satsar på att minska transporternas miljöbelastning genom att samordna varutransporter och ha en infrastruktur för förnyelsebara drivmedel är viktigt och ger stora effekter. Detta gäller också renhållning och andra transporter, vilket framgår av tydliga krav i våra upphandlingar.

För oss är det viktigt med en välutbyggd och välfungerande kollektivtrafik. Vi jobbar för ännu tätare och snabbare busstrafik från alla delar av Tyresö-Brevik, Strand, Centrum/Bollmora, Krusboda och Trollbäcken – till Gullmarsplan och centrala Stockholm.

När etapp 7 Solberga är utbyggd kommer det att gå busstrafik till Raksta. I den stamnätsstrategi för länet som antagits av landstinget kopplas busstrafik från norr och söder samman, så att linjer från Tyresö fortsätter vidare från Gullmarsplan till centrala Stockholm, Universitetet och Täby/Vaxholm hela trafikdygnet alla dagar. Alliansen i Tyresö står helhjärtat bakom detta arbete. Även ny och snabbare stombusstrafik från Tyresö längs Örbyleden mot viktiga mål som Huddinge Sjukhus, Södertörns Högskola och Flemingsberg bör kunna komma på plats inom de närmaste åren. I kommunens diskussioner med trafikförvaltningen är det samtidigt prioriterat att fortsätta att skapa tätare och snabbare tvärförbindelser mot Haninge, Nacka och Huddinge. Även förbättrad kollektivtrafikmatning till tunnelbanan i till exempel Skarpnäck som komplement till Gullmarsplan är önskvärt, liksom matning till pendeltågsnätet i till exempel Älvsjö eller Årstaberget, vilket sammantaget medverkar till att avlasta Nynäsvägen. Vi har även tagit initiativ till att se över och förbättra tvärförbindelserna inom kommunen. Ett viktigt steg här är att möjliggöra busstrafik till Skälsåtra.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Följa upp och ta fram nya åtaganden enligt Tyresö kommuns klimatstrategi

Fördjupa samarbetet med Trafikverket och andra parter för bättre fram-komlighet längs Gudö-broleden.

Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden *

Utreda förutsättningarna för busstrafik till och genom Skålsåtra.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 12 - Miljö och Trafik	6,9	7,0	7,2	7,3

Verksamhetsområde 13 – Vatten och avlopp

Verksamhet och syfte

Syftet med VA-verksamheten i Tyresö kommun är att förse invånarna med ett gott och friskt dricksvatten, ta hand om och avleda avloppsvattnet från hushåll och industrier samt att avleda dagvatten med minsta möjliga olägenhet för invånarna.

Verksamhetens inriktning

Vatten och avlopp är något vi alla förväntar oss ska fungera. Genom att hålla ett bra tempo i underhållet och förnyelsen av ledningsnätet i Tyresö säkerställer vi det. Verksamheten ska samtidigt ha fokus på goda miljö-åtgärder. Genom att vi fortsätter att bygga ut det kommunala VA-nätet ansluter sig varje år fler invånare. Alliansens mål är att under perioden få kommunalt VA på plats i ett antal etapper på Brevikshalvön, i Raksta samt i Nyfors-området. När vår satsning på en ny sjöledning från Breviks Skola till Noret är färdig under denna period, blir det möjligt för oss att därefter påbörja arbetet med att etappvis även ansluta -fastigheter i Yttre Brevik till VA-nätet.

Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden *

Ta fram en modell för som kan medge större byggrätter.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Aktuella investeringar under perioden för VO 13

- Sjövattenledning Brevik skola-Noret
- Samlingsanslag för vatten och avlopp

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 13 - Vatten och avlopp	0,0	0,0	0,0	0,0

Verksamhetsområde 14 – Renhållning

Verksamhet och syfte

Kommunens renhållningsverksamhet ansvarar för att upprätta kommunala föreskrifter för hantering av hushållens avfall samt

att samla, ta om hand och behandla detta avfall enligt gällande lagstiftning och på miljömässigt bästa sätt.

Verksamhetens inriktning

Renhållningsområdet i Tyresö har de senaste åren på Alliansens initiativ genomgått flera förändringar. Genom satsningar på matavfallsinsamling och behovstömning görs vinster för oss alla och inte minst miljön. Under den period som denna kommunplan avser ska vi fullfölja dessa satsningar.

Vi strävar även efter att ha nöjda abonnenter som upplever servicen som god. Som ett led i detta ska kretsloppscentralen i Petterboda fortsätta att utvecklas med fokus på återvinning och återbruk. Renhållningsverksamheten i Tyresö ska hålla en hög standard när det gäller hänsyn till miljön.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Fortsätta utveckla matavfallsinsamling för att få större täckningsgrad bland flerfamiljshus och bland verksamheter och företag

Aktuella investeringar under perioden för VO 14

- Masshanteringsplats Mediavägen
- Sopsug Norra Centrum
- Samlingsanslag för renhållning

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 14	0,0	0,0	0,0	0,0
- Renhållning				

Verksamhetsområde 15 – Bygglovsverksamhet

Verksamhet och syfte

Till bygglovsenhetens verksamhet hör att handlägga olika typer av bygglovsärenden, strandskyddsärenden, byggsamråd och tekniska samråd samt arbetsplatsbesök. En viktig del av verksamheten är även att ge råd till allmänheten och att utföra tillsyn. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med plan- och bygglagen.

Verksamhetens inriktning

De senaste åren har bygglovsverksamheten i Tyresö utvecklats mycket positivt. Den gamla ordningen med långa handläggningstider och många undantag har bytts till en verksamhet som är professionell, smidig, snabb och håller en hög kvalitet.

Utmaningen är nu att bibehålla nivån i bygglovsverksamheten. Den ska i fortsättningen alltid präglas av hög kompetens, gott bemötande och korta handläggningstider för kompletta ärenden. Det ska vara lätt att som Tyresöbo eller företagare vara i kontakt med bygglovsenheten.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021

Verksamhetsområde 16 – Näringsliv

Verksamhet och syfte

Näringslivsverksamheten ansvarar för att utveckla kontakterna och bygga nätverk med det lokala näringslivet. Vi ska verka för att ge goda förutsättningar för nyföretagande och nyetablering samt medverka till att förvaltningarna erbjuder en bra och effektiv service till näringslivet. Syftet med näringslivsarbetet är att utveckla och säkerställa ett gott näringslivsklimat i Tyresö kommun.

Verksamhetens inriktning

Entreprenörsandan är stark i Tyresö. Här finns över 1 000 småföretag och nära 11 000 arbetstillfällen. En nära samverkan mellan kommunen och det lokala näringslivet är av stor betydelse, och är något vi i Alliansen ser som prioriterat i utvecklingen av Tyresö. Det är mot den bakgrunden som vi de senaste åren har tagit initiativ till att stärka näringslivsarbetet i Tyresö med en närings-livschef och även medvetet arbetat för att förbättra servicen och informationen till etablerade och nya företag. Detta har gett positiva effekter. Ett ytterligare steg för att förbättra kommunens näringslivsarbete är vårt deltagande i projektet "Förenkla helt enkelt". I detta projekt genomgår chefer och tjänstemän på en lång rad förvaltningar och nivåer inom kommunen tre utbildningssteg med syftet att de ska bidra till att utveckla och stärka företagsklimatet i Tyresö. Ett annat steg vi nu också vill ta är att i samverkan med olika aktörer se över hur turismen och besöksnäringen kan stärkas. Detta kan sätta Tyresö på kartan som en attraktiv besökskommun och bidra till ökad sysselsättning. Med unika kultur- och industrihistoriska miljöer och en fantastisk natur har Tyresö massor att erbjuda såväl besökare från andra delar av Stockholms län som hela landet.

Företagsklimatet i Tyresö ligger sedan några år tillbaka på en hög nivå enligt olika mätningar, men vårt mål är att långsiktigt och stabilt vara i det absoluta toppskiktet när det gäller företagsklimatet. Det är en del av vår vision om Tyresö som den attraktivaste kommunen. Det ska vara enkelt att vara företagare i Tyresö och att få den service som behövs. Kommunen ska dessutom vara ett föredöme genom att inte konkurrera med näringslivet. Genom kommunens planering kan vi också bidra till att förbättra för det lokala näringslivet. Fler arbetsplatser och företag kan rymmas och expandera i Tyresö genom översyn och genom att vi förtätar våra företagsområden och skapar fler lokaler i samband med olika byggprojekt. Ett bra lokalt företagsklimat bidrar även till hög sysselsättningsgrad.

Alliansen ser gärna ett stärkt samarbete mellan skolan och näringslivet. Detta stärker Tyresö kommun som en kommun med många kreativa entreprenörer. Även samarbetet mellan kommunen och det lokala näringslivet kan stärkas genom att vi tillsammans skapar någon form av företagarråd.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Fördjupa samarbetet med det lokala näringslivet för att stärka företagsklimatet
- Ta fram strategi för turism och stärkt besöksnäring

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 16 - Näringsliv	1,3	1,3	1,3	1,3

Verksamhetsområde 17 – Gemensam verksamhet

Verksamhet och syfte

Verksamhetsområdet gemensam verksamhet om-fattar kommunstyrelseförvaltningen.

Kommunstyrelseförvaltningen svarar för kommunens övergripande styrning, planering och uppföljning av kvalitet, ekonomi och personalfrågor, lokalförsörjning, fastighetsförvaltning samt stöd till den politiska verksamheten.

Avdelningen Medborgarfokus har som syfte att verka för att kommunens invånare ska vara nöjda med och ha god nytta av den kommunala verksamheten.

Förvaltningen har till uppgift att ge stöd och service till verksamheterna när det gäller IT, löne- och ekonomiadministration, upphandling och projektstöd.

Förvaltningen utför operativ service till verksamheterna i form av fastighets- och facilitytjänster samt måltidsservice.

Verksamhetens inriktning

Den gemensamma verksamheten är en lång rad olika verksamheter. Allt från kommunikation till löneutbetalningar samlas här. Stora delar av verksamheten är vad som kan kallas stödverksamheter eller back office. Det är här viktigt att sträva efter hög kvalitet i allt som genomförs. Genom att vara en attraktiv arbetsgivare ska kommunen säkerställa hög kompetens och hög servicegrad inom alla dessa enheter så att den utåtriktade verksamheten kan fokusera på sitt uppdrag. Vi strävar dessutom efter hög effektivitet och god ekonomisk hushållning. Vi ser ett behov av att stärka verksamheter som till exempel upphandling och IT för att kommunen ska kunna möta utvecklingen och ligga i framkant.

Två verksamheter framstår som särskilt viktiga. Det är kommunens Servicecenter som är vårt ansikte utåt, och vår kvalitetsenhet som kvalitetsgranskar, gör tillsyn och följer upp andra verksamheter inom alla kommunens områden. Satsningen på att utveckla ett servicecenter i kommunen som påbörjades 2006 har gett många positiva effekter och gjort det lättare för Tyresöbor att komma i kontakt med kommunen för att få hjälp, stöd, service och svar. Vi ska slå vakt om denna verksamhet och ständigt utveckla den för att verkligen kunna vara den effektiva och högkvalitativa serviceorganisation som Tyresö ska vara. Vi strävar även efter att fortsätta utveckla Tyresö kommun som en 24-timmars serviceorganisation genom att bland annat löpande införa fler e-tjänster. Kvalitetsenhetens tillsyn och granskning av allt från förskola till äldreomsorg är av största vikt, så att vi kan upptäcka och åtgärda brister snabbt. Genom bra tillsyn och granskning kan vi på ett effektivt sätt säkerställa hög kvalitet i våra verksamheter. Tyresöborna ska kunna lita på kommunen och på de verksamheter som bedrivs.

Andra viktiga funktioner är övriga stödverksamheter som har till uppgift att bistå och ge service till övriga förvaltningar i kommunen. För oss är det väsentligt att den verksamheten sköts på ett effektivt sätt som sänker kostnaderna för kommunens kärnverksamheter. För att hantera de stora ekonomiska utmaningarna som Tyresö kommun står inför bör kommunen fokusera på att minska sina kostnader. Kommunen köper varor och tjänster för närmare en miljard per år. Genom att ta ett samlat grepp kring kommunens affärer kan kostnaderna minskas. Genom en ökad digitalisering över hela linjen finns mycket att hämta. Resurser kan frigöras för våra kärnverksamheter. Vi vill vidare se att vi utvecklar vår upphandlingsverksamhet så att fler små företag kan delta

Tyresö verkar brett för ökad trygghet. Det brottsförebyggande arbetet och arbetet för att stärka tryggheten i Tyresö ska även fortsättningsvis präglas av gott samarbete mellan kommunen, våra olika förvaltningar och verksamheter samt externa aktörer som myndigheter, företag, organisationer och föreningar. En inventering av utemiljön för att tryggare kunna ta sig fram till fots och med cykel har initierats. Det är av stor vikt att löpnade arbeta med fysiska trygghetsskapande åtgärder samt att inarbeta trygghetsaspekter i vår stadsplanering. Kommunen och polisen har avgett en rad medborgarlöften om att i samverkan arbeta för öka trygghet utifrån Tyresöbornas behov. Dessa medborgarlöften har särskilt fokus på de platser som Tyresöborna pekat ut som mindre trygga i den

trygghetsundersökning som genomförts inför framtagandet av löftena – Alléplan, Granängsringens torg och bussterminalen i Tyresö Centrum. En överenskommelse har slutits om att bekämpa klotter och skadegörelse mellan kommunen och andra viktiga aktörer på området. Som ett ytterligare led i att skapa trygghet och att motverka skadegörelse och annan brottslighet är vi beredd att löpande pröva användandet av kamerövervakning både av ytterligare fastigheter och av platser som upplevs som mindre trygga. En plan för att motverka våldsbejakande extremism har tagits fram.

Det finns ett brett trygghetsarbete i Tyresö. Kommunens Handlingsplan för trygghet och säkerhet behöver mot den bakgrunden uppdateras och kompletteras med tydligare skrivningar om vår samverkan med Polis, organisationer och det civila samhället. Även de konkreta beslut som tagits om handslag för ett vackrare Tyresö, inventering av utemiljön ur trygghetsperspektiv och andra trygghetsskapande åtgärder behöver inarbetas i den övergripande handlingsplanen.

Fastighetsavdelningen utför ett viktigt arbete med att förvalta och utveckla alla kommunens fastigheter. För några år sedan valde vi att prioritera en varaktig ekonomisk nivåhöjning av kommunens fastighetsunderhåll. Detta måste fortsätta framåt för att ge kommunens verksamheter bra lokaler att verka i. I den gemensamma verksamheten ingår ansvar för lokalförsörjning.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Utveckla Tyresö kommun till en 24-timmars serviceorganisation bland annat genom att löpande utveckla nya e-tjänster.
- Fortsätta arbetet med att energieffektivisera kommunens fastigheter.
- Implementera e-handel i syfte att minska kostnaderna för inköp av varor och tjänster.
- Att öka förståelsen för hur kommunen gör sina inköp, öka konkurrensen i kommunens affärer samt att minska de relativa inköpskostnaderna med målsättningen att till 2020 ha sänkt inköpskostnaden med 10 procent.
- Kommunstyrelsen får i uppdrag att utveckla nya och förbättrade lokaler för bibliotek och kulturverksamheter, i Norra Tyresö Centrum i samverkan med andra aktörer
- Säkerställa att IT-infrastrukturen i kommunens verksamheter är god samt att förändringsarbetet sker i takt med utvecklingen och samhällets digitalisering
- Ställa om kommunens fordon till 100 procent miljöbilar inklusive elfordon
- Ta fram strategier för långsiktig finansiering av investeringar i kommunkoncernen.
- Tydliggör åtgärder, beslut och samverkan med polis, myndigheter, organisationer, företag och andra aktörer i det civila samhället handlingsplanen för trygghet och säkerhet.
- För att underlätta för små företag att delta vid upphandling ska möjligheterna att dela upp en upphandling i flera delkontrakt undersökas.

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

- Ta fram ny strategi för kommunens fastighetsinnehav
- Utveckla Tyresö kommuns arbete med kost inom berörda verksamheter genom att inrätta en befattning som gastronomiskchef.
- Se över prissättningsmodellerna för intern service.
-

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Aktuella investeringar under perioden för VO 17

- Samlingsanslag för fastighetsinvesteringar initierade av hyresgäster

- Samlingsanslag för fastighetsinvesteringar initierade av ägaren
- Inventarier, IT och småinvesteringar

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 17	132,0	134,4	136,2	138,7
- Gemensam verksamhet				

Verksamhetsområde 18 – Kommunalförbund

Verksamhet och syfte

Inom verksamhetsområdet kommunalförbund finns de verksamheter som kommunen bedriver i samarbete med andra kommuner i form av kommunalförbund, gemensam nämnd eller annat formaliserat samarbete (förutom Samordningsförbundet Östra Södertörn som utgör ett komplement till socialnämndens och gymnasie- och arbetsmarknadsnämndens verksamheter). Här finns också kostnader för kommunens medlemskap i intresseorganisationer samt för kommunrevisionen. Det gäller följande verksamheter eller poster: Södertörns Brandförsvarsförbund som har hand om räddningstjänsten för tio medlemskommuner. Tyresös andel i förbundet är 9,08 procent.

Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund som svarar för miljö- och hälsoskyddstillsyn för kommunerna Haninge, Nynäshamn och Tyresö. Tyresös andel i förbundet är 29,6 procent.

Södertörns överförmyndarnämnd som drivs i form av en gemensam nämnd och svarar för överförmyndarverksamheten för Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamn och Tyresö kommuner. Tyresös andel i förbundet är 11,5 procent.

Samordningsförbundet Östra Södertörn

Avgifter för medlemskap i Sveriges Kommuner och Landsting och i Kommunförbundet Stockholms län.

Arvoden och omkostnader för kommunens revisorer samt konsultkostnader för revisorernas biträde.

Verksamhetens inriktning

Tyresö är medlem i två olika kommunalförbund och en gemensam nämnd. Det är dock inte kommunfullmäktige i Tyresö som anger planer och mål för dessa verksamheter, utan det sker inom förbunden i respektive styrelse eller direktion efter de förbundsordningar som finns. Att Tyresö är medlem i kommunalförbund har sin bakgrund i en vilja att samverka, samordna och förbättra verksamheter som är viktiga och där gemensamt arbete ger bättre service till medborgaren.

Södertörns brandförsvarsförbund som är det äldsta av våra tre förbund ansvarar för räddningstjänsten i 10 kommuner och bedriver en bra verksamhet. Förbundet är långt framme när det gäller det förebyggande arbetet och brandskyddsarbetet för att minimera antalet bränder. Förbundet är också långt framme i arbetet med jämställdhet och mångfald i räddningstjänsten. Alliansen i Tyresö står helhjärtat bakom detta arbete.

Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund bedriver en viktig verksamhet när det gäller tillstånd och tillsyn inom miljö- och hälsoområdet. Genom bildandet av förbundet har medlemskommunerna kunnat öka sin tillsyn till den nivå den borde ha, men tidigare nästan aldrig nådde upp till. För Tyresös del har detta varit mycket positivt. Samtidigt har vi uppnått ekonomiska effektiviseringar. Kundnöjdheten inom detta område har varierat de senaste åren, och vi menar att ett viktigt fokus måste vara att fortsätta utveckla bemötande och service.

Södertörns överförmyndarnämnd är en gemensam nämnd som har hand om överförmyndarverksamheten. Det är ett område som inte berör så många individer men för de som är berörda är det oerhört viktigt att det sköts på ett

tillfredsställande sätt. Även på detta område har kommunerna tidigare på egen hand haft svårt att leva upp till de krav på tillsyn och uppföljning som medborgarna med rätta kan ställa. Efter bildandet av den gemensamma verksamheten fungerar verksamheten nu på ett betydligt bättre sätt.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 18 - Kommunalförbund	42,3	42,3	42,3	42,3

Verksamhetsområde 19 – Politisk verksamhet

Verksamhet och syfte

Verksamhetsområdet politisk verksamhet omfattar kommunfullmäktige och kommunstyrelsen inklusive råd och beredningar under kommunstyrelsen och ersättningar till årsarvoderade förtroendevalda. Verksamheten består till största del av kommunfullmäktiges och kommunstyrelsens sammanträden, utbildningar och konferenser. Vidare innefattas partistöd till de politiska partierna representerade i kommunfullmäktige samt stöd till den politiska organisationen i form av politiska sekreterare. Även administration av allmänna val och lokala folkomröstningar ingår i verksamhetsområdet.

Verksamhetens inriktning

Tyresö kommun har sedan länge haft en effektiv och ganska liten politisk överbyggnad på organisationen. Detta har tydligast synts genom att Tyresö legat i topp i den årliga rankningen av landets kommuner utifrån vem som har lägst kostnad för politiken, det vill säga förtroendevalda och det politiska systemet. Vid den senaste mätningen var Tyresö bäst i Stockholms län. Detta är ett medvetet val från vår sida.

Vi kommer fortsätta att sträva efter att vara kostnadseffektiva och inte låta det politiska systemet svälla på bekostnad av annat. En digitalisering av sammanträdeshanteringen för politiken i Tyresö har genomförts och nu måste vi vårda och utveckla detta så att det fungerar tillfredsställande.

En utmaning för de politiskt förtroendevalda i Tyresö är att nå ut mer till Tyresöborna. Vi behöver ständigt utveckla bättre forum för medborgarkontakter så att fler känner att de har möjlighet att påverka och har ett inflytande över utvecklingen i vår kommun. Som ett led i detta har vi antagit ett program för medborgardialog, och infört Tyresöinitiativet som är en ny form av medborgardialog.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 19 - Politisk verksamhet	22,6	22,6	22,6	22,6

Verksamhetsområde 20 – Tyresö Bostäder AB

Verksamhet och syfte

Tyresö Bostäder ska på affärsmässiga grunder förvalta och förmedla attraktiva bostäder inom kommunen. Vidare ska bolaget verka för att skapa social gemenskap, god service och trygghet. Bolaget ska i sin planering verka för att ungdomar som söker sitt första boende samt äldre som efterfrågar anpassat boende får sina behov tillgodosedda. Bolaget ska också samarbeta med socialförvaltningen om förturer.

Verksamhetens inriktning

Tyresö Bostäder är kommunens största hyresvärd och spelar därmed en viktig roll för bostadsförsörjningen. Hyresrätten som bostadsform kompletterar marknaden och ger valfrihet för våra invånare. Vårt mål med Tyresö Bostäder är att för de boende skapa boendeglädje under parollen "där man vill leva och bo".

Inom ramen för Tyresö Bostäder bygger och planerar Tyresö kommun nya hyresrätter. Inflyttningen i Hasselbacken sker 2017–2019. Planeringen av cirka 80 lägenheter i Temyntan, i Västra Farmarstigen, har påbörjats samt för cirka 100 lägenheter i Norra Tyresö Centrum (beräknad byggstart 2017–2018).

På Maria Sofias väg i Tyresö Strand planeras för cirka 100 lägenheter och på Granängsringen planeras påbyggnad av garage med cirka 50 lägenheter -(beräknad byggstart 2018). Därefter kommer 150–200 lägenheter att planeras i Trollbäcken vid Vendelsövägen och Centralområdet som sedan kommer byggas med byggstart efter 2019.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Att inom ramen för en ansvarsfull ekonomi, öka sitt byggande, vilket innebär att bolaget parallellt planerar och genomför mer än ett projekt.

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

Upprätta en treårig bolagsplan

-

*Se biloga 5 för redovisat resultat..

Aktuella investeringar under perioden

- 200 bostäder samt kontor vid Hasselbacken
- 100 lägenheter i Norra Tyresö Centrum
- 160 lägenheter på Maria Sofias väg
- 80 lägenheter i Västra Farmarstigen, Temyntan
- 50 lägenheter på Granängsringen

Verksamhetsområde 21 – *Övriga bolag*

Verksamhet och syfte

Tyresö Näringslivsaktiebolags verksamhet består av att köpa, förvalta och sälja mark samt förvärva, bygga och förvalta lokaler för näringslivsändamål. Tyresö Vind AB ska äga och leasa ut vindkraft till Tyresö kommun och Tyresö Bostäder AB.

Verksamhetens inriktning

Tyresö Näringsliv AB har spelat en viktig roll i Tyresös utveckling genom att förvalta och sälja marken till bland annat

Södra Lindalens företagsområde. I dag är bolaget ägare enbart till det så kallade brädgårdsområdet i Tyresö Strand. På området planeras för kommunal verksamhet i framtiden, och därför avser kommunen att förvärva fastigheten från bolaget och avveckla bolaget. Tyresö Vind AB levererar miljövänlig energi till kommunens verksamheter och bidrar till den klimatomställning som pågår.

Program för uppföljning av privata och kommunala utförare

Bakgrund

Kommunfullmäktige ska för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för verksamheter som utförs av privata utförare. Detta gäller enligt kommunallagen från 1 januari 2015. Syftet med förändringarna i kommunallagen är att förbättra uppföljning och kontroll av privata utförare samt öka allmänhetens insyn i privata utförares verksamhet.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har nyligen presenterat ett kunskapsmaterial till stöd vid framtagande av program. I detta arbete har funnits en referensgrupp där bland annat representanter från Tyresö medverkat. Inom ramen för ny kommunallag utreds för närvarande frågan om kravet på program för uppföljning i framtiden ska gälla för all verksamhet, oavsett om den drivs av offentliga eller privata utförare.

Regelverk

Förändringarna i kommunallagen i sammanfattning: Kommunen ska:

- kontrollera och följa upp verksamhet som enligt avtal drivs av en privat utförare,
- genom avtal tillförsäkra information som gör det möjligt för allmänheten att få insyn,
- se till att kommunala företag ger allmänheten insyn i verksamhet som de lämnar till privata utförare,
- i fullmäktige besluta om ett program för varje mandatperiod med generella mål och riktlinjer när verksamheter drivs av privata utförare,
- tillgodose en generell informationsskyldighet när enskilda personer kan välja mellan olika utförare.

Privat utförare

Privat utförare definieras i kommunallagen som en juridisk person eller enskild individ som har hand om vården av en kommunal angelägenhet. Det kan handla om olika företagsformer som aktiebolag, stiftelser, enskilda firmor, idébundna organisationer etc.

Formellt överlämnas verksamheten efter en offentlig upphandling främst enligt lagen om offentlig upphandling (LOU), lagen om upphandling inom områdena vatten, energi och transporter (LUF) eller ett valfrihetssystem enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) samt att avtal tecknats.

Programmet omfattar verksamheter som tydligt riktar sig till och rör invånarna. Det kan handla om såväl hela verksamheter (till exempel särskilda boenden för äldre), som delar av en verksamhet med stor betydelse för invånaren/brukaren (till exempel måltidsverksamhet och städning i skolan).

Programmets omfattning

Programmet gäller specifikt när verksamheter upphandlas, men innehåller även strategier för den egna verksamheten, om den agerar i konkurrens med privata utförare.

Programmet gäller all den verksamhet som upphandlats inom de flesta verksamhetsområden – vård och omsorg, kultur och fritid, gator och parker, fastighetsförvaltning, infrastruktur etc. Programmet gäller för avtal med privata utförare som ingås efter programmet fastställts i kommunfullmäktige.

Programmet omfattar inte fristående skolor och förskolor eftersom de är egna huvudmän för verksamheten och inte upphandlad verksamhet utan reglerad genom tillståndsgivning.

Styrprocessen

Uppföljning och kontroll av privata utförare ingår i kommunens styrprocess och programmet tillförs som en del av kommunplanen.

Konkurrensneutralitet

Om den kommunala verksamheten agerar i konkurrens med privata utförare och verksamheten tydligt riktar sig till och rör medborgarna bör likvärdiga villkor gälla för uppdraget och i fråga om ersättning för utförandet. Inom programmets omfattning gäller detta ovillkorligen verksamhet enligt LOV, lagen om valfrihetssystem.

Mål och uppdrag

Fristående och oberoende granskningar av nämndernas verksamheter ska bidra till kvalitetsutveckling, så att medborgarna är nöjda med och har god nytta av den verksamhet som kommunen ansvarar för. Kommunstyrelsens granskningar av verksamheter innebär inte någon inskränkning i nämndernas huvudansvar för uppföljning. Kommunfullmäktige uppdrar åt varje nämnd att med utgångspunkt i detta -program ansvara för att säkerställa att utförare (oavsett driftsform) inom nämndens ansvarsområde bedriver verksamheten enligt:

- de lagar, förordningar och föreskrifter som gäller eller kan komma att gälla
- de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige och nämnd har fastställt i kommunplan och nämndplan

Kommunfullmäktige uppdrar åt kommunstyrelsen att:

- Årligen fastställa en övergripande plan för granskningar av verksamhet i både privat och kommunal regi.
- Granskning genomförs av ett fristående granskningsorgan i kommunen i syfte att bidra till att kvaliteten i verksamheterna säkras och utvecklas.

Kommunfullmäktige uppdrar åt nämnderna att:

- Utforma uppdrag till verksamheter i kommunal regi som säkerställer att verksamheten bedrivs enligt gällande författningar och de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige och nämnd fastställer. Här avses i första hand kommunala verksamheter som agerar i konkurrens med privata utförare.
- I nämndplan reglera på vilket sätt avtal för privata utförare och uppdrag för kommunal regi ska följas upp.

Riktlinjer

Uppföljning och kontroll av verksamhet som genom avtal lämnats över till privata utförare ska prioriteras och särskilt inriktas på medborgarfokus, säkerhet och risken för ekonomiska oegentligheter. Kontroll- och uppföljningsarbete av verksamhet som bedrivs i egen regi ska utformas på liknande sätt som för privata utförare.

Information ska lämnas om samtliga utförare, för att underlätta medborgarnas val när enskilda kan välja mellan olika utförare av den kommunala nämndens tjänster.

Avtal ska utformas på så sätt att verksamheten hos de privata utförarna kvalitetsmässigt bedrivs i enlighet med kommunens krav. Kraven ska vara tydliga, relevanta och tillräckliga. Det ska tydligt framgå hur samverkan mellan

beställaren och utföraren ska genomföras och hur brister i verksamheten ska hanteras. Den kommunala huvudmannens möjligheter att besluta om sanktioner eller häva ett avtal ska vara tydligt reglerat i avtal.

Rätt till insyn

Varje nämnd ska i avtal med privata utförare tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnats över till en privat utförare. Utföraren ska kunna lämna information när kommunen begär det. Utförarens skyldigheter att lämna uppgifter begränsas till att omfatta sådant som kan lämnas utan omfattande merarbete eller inte strider mot lag eller annan författning eller inte anses utgöra företagshemligheter enligt lag. I avtalen ska det säkras att utföraren biträder kommunen vid uppföljning och utvärdering av verksamheten, lämnar nödvändiga statistikuppgifter och rapporterar in nödvändiga övriga uppgifter.

Berörd nämnd ska redovisa information till allmänheten om alla utförare. Informationen ska beskriva deras verksamhet och kvalitet och finnas tillgänglig på kommunens webbplats och på andra sätt som bedöms lämpliga utifrån målgruppen.

Uppföljning, internkontroll och kommunikation

Uppföljning av mål, ekonomi och kvalitetsgarantier

Kommunfullmäktige ansvarar för kommunens övergripande och långsiktiga styrning genom att ange mål, inriktning, omfattning och kvalitet. Kommunstyrelsen verkställer kommunfullmäktiges beslut och ska dessutom utöva tillsyn över nämnderna. Det är kommunstyrelsen som fastställer formerna för hur verksamheter och ekonomi ska följas upp och rapporteras.

Kommunstyrelsens uppföljning till fullmäktige sker genom delårsrapporter och årsredovisning. Delårs-rapporterna görs var fjärde månad per den 30 april och den 31 augusti. De ska innehålla utfall och -ekonomiska prognoser för drifts- och investeringsbudget samt redovisa måluppfyllelse för de strategiska målen. Årsredovisning görs vid varje årsskifte.

Granskningsplan för kvalitetsenhetens tillsyn och granskningar fastställs av kommunstyrelsen årligen. En samlad redovisning och de slutsatser som kan dras av detta arbete redovisas i kommunstyrelsen och i årsredovisningen.

Avvikelse ska rapporteras

Nämnderna är ansvariga för sina verksamheter och ska följa upp sin verksamhet och ekonomi i tillräcklig omfattning. Nämnderna ska lämna delårsrapport var fjärde månad per den 30 april och den 31 augusti och en verksamhetsberättelse vid årets slut. Delårsrapporten ska innehålla utfall, ekonomiska prognoser och bedömning av måluppfyllelse för nämndens mål. Den ska även innehålla förslag på åtgärder som nämnden avser vidta vid avvikelser. Delårsrapporter och verksamhetsberättelsen behandlas i nämnden och därefter i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Nämnderna ska därutöver följa upp verksamheten via kontinuerliga månadsuppföljningar per februari, mars, juli och oktober. Om nämnden bedömer att målen inte kommer att nås ska de rapportera eventuella avvikelser till kommunstyrelsen, så snart det är möjligt.

Bolagsstyrelsen är ansvarig för sin verksamhet. Bolagen ska lämna delårsrapport per 30 april och 31 augusti. Årsredovisning lämnas efter årets slut. Bolagen ska i samband med årsredovisning lämna en redogörelse för hur det kommunala ändamålet uppfyllts.

Förutom att bidra till de kommunala målen ska nämnderna säkerställa att de uppfyller de krav som ställs genom lagstiftning och andra styrdokument. Uppföljning och analys baseras på egenkontroll, riskhantering och avvikelshantering.

Riskhantering och internkontroll

Arbetet med riskhantering och internkontroll utgör ett komplement till övrig planering och uppföljning enligt styrprocessen. Det syftar till att upptäcka och korrigera felaktigheter, som till exempel dåligt utnyttjande av resurser eller för stort eller onödigt risktagande. Arbetet kommer till uttryck i riskhanteringsplaner och redovisningar av internkontrollresultat.

Nämnderna beslutar om en riskhanteringsplan i anslutning till att nämndplanerna behandlas och redovisar resultatet av genomförda internkontroller när nämndernas verksamhetsberättelser behandlas efter årets slut.

Även kommunstyrelsen utarbetar en riskhanteringsplan under hösten före varje verksamhetsår och redovisar resultatet av genomförda kontrollinsatser i kommunens årsredovisning.

Kommunikation

Det är viktigt att kommunplanens innehåll är väl känt av kommunens invånare, de förtroendevalda och kommunens medarbetare.

Den långsiktiga visionen, strategier och mål för mandatperioden kommuniceras till personal vid arbetsplatsträffar och till medborgare via kommunbilagan i Mitt i Tyresö och via tyreso.se.

Delårsrapporten redovisas på intranätet och tyreso.se, och diskussioner ska ske med berörd personal. Vid årets slut redovisas måluppfyllelsen tydligt i årsredovisningen och utvalda delar i kommunbilagan.

Kommunstyrelseförvaltningen utarbetar en handlingsplan för kommunikation som beskriver de viktigaste budskapen och strategier för att nå ut med dessa. Varje verksamhet utarbetar, på basis av nämndplanerna, en kommunikationsplan som fastställer de viktigaste budskapen och innehåller kommunikationsinsatser kring det arbete som görs för att målen ska nås.

Styrprocessens årshjul

Kommunstyrelsens och kommunfullmäktiges samt nämndernas arbete med styrprocessen följer nedanstående kalendarium, det så kallade årshjulet.

Januari/februari

- Kommunstyrelseförvaltningen genomför en årlig översyn av styrprocessen
- Kommunstyrelseförvaltningen tar fram en omvärldsanalys
- Strategidagar med kommunstyrelsen och nämndpresidierna genomförs
- Kommunstyrelseförvaltningen upprättar bokslut och årsredovisning

Mars/april

- Strategidagar med kommunstyrelsen och presidierna genomförs
- Förvaltningarna tar fram behovsanalyser per verksamhetsområde

- Förslag till anslagsfördelning till verksamhetsområdena tas fram
- Uppdrag till verksamhetsområdena formuleras
- Årsredovisning behandlas i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige
- Nämndernas verksamhetsberättelser redovisas i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige
- Årlig översyn av taxor och avgifter
- Reviderad drift- och investeringsbudget

Maj/juni

- Kommunstyrelsen beslutar om förslag till kommunplan och budget för kommande år
- Delårsrapport per den 30 april behandlas i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige
- Kommunfullmäktige fastställer kommunplanen med budget.

Maj/september

- Nämnderna arbetar med kommunplanen och bryter ned den till ettåriga mål och budget i nämndplanerna
- Bolagen gör en treårig bolagsplan

Oktober

- Delårsrapport per den 31 augusti behandlas i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige
- Nämnderna beslutar om nämndplan och riskhanterings- och kontrollplan

November/december

- Kommunstyrelsen behandlar nämnd- och bolagsplaner
- Kommunstyrelsen och nämndernas presidier utvärderar styrprocessen
- Förvaltningarna tar fram verksamhets- och enhetsplaner

Bilagor

(Diagram utbytt, uppdaterat)

Bilaga 1

Finansiella sammanställningar - Resultaträkning, kassaflödesrapport och balansräkning, tusentals kronor

Resultaträkning	Bokslut 2016	Prognos 2017	Plan 2018	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021
Förskola	-284 102	-299 699	-327 008	-339 437	-353 641	-375 418
Grundskola	-682 478	-675 968	-685 796	-691 600	-701 174	-708 167
Individ- och familjeomsorg	-150 638	-175 459	-175 218	-172 680	-179 153	-185 719
Flyktigmottagning/ensamkommande	0	9 998				
Omsorg om personer med funktionsnedsättning	-269 331	-271 351	-280 791	-286 350	-292 020	-297 806
Äldreomsorg	-312 485	-318 129	-334 467	-351 788	-371 174	-392 756
Gymnasieskola	-207 063	-216 812	-220 132	-226 223	-235 188	-247 199
Vuxenutbildning	-26 329	-28 662	-27 702	-28 690	-29 845	-30 976
Arbetscentrum	-10 021	-12 950	-11 237	-11 584	-11 991	-12 389
Bibliotek, kultur och fritid, inkl. fritidsgårdar	-118 035	-107 997	-106 687	-110 207	-114 145	-118 287
Plan och exploatering	-21 968	-33 620	-27 484	-28 049	-28 625	-29 213
Väghållning och park	-62 614	-70 323	-76 667	-78 106	-79 573	-81 070
Miljö, trafik och övrigt	-4 234	-5 460	-6 924	-7 036	-7 150	-7 266
Vatten och avlopp	454	0	0	0	0	0
Renhållning	6 254	0	0	0	0	0
Bygglövsverksamhet	-4 597	-5 254	-5 237	-5 345	-5 454	-5 566
Näringsliv	-1 164	-1 187	-1 284	-1 284	-1 284	-1 284
Gemensam verksamhet	-91 918	-118 398	-131 980	-134 395	-136 158	-138 670
Kommunalförbund mm	-40 548	-41 500	-42 330	-42 330	-42 330	-42 330
Politisk verksamhet	-22 165	-22 632	-22 640	-22 640	-22 640	-22 640
Ishall	0	0	0	-4 030	-4 030	-4 030
Fårdala ridhus	0	0	0	-2 600	-2 600	-2 600
Buffert	0	-21 796	0	-24 000	-24 000	-24 000
Övrigt	0	0	0	75 000	60 000	0
Jämförelsestörande poster	-10 519	0	0	0	0	0
Prisökning 2 %	0	0	0	-50 755	-52 231	-53 935
Summa verksamhetsområden	-2 313 501	-2 417 199	-2 483 585	-2 544 129	-2 634 407	-2 781 319
Finansförvaltning (brutto)						
Pensioner inkl förvaltningskostnad	-49 329	-53 000	-55 000	-57 500	-60 500	-62 500
Förändring semesterlöneskuld	-646	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Förändring pensionsavsättning	-4 333	-3 500	-2 500	-15 500	-15 500	-9 500
Statsbidrag maxtaxa	16 199	14 529	14 500	14 500	14 500	14 500
Intäkt kapitaltjänst (internränta)	38 510	28 000	28 500	29 000	29 500	30 000
Simhall	0	-15 000	-16 000	-16 500	-17 000	-17 500
Övrigt	-7 398	10 300				
Summa finansförvaltning	-6 997	-19 671	-31 500	-47 000	-50 000	-46 000
Verksamhetens nettokostnader	-2 320 498	-2 436 870	-2 515 085	-2 591 129	-2 684 407	-2 827 319
Skatteintäkter, statsbidrag och utjämningsystem						
Skatteintäkter	2 124 066	2 241 000	2 325 800	2 407 200	2 493 800	2 591 100
Generella statsbidrag och utjämningsbidrag	224 130	250 113	224 400	247 600	294 400	368 000
Summa skatteintäkter, statsbidrag och utjämningsystem	2 348 196	2 491 113	2 550 200	2 654 800	2 788 200	2 959 100
Finansiella intäkter	8 179	8 500	6 500	6 500	6 500	6 500
Finansiella kostnader	-8 829	-10 500	-15 000	-17 000	-19 000	-21 000
Årets resultat	27 048	52 243	26 615	53 171	91 293	117 281
% av skatter och statsbidrag	1,2%	2,1%	1,0%	2,0%	3,3%	4,0%

KASSAFLÖDESRAPPORT	Bokslut 2016	Prognos 2017	Plan 2018	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021
Den löpande verksamheten	114 300	171 085	126 455	131 355	187 793	221 781
Årets resultat	27 048	52 243	26 615	53 171	91 293	117 281
Avskrivningar	101 547	105 000	107 000	109 000	111 000	113 000
Ökning pensionsavsättning	-4 333	-3 500	-2 500	-15 500	-15 500	-9 500
Ökning semester- och övertidsskuld	646	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Exploateringsintäkter	22 800	30 600	50 300	103 000		
Ökning skatteskuld till staten	6 377	16 316	0	-16 316	0	0
Minskning skattefordran på staten	0	3 846	0	0	0	0
Ökning skattefordran på staten	-1 905	0	0	0	0	0
Minskning skatteskuld till staten	0	-3 820	-5 660	0	0	0
Övrigt	-15 080	0	0	0	0	0
Investeringsverksamheten	-244 200	-328 729	-533 421	-662 453	-385 742	-185 185
Investeringar	-244 200	-328 729	-533 421	-662 453	-385 742	-185 185
Finansieringsverksamheten	120 500	150 000	540 000	555 000	195 000	-80 000
Ökning av långfristiga skulder	120 500	150 000	540 000	555 000	195 000	0
Minskning av långfristiga skulder	0	0	0	0	0	80 000
Årets kassaflöde	-9 400	-7 644	133 034	23 902	-2 949	-43 404
Likvida medel vid årets början	162 900	153 500	145 856	278 890	302 792	299 843
Likvida medel vid årets slut	153 500	145 856	278 890	302 792	299 843	256 438
Förändring av likvida medel	-9 400	-7 644	133 034	23 902	-2 949	-43 404
BALANSRÄKNING	Bokslut 2016	Prognos 2017	Plan 2018	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021
Tillgångar						
Anläggningstillgångar	2 235 602	2 459 331	2 885 752	3 439 205	3 713 947	3 786 132
Omsättningstillgångar	458 267	450 623	583 657	607 559	604 610	561 205
varav kassa, bank	153 500	145 856	278 890	302 792	299 843	256 438
Summa tillgångar	2 693 869	2 909 954	3 469 409	4 046 764	4 318 556	4 347 337
Skulder						
Eget kapital	985 604	1 037 847	1 064 462	1 117 633	1 208 925	1 326 206
Avsättningar	219 280	216 780	215 280	200 780	186 280	177 780
Långfristiga skulder	1 083 294	1 233 294	1 773 294	2 328 294	2 523 294	2 443 294
Kortfristiga skulder	405 691	422 033	416 373	400 057	400 057	400 057
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	2 693 869	2 909 954	2 909 954	3 469 409	4 046 764	4 318 556
Pensionsförpliktelser intjänade före 1998	792 925	778 013	761 433	748 807	738 077	725 656
Avsättningar (inkl löneskatt) enl Kpa	208 076	217 903	241 689	269 694	306 323	345 184
Förändring pensionsavsättning	15 007	9 827	23 786	28 005	36 629	38 861
Soliditet, %	7,2%	8,9%	8,7%	9,1%	10,9%	13,8%

Bilaga 2

Sammanställning över samtliga politiska prioriteringar under perioden 2016-2021

POLITISKA PRIORITERINGAR PERIODEN 2016-2021							
Belopp i mkr	VO	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Höjning av anslagsnivå							
Uppräkning av förskolepeng	Förskola	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Ökad personaltäthet	Förskola		10,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Förstärkt studie- och yrkesvägledning	Grundskola	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Mödersmål och studiehandledning	Grundskola	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Uppräkning av skolpeng	Grundskola	9,8	9,8	9,8	9,8	9,8	9,8
Barn i behov av särskilt stöd	Grundskola	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Resursförstärkning	Grundskola		4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Lönekompensation							
Förstärkning av förebyggande arbete	Individ- och familjeomsorg	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Satsning på vård- och behandlingsinsatser	Individ- och familjeomsorg	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Hemsjukvård, skatteväxling	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Nytt gruppboende	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
Forstärkning	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Indexuppräkning	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Indeksuppräkning	Äldreomsorg	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Höjt tak för högkostnadsskyddet	Äldreomsorg		-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Nivåhöjning anslag	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	11,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
Förstärkt studie- och yrkesvägledning							
Ökat anslag till elever i behov av stöd	Gymnasieskola	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Mödersmål och studiehandledning	Gymnasieskola	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Uppräkning av programpris m m	Gymnasieskola	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Lansprislsta	Gymnasieskola	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
Stärkt arbete för integration	Vuxenutbildning			1,5	1,5	1,5	1,5
Implementering av "Ung i Tyresö"							
Feriarbeten	Arbetscentrum	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Inrätta offentligt skyddade anställningar	Arbetscentrum	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Stärkt arbete för integration	Arbetscentrum	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Kapitalkostnad Tyresoallen							
B drag stiftelsen Tyresta	Bibliotek, kultur och fritid	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Ökade driftskostnader, investeringar	Bibliotek, kultur och fritid	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Profilfritids, permanentning	Bibliotek, kultur och fritid	1,5	2,5	2,5	3,8	3,8	3,8
Gränser och kartunderlag	Bibliotek, kultur och fritid		1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Utökning av verksamhet	Plan och exploatering	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Effekt av ändrad tidsredovisning investering	Plan och exploatering		4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Beläggningsunderhåll och parkskötsel	Plan och exploatering		7,0				
Kapitalkostnader	Väghållning och park	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Ökade kapitalkostnader	Väghållning och park	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Utökning av gator och park	Väghållning och park	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Klöverbergets naturreservat	Väghållning och park		1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Åtgärder klimatstrategi	Miljö och trafik	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ökade driftskostnader naturreservat	Miljö och trafik	1,0	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0
Utökning av bygglovsverksamhet	Miljö och trafik	0,5	0,5	0,5	0,5	0,0	0,0
Buffert för lokalomställning	Bygglövsverksamhet	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Effektiva verksamheter, innovation och teknikutveckling	Gemensam verksamhet	2,8	6,9	2,8	2,8	2,8	2,8
Ökning revision	Gemensam verksamhet			4,2	4,2	4,2	4,2
Normal uppräkning	Kommunförbund mm	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Ökade kostnader för kommunal	Kommunförbund mm	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Nov: ökade politiska kostnader	Kommunförbund mm		1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Ökade kostnader, årlig ökning	Politisk verksamhet	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Ökade kostnader, årlig ökning	Kommunalförbund mm	0,5	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Ökade kostnader, årlig ökning	Politisk verksamhet	0,8	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Tidsbegränsade medel							
Förstärkning	Bibliotek, kultur och fritid	0,7					
Förstärkning	Individ- och familjeomsorg	3,6		8,0			
Silvicerifiering	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	2,5					
Projektering kultur- och kunskapscentrum	Äldreomsorg	1,9	1,9				
Ombyggnation Hornuddens skola	Gemensam verksamhet	4,0			5,0	5,0	5,0
Allmänna val	Politisk verksamhet			0,7	0,7		
Summa politiska prioriteringar		129,1	154,7	173,0	166,3	164,1	164,1

Bilaga 3

Verksamhetsvolym 2018-2021, prognos

Verksamhet	Ålderskategori	Antal barn, elever, brukare			
		2018	2019	2020	2021
Förskola	1-5 år	3 120	3 235	3 392	3 652
Förskoleklass	6 år	615	686	706	657
Grundskola	7-15 år	6 197	6 252	6 309	6 406
Fritidshem	6 år	615	686	706	657
	7-9 år	1 991	1 941	1 990	2 093
	10-12 år	2 099	2 133	2 132	2 099
Aldreomsorg	65-69 år	1 874	1 870	1 901	1 994
	70-74 år	2 255	2 158	2 078	2 008
	75-79 år	1 820	1 950	2 082	2 182
	80-84 år	1 106	1 174	1 270	1 338
	85-89 år	626	654	693	756
	90 år	289	315	347	365
Individ och familjeomsorg	0-64 år	40 599	41 955	43 562	45 192
Gymnasium	16-18 år	1 951	1 992	2 107	2 201
Vuxenutbildning och arbetscentrum	19-64 år	28 130	29 166	30 378	31 564
Bibliotek, kultur och fritid	0-w år	48 565	50 076	51 929	53 837
Fritidsgårdar	13-15 år	2 107	2 178	2 187	2 214

Bilaga 4

(Tabell utbytt, investeringsprogrammet uppdaterat)

Sammanställning av investeringsprogram 2017-2021, belopp i tusentals kronor.

Projekt (objekt)	2017	2018	2019	2020	2021
Exploatering Östra Tyresö	71 811	10 238	42 848	-14 200	5 000
Etapp 9 Brevik, Ugglevägen, utgifter					
Etapp 9 Brevik, Ugglevägen, inkomster					
Etapp 11 Tegelbruksvägen, utgifter					
Etapp 11 Tegelbruksvägen, inkomster					
Solberga etapp 7, utgifter					
Solberga etapp 7, inkomster					
Raksta etapp 8, utgifter					
Raksta etapp 8, inkomster					
Brevik etapp 10 Brobänken, utgifter					
Brevik etapp 10 Brobänken, inkomster					
Nyfors, utgifter					
Nyfors, inkomster					
Ny Etapp (Etapp 12 Raksta t.ex)					
Tyresövägen	25 000	28 965	10 800	65 815	7 685
Tyresövägen (från Bäverbäcken och österut)					
Wättinge stråket	4 680	12 047	8 925	80 577	0
Gymnasietomten Wättinge					

Ombyggnad centrum till den nya visionen	-11 339	10 081	68 180	4 000	0
Ny infart och förlängning av Dalgränd					
Rivning ishall Tyresö C					
Fjärrvärme Bollmorahallen					
Avlopp och fjärrvärme Bio Forellen					
Rivning förskolan Båten					
Parkeringshus vid Tyresoavallen					
Blå gatan					
Norra torget					
Blå parken					
Forelltorget					
Järnet 7, utredning					
Bollmorav,Dalgränd till Hasselbacken					
Busstorg					
Ombyggnad Dalgränd					
Rondell, infart, VA, lokalväg kvarteret Järnet					
Exploateringsbidrag NTC					
Ombyggnad Simvägen-Bollmoravägen					
Simvägens förlängning till Forellen 4+ny tvärväg					
Mindre justeringar Tyresö centrum, vägnät					
Nybyggnation lokalgator N Tyresö C					
Egenfinansierade projekt	22 927	20 140	11 000	-5 950	57 000
Exploatering Tegvägen					
Exploatering UR-tomten					
Bostäder vid Södergården					
Gång- och cykelbana Pluto, Njupkärrsvägen					
Exploateringsbidrag Pluto, Njupkärrsvägen					
Trädgårdsstaden					
Maria Sofias väg					
Maria Sofias väg, exploateringsbidrag					
Kryddvägen					
Exploatering Grindstolpen					
Exploateringsbidrag Grindstolpen					
Prästgårdsv/Äpelv					
Åkervägen, Trollbäcken					
Åkervägen, Trollb, exploateringsbidrag					
Granängsvägen					
Mygdalsvägen/Bondevägen					
Mygdalsvägen/Vattentornsområdet					
Granitvägen					
Granitvägen, exploateringsbidrag					
Granängstorget					
Granängstorget, exploateringsbidrag					
Temyntan, utgifter					
Temyntan, exploateringsbidrag					
Nylors markanvisningstävling					
Bäverbäcken					
Exploateringsbidrag Bäverbäcken					
Trollbäckens C					
Vallmon					
Vallmon, exploateringsintäkter					
Agaten					
Agaten					
Lastbilen					

Samhällsbyggnadsutredningar	30 800	43 500	13 800	10 000	10 000
Samlingsanslag för samhällsbyggnadsutredningar					
Klövbergets naturreservat					
Brygga Klövberget					
Skrubba (LÅSK)					
Töresjövägen GC väg					
Fornuddsparken					
Fornudden allmänplats					
Ängsgården					
Övrigt	4 843	5 750	5 000	5 000	5 000
Nytt kartsystem					
Markreserv					
Ärendehanteringssystem					
Gata och park	20 100	35 000	13 000	13 000	13 000
Cykelplan					
Maskinhall Alby					
Samlingsanslag för gata och park					
Fritidsanläggningar	28 625	18 200	5 500	2 000	3 500
Samlingsanslag för fritidsanläggningar					
Kylaggregat Fontanahallen					
Upprustning friidrottsanläggning, Trollbäckens IP					
Konstgräsplan mellan Strandskolan och Tyresö skola					
Alby friluftsområde, fastighetsunderhåll					
Alby friluftsområde, utveckling ny vision					
Alby friluftsområde, port till Nationalparken					
Upprustning kulturfastigheter					
Verksamhetslokaler	64 382	255 000	397 400	164 000	25 000
Tillagningskök, Sofiebergsskolan					
Ventilation Bergfotens skola					
Trollbäckens IP ombyggnad löparbanor					
Ishall NTC					
Fårdala nytt ridhus+om/tillbyggnad stall					
Idrottshall Fornudden					
Ny skola Fornudden					
Ny skola+hall Fornudden finplanering					
Ny skola+hall Fornudden inventarier					
Ny skola+hall Fornudden gestaltning					
Genomgångsboenden					
Utbyggnad Radiovägen					
P-hus NTC 60 miljoner utöver 30 miljoner från SBF					
P-hus NTC samordning 10 miljoner fördelat på ishall, P-hus och NTC					
Fritidsgårdar Kringlan-Strand-Bergfoten-Krusboda					
Förskolor Ö 150 platser, C 150 platser					
Skolor ombyggnad Bergfoten och Krusboda +150 platser					
Omsorgsboende Strandvägen LSS 6 plater					
Omsorgsboende Hanviken LSS 6 plater					
Njupkärr Skola, re-investering					
Kumlskola					
Trollbäckshallen					
Skrindans Förskola					
Investering i egna fastigheter, initierat av hyresgäster	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
Samlingsanslag för fastighet, initierat av hyresgäster					
Investering i egna fastigheter, initierat av ägaren	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Samlingsanslag för fastighet, initierat av ägaren					
Inventarier, IT etc	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Inventarier, IT och småinvesteringar					
Investeringar i den skattefinansierade verksamheten	301 829	489 921	616 453	364 242	166 185

Självkostnadsfinansierade verksamheter					
Kapitalkostad och övrig drift finansieras via avgifter					
Vatten och avlopp	21 900	13 000	21 000	13 000	13 000
Sjövattenledning Breviks skola-Noret					
Samlingsanslag för VA					
Renhållning	5 000	30 500	25 000	8 500	6 000
Masshanteringsplats Mediavägen					
Sopsug Norra Centrum, inkl röranläggningar					
Samlingsanslag för renhållning					
SAMMANLAGT 2017-2021	328 729	533 421	662 453	385 742	185 185

Bilaga 5

(Tabell bytt, fel tabell inlagd i föregående version)

Sammanställning av särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden.

Särskilda uppdrag		
Särskilda uppdrag	Status	Kommentar
Inleda ett målmedvetet och långsiktigt arbete med kompetensförsörjning	✓	Uppdraget är genomfört. Metoder för långsiktig kompetensförsörjning inom förskolan har införts i organisationen.
Genomföra behovet av förskoleplatser i alla kommundelar	✓	Uppdraget är genomfört. Behovsanalys av förskoleplatser förs in i lokalförordningsplanen som uppdateras årligen enligt riktlinjer för lokalförordning. Stimmats förskola med flexibla öppettider öppnade i april.
Bereda förskoleplats upp till 30 timmar per vecka för barn till arbetssökande.	✓	Uppdraget är genomfört. Utökningen av tid på förskolan för barn till arbetssökande har fungerat väl i praktiken. Förskolans riktlinjer är uppdaterade med förtydliganden.
Arbeta för ökad lärartäthet i lågstadiet	✓	Uppdraget är genomfört. Förvaltningen har fått del av statsbidraget Lågstadiesatsningen, och det har ökat lärartätheten i lågstadiet. Läsåret 2016/17 beviljades Tyresö 10,35 miljoner kronor i statsbidrag vilket motsvarande drygt 17 årsarbetare. Andelen lärare per elev följs upp och analyseras och redovisas i den ordinarie uppföljningen för verksamhetsområdet Grundskola.
Genomföra behovet av grundskoleplatser i alla kommundelar	✓	Uppdraget är genomfört. Behovsanalys för grundskoleplatser förs in i lokalförordningsplanen som uppdateras årligen enligt riktlinjer för lokalförordning.
Inleda ett målmedvetet och långsiktigt arbete med kompetensförsörjning (inom skolområdet)	✓	Uppdraget är genomfört. Metoder för långsiktig kompetensförsörjning inom grundskolan har införts i organisationen.
Genomföra behovet av boendeplatser inom individ- och familjeomsorgen i alla kommundelar	✓	Uppdraget är genomfört. Behovsanalys av boendeplatser inom individ- och familjeomsorgen förs in i lokalförordningsplanen enligt riktlinjer för lokalförordning.
Genomföra behovet av boendeplatser inom omsorgen om personer med funktionsnedsättning i alla kommundelar.	✓	Uppdraget är genomfört. Behovsanalys för boendeplatser för personer med funktionsnedsättning i alla kommundelar förs in i lokalförordningsplanen som uppdateras årligen enligt riktlinjer för lokalförordning.
Genomföra behovet av boendeplatser inom äldreomsorgen i alla kommundelar.	✓	Uppdraget är genomfört. Behovsanalys för boendeplatser inom äldreomsorgen förs in i lokalförordningsplanen som uppdateras årligen enligt riktlinjer för lokalförordning.
Ta fram en integrationsstrategi	✓	Uppdraget är genomfört. Integrationsstrategin är färdigställd.
Implementera och utveckla projektet "En väg in och många vägar till arbete, studier och egen försörjning" i den ordinarie verksamheten från och med 2016.	✓	Uppdraget är genomfört. Projektet "En väg in" har övergått till ordinarie verksamhet. En väg in är en myndighetsgemensam mottagning för personer som har behov av samordnat stöd för att komma till arbete, studier och egen försörjning. Samarbetspartners i "En väg in" är Samordningsförbundet Östra Södertörn, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan försörjningsstödsenheten och Arbetscentrum för Tyresö kommun. Samarbete sker även med vuxenutbildning, skuldkädgivare, primärvård m.fl.
Arbeta fram en strategisk anläggningsförsörjningsplan inom verksamhetsområde 9 - Bibliotek, kultur och fritid.	✓	Uppdraget är genomfört. Anläggningsförsörjningsplanen har tagits fram och kostnadsberäknats. Planen har presenterats i kultur- och fritidsnämnden och kommunstyrelsen hösten 2016.
Utreda förutsättningarna för busstrafik till och genom Skålsåtra.	✓	Uppdraget är genomfört. Busstrafik 820 trafikerar Skålsåtra, södra Hanviken, Alléplan, Sofieberg och Södergården i en ringlinje med hållplatser och vinkområden. Linjen har varit i trafik sedan 2016.
Ta fram en modell för som kan medge större byggrätter (omfattar lösningar för VA-området)	✓	Uppdraget är genomfört. Utveckling av lösningar för kommunalt VA fortgår i pågående planprocesser, främst inom Östra Tyresö. Rådgivning, planering och utveckling av enskilda VA-lösningar utgår från krav enligt miljöbalken vilket provas och beaktas av Södertörns miljöförbund. Dessa enskilda och hållbara lösningar är vidare en förutsättning för utveckling av utökade byggrätter med stöd av plan- och bygglagen och som därför faller under stadsbyggnadsförvaltningens tillämpningsområde.
Effektivisera arbetet inom konsult- och servicekontoret för att frigöra resurser för övriga förvaltningar och därmed möjliggöra att resurser i högre grad kan användas i respektive förvaltnings verksamhet.	✓	Uppdraget ingår från och med andra halvåret 2017 i ett kommunövergripande effektiviserings- och utvecklingsuppdrag. Konsult- och servicekontoret har upphört från och med 1 maj 2017 och verksamheterna har organiserats på annat sätt. Från och med 2018 har ett nytt strategiskt mål för effektivare verksamheter formulerats.
Utveckla Tyresö kommuns arbete med kost inom berörda verksamheter genom att inrätta en befattning som gastronomisk chef.	✓	Uppdraget är genomfört. En gastronomisk chef är anställd och områdeschefer för tre geografiska områden är rekryterade.
Se över prissättningsmodellerna för intern service.	✓	Prissättningsmodellerna har reviderats och kommer att tillämpas från och med 2017.
Redovisa det långsiktiga behovet av investeringar i skollokaler och andra verksamhetslokaler.	✓	Uppdraget förs över till lokalförordningsplanen som uppdateras årligen enligt riktlinjer för lokalförordning.
Tyresö bostäder AB ska upprätta en treårig bolagsplan	✓	Uppdraget är genomfört. Tyresö bostäder upprättar bolagsplaner vart tredje år enligt krav i ägardirektivet. Uppföljning av bolagsplanen görs årligen i en verksamhetsberättelse.

Bilaga 6

Förteckning över kommungemensamma styrdokument

Nedan redovisas Tyresö kommuns övergripande styrdokument som är gemensamma för kommunens samtliga verksamheter. De dokument som har reviderats eller tillkommit sedan förra årets kommunplan är markerade med fetstil.

Policyer

Policy för fakturerings- och kravverksamhet (KS 2005)

Finanspolicy (KF 2017)

Inköps- och upphandlingspolicy (KF 2016)

Arbetsmiljöpolicy (KS 2007) inklusive handlingsplaner

Policy "Att vara chef i Tyresö kommun" (KS 2007)

Personalpolicy (KS 2008)

Likabehandlingspolicy (KF 2012)

Pensionspolicy (KF 2015)

Kommunikationspolicy (2015)

Alkohol- och drogpolicy (KF 2011)

Riskhanterings- och försäkringspolicy (KF 2011)

Informationssäkerhetspolicy (KF 2014)

Energipolicy (KF 2014)

Brottsförebyggande policy (KF 2015)

Planer

Biblioteksplan (KF 2014)

Översiktsplan för Tyresö kommun (KF 2017)

Energiplan (KF 2016)

Klimat- och energistrategi (KF 2016)

Energieffektiviseringsstrategi (KF 2016)

Dagvattenhanteringsplan (KF 2011)

Likabehandlingsplan 2016-2019 (KS 2016)

Jämställdhetsplan 2015–2017 (KS 2015)

Nämndplan 2017 inklusive riskhanterings- och kontrollplan för kommunstyrelsens verksamhetsområden 16 - Näringsliv och 17 - gemensam verksamhet (KS 2016)

Granskningsplan 2017 medborgarfokus (KS 2016)

Kommunplan 2015–2018, budget 2018 (KF 2017)

Styrprocess 2.0 för förtroendevalda och medarbetare (ekonomichefen 2015, KF 2011)

Program för uppföljning av privata utförare (KF 2015)

Kvalitetsledningsmodell

Tillgänglighetsplan 2017-2019

Tillsynsplan enligt alkohollagen och tobakslagen 2016 – 2017 (KS 2016)

Handlingsplan för trygghet och säkerhet i Tyresö kommun 2016-2018 (KF 2015)

Handlingsplan för näringslivsarbetet 2016-2018 (KS 2016)

Handlingsplan mot våldsbejakande extremism (KF 2016)

Kommunövergripande dokumenthanteringsplan (KS 2016)

Dokumenthanteringsplan för digitala handlingar (KS 2016)

Reglementen och delegationer

Gemensamt reglemente för samtliga nämnder (KF 2016)

Reglemente för valnämnden (KF 2013)

Revisionsreglemente (KF 2006)

Reglemente för kommunstyrelsen (KF 2017)

Reglemente för barn- och utbildningsnämnden (KF 2014)

Reglemente för byggnadsnämnden (KF 2016)

Reglemente för gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden (KF 2012)

Reglemente för kultur- och fritidsnämnden (KF 2014)

Reglemente för krisledningsnämnden (KF 2012)

Reglemente för socialnämnden (KF 2016)

Reglemente för Södertörns överförmyndarnämnd (KF 2010)

Reglemente för attest och kontroll av ekonomiska transaktioner (KF 2016)

Arbetsordning för kommunfullmäktige (KF 2015)

Arbetsordning för kommunala pensionärsrådet (KS 2016)

Arbetsordning för kommunala funktionshinderrådet (KS 2015)

Arbetsordning för kommunstyrelsens miljö- och samhällsbyggnadsutskott (KS 2015)

Arbetsordning för kommunledningsutskottet (KS 2015)

Arbetsordning för beredningen för medborgardialog och mångfald (KS 2014)

Delegationsordning inom kommunstyrelsens verksamhetsområde (KS 2017)

Bestämmelse om ersättning till förtroendevalda (KF 2014)

Omställnings- och pensionsavtal för förtroendevalda (KF 2014)

Bestämmelser om kommunalt partistöd (KF 2014)

Bestämmelser för bidrag till politiska ungdomsförbund (KF 2014)

Bolagsordning för Tyresö bostäder AB (KF 2014)

Ägardirektiv för Tyresö bostäder AB (KF 2017)

Bolagsordning för Tyresö Näringslivs AB (KF 2017)

Bolagsordning för Tyresö vindkraft AB (KF 2017)

Bemyndigande att teckna kommunens firma (KLU 2017)

Riktlinjer och föreskrifter

Allmänna ordningsföreskrifter för Tyresö kommun (KF 2013)

Lokala hälsoskyddsföreskrifter (KF 2011)

Lokal renhållningsordning med avfallsföreskrifter (KF 2015)

Riktlinjer enligt alkohollagen (KS 2014)

Riktlinjer för synpunktshantering (KD 2014)

Riktlinjer för nåbarhet och bemötande i Tyresö kommun (KD 2013)

Riktlinje för e-posthantering i Tyresö kommun

Riktlinjer för riskhantering och internkontroll (KS 2013)

Ekonomiska regler för resultatenheter (KF 2008)

Ekonomihandbok (KD 2013)

Inköps- och upphandlingsriktlinjer (2016)

Rutin för direktupphandling 2015 (KD 2014)

Riktlinje för uppföljning och utvärdering av upphandlade avtal i Tyresö kommun (KS 2012)

Riktlinje för sponsring (KS 2011)

Riktlinje för representation, uppvaktning, resor m.m. (KS 2012)

Riktlinje för tjänsteresor (KS 2014)

Riktlinjer för bisysslor (KD 2012)

Riktlinjer för arbete med hbt i Tyresö (KS 2013)

Riktlinjer för användning av sociala medier (KD 2015)

Riktlinjer för inventarieförteckning och stöldskyddsmärkning i Tyresö kommuns verksamheter (KD 2012)

Tillgänglighetshandbok (KF 2012)

Riktlinjer vid klotter och liknande skadegörelse (KS 2013)

Rutiner och uppdragsbeskrivning säkerhetsorganisation i Tyresö kommuns verksamheter (KD 2017)

Riktlinjer för systematiskt brandskyddsarbete (KD 2017)

Riktlinjer i händelse av oljeutsläpp till havs (KS 2011)

Riktlinjer för tillfällig övernattnig i skollokaler och liknande i Tyresö kommuns verksamheter (KD 2017)

Riskhantering – gemensamma rutiner för Tyresö kommun 2015 (KD 2015)

Riktlinje för information vid kris (KD 2015)

Riktlinjer för internationellt samarbete (KF 2015)

Riktlinje för konstnärlig gestaltning av offentliga byggnader och allmänna platser (K5 2014)

Politisk beslutsprocess för detaljplaner (KF 2015)

Riktlinjer för markanvisningsavtal (KF 2015)

Riktlinjer för exploateringsavtal (KF 2015)

Riktlinjer mot mutor och jäv (KF 2015)

Riktlinjer för hantering av pensionspolicy och omställningsinsatser för förtroendevalda (K5 2015)

Riktlinjer för uthyrning av skollokaler till föreningslivet, privatpersoner och företag (K5 2015)

Riktlinjer för hantering av allvarlig eller extraordinär händelse (KD 2016)

Riktlinjer för hanteringen av arkiv i Tyresö kommun (KF 2016)

Riktlinjer för lokalförsörjning (KF 2017)

Riktlinjer för kollektivt omhändertagande i värmestugor (K5 2017)

Riktlinjer för bostadsförsörjning (KF 2017)

Styrdokument som upphört sedan förra årets kommunplan

Klimatstrategi (KF 2010)

Plan för kollektivt omhändertagande 2005 (K5 2005)

Attestreglemente (KF 2004)

Arkivreglemente (KF 2012)

Riktlinje för upphandling i Tyresö kommun (K5 2010)

Grönplan (KF 2009)

Bilaga 7

Sammanställning av taxor och avgifter

Taxa/avgift	Beslut	Indexreglering?	Gäller fr.o.m.	Förvaltning
Förskole- och fritidshemsavgifter			Styrs av nationell maxtaxa	Barn-och utbildningsförvaltningen
Avgift för fritidsklubb	14 april 2011(KF)	nej	2011-08-01	Barn- och utbildnings-

				förvaltningen
Taxa uthyrning av skollokaler för övernattnin	16 juni 2016 (KF)	Ja – mot prisindex för kommunal verksamhet	2017-01-01	Utvecklings-Förvaltningen
Egenavgift för familjerådgivning	27 nov 2014 (KF)	Indexering mot prisbasbelopp	2015-01-01	Socialförvaltninge n
Egenavgift för vuxna vid stöd- och omvårdnadsboende inom individ- och familjeomsorgen	16 april 2015 (KF)	Indexering mot prisbasbeloppet	2015-05-01	Socialförvaltninge n
Taxa inom omsorgen om äldre och personer med funktionsnedsättning	16 juni 2016 (KF)	Indexering mot prisbasbeloppet	2017-01-01	Socialförvaltninge n
Biblioteksavgifter	11 juni 2009 (KF)	nej	2009-07-01	Utvecklings-förvalt ningen
Avgift förlorat bibliotekskort	10 maj 2012	Nej	2013-01-01	Utvecklings-förvaltning
Kulturskolan	16 juni 2016 (KF)	Ja – mot prisindex för kommunal verksamhet	2017-01-01	Utvecklings-förvalt ningen
Taxor för lokalhyror och anläggningar, inkl. evenemangstaxa	16 juni 2016 (KF)	Ja – mot prisindex för kommunal verksamhet	2017-01-01	Utvecklings-förvaltningen
Taxa för plan- och bygglov	7 september 2017(KF)		2018-01-01	
Mät- och karttaxa	7 september 2017(KF)		2018-01-01	
Avgift för upplåtelse av allmän platsmark samt flyttning, uppställning och skrotning av fordon	16 maj 2013 (KF)	nej	2014-01-01	Kommunstyrelse-f örvaltningen
Taxa för upplåtelse av allmän plats, byggetableringar, uteserveringar m.m.	17 juni 2014	nej	2014-07-01	Kommunstyrelse-f örvaltningen
Felparkeringsavgift, kontrollavgifter, avgifter och viten för trafikordningsplan, avgift för schaktnings-tillstånd	16 maj 2013 (KF)	nej	2013-07-01	Kommunstyrelse-f örvaltningen
Taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggningar	7 september 2017(KF)	Ja, konsument-prisindex	2018-01-01	Kommunstyrelse-f örvaltningen
Renhållningstaxa	19 juni 2017(KF)	Ja	2017-10-01	Kommunstyrelse-f örvaltningen
Vigsel,	27 nov	nej	2012-11-27	Kommunstyrelse-f

avbokningsavgift och vigselsavgift för ej folkbokförda i Tyresö	2012 (KS)			örvaltningen
Taxa enligt alkohollagen, tobakslagen och lagen om elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare	7 september 2017 (KF)	Ja, mot konsumentpris-index (KS)	2017-09-07 / 2018-01-01	Kommunstyrelseförvaltningen
Kopieringstaxa	16 maj 2013(KF)	nej	2013-06-01	Kommunstyrelseförvaltningen

Taxa/avgift	Beslut	Indexreglering?	Gäller fr.o.m.	Förvaltning
Taxor inom Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbunds verksamhet för <ol style="list-style-type: none"> 1. prövning enl. miljöbalken 2. offentlig kontroll inom livsmedelsområdet 3. tillsyn enl. strålskyddslagen 4. kontroll av animaliska biprodukter 5. skydd för hot mot människors hälsa 6. handel med receptfria läkemedel 7. kopiering offentliga handlingar 8. tillsyn enligt lagen om sprängämnesprekursorer 	20 oktober 2016 (KF)	Årlig uppdatering i samtliga medlems-kommuner senast oktober varje år	2017-01-01	Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbundet
Taxor för Södertörns brandförsvarsförbund <ol style="list-style-type: none"> 1. enl. lag om skydd mot olyckor (taxa för brand-skyddskontroll, taxa för sotning) 2. enl. lag om brandfarliga och explosiva varor 3. kopieringstaxa 	30 mars 2017 (KF)	Årlig uppdatering i samtliga medlems-kommuner senast oktober varje år. Taxa för brandskyddskontroll och taxa för sotning revideras årligen av brandförsvarsförbundet.	2017-07-01	Södertörns brandförsvarsförbundet

Tyresö har uppmärksamats för sina särskilda satsningar på att öka fokus på medborgarna och sätta Tyresöborna i centrum. Öppenhet, närbarhet och lyhördhet präglar kommunens arbete. Det har resulterat i en topposition i landet vad gäller nöjda medborgare.

§ 114

Dnr 2017/KS 0186 10

Kommunplan 2015-2018 med budget för 2018**Kommunledningsutskottets förslag till kommunstyrelsen för förslag till kommunfullmäktige**

1. Utdebiteringen för 2018 fastställs till 19,50 kronor per skattekrona,
2. Inriktning och särskilda uppdrag som anges för verksamhetsområden och kommunala bolag fastställs,
3. Budgeterade ramanslag per verksamhetsområde för budgetåret 2018 och plan för 2019- 2021 fastställs,
4. Anslagen till förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola baseras på beräknad volym, och avräkning mot faktisk volym sker vid bokslut,
5. Verksamhetsområde 8 byter namn från Arbetscentrum till Arbete och integration,
6. Resultaträkning, kassaflödesanalys och balansräkning för budgetåren 2018-2021 enligt bilaga 1 till kommunplanen fastställs,
7. Förslag till investeringsprogram som redovisas i bilaga 4 till kommunplanen fastställs,
8. Lån får tas upp inom en ram på 1 100 miljoner kronor,
9. Ramen för koncernens rörelsekrediter fastställs till 150 miljoner kronor,
10. Kommunen tecknar sammantaget borgen såsom för egen skuld för Tyresö Bostäder AB:s låneförpliktelser upp till ett totalt högsta lånebelopp om 1 800 miljoner kronor, jämte därpå löpande ränta och kostnader,
11. Borgensavgiften för Tyresö Bostäder AB fastställs till 0,4 procent av vid var tidpunkt utnyttjad del, för övriga borgensåtaganden fastställs borgensavgiften i varje enskilt fall,
12. Följande taxor antas och börjar gälla från och med 1 januari 2018:
  - a. Reviderad taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning
  - b. Reviderad plan- och bygglovstaxa inklusive mät- och karttaxa,
13. Revisorernas budget för 2018 fastställs till 1,6 miljoner kronor samt
14. Kommunstyrelsens övriga förslag till revideringar av Kommunplan för 2015-2018 godkänns.

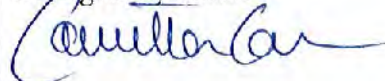
Anita Mattsson (S), Kristjan Vaigur (S) och Marie Åkesdotter (MP) deltar inte i beslut.

Justerandes sign

MR

Utdragsbestyrkande

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelseförvaltningen har utifrån beslutad styrprocess upprättat förslag till budget för 2018 och plan för 2019-2021. Ärendet omfattar även förslag till ändringar i taxor. Ärendet ska beredas av kommunstyrelsen och beslutas i kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktige fastställde 2014 den politiska inriktningen av verksamheten under mandatperioden i Kommunplan 2015-2018. Budgeten revideras årligen utifrån förändrade förutsättningar avseende skatteintäkter och demografi. Detsamma gäller även för förekommande uppdrag till nämnderna.

Bilagor

Tjänsteskrivelse Reviderad kommunplan 2015-2018 samt budget för 2018 och ekonomisk plan för 2019-2021.pdf

Kommunplan 2015-2018 och budget för 2018 med bilagor.pdf

Tjänsteskrivelse Revidering av taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggningar.pdf

VA-taxa.pdf

MSU Protokollsutdrag 2017-05-22 §61 Revidering plan- och bygglovtaxa.pdf

Byggnadsnämndens protokollsutdrag 2017-05-24 §36 Revidering plan- och bygglovtaxa.pdf

Protokollsutdrag GAN 2017-05-22 § 38 Byte av namn på verksamhetsområde 8.pdf

Budget för revisorerna 2018.pdf

Justerandes sign			Utdragsbestyrkande
			

Tyresö kommun
Kommunstyrelseförvaltningen
Petra Andersson Hallberg
Ekonomistrateg
08-5782 9323
petra.andersson@tyreso.se

TJÄNSTESKRIVELSE

2017-06-19

1 (2)

Diatenummer

2017/KS 0186 10

Kommunstyrelsen

Reviderad kommunplan 2015-2018 samt budget för 2018 och ekonomisk plan för 2019-2021

Beskrivning av ärendet

Kommunstyrelseförvaltningen har utifrån beslutad styrprocess upprättat förslag till budget för 2018 och plan för 2019-2021. Ärendet ska beredas av kommunstyrelsen och beslutas i kommunfullmäktige.

Kommunfullmäktige fastställde 2014 den politiska inriktningen av verksamheten under mandatperioden i Kommunplan 2015-2018. Budgeten revideras årligen utifrån förändrade förutsättningar avseende skatteintäkter och demografi. Detsamma gäller även för förekommande uppdrag till nämnderna.

Ärendet omfattar även förslag till ändringar i taxor.

Tyresö kommun och kommunsektorn som helhet väntas möta demografiska utmaningar på sikt. Antalet yngre och antalet äldre i befolkningen ökar snabbare än antalet invånare i yrkesverksam ålder. Det gör att över tid finns ett växande behov av kommunens verksamheter betingat av demografiska förändringar. Detta förhållande är inte tillfälligt utan väntas bestå framöver.

Kommunen måste ständigt arbeta för att de resurser kommunen förfogar över används på ett så effektivt sätt som möjligt. Ökade behov behöver inte

bara mötas med fler anställda utan även med arbetsbesparande lösningar som möjliggörs av ny teknik. Verksamheterna måste möta dagens och morgondagens utmaningar med att hitta nya sätt att klara välfärdsuppgifterna och bidra till en långsiktig resultatnivå, både vad gäller kvalitet i verksamheterna och ekonomi. Detta kan vara möjligt med hjälp av till exempel automatisering, digitalisering och ändrade arbets sätt.

Kommunen har under de senaste åren inte nått de resultatnivåer som krävs för att på lång sikt klara välfärdsuppgifterna. För att kunna klara framtidens välfärd beslutade kommunfullmäktige den 19 juni 2017 att starta ett arbete med att ta fram en långsiktig strategi för ett växande Tyresö. Målet är att kommunens samlade resultat ska uppgå till i genomsnitt 3 procent under mandatperioden 2019-2022, med verksamheter som bedrivs med hög kvalitet och oförändrad skattesats.

I kommunplanen har tidigare avsatts en ekonomisk buffert till kommunstyrelsen för bland annat hantering av volymförändringar i de pedagogiska verksamheterna samt för flyktingkostnader. En central buffert för att stödja dels arbetet med utvecklingsstrategin, dels hantera volymförändringar inom de pedagogiska områdena och flyktingverksamheten är viktig för att säkerställa en god ekonomisk hushållning i kommunen och samtidigt skapa förutsättningar för en dynamisk verksamhetsstyrning. Kommundirektörens bedömning är att det är en brist att det i förslaget till budget för 2018 saknas en central buffert för detta ändamål.

Kommunstyrelseförvaltningen

Bo Renman
Kommundirektör

KOMMUNPLAN 2015-2018 OCH BUDGET FÖR 2018

Tyresö kommuns ekonomi är stabil och i bra balans. God hushållning med våra gemensamma resurser, effektivitet, nytänkande och goda medarbetare samt ett gott samarbete med grannkommunerna, inte minst på Södertörn, är några av skälen till den goda ekonomin.

Kommunfullmäktiges beslut

KOMMUNFULLMÄKTIGE BESLUTAR ATT:

1. Utdebiteringen för 2018 fastställs till 19,50 kronor per skattekrona,
2. Inriktning och särskilda uppdrag som anges för verksamhetsområden och kommunala bolag fastställs,
3. Budgeterade ramanslag per verksamhetsområde för budgetåret 2018 och plan för 2019- 2021 fastställs,
4. Anslagen till förskola, fritidshem, grundskola och gymnasieskola baseras på beräknad volym, och avräkning mot faktisk volym sker vid bokslut,
5. Verksamhetsområde 8 byter namn från Arbetscentrum till Arbete och integration,
6. Resultaträkning, kassaflödesanalys och balansräkning för budgetåren 2018-2021 enligt bilaga 1 till kommunplanen fastställs,
7. Förslag till investeringsprogram som redovisas i bilaga 4 till kommunplanen fastställs,
8. Lån får tas upp inom en ram på 1 100 miljoner kronor,
9. Ramen för koncernens rörelsekrediter fastställs till 150 miljoner kronor,
10. Kommunen tecknar sammantaget borgen såsom för egen skuld för Tyresö Bostäder AB:s låneförpliktelser upp till ett totalt högsta lånebelopp om 1 800 miljoner kronor, jämte därpå löpande ränta och kostnader,
11. Borgensavgiften för Tyresö Bostäder AB fastställs till 0,4 procent av vid var tidpunkt utnyttjad del, för övriga borgensåtaganden fastställs borgensavgiften i varje enskilt fall,
12. Följande taxor antas och börjar gälla från och med 1 januari 2018:
  - a) Reviderad taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning
  - b) Reviderad plan- och bygglovstaxa inklusive mät- och karttaxa,
13. Revisorernas budget för 2018 fastställs till 1,6 miljoner kronor samt
14. Kommunstyrelsens övriga förslag till revideringar av Kommunplan för 2015-2018 godkänns.

Styrprocessen

För att kommunens vision ska kunna förverkligas krävs att hela organisationen arbetar mot de angivna målen. Styrprocessen är ett stöd i arbetet för att uppfylla kommunens uppdrag och mål.

Kommunfullmäktige

Kommunfullmäktige fastställer kommunplan med vision och strategiska mål inom fem prioriterade strategiska målområden. Kommunfullmäktige anger även inriktning och anslagsfördelning för varje

verksamhetsområde. De strategiska målen formuleras så att de är nedbrytbara på nämndnivå. Kommunfullmäktige har också möjlighet att ge särskilda uppdrag till nämnderna. Uppdragen till nämnderna kan beskrivas som åtaganden som omfattar specifika och avgränsade aktiviteter eller insatser som antingen är tidsatta eller ska genomföras under mandatperioden.

Nämndernas uppdrag

Nämnderna formulerar mål för varje verksamhetsområde utifrån relevanta strategiska mål. Dessa fastställs för ett år i taget. Nämnderna har även möjlighet att ge uppdrag till förvaltningarna. I nämndplanerna fastställs även kvalitetsgarantier för verksamhetsområdet. Nämndens riskhanteringsplan fastställs i samband med att nämndplanen beslutas.

Enheterna bidrar genom aktiviteter

Enheterna formulerar aktiviteter för verksamhetsutveckling och för att bidra till övergripande mål och vision. Enheterna har möjlighet att formulera egna mål inom ramen för enhetens uppdrag.

Uppföljning och analys är viktigt i målprocessen

Samtliga mål ska följas upp med hjälp av indikatorer. Indikatorerna följs med varierande frekvens beroende på de resultat som finns tillgängliga. Analys av resultaten visar om rätt effekter uppnåtts och om verksamheterna utvecklas åt rätt håll.

Omvärldsanalys

Omvärldsanalyser utgör långsiktiga strategiska planeringsunderlag för Tyresö kommun i samband med budgetarbetet. Utifrån omvärldsanalysen tas strategiska överväganden för att nå uppsatta mål och skapa den önskvärda framtiden.

Sammanfattning

Teknikutvecklingen har lett till enorma förändringar de senaste årtiondena; datorer, internet, mobiltelefoner, industrirobotar och mycket mer. Datorkapaciteten ökar nu i en sådan takt att datorer och robotar i framtiden kommer att utföra allt mer komplexa uppgifter i ett samhälle som kommer att vara ständigt uppkopplat. Teknikutveckling är ett område som bedöms som ett viktigt för kommunen att följa och skapa beredskap inför.

De förändringar som kommer till följd av teknikutvecklingen ställer stora krav på ett förändringsarbete inom alla kommunens verksamheter de kommande åren. År 2025 ser vi framförallt framför oss att:

- de flesta av informationstjänster, ansökningar och beslut kan utföras när som helst på dygnet och via automatiserade funktioner.
- nästan alla insatser och tjänster kommer att kunna utföras på distans
- i stort sett all elektronisk teknik kommer att vara trådlös, inbyggd eller bärbar och röststyrd
- virtual reality och augmented reality kommer att användas som verktyg inom alla verksamheter
- big data hjälper till att fatta beslut
- mycket kommer att vara uppkopplat och automatiseringen kommer att ta över en stor del av det arbete som idag utförs av personal.
- våra medborgare kommer att möta en förändrad arbetsmarknad och som arbetsgivare kommer vi att efterfråga en annan kompetens.

Rapporten Omvärlds- och trendanalys 2016 – Tema Teknikutveckling återfinns i ett särtryck.

Styrning av verksamheten

– vision och strategiska målområden

Vision för Tyresö kommun 2030

I Tyresö bor nu drygt 60 000 invånare, och det finns en stark känsla för hemkommunen i Tyresö. Kommunens läge med närhet till naturen, skärgården, storstaden och en expansiv arbetsmarknad bidrar till den positiva utvecklingen. Den långsiktiga stadsbyggnadsplaneringen och genomtänkta mark-användningen är en del i framgången. Det har skapat ett Tyresö där livskvalitet, trygghet och hållbarhet står i främsta rummet. God ekonomisk hushållning, effektiva verksamheter och medveten prioritering av viktiga kärn-verksamheter placerar Tyresö i framkant när det gäller resultat och kvalitet.

Tack vare en målmedveten satsning på skolan och kunskap har utbildningsnivån höjts markant. Förskolan och grundskolan har ett särskilt fokus på att se varje individ och låta varje barn utvecklas utifrån sin potential. Utvecklingen har gått från en skola för alla till en skola för var och en där varje elev lotsas fram till att nå utbildningsmålen. Det finns en stor mångfald av alternativ i förskolan och skolan i Tyresö. Inom regionen finns det ett brett utbud av gymnasieutbildningar och en stor valfrihet. Tyresö i konkurrenskraft profilerar sig Tyresö mot entreprenörskap i nära kontakt både med näringsliv och arbetsmarknad. Tyresö är nu sedan flera år en av Sveriges bästa skolkommuner.

Tyresö är en välmående kommun med små sociala problem. Detta är en konsekvens av en ökad självförsörjning, låg arbetslöshet och rätt prioriteringar inom välfärdens kärna. Äldreomsorgen har prioriterats särskilt och är väl anpassad till de äldres behov och efterfrågan. Omsorgen präglas av mångfald och ger goda möjligheter till inflytande, valfrihet och självbestämmande. Det finns en variation av boendeformer för äldre i alla delar av kommunen.

Tyresö är en öppen, tolerant och välkomnande kommun som tar sin del av ansvaret för människor som flyr från krig och förtryck. I fokus för integrationsarbetet, som till-hör det bästa i landet, står att snabbt få nyanlända i arbete och egen försörjning. Även detta har bidragit till kommunens goda ekonomiska ställning och attraktionskraft.

Tyresö är känt för sitt framgångsrika föreningsliv, med stor bredd i utbudet och med barn och ungdomar står i. Tyresö har även år efter år legat i toppen när företagsklimatet rankas. Med ett rikt och differentierat näringsliv med många småföretagare är Tyresö något av ett Stockholms Gnosjö. God planering har möjlig-gjort nya företag och arbetsplatser i Tyresö inom en rad olika områden, vilket har stärkt serviceutbudet i kommunens olika delar. Skrubbaområdet har numera mängder av arbetsplatser.

Antalet besökande turister i kommunen har ökat bland annat genom att övernattningsmöjligheterna har blivit fler och genom att Tyresö slott och park fyllts med aktivitet.

Kommunens ekonomi är stabil och i bra balans. God hushållning med våra gemensamma resurser, effektivitet, nytänkande och goda medarbetare samt ett gott samarbete med grannkommunerna, inte minst på Södertörn, är några av skälen till den goda ekonomin.

Genom att ligga i framkant i användandet av ny teknik, digitalisering och innovationer har välfärden i Tyresö kommun kunnat stärkas och effektiviseras. Tyresö kommun har arbetat kontinuerligt och målinriktat för att erbjuda moderna lösningar till medborgare och företag. Tyresö är Sveriges första riktiga 24-timmars kommun.

Tyresö har uppmärksammat för sina särskilda satsningar på att öka fokus på medborgarna och sätta

Tyresöborna i centrum. Öppenhet, närhet och lyhördhet präglar kommunens arbete. Det har resulterat i en topposition i landet vad gäller nöjda medborgare.

Byggtakten av nya bostäder bidrar till såväl lokal som regional tillväxt. Tyresö är med och tar långsiktigt ansvar för att förbättra bostadssituationen i Stockholms län. Här finns en bra blandning av olika boendeformer i form av bostads- och hyresrätter och egna hem. Tyresö centrum är omtalat för satsningen på en genomtänkt förtätning där en del höga byggnader har byggts och en ökad stadsmässighet förverkligats. Trollbäcken är fortsatt en grön och lummig villastad. Där finns ett utvecklat serviceutbud, inte minst tack vare de mindre förtätningar som genomförts runt Trollbäckens centrum. Den lokala servicen är god i Tyresö Strand där Trädgårdsstaden har färdigställts. Ett nytt mindre centrum med småskalig service har tillkommit vid Trinntorp. Den varsamma omvandlingen av Östra Tyresö som har pågått under många år är färdig.

Infrastrukturen har byggts ut med fokus på framkomlighet och säkerhet för olika trafikslag. Gång- och cykelvägnätet är väl utbyggt och sammanlänkat med våra grannkommuner, vilket lett till att cykelåkandet ökat märkbart. Kollektivtrafiken fungerar bra med korta restider till såväl Stockholm som Nacka och Södertörnskommunerna genom utbyggda tvärförbindelser och även spårbunden trafik. Tvärförbindelserna inom Tyresö är goda. Det medvetna miljöarbetet och förverkligandet av åtgärderna i klimatstrategin har gett goda resultat.

LIVSKVALITET – DEN ATTRAKTIVA KOMMUNEN

Visionen om Tyresö som den mest attraktiva kommunen i Stockholmsregionen ska prägla allt arbete. Det ska vara styrande för den fysiska planeringen av kommunen. Det ska prägla den mångfald av verksamheter som bedrivs av kommunen eller finansieras via kommunen oavsett om det handlar om skola, äldreomsorg eller parkförvaltning. En genomtänkt och långsiktig stadsplanering ska möjliggöra ett Tyresö som växer och tar ansvar i Stockholmsregionen, samtidigt som Tyresös värden – närhet till naturen och stora grönområden, närhet till vatten och skärgård, närhet till storstaden och vår trygghet i vardagen – ska värnas. Det ska vara lätt att leva i Tyresö och vara Tyresöbo. Tillsammans, i dialog med alla Tyresöbor, skapar vi framtidens Tyresö, den attraktivaste kommunen där man vill leva hela livet.

Strategiskt mål

Tyresö är en av Sveriges mest attraktiva boendekommuner.

Indikator

Medborgarundersökning – Hur bedömer medborgarna Tyresö kommun som en plats att bo och leva på (Nöjd-Region-Index)

Medborgarundersökning – Tyresöborna om kommunen som en plats att rekommendera vänner och bekanta att flytta till.

Tyresös placering i tidningen Fokus ranking

Strategiskt mål

Tyresö är en av Sveriges bästa skolkommuner

Barn- och utbildningsnämnden har definierat tre delmål för att nå målet att bli en av Sveriges bästa skolkommuner. För att nå målet ska förskola och grundskola präglas av trygghet, delaktighet och höga resultat.

Indikator

Grundskola – Sammanvägt resultat i grundskolan, lägeskommun, ranking.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Konkurrensutsättning

All kommunal verksamhet, med undantag för myndighetsutövning och verksamheter som enligt lag eller beslut av kommunfullmäktige ska undantas, kan prövas för konkurrensutsättning. Det gäller såväl befintliga som nya verksamheter. Nämnderna ska eftersträva att erbjuda olika alternativ för att ge medborgarna ökad mångfald och valfrihet. Mångfald innebär bland annat olika huvudmannaskap och driftsformer. Nämnderna ska därför i sina planer (nämndplaner) årligen redovisa dels vilka verksamheter som kommer att prövas för konkurrensutsättning eller införande av valfrihetssystem, dels resultatet av tidigare beslut om nya driftsformer eller införande av valfrihetssystem. När verksamheter konkurrensutsätts ska egenregianbud inte lämnas.

Ekologiska livsmedel

Nämnderna ska medverka till att andelen ekologiska livsmedel uppgår till minst 30 procent.

MEDBORGARFOKUS – VARJE TYRESÖBO I CENTRUM

Tyresö kommun arbetar utifrån ett medborgarperspektiv. Det innefattar hög servicekänsla, god nåbarhet, gott bemötande och stor lyhördhet gentemot medborgarna – både som myndighet och serviceorganisation. Kommunen har en fristående tillsynsorganisation för att trygga kvaliteten och stimulera verksamhetsutvecklingen. Vår samordnade satsning på e-tjänster förenklar medborgarens vardag och ger en snabbare ärendehantering. Vi beaktar även tillgänglighetsaspekter för att underlätta för personer med funktionsnedsättning. Kommunens gemensamma integrationsstrategi är vägledande för samtliga verksamheter i arbetet med mottagande och integration. De gemensamma förhållningssätt som ska genomsyra våra kontakter med medborgarna är:

Medborgarperspektiv: Tyresö kommun har ett uttalat medborgarperspektiv med stor servicekänsla och lyhördhet gentemot enskilda invånare.

Valfrihet: Tyresö kommun erbjuder olika alternativ för att ge medborgarna ökade valmöjligheter.

Respekt: Tyresö kommun visar tolerans och respekt för den enskilde individen och människors lika värde.

Närhet: Tyresö kommun ska bidra till ett samhälle där beslut så långt som möjligt fattas av eller nära människor själva.

Tillgänglighet: Tyresö kommun ska vara tillgänglig som arbetsplats och som serviceorganisation för alla.

Strategiskt mål

Tyresöborna är nöjda med den kommunala servicen.

Indikator

Medborgarundersökning – Vad tycker medborgarna i Tyresö kommun om kommunens verksamheter (Nöjd-Medborgar-Index)

Strategiskt mål

Tyresöborna kan påverka kommunens verksamhet.

Indikator

Medborgarundersökning – Vad tycker medborgarna i Tyresö kommun om inflytandet i kommunen (Nöjd-Inflytande-Index)

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Tillgänglighetsplanens förslag på aktiviteter behandlas för respektive verksamhetsområde vid framtagandet av nämndplan. Kommunövergripande förslag på aktiviteter behandlas av kommunstyrelsen.

BLOMSTRANDE NÄRINGSLEV

Entreprenörsandan är stark i Tyresö

Kommunen främjar företagsklimatet och inbjuder till nyetableringar av företag. En nära samverkan med näringslivet är en framgångsfaktor. Genom god planering kan fler arbetsplatser och företag få utrymme att etablera sig och växa i Tyresö. Det ska vara enkelt att vara företagare och entreprenör i Tyresö - kommunens service ska vara god och snabb. Vi konkurrerar aldrig med näringslivet. Ett bra lokalt företagsklimat bidrar till hög sysselsättningsgrad och få arbetslösa.

Strategiskt mål

Tyresö hör till de 25 bästa kommunerna i Sverige när det gäller företagsklimat.

Indikator

- Företagare bedömer kommunens företagsklimat

Strategiskt mål

Tyresös företagare är nöjda med den service och det bemötande de får i kommunen.

Indikator

- Så uppfattar företagare den service de fått från kommunen .

Strategiskt mål

Arbetslösheten i Tyresö är bland de lägsta i regionen och sysselsättningsgraden hög.

Indikator

- Arbetslösa i kommunen i åldern 16–24 år – andel av invånarna.
- Arbetslösa i kommunen i åldern 18–64 år – andel av invånarna.

GOD OCH LÅNGSIKTIG HUSHÅLLNING MED EFFEKTIVA VERKSAMHETER

Tyresö kommun har en långsiktigt stabil ekonomi med fokus på kommande generationer. För en långsiktigt stabil ekonomi är det nödvändigt att ha vissa överskott för att möta behov av investeringar, underhåll, utbyggnad, tillväxt och kommunens pensions-åtaganden mot våra medarbetare. Kommunens arbete präglas av effektivitet, enkelhet och ett tydligt fokus på nöjda medborgare. En strävan är att samordna resurser och se till gemensamma behov som kommunen och medarbetarna har. Tyresö kommun visar respekt för skattebetalarna – Tyresöborna – genom att sträva efter kostnadseffektivitet och arbetsmetoder som ger bästa möjliga resultat. Den kommunala utdebiteringen ska hållas på lägsta möjliga nivå för att möjliggöra god och långsiktig hushållning i kommunen.

Strategiskt mål

Verksamheterna i Tyresö kommun utvecklas genom innovativa och effektiva processer.

Indikator

Bedömning från förtroendevalda – andel som upplever att de får beslutsunderlag av hög kvalitet i god tid.
Bedömning från chefer och medarbetare – andel som upplever att verksamhetens processer är effektiva.
Bedömning från chefer och medarbetare – andel som anser att verksamheten har ett innovativt klimat.
Servicenivåer för kommunens handläggning av ärenden är uppfyllda till 100 procent.

Strategiskt mål

Kommunens samlade resultat, i den reguljära verksamheten, uppgår till minst två procent av skatteintäkter och statsbidrag under mandatperioden.

Indikator

Ekonomi – årets resultat i förhållande till skatte-intäkter, generella statsbidrag och utjämning

Strategiskt mål

Investeringar i den skattefinansierade verksamheten finansieras via kassaflöde från den löpande verksamheten.

Indikator

Andel investeringar i skattefinansierad verksamhet som finansierats med egna medel.

Strategiskt mål

Varje verksamhetsområde ska bedrivas inom ramen för tilldelade ekonomiska resurser.

Indikator

Ekonomiskt resultat, utfall av verksamhetsområdets intäkter och kostnader, samt prognos för helår.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Taxor och avgifter

Alla nämnder ska årligen se över sina taxor och avgifter i syfte att avgiftsintäkterna ska bidra till verksamheternas finansiering.

ATTRAKTIV ARBETSGIVARE

Tyresö kommun präglas av en god service till medborgarna. För detta krävs motiverade och kompetenta chefer och medarbetare samt ett kreativt och gott arbetsklimat. Tyresö ska stärka sin profil som attraktiv arbetsgivare för att kunna rekrytera och behålla kompetent personal. Tyresö erbjuder många vägar in till arbete i kommunen. Vi erbjuder stimulerande arbetsuppgifter i en utvecklande miljö, god arbetsmiljö, goda möjligheter till utveckling av karriären samt konkurrenskraftiga löner.

Strategiskt mål

Medarbetarna rekommenderar Tyresö kommun som arbetsgivare.

Indikator

Andel av kommunens anställda som skulle rekommendera Tyresö kommun som arbetsgivare

Strategiskt mål

Medarbetarnas sjukfrånvaro är lägre än fyra procent.

Indikator

Den totala sjukfrånvaron (%) i hela kommunen

Strategiskt mål

Sysselsättningsgraden är anpassad till de anställdas önskemål.

Indikator

- Andel av de anställda i kommunen som anger att sysselsättningsgraden är anpassad till deras önskemål.

Planeringsförutsättningar

Planeringsförutsättningar för kommunplan och budget syftar till att belysa faktorer som påverkar kommunens planeringsförutsättningar på kort och medellång sikt. Kommunens finansiella förutsättningar styrs bl.a. av hur konjunkturen och sysselsättningen i Sverige utvecklas. Statens beslut och statsbidrag samt lagstiftning som påverkar kommunens verksamheter har också betydelse.

Befolkningsutvecklingen är tillsammans med konjunkturutvecklingen viktiga parametrar för att bedöma påverkan på Tyresö kommun. Folkmängden samt dess sammansättning har betydelse för hur kommunen ska dimensionera sin verksamhet, framförallt gäller det planeringen av barn- och ungdomsverksamheten samt verksamheten för äldre.

Samhällsekonomi

SKL:s (Sveriges kommuner och landsting) bedömningar om samhällsekonomin utveckling och skatteunderlaget ligger till grund för kommunens planeringsförutsättningar.

Svensk ekonomi fortsatt stark

Tillväxten i den svenska ekonomin är för närvarande stark, med kraftig sysselsättningsökning och bra tillväxt i skatteunderlaget. Sverige har högkonjunktur. Efterfrågan på arbetskraft är stor och det blir allt svårare för arbetsgivarna att hitta arbetskraft med rätt kompetens, framförallt i kommunsektorn. Högkonjunkturen väntas kulminera under 2018. För åren där efter, 2019–2020, antas ekonomin successivt återgå till ett konjunkturellt normaltillstånd vilket innebär att sysselsättningen stagnerar och att skatteunderlaget utvecklas svagare.

Inhemsk efterfrågan bromsas in

Under de tre senaste åren, det vill säga från 2013 till 2016, har inhemsk efterfrågan ökat mycket snabbt. Sammantaget har ökningen uppgått till 3–4 procent årligen. Framför allt har investeringarna, speciellt byggnadsinvesteringarna, vuxit mycket snabbt. Även statens och kommunsektorns konsumtion har utvecklats väsentligt starkare än normalt. SKL gör nu bedömningen att utvecklingen av inhemsk efterfrågan bli mer måttlig framöver.

Tabell 1: Nyckeltal för svensk ekonomi

Nyckeltal för svensk ekonomi

	2015	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Försörjningsbalans	4 181	4,1	3,3	2,8	2,1	1,4	1,7
% förändring i fasta priser	mdkr						
BNP	1 708	5,5	3,7	2,9	4,5	3,8	3,9
Import	1 884	2,7	2,2	2,4	2,5	1,3	1,6
Hushållens konsumtion	1 086	2,5	3,1	1,5	0,9	1,7	2,6
Offentlig konsumtion	290	2,9	3,0	1,3	1,8	3,0	3,4
Stat	796	2,4	3,1	1,5	0,6	1,2	2,3
Kommuner	989	7,0	5,9	4,6	3,3	2,4	1,1
Fasta bruttoinvesteringar	23	0,3	0,1	-0,6	0,0	0,0	0,1
Lagerinvesteringar*	1 906	5,7	3,4	4,6	4,1	2,9	3,3
Export							
Summa användning		4,3	3,4	2,9	2,8	2,1	2,3
BNP kalenderkorrigerad		3,8	3,0	3,1	2,3	1,4	1,4

*Lageromslag i procent av BNP

Källa: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Landsting

Befolkningsutveckling

Befolkningen i Sverige har passerat 10 miljoner invånare. Om knappt tio år beräknas folkmängden ha ökat med ytterligare 1 miljon och befolkningen i Sverige passerar elva miljoner. Sedan några år tillbaka ökar antalet yngre och antalet äldre i befolkningen förhållandevis snabbt. Det gör att behoven av kommunernas verksamhet tenderar att växa. De personer som föranleder de högsta kostnaderna är barn, unga och gamla, då välfärdens verksamheter, såsom äldreomsorg, barnomsorg och skola, främst riktar sig mot dessa grupper. Detta förhållande är inte tillfälligt utan kommer att bestå under de kommande tio till femton åren. Ökningen av antalet personer som står för det mesta av skatteintäkterna, personer i yrkesverksam ålder, är betydligt blygsammare. Utvecklingen av antalet invånare i åldern 20–64 år skulle ha minskat i Sverige som helhet om inte antalet som invandrat till Sverige i ålderskategorierna ökat de senaste åren.

De senaste prognoserna över befolkningsutvecklingen i Tyresö kommun visar på en fortsatt tillväxt av antalet invånare, en tillväxt som väntas öka under planeringsperioden. Av *Tabell 2* framgår hur befolkningen bedöms utvecklas framöver, totalt samt fördelat på de åldersgrupper som den kommunala servicen främst riktar sig till. Merparten av den sammantagna befolkningsökningen sker i yrkesverksam ålder. Den procentuella ökningen är störst i åldrarna för förskola, grundskola och gymnasium samt de äldsta pensionärerna. Sammantaget ger den framtida befolkningsutvecklingen fortsatt ökade behov av välfärdstjänster.

Tabell 2: Befolkningsutveckling

Befolkningsutveckling för valda åldersgrupper, åren 2016-2026

Ålder	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
0	519	553	586	624	670	712	720	725	726	735	735
1-5	2 982	2 997	3 120	3 235	3 392	3 652	3 798	3 863	3 904	3 956	3 987
6	658	618	615	686	706	657	698	754	773	791	804
7-12	4 186	4 137	4 090	4 074	4 122	4 192	4 161	4 174	4 269	4 394	4 459
13-15	1 948	2 035	2 107	2 178	2 187	2 214	2 248	2 232	2 174	2 111	2 137
16-18	1 834	1 886	1 951	1 992	2 107	2 201	2 266	2 259	2 268	2 302	2 282
19-64	27 179	27 383	28 130	29 166	30 378	31 564	32 023	32 441	32 737	33 230	33 603
65-79	5 960	5 929	5 949	5 978	6 061	6 184	6 233	6 158	6 135	6 162	6 238
80-	1 837	1 920	2 021	2 143	2 310	2 459	2 607	2 778	2 924	3 061	3 198
Summa	47 103	47 458	48 569	50 076	51 933	53 835	54 754	55 384	55 910	56 742	57 443

Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning

Kommunens största intäkter är skatter och statsbidrag. Skatteintäkterna utgörs av de skatter som kommuninvånarna betalar. För att utjämna för inkomstskillnader mellan landets kommuner finns ett system för utjämning av intäkter, den så kallade inkomstutjämningen. I inkomstutjämningen garanteras alla kommuner ett skatteunderlag på 115 procent av medelskattekraften. Kommuner som har en skattekraft under 115 procent får ersättning via inkomstutjämningen och vice versa. För att utjämna i skillnader i kostnader mellan kommuner finns ett mellankommunalt system för utjämning av kostnader, vars syfte är att skapa förutsättningar för alla kommuner i landet att ge en likvärdig service till invånarna.

Skattekraften i Tyresö kommun uppgick beskattningsåret 2014 till 112 procent av riksgenomsnittet, den så kallade medelskattekraften. Det betyder att kommunen får intäkter via inkomstutjämningen. Tyresö kommun har en strukturkostnad (SCB 2016) som är högre än genomsnittet för Sveriges kommuner. Kommunen får därför ett bidrag via systemet för kostnadsutjämning.

Skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning har beräknats utifrån prognos som Sveriges kommuner och landsting (SKL) lämnade 27 april 2017. Kommunens intäkter beräknas till sammanlagt drygt 2,5 miljarder kronor 2018, se *diagram 1*.

Övriga verksamhetskostnader

Det finns kostnader i kommunens verksamhet som inte återfinns i nämndernas verksamheter. Den största enskilda kostnaden är den för pensioner. Det är dels utbetalning av pensioner till före detta anställda, dels förändring av pensionsskulden. Kommunens totala kostnad för pensioner framgår i *diagram 2*. Kommunens kostnad för pensioner kommer att öka kraftigt från och med 2018. Det är framför allt kostnaden för tjänstepensionerna som ökar, vilket i sin tur beror på att stora personalgrupper, företrädesvis lärare, fått inkomster som berättigar till tjänstepension.

Diagram 1: Skatter, generella statsbidrag och utjämning

Diagram 2: Pensionskostnader

Driftbudget 2018 och plan 2019-2021

Kommunen ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Fullmäktige har i kommunplanen för mandatperioden 2015–2018 fastställt en resultatnivå i den reguljära verksamheten som motsvarar två procent av skatter och statsbidrag som ett mål för god ekonomisk hushållning. Målet har satts för att kunna finansiera investeringar i skattefinansierad verksamhet utan ökad upplåning.

Resursfördelning verksamhetsområden

Anslagen till verksamhetsområdena ges som fasta respektive demografibaserade anslag. Varje år fastställs volymberäknade anslag för samtliga verksamhetsområden utom näringsliv, kommunförbund och politisk verksamhet. Utöver detta kan det tillkomma politiska prioriteringar som påverkar anslagsfördelningen.

Resultatmål

Målet under mandatperioden är att kommunens samlade resultat ska uppgå till två procent av skatter, statsbidrag och utjämning varje år. Med den tillväxttakt som kommunen har bör resultatnivån på sikt öka. I planen ingår volymökningar enligt befolkningsprognos och prisjusteringar om 2 procent. Särskilda satsningar görs på de pedagogiska verksamheterna samt inom äldreomsorg, individ och familjeomsorg och funktionshinderområdet. De finansiella kostnaderna beräknas öka från och med 2018 till följd av ökad upplåning för att finansiera investeringsprogrammet. Den av kommunstyrelsen beslutade satsningen på en utvecklingsstrategi för ett växande Tyresö väntas bidra till att resultatet successivt stärks under planeringsperioden mot en långsiktigt hållbar nivå. *Se tabell 3.*

Sammantaget uppgår verksamheternas nettoramor 2018 till 2 515 miljoner kronor. Det är ca 94 miljoner mer än i 2017 års budget. Verksamheterna tillförs under 2018 knappt 38 miljoner kronor för volymökningar. Anslagen ökar (i fasta priser) till verksamheterna med ca 312 miljoner kronor under perioden 2018-2021, varav den demografibaserade ökningen står för ca 192 miljoner kronor.

Tabell 3: Driftbudget i sammandrag 2017-2021, miljoner kronor.

Driftbudget i sammandrag 2017-2021, miljoner kronor.

	2017	2018	2019	2020	2021
Verksamhetens nettokostnader	-2 420,7	-2 515,1	-2 591,1	-2 684,4	-2 827,3
Skatter, generellastatsbidrag och utjämning	2 470,4	2 550,2	2 654,8	2 788,2	2 959,1
Finansnetto	-6,0	-8,5	-10,5	-12,5	-14,5
Årets resultat	43,7	26,6	53,2	91,3	117,3

Tabell 4: Demografins ekonomiska effekter, 2017-2021.

Förändring av ramar till följd av demografi, 2017 års prisnivå, tusen kronor.

Verksamhetsråde - VO	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021
Förskola*	0	2 429	4 204	11 776
Grundskola*	1 378	5 805	9 573	6 993
Individ- och familjeomsorg*	3 170	5 462	6 473	6 566
Omsorg om personer med funktionsnedsättning	5 448	5 558	5 671	5 786
Äldreomsorg*	12 324	17 321	19 336	21 582
Gymnasieskola*	7 816	6 092	8 965	12 011
Vuxenutbildning*	654	988	1 155	1 131
Arbetscentrum*	230	348	407	398
Bibliotek, kultur och fritid, inkl. fritidsgårdar*	2 304	3 520	3 938	4 141
Plan och exploatering	554	565	576	588
Väghållning och park	1 410	1 438	1 467	1 497
Miljö, trafik och övrigt	109	112	114	116
Gemensam verksamhet	2 367	2 415	2 463	2 512
Bygglövsverksamhet	105	107	110	112
Totalt	37 869	52 159	64 502	75 208

* Verksamheternas anslagsförändring till följd av förändringar i befolkningsstruktur

[Kommentar: Tabellen tar ej hänsyn till eventuella generella uppräkningspriser.]

Politiska prioriteringar

Utöver kompensationen för volymförändringar i verksamheten sker en indexuppräkning om 2 procent till samtliga områden utom näringsliv där ramen istället utökas med 150 tkr. Därefter fördelas resurser utifrån de politiska prioriteringar som föreslagits under planperioden. För år 2018 genomförs särskilda satsningar på de pedagogiska verksamhetsområdena samt äldreomsorg, individ- och familjeomsorg, funktionshindersområdet och arbetscentrum.

Investeringar och finansiering

Investeringsprogrammet för perioden 2017–2021 omfattar 2 116 mkr. Utgifterna fördelas enligt diagram 3.

Den största enskilda investeringen under perioden är en ny skola i Fornudden. Andra större investeringsprojekt är:

- utveckling av Norra Tyresö Centrum
- nya förskolor i takt med befolkningsökning och exploatering mark till nya bostadsområden
- ny ishall i anslutning till Tyresövallen
- byggnation av gator, vatten och avlopp i östra Tyresö, Solberga, Raksta och Bergholm.
- ny skola med idrottshall i Trollbäcken
- utveckling av Alby fritidsområde.

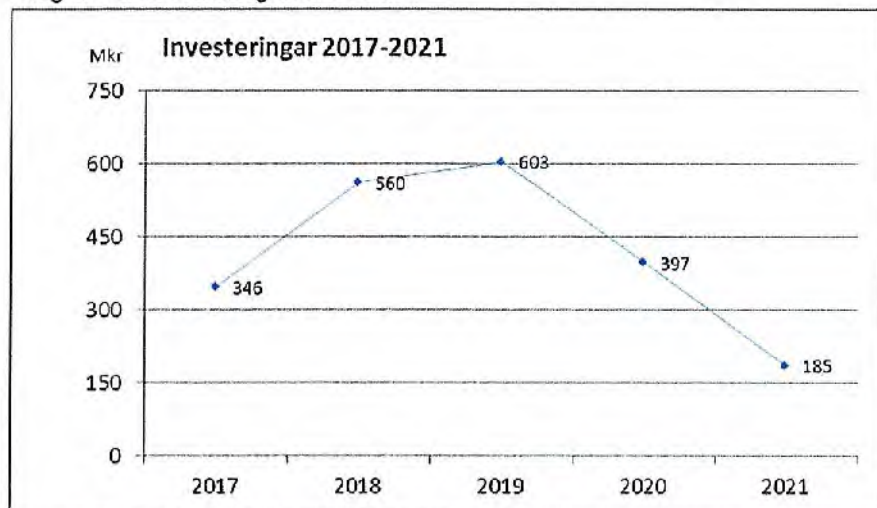
Hela investeringsprogrammet framgår av *bilaga 4*.

För att finansiera investeringarna kommer upplåningen att öka. Upplåningsbehov och låneskuld framgår av *tabell 5*.

Låneskulden per invånare beräknas öka från 20 tkr per invånare 2017 till 42 tkr per invånare 2021 om investeringsprogrammet lånefinansieras. I investeringsprogrammet framgår att en del av tillväxten

finansieras genom exploateringsbidrag. I takt med att kommunens attraktivitet ökar, finns möjlighet att dessa bidrag kan öka. Strategier för finansiering av investeringar ska tas fram, som också belyser alternativa finansieringsmöjligheter. Det totala investeringsprogrammet redovisar nettokostanden, dvs totala investeringsutgiften minus motsvarande exploateringsintäkter där sådana är möjliga. Se *diagram 4*.

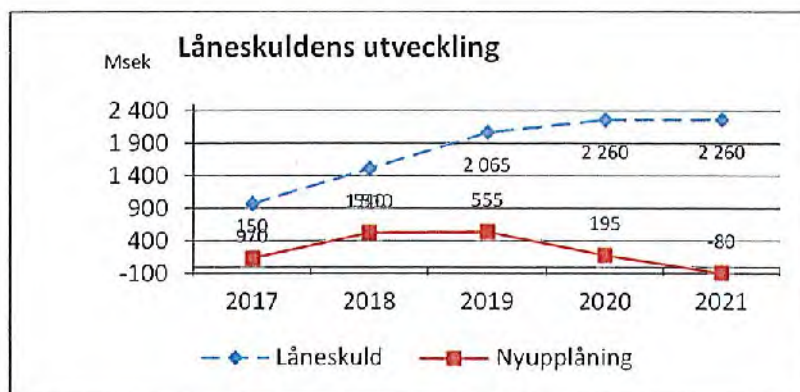
Diagram 3: Investeringar 2017-2021

Tabell 5: Låneskuld per invånare

Låneskuld, tkr/invånare					
År	2017	2018	2019	2020	2021
Tkr/invånare	20	31	41	44	42

Diagram 4: Nyupplåning och låneskuld

Styrning och uppföljning av nämndernas verksamheter

I detta kapitel redogör vi för kommunens 21 verksamhetsområden samt styrningen och uppföljningen av nämndernas och bolagens verksamheter inom de olika områdena. För varje verksamhetsområde anges med vilken inriktning verksamheten ska bedrivas och vilka särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden.

Anslaget för perioden anges i 2017 års prisnivå utifrån de demografiska förutsättningar och politiska prioriteringar som anges i denna kommunplan för åren 2015–2018. Anslaget omprövas och fastställs av kommunfullmäktige varje år utifrån bland annat förändrade demografiska förutsättningar.

Verksamhetsområde 1 – Förskola och pedagogisk omsorg

Verksamhet och syfte

Förskolan vilar på demokratins grund. Utbildningen i förskolan syftar till att barn ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

Förskolan ska uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation. Verksamheten ska präglas av omsorg om individens välbefinnande och utveckling. Inget barn ska i förskolan utsättas för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, och inte heller utsättas för annan kränkande behandling. Barnhälsan är en stödfunktion som arbetar med konsultation och handledning gentemot förskolans personal med barnet i fokus.

Förskolan i Tyresö arbetar med att skapa inkluderande lärmiljöer. En förskola och skola för var och en är ett värdegrundsarbete som bedrivs inom hela förvaltningen och är ett ständigt pågående arbete.

Verksamhetens inriktning

Tyresös invånare ska erbjudas kvalitet och valfrihet. Önskemålen om barnomsorgsform varierar såväl mellan olika familjer som inom samma familj och även under olika perioder av ett barns uppväxt. En viktig utgångspunkt är att det ska vara möjligt för båda vårdnadshavarna att förena arbetsliv med ansvar för barn och familj. För att möjliggöra arbete på obekväma arbetstid och även på detta område verka i enlighet med arbetslinjen, så finns omsorg och förskoleverksamhet på kvällar, nätter och tidig morgon.

Tyresös förskolor ska ha en hög kvalitet i verksamheten. Kvalitet skapas genom kunnig och engagerad personal. Förskolorna måste ha en tydlig och uthållig utvecklingsstruktur och arbetet med att förbättra kvaliteten måste ske systematiskt och kontinuerligt. Personalen i förskolan är viktig för barnens utveckling och bör därför få det stöd, den vidareutbildning och den utrustning som krävs. Det är viktigt att alla medarbetare är utbildade i den pedagogik som används på förskolan.

I förskolan ska alla känna sig trygga. Det är därför viktigt att barngrupperna är tillräckligt små för att barnen ska kunna utvecklas under lugna och ordnade former samt att förskolorna har en personaltäthet som gör att alla barn blir sedda. Diskriminering och kränkningar måste konsekvent bekämpas och i Tyresö råder nolltolerans. Insatser mot diskriminering och kränkningar ska alltid bygga på dokumenterat framgångsrika forskningsbaserade åtgärder.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Arbeta för ökad personaltäthet och minskade barngrupper

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

- Inleda ett målmedvetet och långsiktigt arbete med kompetensförsörjning
- Genomlys behovet av förskoleplatser i alla kommundelar
- Bereda förskoleplats upp till 30 timmar per vecka för barn till arbetssökande.
- Öppna en förskola med flexibla öppettider för omsorg tidiga morgnar och sena kvällar.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat.

Aktuella investeringar under perioden för VO 1

Nybyggnad av förskolor i Östra Tyresö och Centrum

Reinvestering i Skrindans förskola

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 1	327,0	339,4	353,6	375,4
- Förskola och pedagogisk omsorg				

VERKSAMHETSOMRÅDE 2 – Grundskola inklusive grundsärskola och fritidshem

Verksamhet och syfte

Verksamheten vilar på demokratins grund. Utbildningen syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Omsorg om den enskildes välbefinnande och utveckling ska prägla verksamheten. Ingen elev i skolan ska utsättas för diskriminering på grund av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder, och inte heller utsättas för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas. Främlingsfientlighet och intolerans måste bemötas med kunskap, öppen diskussion och aktiva insatser.

Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper.

Grundsärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och så långt det är möjligt motsvara den som ges i grundskolan. Grundsärskolan undervisar i samma ämnesområden som grundskolan medan träningskolan undervisar utifrån fem kunskapsområden. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Elevhälsans arbete ska främst bedrivas förebyggande och främja lärande och hälsa. Elevhälsan ska fokusera på att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål genom konsultation, utredning och handledning med eleven i fokus. Grundskolan i Tyresö arbetar med att skapa inkluderande lärmiljöer. En förskola och skola för var och en är ett värdegrundsarbete som bedrivs inom hela förvaltningen och är ett ständigt pågående arbete.

Verksamhetens inriktning

Eleverna i Tyresös grundskolor ska få en bra utbildning. Alla elever, oavsett bakgrund, ska ha en bra grund att stå på för att kunna förverkliga sina drömmar i livet. För att göra det möjligt måste utbildningen hålla en hög kvalitet. Det pedagogiska ledarskapet är tydligt och våra rektorer har kunskap och kompetens för att tolka uppdraget, omsätta det i undervisningen samt styra och leda arbetet för en hög måluppfyllelse för eleverna.

Tyresös skolor har en hög kvalitet i undervisningen. Kvalitet skapas genom kunniga och engagerade lärare,

som ger varje elev möjlighet att nå kunskapsmålen. Det stimulerar viljan och lusten att lära mer. Skolan blir aldrig bättre än mötet mellan lärare och elev. Därför ska vi satsa på våra lärare. Det handlar inte bara om löner, det handlar också om vidareutbildning, tydliga karriärmöjligheter och höga krav vid rekrytering. Skolorna måste därför ha en tydlig och uthållig utvecklingsstruktur, och arbetet med att förbättra kvaliteten måste ske systematiskt och kontinuerligt. I skolan ska alla känna sig trygga och ha arbetsro. Diskriminering och kränkande behandling måste konsekvent bekämpas och i Tyresö råder nolltolerans. Allt arbete mot mobbning och kränkningar inom skolverksamheten och på fritidshemmen ska bygga på dokumenterat framgångsrika forskningsbaserade åtgärder.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Inleda ett målmedvetet och långsiktigt arbete med kompetensförsörjning

Stärka studie- och yrkesvägledningen i syfte att minska studieavbrott på gymnasiet.

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

Arbeta för ökad lärartäthet i lågstadiet

Genomlysna behovet av grundskoleplatser i alla kommundelar

*Se bilaga 5 för redovisat resultat.

Aktuella investeringar under perioden

- Ny skola, Fornudden
- Nybyggnation idrottshall, Fornudden
- Utemiljö vid skola och idrottshall
- Reinvesteringar, anpassningar, om – och tillbyggander skolor

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 2	685,8	691,6	701,2	708,2
- Grundskola inkl. grundsärskola och fritidshem				

Verksamhetsområde 3 – Individ- och familjeomsorg

Verksamhet och syfte

Verksamhetens syfte är att vara ett skyddsnät och en garanti för att de som bor eller vistas i kommunen får den hjälp och det stöd de behöver för att kunna leva i ekonomisk och social trygghet. Biståndet utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv. Individ- och familjeomsorgen omfattar såväl allmänt förebyggande som individuellt inriktade insatser för barn, ungdomar och vuxna. Insatserna kan gälla exempelvis:

- förebyggande insatser
- familjerådgivning
- insatser för barn och ungdom

- mottagande av ensamkommande flyktingbarn
- stödboende
- missbruksvård
- anhörigstöd
- ekonomiskt bistånd

Verksamhetens inriktning

Visionen för Tyresö är att bli den mest attraktiva kommunen i regionen att bo och leva i. Vi vill att detta omfattar alla Tyresöbor. Kommunen ska erbjuda olika typer av stöd till den som inte upplever sig klara sin livssituation ekonomiskt eller socialt. Tidiga insatser ger bättre förutsättningar för en stabil livssituation. Därför ska det finnas ett utbud av evidensbaserade stödinsatser som inte kräver utredning eller biståndsbeslut med målet att stärka den enskildes självständighet. Tillsammans med andra förekommande aktörer och huvudmän -sätter vi individens bästa i fokus. Det personliga ansvaret för egen försörjning är en grundläggande skyldighet. Utgångspunkten för ekonomiskt bistånd ska därför vara att försörjningsstöd är av tillfällig art. Genom tidig myndighetssam-verkan ges rätt stöd för att den enskilde ska komma ut i egen försörjning. Barnperspektivet ska genomsyra allt som görs, eftersom barns rättighet till en trygg uppväxt är vårt viktigaste uppdrag. Där psykiskt eller fysiskt våld förekommer ska insatser sättas in omedelbart. Anhöriga som vårdar en närstående behöver ibland stöd för att orka med. För en del personer handlar det om att få hjälp med insatser som den närstående behöver. För andra handlar det om att de behöver få information eller utbildning om den närståendes behov.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Utveckla tidiga insatser inom individ- och familjeomsorgen i samverkan med olika aktörer.
- Fortsätta öka självförsörjningsgraden.

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

- Genomlysna behovet av boendeplatser inom individ- och familjeomsorgen i alla kommundelar.

Implementera och utveckla projektet "En väg in och många vägar till arbete, studier och egen försörjning" i den ordinarie verksamheten.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat.

Aktuella investeringar under perioden för VO 3

Nybyggnad av genomgångsboende Töresjövägen (kan nyttjas av VO 3 och VO 4)

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 3	175,2	172,7	179,2	185,7
- Individ och familjeomsorg				

Verksamhetsområde 4 – Omsorg om personer med funktionsnedsättning

Verksamhet och syfte

Syftet med verksamheten är att skapa förutsättningar för människor med olika funktionsnedsättningar att kunna leva ett så självständigt liv som möjligt. Stödet till personer med funktionsnedsättning är inriktat på att ge den enskilde förutsättningar att leva som andra genom att ge stöd och service som stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. För att nå dit behövs ett varierat utbud av insatser samt att stödet är anpassat till varje individs behov. Insatserna kan bland annat gälla:

- boende och boendestöd
- korttidsvistelse
- korttidstillsyn
- hemtjänst
- avlösarservice
- ledsagarservice

Verksamhetens inriktning

Människor med funktionsnedsättningar har rätt till ett liv på lika villkor som andra. De hinder som en medborgare med en funktionsnedsättning begränsas av ska därför avhjälpas där så är möjligt. Alla medborgare ska ha möjligheter att välja sitt boende, ha en givande fritid och delta i arbetslivet. Därför ska valfriheten värnas för denna grupp. Stödverksamheter ska möta individen på dennes villkor med målet att stärka dennes självständighet. Där lämpliga tekniska lösningar finns ska detta vara ett alternativ som den enskilde kan välja. En bra samverkan med andra förekommande aktörer och huvudmän där individens bästa är i fokus är en självklarhet. Anhöriga som vårdar en närstående behöver ibland avlastning eller annat stöd för att orka med. Därför måste omsorgen vara lyhörd för deras behov och tillsammans med landstinget erbjuda det stöd som efterfrågas.

Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden*

Genomlysning av boendeplatser inom omsorgen om personer med funktionsnedsättning i alla kommundelar.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Aktuella investeringar under perioden

- Nybyggnad av genomgångsboende Töresjövägen (kan nyttjas av VO 3 och VO 4)
- Omsorgsboenden Strandvägen och Hanviken

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 4 - Omsorg om personer med funktionsnedsättning	280,8	286,3	292,0	297,8

Verksamhet och syfte

Äldreomsorgens syfte är att skapa förutsättningar för människor med olika funktionsnedsättningar orsakade av åldrande eller sjukdomar att kunna leva ett så självständigt liv som möjligt. Det är av avgörande betydelse att kommunen kan erbjuda ett brett utbud av olika insatser utifrån individens behov. Insatserna formar tillsammans en helhet som täcker upp olika behovssituationer i vardagen. Insatserna kan till exempel gälla:

- särskilda boendeformer (permanent boende, korttidsvård eller växelvård)
- hjälp i hemmet (omvårdnad, service, avlösning, ledsagning, trygghetslarm)
- bostadsanpassning
- rehabilitering
- förebyggande insatser
- anhörigstöd.

Verksamhetens inriktning

I Tyresö ska det vara lätt att leva livet, hela livet. Hjälp i hemmet ska finnas för den som inte själv längre klarar sin omvårdnad. Hjälp ska ges med respekt för individens integritet och självbestämmande. Den enskildes rätt att styra sin vardag ska alltid vara vägledande. Även om omsorgen bedöms vara av hög kvalitet kan den upplevas på olika sätt av olika människor. Därför ska det finnas ett stort utbud av aktörer att välja mellan, både för hjälp i ordinärt boende och vård- och omsorgsboenden. Där det är möjligt ska hjälp i ordinärt boende vara ett alternativ till vård- och omsorgboende. Där lämpliga tekniska lösningar finns ska detta vara ett alternativ som den enskilde kan välja.

Det finns många äldre som önskar att få känna tryggheten i att bo i en gemenskap. Därför ska vi fortsätta planera för olika former av tillgängliga boenden, med eller utan omsorg. En bra samverkan med andra förekommande aktörer och huvudmän där individens bästa är i fokus är en självklarhet. Anhöriga som vårdar en närstående behöver ibland avlastning eller annat stöd för att orka med. Därför ska omsorgen vara lyhörd för deras behov och tillsammans med landstinget erbjuda det stöd som efterfrågas.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Genomföra en satsning på mat och måltider inom äldreomsorgen
- Genomföra Silviacertifiering av äldreomsorgen

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

- Säkerställa tillkomsten av ytterligare boendeplatser inom äldreomsorgen genom nya vård- och omsorgsboenden
- Genomlys behovet av boendeplatser inom äldreomsorgen i alla kommundelar.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 5 - Äldreomsorg	334,5	351,8	371,2	392,8

Verksamhetsområde 6 – Gymnasieskola

Verksamhet och syfte

De flesta ungdomar söker till gymnasiet efter grundskolan. Valfriheten är stor och eleverna kan söka till Tyresös eget gymnasium, som erbjuder yrkesprogram, men också till såväl fristående som kommunala skolor i hela länet. I Stockholms län råder frisök till gymnasiet, vilket betyder att elever som söker till gymnasieskolor i andra kommuner blir mottagna som förstahandssökande där. I Tyresö utnyttjas den möjligheten av cirka 80 procent av 16-17-åringarna. Syftet med gymnasieskolans och gymnasiesärskolans utbildningar är att förbereda eleven för framtida studier och arbetsliv. Ca 70 procent av ungdomarna i Tyresö kommun med målgruppstillhörighet sarskolan, väljer att studera på Tyresö gymnasie-sarskola. Ungdomar från andra kommuner kan söka till Tyresö gymnasiesarskola. Tyresö gymnasium erbjuder introduktionsprogram för elever som inte blivit behöriga till nationella program.

Verksamhetens inriktning

Tyresö gymnasium engagerar och attraherar Tyresös elever. Skolan är modern och erbjuder program som ligger i linje med elevernas egna val. Tyresö gymnasium är ett gymnasium som snabbt tar till sig och drar nytta av framtida teknisk utveckling, särskilt inom den digitala sektorn. Vi lever i en globaliserad värld som även påverkar skolan lokalt. I samverkan med länets alla kommuner utvecklar vi gymnasieutbildningen så att elevens val alltid är val mellan skolor med högsta kvalitet. Förståelse för människors skilda bakgrund präglar arbetet i Tyresö gymnasium - tolerans är framträdande drag i arbetsmiljön. Gymnasiet är Tyresös stolthet. Stoltheten bygger på att alla elever har goda kunskaper och ligger högt i framtida rankingar. Arbetsmarknaden frågar efter framtidens Tyresöelever, och de är framgångsrika inom forskning och utbildning på universitet och högskolor. Vi strävar efter att ungt företagande och utlandsförlagd praktik är en viktig del i verksamheten. Second chance school har startat som är en yrkesinriktad utbildning för ungdomar mellan 17-24 år med oavslutad gymnasieutbildning.

Gymnasiesärskolan har ett gott rykte och ska samverka med andra gymnasiesärskolor, både kommunala och fristående. I gymnasiesärskolan ska varje elev få det stöd och den arbetsro som krävs för att nå så långt som möjligt utifrån sina egna förmågor. De nationella programmen som erbjuds är utvalda i förhållande till efterfrågan på arbetsmarknaden och gymnasiesärskolan ska ha ett omfattande samarbete med arbetsplatser vilket leder till att fler elever får arbete och går ut i egen försörjning. De senaste åren har några elever fortsatt sina studier inom vuxenutbildningen, vilket är ett bra betyg på utbildningens kvalitet.

Tyresö gymnasium bedriver introduktionsprogram med god kvalitet med eleven i centrum.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Implementera framtidens gymnasium med ny profilering och nytt arbetssätt
- Utveckla bättre verksamhetslokaler för gymnasieutbildning i Tyresö
- Stärka studie- och yrkesvägledningen i syfte att minska studieavbrott på gymnasiet

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 6	220,1	226,2	235,2	247,2
- Gymnasieskola				

Verksamhetsområde 7 – Vuxenutbildning

Verksamhet och syfte

Centrum för livslångt lärande (C3L) är Tyresö kommuns lärcenter för vuxenutbildningen. C3L bedriver kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå, särskild undervisning för vuxna (Särvux), gymnasiala yrkesutbildningar, yrkeshögskoleutbildningar, svenska för invandrare (sfi) samt svenska för invandrare med yrkesinriktningar (sfx). Yrkesutbildningar sker i kommunens egen regi och genom ramavtal med andra utbildningsanordnare köps från andra kommuner genom interkommunal ersättning. I egen regi finns barnskötar-, omvårdnads-, ekonomiassistent- och yrkesförarutbildning. Genom ramavtal med andra genomförs utbildningar inom restaurang, elektronik och VVS. C3L har yrkeshögskoleutbildningar inom kvalificerad informationsteknik (IT). Lärlingsutbildning finns både i kommunens egen regi och i samverkan med Haninge kommun. Alla Tyresöbor erbjuds studie- och yrkesvägledning. Verksamhetens syfte är att vägleda och utbilda människor till arbete och egen försörjning.

Verksamhetens inriktning

Vuxenutbildningen är framgångsrik på alla nivåer, inte minst vad gäller eftergymnasiala utbildningar, yrkeshögskolekurser samt yrkesutbildningar för vuxna. Samverkan med gymnasieskolan är given. Vuxenutbildningen främjar integration genom språkutbildning, yrkesutbildningar och omfattande nätverk. Vuxenutbildningen är ett föredöme för skola och utbildning. Utbildning i vuxen ålder är ett självklart eget val i en vuxenutbildning som också är en rättighet för var och en. Särskild utbildning för vuxna (särvux) följer inriktningen på vuxenutbildningen och fler får arbete.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 7 - Vuxenutbildning	27,7	28,7	29,8	31,0

Verksamhetsområde 8 – Arbete och integration

Verksamheten och syfte

Centrum för arbete och integration erbjuder olika former av stöd och arbetsmarknadsåtgärder för att fånga upp ungdomar, invandrare, utförsäkrade och arbetslösa genom att slussa dem vidare till studier, olika arbetsmarknadsåtgärder eller egen försörjning. Detta sker i nära samarbete med vuxenutbildningen, arbetsförmedlingen och försörjningsstödsenheten inom socialförvaltningen. Verksamhetens syfte är att hjälpa och stötta de Tyresöbor som är eller riskerar att bli arbetslösa samt arbeta för ett mer integrerat samhälle genom att underlätta för flyktingar, invandrare och personer med funktionsnedsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden och därigenom bli delaktiga i samhället.

Verksamhetens inriktning

Insatser för att främja arbete och egen försörjning utvecklas genom samverkan mellan Centrum för arbete och integration och andra institutioner och organisationer, förvaltningar och samverkansorgan. Centrum för arbete och integration ska ha en nära dialog och gott samarbete med det lokala näringslivet.

Arbetslösheten för ungdomar ska minska genom nya vägar till arbete. Tyresö tillhör idag toppskiktet när det gäller kvalitet i mottagandet och integration och det ska vi fortsätta att göra. För att minska utanförskapet ytterligare och få fler, inte minst nyanlända, att bli en del av samhället ska implementeras i kommunens olika verksamheter. Syftet med strategin är att utveckla och förnya samspel, arbetssätt och projekt mellan kommunens verksamheter, näringslivet, bostadsmarknadens parter, föreningslivet och övriga civilsamhället. Arbete och egen försörjning ska utgöra grunden för strategin.

Mångfalden är tydlig i företagandet, det sociala arbetet och i skolan. De demokratiska värderingarna slår igenom i alla yrken och på alla arbetsplatser så att var och en respekteras för sin tro, sin bakgrund, sin ålder och sexuella läggning eller könsidentitet.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Genom aktiva insatser i nära samverkan med andra aktörer verka för ännu högre sysselsättningsgrad och självförsörjningsgrad i Tyresö
- Öka kapaciteten för flyktingmottagandet
- Inrätta offentligt skyddade anställningar i syfte att öka självförsörjandegraden.

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

- Implementera och utveckla projektet "En väg in och många vägar till arbete, studier och egen försörjning" i den ordinarie verksamheten från och med 2016.
- Ta fram en integrationsstrategi

*Se bilaga 5 för redovisat resultat.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 8 - Arbetscentrum	11,2	11,6	12,0	12,4

Verksamhetsområde 9 – Bibliotek, kultur, fritid och fritidsgårdar

Verksamhet och syfte

Kultur- och biblioteksverksamheten omfattar förutom utlåning av böcker även talboksservice och utbud av olika media. Biblioteket erbjuder även digitala tjänster. Syftet med biblioteksverksamheten är att främja intresse för läsning, litteratur och utbildning. Alla medborgare har tillgång till ett folkbibliotek för information, upplysning och annan kulturell verksamhet med konsthall och kulturverksamhet.

Fritidsverksamheten erbjuder olika former av föreningsstöd och ändamålsenliga anläggningar, och skapar därigenom förutsättningar för friluftsliv, rekreation och spontanidrott. Verksamheten gör även insatser för att förbättra fritids- och kulturutbudet för personer med funktionsnedsättning. Verksamhetens syfte är att skapa förutsättningar för meningsfulla fritidsaktiviteter främst för barn och ungdomar.

Tyresö fritidsgårdar erbjuder verksamhet för ungdomar tillsammans med café Bonza och Bergfotens fritidsgård. Kulturskolan erbjuder barn och ungdomar verksamhet inom musik, dans, teater och bild.

Syftet med verksamheterna är att tillhandahålla ett brett och varierat kulturutbud och en meningsfull fritid för kommuninvånarna. Demokrati och delaktighet är viktiga ledord i verksamheterna. Huvuddelen av den löpande verksamheten riktar sig till barn och ungdomar.

Verksamhetens inriktning

Tyresö förknippas ofta med sitt rika kultur- och idrottsliv och den fantastiska naturen med mycket bra förutsättningar för stimulerande aktiviteter i det fria. Alliansens ambition är att med olika insatser ytterligare förstärka den attraktiva bilden. Vi vill fortsätta utveckla utbudet av aktiviteter både genom egna arrangemang, investeringar och genom att aktivt stödja och hjälpa det aktiva föreningslivet. I vårt Tyresö prioriterar vi barn och ungdomar. Vi prioriterar även breddaktiviteter inom både kultur och idrottsområdet. Det gör vi genom att behålla nolltaxan, som ger alla ungdomsföreningar gratis tillgång till kommunala anläggningar. Barn och unga med funktionsnedsättning är, och kommer att vara, en högt prioriterad grupp i vårt Tyresö. I samarbete med övriga kommuner på Södertörn och med riktade insatser ska vi fortsätta att utöka utbudet för denna grupp. Utbudet ska präglas av valfrihet och mångfald. Detta märks till exempel genom ett utökat utbud inom Kulturskolans ram och genom att flera föreningar erbjuder Profilfritids. Vi vill stimulera nyanlända barn och ungdomar samt flickor med invandrabakgrund att prova på aktiviteter som Tyresö föreningsliv inom kultur och idrott erbjuder. Det är en viktig del i integrationsarbetet i Tyresö. Vi fortsätter att bygga nya och även utveckla våra befintliga anläggningar, gärna i samverkan med föreningar, näringsliv och våra grannkommuner.

Vi strävar efter att en mötesplats för alla generationer med bibliotek, scener, biograf och samlingslokaler som kan erbjuda en mångfald av aktiviteter, i närheten av Tyresö centrum. Alliansen vill även stimulera och uppmuntra till ännu fler lokala kulturaktiviteter.

Vi vill att Albyområdet ska vara ett nav för det rörliga friluftslivet i Tyresö, samtidigt som det fortsätter att vara en samlingsplats för hela familjen. Därför är det viktigt att det fortsatta utvecklingsarbetet i området sker med omsorg och känsla för miljön, men också skapar möjligheter till fler aktiviteter än i dag.

För att ytterligare stimulera olika grupper till en hälsosammare livsstil, vill vi satsa på projekt med inriktning på folkhälsan. Vi erbjuder ungdomar 13-15 år, genom fritidsgårdarna, en mötesplats där de ges möjligheten till, jämte Tyresös föreningsverksamhet, att påverka sin fritid, känna delaktighet, engagemang och utvecklas. Personalen jobbar aktivt för att finnas till för besökarna, vilket kan innebära allt från att hjälpa till att dra igång aktiviteter, vara "ett bollplank" eller att "öppna dörrar". Personalen arbetar med ett främjande förhållningssätt som ska ge ungdomarna utrymme till egna idéer och lösningar. Visionen är att Tyresö fritidsgårdar ska vara en trygg mötesplats för alla, med utrymme för personlig utveckling och socialt samspel. Mobbning och andra kränkningar måste konsekvent bekämpas och i Tyresö råder nolltolerans. Insatser mot mobbning ska alltid bygga på dokumenterat framgångsrika forskningsbaserade åtgärder.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Genomföra den planerade Alby-utvecklingen

Utveckla någon form av kulturhus i anslutning till Tyresö centrum i nära samverkan med andra aktörer

Arbeta fram en strategisk anläggningsförsörjningsplan inom verksamhetsområdet

Etablera en ny huvudentré från Alby friluftsområde till Tyresta naturreservat och nationalpark under år 2017.

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

Arbeta fram en strategisk anläggningsförsörjningsplan inom verksamhetsområdet

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Aktuella investeringar under perioden för VO 9

- Ishall vid Tyresö C
- Kylaggregat Fontanahallen
- Upprustning friidrottsanläggning, Trollbäckens IP
- Konstgräsplan mellan Strandskolan och Tyresö skola

- Alby friluftsområde, fastighetsunderhåll
- Alby friluftsområde, utveckling ny vision
- Alby, nordlig entré till Tyresta via bro
- Upprustning Fårdala ridhus
- Parkourpark
- Fritidsgårdar
- Samlingsanslag för fritidsanläggningar

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 9 - Bibliotek, kultur och fritid (inkl. fritidsgårdar)	106,7	110,2	114,1	118,3

Verksamhetsområde 10 – Plan och exploatering

Verksamhet och syfte

Till verksamheten för mark och exploatering hör bland annat projektering, byggprojektledning, exploatering och förvaltning av kommunens mark. Till planavdelningens verksamhet hör kommunens fysiska planering. Arbetet bedrivs dels på en strategisk nivå genom översiktlig planering, planering, utveckling och bevarande för natur-, rekreations- och vattenområden och trafikplanering. Dels på en mer ingående nivå genom framtagandet av detaljplaner i samarbete med byggherrar, fastighetsägare och andra kommunala förvaltningar. Huvuduppgiften för mät- och kartenheten är att vara en del av eller stödja andra verksamheters myndighetsutövning och övriga verksamhet. Mät-, kart- och GIS-verksamheten utför kommunens uppgifter i den nationella informationsförsörjningen (till exempel med adressättning).

Verksamhetens inriktning

Det påbörjade arbetet med en ny Översiktsplan för Tyresö antogs i maj 2017. Översiktsplanen är ett viktigt verktyg för att nå vårt långsiktiga mål att göra Tyresö till den mest attraktiva kommunen i Stockholmsregionen. En bärande tanke när det gäller stadsbyggnadsutvecklingen är att förtäta i centrala lägen och att i övrigt, så långt möjligt, värna om karaktären på våra olika kommundelar och slå vakt om det gröna, naturnära Tyresö. En genomtänkt stadsplanering bidrar även till stärkt trygghet i samhället. För att långsiktigt säkerställa kommunens möjligheter att driva en sådan stadsbyggnadsutveckling är det viktigt att ha processer på plats för att kunna genomföra eventuella strategiska markförvärv. Det är även viktigt att ha en god uppföljning av vad som händer med markområden utanför Tyresös gräns i anslutning till Tyresö som vi har ett intresse av att vara med och påverka. Vi vill ha ett särskilt fokus på en översyn av Tyresös företagsområden de kommande åren. Detta i syfte att effektivisera dem så att fler arbetsplatser kan rymmas, fler företag etablera sig eller tillåtas expandera.

I dag är Tyresö en av Sveriges mest naturskyddade kommuner med Tyresta Nationalpark och sju naturreservat. Beslut har tagits om ett åttonde – Telegrafberget. Under kommande år vill vi även göra naturreservat av området runt Barnsjön.

Den stora utvecklingen av Tyresö centrum är väsentlig för Tyresö. Med Tyresö View och den nya stadsparken har de södra delarna av centrum lyfts till en ny nivå. Centrum kopplas samman med det nya

Nybodaområdet genom ett aktivitetsstråk med park, lek och skate- och parkourpark. Bostäder byggs i kvarteret Jämet, vid Hasselbacken, vid Granitvägen, via Granängstorget och vid Kryddvägen. Det är viktigt att det byggs med olika upplåtelseformer. Grunderna för utbyggnaden av Norra Tyresö Centrum är på plats. Här skapas attraktiva stads kvarter, höghus, nya gator, nytt torg, nya parker, nya grönytor, trivsamma innergårdar, nya butiker, ny service och nya möjligheter för kultur. Den nya stadsdelen sätter människan i centrum, parkeringar grävs ner och bussterminalen förbättras. Tyresö Centrum byggs ut och utbudet förbättras. De nya utemiljöerna har utsmyckningar och planteringar. I Tyresö centrum utvecklas i bred samverkan nya och förbättrade lokaler för bibliotek, kulturverksamheter, förskolor, äldreomsorg, utbildning och annan kommunal service. Yrkesförberedande gymnasieutbildning ges samtidigt förbättrade lokaler och nya förutsättningar inom ramen för den nuvarande lokaliseringen. Ett nytt planprogram finns nu för Wättingeområdet som blir kommunens nästa stora bostadsutvecklingsprojekt.

Trollbäcken

Trollbäcken är och ska förbli en lummig och grön villastad. En översyn av de gamla detaljplanerna har påbörjats, för att tillsammans med villaägare och boende ordna brister i infrastruktur, dagvattenhantering och trafiksäkerhet med mera. Under perioden vill vi även genomföra en centrumutvecklingsplan för Trollbäcken. Vi vill ta ett helhetsgrepp som omfattar sträckan längs Vendelsövägen från Drevviken till Södergården inklusive Alléplan. Här ryms bostäder med olika upplåtelseformer, arbetsplatser och en utökad service för hela Trollbäcken, med en viss förtätning. Kompletteringen stärker det kommersiella utbudet och ger ett mer levande centrum. I området kommer vi se till att det byggs seniorlägenheter och äldreboende.

Tyresö Strand

Tyresö Strand har under en period över 30 år förändrats och utvecklats från i huvudsak fritidshusområde till ett attraktivt villaområde uppblandat med en modern trädgårdsstad. En centrumbildning har kommit på plats och den kommunala servicen har förbättrats och utvecklats. Utvecklingen framåt kommer att vara långsammare. Den tredje etappen av Trädgårdsstaden som planerats sedan länge kommer att fullföljas med 400-600 bostäder. Tyresö Strand kompletteras också med ytterligare smärre förtätningar med olika upplåtelseformer samt även med utökad kommunal service som ett nytt särskilt boende inom äldreomsorgen. Trafiksituationen i Tyresö Strand och längre österut förbättras kontinuerligt.

Östra Tyresö

Tempot i planläggningen av Östra Tyresö har ökat. Nu arbetas med 2-3 detaljplaner parallellt, istället för en i taget som tidigare. Detta gör det möjligt att ligga i fas med den ursprungliga tidsplanen för detaljplaneringen i hela Raksta och fram till Trinntorp. Alliansen har även tagit initiativ till att få plats nya planbestämmelser som möjliggöra utbyggnad till 105 + 40 kvadratmeter i tre, fyra olika områden i väntan på färdiga detaljplaner. I de yttre delarna av Brevik och i Bergholm är det däremot fortfarande långt kvar till riktiga detaljplaner och just nu förs dialog med boende om en alternativ modell för att snabbare släppa fram större -byggrätter. Alternativet går ut på att enbart VA byggs ut och att ansvaret för gator stannar på de lokala vägföreningarna. Bortsett från att det möjliggör högre tempo i utbyggnaden av VA och därmed större byggrätter skulle det också ge lägre kostnad för fastighetsägarna och för skattebetalarna. Etapp 7 Solberga, etapp 9 Ugglevägen och etapp 10 Brobänken är nu i byggfas. Etapp 8 Raksta är antagen och planläggningen av etapp 11 Tegelbruket påbörjades under 2015. Under perioden 2017–2018 kommer planläggningen av ytterligare två etapper att påbörjas.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Arbeta fram en centrumutvecklingsplan för Trollbäcken som omfattar sträckan längs Vendelsövägen från

Drevviken till Södergården i syfte att möjliggöra mindre förtätningar med bostäder och förbättrat service- och centrumutbud

- Vidta fortsatta åtgärder för förbättrad framkomlighet längs Tyresövägen
- Planera Trädgårdsstadens tredje etapp
- Genomföra ett arbete i syfte att effektivisera Tyresös företagsområden så att fler arbetsplatser kan rymmas, fler företag etableras eller tillåtas expandera
- Inleda arbetet med att upprätta naturreservat runt Telegrafberget och runt Barnsjön
- Utveckla nya och förbättrade lokaler för bibliotek, kulturverksamheter, förskolor, äldreomsorg och annan kommunal service i Norra Tyresö Centrum.
- Utarbeta riktlinjer och en process kring strategiska markförvärv

Aktuella investeringar under perioden för VO 10

- Exploatering Östra Tyresö
- Ombyggnad och exploatering av Tyresö centrum till den nya visionen
- Wättingestråket, inkl gymnasietomten

Exploateringsprojekt:

- Kryddvägen
- Grindstolpen
- Prästgårdsv/Apelv
- Granitvägen
- Nyfors
- Lastbilen
- Agaten
- Vallmon
- Bäverbäcken
- Trollbäckens C
- Nyfors markanvisningstävling
- Granängstorget
- Maria Sofias väg
- Pluto, Njupkärrsvägen
- Södergården
- Töresjövägen
- Trädgårdsstaden
- Strategiska markförvärv
- Samlingsanslag för samhällsbyggnadsutredningar
- Nytt kartsystem
- Ärendehanteringssystem

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021

Kommunbidrag - VO 10 - Plan och exploatering	27,5	28,0	28,6	29,2
---	------	------	------	------

Verksamhetsområde 11 – Väghållning och park

Verksamhet och syfte

Väghållnings- och parkverksamheten syftar till att hålla bra, framkomliga och trygga vägar med bra beläggningar och god belysning. Detta för att säkerställa en säker trafikmiljö för alla trafikantgrupper året runt. Verksamheten vårdar och utvecklar parker, grönmiljöer och lekplatser för att de ska vara säkra, tillgängliga och ha ett högt lekvärde. Verksamheten deltar också i planerings- och gestaltungsarbete och i arbetet med att ta fram skötselplaner.

Verksamhetens inriktning

Ett av Tyresös största projekt är de stora satsningarna på Tyresövägen. Det investeras i åtgärder som förbättrar framkomligheten för såväl privatbilism och kollektivtrafik, som gång- och cykeltrafik. Det skapas sammanhängande gång- och cykelstråk hela vägen från Östra Tyresö till Tyresö Centrum. Vägen breddas steg för steg till tre körfält. Nya infartsparkeringar skapas, busshållplatser förlängs så att fler bussar ryms, farthinder och farliga passager byggs bort från vägen. Under 2017 påbörjades arbete med den nya cirkulationsplatsen vid Petterboda, inom ramen för investeringsprojekt Tyresövägen.

Framkomligheten behöver även förbättras längs Gudöbroleden genom Trollbäcken, och det gör vi i samverkan med Trafikverket. I samarbete med både Trafikverket och Stockholms Stad vill vi se på möjligheten att ta bort trafikljuskorsningen i Skrubba och förlänga Bollmoravägen från Skrubba Malmväg till Gudöbroleden för att på så sätt öppna upp området mer. Tyresö och våra grannkommuner genomför stora satsningar på bättre cykelstråk till Haninge, Nacka och Stockholm. I Tyresö satsar kommunen totalt 28 -miljoner på cykeltrafiken fram till 2021, vilket ger Tyresö ett mycket bra cykelnät. Cykelpendlingen underlättas genom fler och bättre cykelparkeringar vid knutpunkter. Satsningen på att förbättra all skyltning fortsätter också. Gång- och cykelvägar och busshållplatser är prioriterade när det gäller kommunens tillgänglighetsanpassning.

Tyresö är en av Sveriges mest trafiksäkra kommuner, och det är något som Alliansen slår vakt om. Att skapa trygga skolvägar är prioriterat. En förbättrad trafik-säkerhet är också en viktig effekt av de nya detalj-planerna i bland annat Östra Tyresö och även i översynen av detalj--planerna för Trollbäcken.

Tyresö ska vara en kommun med välskötta parker och närhet till grönområden. Alliansen vill därför se en fortsatt utveckling av Fornuddsparken och av nya parker inom projektet Norra Tyresö Centrum.

Aktuella investeringar under perioden för VO 11

Tyresövägen (från Bäverbäcken och österut) *

Utbyggnad av cykelvägar

Brygga vid Klövberget *

Samlingsanslag för gata och park

Utbyggnad Radiovägen

* Investeringarna genomförs i projekt inom VO 10. Driftskostnaderna belastar VO 11.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget
------	--------

	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 11 - Väghållning och park	76,7	78,1	79,6	81,1

VERKSAMHETSOMRÅDE 12 – Miljö och trafik

Verksamhet och syfte

Miljö- och trafikenhetens verksamheter syftar till att vårda, utveckla och bevara den oexploaterade och den exploaterade miljön och verka för en långsiktig ekologisk hållbar utveckling. Enheten medverkar i arbetet för en bra trafikplanering samt verkar för en god trafiksäkerhet för all trafikantgrupper och en ökad tillgänglighet på gator och i parker för alla medborgare.

Verksamhetens inriktning

Alliansens Tyresö ska ligga i framkant i omställningen till ett hållbart Sverige. Genom att planera på ett hållbart sätt med god miljö i fokus når vi långt. Att förtäta kommunens centrala delar är ett exempel på byggande som är bra ur miljöperspektiv. Byggandet i Tyresö ska samtidigt anpassas till den omgivande miljön och naturen. På detta sätt kan vi motverka onödig sprängning och avverkning. Att vi tillsammans med övriga kommuner på Södertörn satsar på att minska transporternas miljöbelastning genom att samordna varutransporter och ha en infrastruktur för förnyelsebara drivmedel är viktigt och ger stora effekter. Detta gäller också renhållning och andra transporter, vilket framgår av tydliga krav i våra upphandlingar.

För oss är det viktigt med en välutbyggd och välfungerande kollektivtrafik. Vi jobbar för ännu tätare och snabbare busstrafik från alla delar av Tyresö-Brevik, Strand, Centrum/Bollmora, Krusboda och Trollbäcken – till Gullmarsplan och centrala Stockholm.

När etapp 7 Solberga är utbyggd kommer det att gå busstrafik till Raksta. I den stamnätsstrategi för länet som antagits av landstinget kopplas busstrafik från norr och söder samman, så att linjer från Tyresö fortsätter vidare från Gullmarsplan till centrala Stockholm, Universitetet och Täby/Vaxholm hela trafikdygnet alla dagar. Alliansen i Tyresö står helhjärtat bakom detta arbete. Även ny och snabbare stombusstrafik från Tyresö längs Örbyleden mot viktiga mål som Huddinge Sjukhus, Södertörns Högskola och Flemingsberg bör kunna komma på plats inom de närmaste åren. I kommunens diskussioner med trafikförvaltningen är det samtidigt prioriterat att fortsätta att skapa tätare och snabbare tvärförbindelser mot Haninge, Nacka och Huddinge. Även förbättrad kollektivtrafikmatning till tunnelbanan i till exempel Skarpnäck som komplement till Gullmarsplan är önskvärt, liksom matning till pendeltågsnätet i till exempel Älvsjö eller Årstaberget, vilket sammantaget medverkar till att avlasta Nynäsvägen. Vi har även tagit initiativ till att se över och förbättra tvärförbindelserna inom kommunen. Ett viktigt steg här är att möjliggöra busstrafik till Skälsåtra.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

Följa upp och ta fram nya åtaganden enligt Tyresö kommuns klimatstrategi

Fördjupa samarbetet med Trafikverket och andra parter för bättre framkomlighet längs Gudö-broleden.

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

Utreda förutsättningarna för busstrafik till och genom Skälsåtra.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Anslag från fullmäktige

Mkr.

Budget

	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 12 - Miljö och Trafik	6,9	7,0	7,2	7,3

Verksamhetsområde 13 – Vatten och avlopp

Verksamhet och syfte

Syftet med VA-verksamheten i Tyresö kommun är att förse invånarna med ett gott och friskt dricksvatten, ta hand om och avleda avloppsvattnet från hushåll och industrier samt att avleda dagvatten med minsta möjliga olägenhet för invånarna.

Verksamhetens inriktning

Vatten och avlopp är något vi alla förväntar oss ska fungera. Genom att hålla ett bra tempo i underhållet och förnyelsen av ledningsnätet i Tyresö säkerställer vi det. Verksamheten ska samtidigt ha fokus på goda miljö-åtgärder.

Genom att vi fortsätter att bygga ut det kommunala VA-nätet ansluter sig varje år fler invånare. Alliansens mål är att under perioden få kommunalt VA på plats i ett antal etapper på Brevikshalvön, i Raksta samt i Nyfors-området. När vår satsning på en ny sjöledning från Breviks Skola till Noret är färdig under denna period, blir det möjligt för oss att därefter påbörja arbetet med att etappvis även ansluta -fastigheter i Yttre Brevik till VA-nätet.

Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden*

Ta fram en modell för som kan medge större byggrätter.

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Aktuella investeringar under perioden för VO 13

- Sjövattenledning Brevik skola-Noret
- Samlingsanslag för vatten och avlopp

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 13 - Vatten och avlopp	0,0	0,0	0,0	0,0

Verksamhetsområde 14 – Renhållning

Verksamhet och syfte

Kommunens renhållningsverksamhet ansvarar för att upprätta kommunala föreskrifter för hantering av hushållens avfall samt att samla, ta om hand och behandla detta avfall enligt gällande lagstiftning och på miljömässigt bästa sätt.

Verksamhetens inriktning

Renhållningsområdet i Tyresö har de senaste åren på Alliansens initiativ genomgått flera förändringar. Genom satsningar på matavfallsinsamling och behovstömning görs vinster för oss alla och inte minst miljön. Under den period som denna kommunplan avser ska vi fullfölja dessa satsningar.

Vi strävar även efter att ha nöjda abonnenter som upplever servicen som god. Som ett led i detta ska kretsloppscentralen i Petterboda fortsätta att utvecklas med fokus på återvinning och återbruk. Renhållningsverksamheten i Tyresö ska hålla en hög standard när det gäller hänsyn till miljön.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Fortsätta utveckla matavfallsinsamling för att få större täckningsgrad bland flerfamiljshus och bland verksamheter och företag

Aktuella investeringar under perioden för VO 14

- Masshanteringsplats Mediavägen
- Sopsug Norra Centrum
- Samlingsanslag för renhållning

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 14 - Renhållning	0,0	0,0	0,0	0,0

Verksamhetsområde 15 – *Bygglovsverksamhet*

Verksamhet och syfte

Till bygglovsenhetens verksamhet hör att handlägga olika typer av bygglovsärenden, strandskyddsärenden, byggsamråd och tekniska samråd samt arbetsplatsbesök. En viktig del av verksamheten är även att ge råd till allmänheten och att utföra tillsyn. Verksamheten ska bedrivas i enlighet med plan- och bygglagen.

Verksamhetens inriktning

De senaste åren har bygglovsverksamheten i Tyresö utvecklats mycket positivt. Den gamla ordningen med långa handläggningstider och många undantag har bytts till en verksamhet som är professionell, smidig, snabb och håller en hög kvalitet.

Utmaningen är nu att bibehålla nivån i bygglovsverksamheten. Den ska i fortsättningen alltid präglas av hög kompetens, gott bemötande och korta handläggningstider för kompletta ärenden. Det ska vara lätt att som Tyresöbo eller företagare vara i kontakt med bygglovsenheten.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 15 - Bygglovsverksamhet	5,2	5,3	5,5	5,6

Verksamhetsområde 16 – *Näringsliv*

Verksamhet och syfte

Näringslivsverksamheten ansvarar för att utveckla kontakterna och bygga nätverk med det lokala näringslivet. Vi ska verka för att ge goda förutsättningar för nyföretagande och nyetablering samt medverka till att förvaltningarna erbjuder en bra och effektiv service till näringslivet. Syftet med näringslivsarbetet är att utveckla och säkerställa ett gott näringslivsklimat i Tyresö kommun.

Verksamhetens inriktning

Entreprenörsandan är stark i Tyresö. Här finns över 1 000 småföretag och nära 11 000 arbetstillfällen. En nära samverkan mellan kommunen och det lokala näringslivet är av stor betydelse, och är något vi i Alliansen ser som prioriterat i utvecklingen av Tyresö. Det är mot den bakgrunden som vi de senaste åren har tagit initiativ till att stärka näringslivsarbetet i Tyresö med en närings-livschef och även medvetet arbetat för att förbättra servicen och informationen till etablerade och nya företag. Detta har gett positiva effekter. Ett ytterligare steg för att förbättra kommunens näringslivsarbete är vårt deltagande i projektet "Förenkla helt enkelt". I detta projekt genomgår chefer och tjänstemän på en lång rad förvaltningar och nivåer inom kommunen tre utbildningssteg med syftet att de ska bidra till att utveckla och stärka företagsklimatet i Tyresö. Ett annat steg vi nu också vill ta är att i samverkan med olika aktörer se över hur turismen och besöksnäringen kan stärkas. Detta kan sätta Tyresö på kartan som en attraktiv besökskommun och bidra till ökad sysselsättning. Med unika kultur- och industrihistoriska miljöer och en fantastisk natur har Tyresö massor att erbjuda såväl besökare från andra delar av Stockholms län som hela landet.

Företagsklimatet i Tyresö ligger sedan några år tillbaka på en hög nivå enligt olika mätningar, men vårt mål är att långsiktigt och stabilt vara i det absoluta toppskiktet när det gäller företagsklimatet. Det är en del av vår vision om Tyresö som den attraktivaste kommunen. Det ska vara enkelt att vara företagare i Tyresö och att få den service som behövs. Kommunen ska dessutom vara ett föredöme genom att inte konkurrera med näringslivet. Genom kommunens planering kan vi också bidra till att förbättra för det lokala näringslivet. Fler arbetsplatser och företag kan rymmas och expandera i Tyresö genom översyn och genom att vi förtätar våra företagsområden och skapar fler lokaler i samband med olika byggprojekt. Ett bra lokalt företagsklimat bidrar även till hög sysselsättningsgrad.

Alliansen ser gärna ett starkt samarbete mellan skolan och näringslivet. Detta stärker Tyresö kommun som en kommun med många kreativa entreprenörer. Även samarbetet mellan kommunen och det lokala näringslivet kan stärkas genom att vi tillsammans skapar någon form av företagarråd.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Fördjupa samarbetet med det lokala näringslivet för att stärka företagsklimatet
- Ta fram strategi för turism och stärkt besöksnäring

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 16 - Näringsliv	1,3	1,3	1,3	1,3

Verksamhetsområde 17 – Gemensam verksamhet

Verksamhet och syfte

Verksamhetsområdet gemensam verksamhet om-fattar kommunstyrelseförvaltningen.

Kommunstyrelseförvaltningen svarar för kommunens övergripande styrning, planering och uppföljning av kvalitet, ekonomi och personalfrågor, lokalförsörjning, fastighetsförvaltning samt stöd till den politiska verksamheten. Avdelningen Medborgarfokus har som syfte att verka för att kommunens invånare ska vara nöjda med och ha god nytta av den kommunala verksamheten.

Förvaltningen har till uppgift att ge stöd och service till verksamheterna när det gäller IT, löne- och ekonomiadministration, upphandling och projektstöd.

Förvaltningen utför operativ service till verksamheterna i form av fastighets- och facilitytjänster samt måltidsservice.

Verksamhetens inriktning

Den gemensamma verksamheten är en lång rad olika verksamheter. Allt från kommunikation till löneutbetalningar samlas här. Stora delar av verksamheten är vad som kan kallas stödverksamheter eller back office. Det är här viktigt att sträva efter hög kvalitet i allt som genomförs. Genom att vara en attraktiv arbetsgivare ska kommunen säkerställa hög kompetens och hög servicegrad inom alla dessa enheter så att den utåtriktade verksamheten kan fokusera på sitt uppdrag. Vi strävar dessutom efter hög effektivitet och god ekonomisk hushållning. Vi ser ett behov av att stärka verksamheter som till exempel upphandling och IT för att kommunen ska kunna möta utvecklingen och ligga i framkant.

Två verksamheter framstår som särskilt viktiga. Det är kommunens Servicecenter som är vårt ansikte utåt, och vår kvalitetsenhet som kvalitetsgranskar, gör tillsyn och följer upp andra verksamheter inom alla kommunens områden. Satsningen på att utveckla ett servicecenter i kommunen som påbörjades 2006 har gett många positiva effekter och gjort det lättare för Tyresöbor att komma i kontakt med kommunen för att få hjälp, stöd, service och svar. Vi ska slå vakt om denna verksamhet och ständigt utveckla den för att verkligen kunna vara den effektiva och högkvalitativa serviceorganisation som Tyresö ska vara. Vi strävar även efter att fortsätta utveckla Tyresö kommun som en 24-timmars serviceorganisation genom att bland annat löpande införa fler e-tjänster. Kvalitetsenhetens tillsyn och granskning av allt från förskola till äldreomsorg är av största vikt, så att vi kan upptäcka och åtgärda brister snabbt. Genom bra tillsyn och granskning kan vi på ett effektivt sätt säkerställa hög kvalitet i våra verksamheter. Tyresöborna ska kunna lita på kommunen och på de verksamheter som bedrivs.

Andra viktiga funktioner är övriga stödverksamheter som har till uppgift att bistå och ge service till övriga förvaltningar i kommunen. För oss är det väsentligt att den verksamheten sköts på ett effektivt sätt som sänker kostnaderna för kommunens kärnverksamheter. För att hantera de stora ekonomiska utmaningarna som Tyresö kommun står inför bör kommunen fokusera på att minska sina kostnader. Kommunen köper varor och tjänster för närmare en miljard per år. Genom att ta ett samlat grepp kring kommunens affärer kan kostnaderna minskas. Genom en ökad digitalisering över hela linjen finns mycket att hämta. Resurser kan frigöras för våra kärnverksamheter. Vi vill vidare se att vi utvecklar vår upphandlingsverksamhet så att fler små företag kan delta

Tyresö verkar brett för ökad trygghet. Det brottsförebyggande arbetet och arbetet för att stärka tryggheten i Tyresö ska även fortsättningsvis präglas av gott samarbete mellan kommunen, våra olika förvaltningar och verksamheter samt externa aktörer som myndigheter, företag, organisationer och föreningar. En inventering av utemiljön för att tryggare kunna ta sig fram till fots och med cykel har initierats. Det är av stor vikt att löpnade arbeta med fysiska trygghetsskapande åtgärder samt att inarbeta trygghetsaspekter i vår stadsplanering. Kommunen och polisen har avgett en rad medborgarlöften om att i samverkan arbeta för öka trygghet utifrån Tyresöbornas behov. Dessa medborgarlöften har särskilt fokus på de platser som Tyresöborna pekade ut som mindre trygga i den trygghetsundersökning som genomförts inför framtagandet av löftena – Alléplan, Gränängsringens torg och bussterminalen i Tyresö Centrum. En överenskommelse har slutits om att bekämpa klotter och skadegörelse mellan kommunen och andra viktiga aktörer på

området. Som ett ytterligare led i att skapa trygghet och att motverka skadegörelse och annan brottslighet är vi beredd att löpande pröva användandet av kamerövervakning både av ytterligare fastigheter och av platser som upplevs som mindre trygga. En plan för att motverka våldsbejakande extremism har tagits fram.

Det finns ett brett trygghetsarbete i Tyresö. Kommunens Handlingsplan för trygghet och säkerhet behöver mot den bakgrunden uppdateras och kompletteras med tydligare skrivningar om vår samverkan med Polis, organisationer och det civila samhället. Även de konkreta beslut som tagits om handslag för ett vackrare Tyresö, inventering av utemiljön ur trygghetsperspektiv och andra trygghetsskapande åtgärder behöver inarbetas i den övergripande handlingsplanen.

Fastighetsavdelningen utför ett viktigt arbete med att förvalta och utveckla alla kommunens fastigheter. För några år sedan valde vi att prioritera en varaktig ekonomisk nivåhöjning av kommunens fastighetsunderhåll. Detta måste fortsätta framåt för att ge kommunens verksamheter bra lokaler att verka i.

I den gemensamma verksamheten ingår ansvar för lokalförsörjning.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Utveckla Tyresö kommun till en 24-timmars serviceorganisation bland annat genom att löpande utveckla nya e-tjänster.
- Fortsätta arbetet med att energieffektivisera kommunens fastigheter.
- Implementera e-handel i syfte att minska kostnaderna för inköp av varor och tjänster.
- Att öka förståelsen för hur kommunen gör sina inköp, öka konkurrensen i kommunens affärer samt att minska de relativa inköpskostnaderna med målsättningen att till 2020 ha sänkt inköpskostnaden med 10 procent.
- Kommunstyrelsen får i uppdrag att utveckla nya och förbättrade lokaler för bibliotek och kulturverksamheter, i Norra Tyresö Centrum i samverkan med andra aktörer
- Säkerställa att IT-infrastrukturen i kommunens verksamheter är god samt att förändringsarbetet sker i takt med utvecklingen och samhällets digitalisering
- Ställa om kommunens fordon till 100 procent miljöbilar inklusive elfordon
- Ta fram strategier för långsiktig finansiering av investeringar i kommunkoncernen.
- Tydliggör åtgärder, beslut och samverkan med polis, myndigheter, organisationer, företag och andra aktörer i det civila samhället handlingsplanen för trygghet och säkerhet.
- För att underlätta för små företag att delta vid upphandling ska möjligheterna att dela upp en upphandling i flera delkontrakt undersökas.

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

- Ta fram ny strategi för kommunens fastighetsinnehav
- Utveckla Tyresö kommuns arbete med kost inom berörda verksamheter genom att inrätta en befattning som gastronomiskchef.
- Se över prissättningsmodellerna för intern service.
-

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Aktuella investeringar under perioden för VO 17

- Samlingsanslag för fastighetsinvesteringar initierade av hyresgäster
- Samlingsanslag för fastighetsinvesteringar initierade av ägaren
- Inventarier, IT och småinvesteringar

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 17	132,0	134,4	136,2	138,7
- Gemensam verksamhet				

Verksamhetsområde 18 – Kommunalförbund

Verksamhet och syfte

Inom verksamhetsområdet kommunalförbund finns de verksamheter som kommunen bedriver i samarbete med andra kommuner i form av kommunalförbund, gemensam nämnd eller annat formaliserat samarbete (förutom Samordningsförbundet Östra Södertörn som utgör ett komplement till socialnämndens och gymnasie- och arbetsmarknadsnämndens verksamheter). Här finns också kostnader för kommunens medlemskap i intresseorganisationer samt för kommunrevisionen. Det gäller följande verksamheter eller poster:

Södertörns Brandförvarsförbund som har hand om räddningstjänsten för tio medlemskommuner. Tyresös andel i förbundet är 9,08 procent.

Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund som svarar för miljö- och hälsoskyddstillsyn för kommunerna Haninge, Nynäshamn och Tyresö. Tyresös andel i förbundet är 29,6 procent.

Södertörns överförmyndarnämnd som drivs i form av en gemensam nämnd och svarar för överförmyndarverksamheten för Botkyrka, Haninge, Huddinge, Nynäshamn och Tyresö kommuner. Tyresös andel i förbundet är 11,5 procent.

Samordningsförbundet Östra Södertörn

Avgifter för medlemskap i Sveriges Kommuner och Landsting och i Kommunförbundet Stockholms län. Arvoden och omkostnader för kommunens revisorer samt konsultkostnader för revisorernas biträde.

Verksamhetens inriktning

Tyresö är medlem i två olika kommunalförbund och en gemensam nämnd. Det är dock inte kommunfullmäktige i Tyresö som anger planer och mål för dessa verksamheter, utan det sker inom förbunden i respektive styrelse eller direktion efter de förbundsordningar som finns. Att Tyresö är medlem i kommunalförbund har sin bakgrund i en vilja att samverka, samordna och förbättra verksamheter som är viktiga och där gemensamt arbete ger bättre service till medborgaren.

Södertörns brandförvarsförbund som är det äldsta av våra tre förbund ansvarar för räddningstjänsten i 10 kommuner och bedriver en bra verksamhet. Förbundet är långt framme när det gäller det förebyggande arbetet och brandskyddsarbetet för att minimera antalet bränder. Förbundet är också långt framme i arbetet med jämställdhet och mångfald i räddningstjänsten. Alliansen i Tyresö står helhjärtat bakom detta arbete.

Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund bedriver en viktig verksamhet när det gäller tillstånd och tillsyn inom miljö- och hälsoområdet. Genom bildandet av förbundet har medlemskommunerna kunnat öka sin tillsyn till den nivå den borde ha, men tidigare nästan aldrig nådde upp till. För Tyresös del har detta varit mycket positivt. Samtidigt har vi uppnått ekonomiska effektiviseringar. Kundnöjdheten inom detta område har varierat de senaste åren, och vi menar att ett viktigt fokus måste vara att fortsätta utveckla bemötande och service.

Södertörns överförmyndarnämnd är en gemensam nämnd som har hand om överförmyndarverksamheten. Det är ett område som inte berör så många individer men för de som är berörda är det oerhört viktigt att det sköts på ett tillfredsställande sätt. Även på detta område har kommunerna tidigare på egen hand haft svårt att leva upp till de krav på tillsyn och uppföljning som medborgarna med rätta kan ställa. Efter bildandet av

den gemensamma verksamheten fungerar verksamheten nu på ett betydligt bättre sätt.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 18 - Kommunalförbund	42,3	42,3	42,3	42,3

Verksamhetsområde 19 – *Politisk verksamhet*

Verksamhet och syfte

Verksamhetsområdet politisk verksamhet omfattar kommunfullmäktige och kommunstyrelsen inklusive råd och beredningar under kommunstyrelsen och ersättningar till årsarvoderade förtroendevalda. Verksamheten består till största del av kommunfullmäktiges och kommunstyrelsens sammanträden, utbildningar och konferenser. Vidare innefattas partistöd till de politiska partierna representerade i kommunfullmäktige samt stöd till den politiska organisationen i form av politiska sekreterare. Även administration av allmänna val och lokala folkomröstningar ingår i verksamhetsområdet.

Verksamhetens inriktning

Tyresö kommun har sedan länge haft en effektiv och ganska liten politisk överbyggnad på organisationen. Detta har tydligast synts genom att Tyresö legat i topp i den årliga rankningen av landets kommuner utifrån vem som har lägst kostnad för politiken, det vill säga förtroendevalda och det politiska systemet. Vid den senaste mätningen var Tyresö bäst i Stockholms län. Detta är ett medvetet val från vår sida.

Vi kommer fortsätta att sträva efter att vara kostnadseffektiva och inte låta det politiska systemet svälla på bekostnad av annat. En digitalisering av sammanträdeshanteringen för politiken i Tyresö har genomförts och nu måste vi vårda och utveckla detta så att det fungerar tillfredsställande.

En utmaning för de politiskt förtroendevalda i Tyresö är att nå ut mer till Tyresöborna. Vi behöver ständigt utveckla bättre forum för medborgarkontakter så att fler känner att de har möjlighet att påverka och har ett inflytande över utvecklingen i vår kommun. Som ett led i detta har vi antagit ett program för medborgardialog, och infört Tyresöinitiativet som är en ny form av medborgardialog.

Anslag från fullmäktige

Mkr.	Budget			
	2018	2019	2020	2021
Kommunbidrag - VO 19 - Politisk verksamhet	22,6	22,6	22,6	22,6

Verksamhetsområde 20 – *Tyresö Bostäder AB*

Verksamhet och syfte

Tyresö Bostäder ska på affärsmässiga grunder förvalta och förmedla attraktiva bostäder inom kommunen. Vidare ska bolaget verka för att skapa social gemenskap, god service och trygghet. Bolaget ska i sin planering verka för att ungdomar som söker sitt första boende samt äldre som efterfrågar anpassat boende får sina behov tillgodosedda. Bolaget ska också samarbeta med socialförvaltningen om förturer.

Verksamhetens inriktning

Tyresö Bostäder är kommunens största hyresvärd och spelar därmed en viktig roll för bostadsförsörjningen. Hyresrätten som bostadsform kompletterar marknaden och ger valfrihet för våra invånare. Vårt mål med Tyresö Bostäder är att för de boende skapa boendeglädje under parollen "där man vill leva och bo".

Inom ramen för Tyresö Bostäder bygger och planerar Tyresö kommun nya hyresrätter. Inflyttningen i Hasselbacken sker 2017–2019. Planeringen av cirka 80 lägenheter i Temyntan, i Västra Farnarstigen, har påbörjats samt för cirka 100 lägenheter i Norra Tyresö Centrum (beräknad byggstart 2017–2018).

På Maria Sofias väg i Tyresö Strand planeras för cirka 100 lägenheter och på Granängsringen planeras påbyggnad av garage med cirka 50 lägenheter -(beräknad byggstart 2018). Därefter kommer 150–200 lägenheter att planeras i Trollbäcken vid Vendelsövägen och Centralområdet som sedan kommer byggas med byggstart efter 2019.

Särskilda uppdrag som ska genomföras under mandatperioden

- Att inom ramen för en ansvarsfull ekonomi, öka sitt byggande, vilket innebär att bolaget parallellt planerar och genomför mer än ett projekt.

*Särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden**

Upprätta en treårig bolagsplan

-

*Se bilaga 5 för redovisat resultat..

Aktuella investeringar under perioden

- 200 bostäder samt kontor vid Hasselbacken
- 100 lägenheter i Norra Tyresö Centrum
- 160 lägenheter på Maria Sofias väg
- 80 lägenheter i Västra Farnarstigen, Temyntan
- 50 lägenheter på Granängsringen

Verksamhetsområde 21 – Övriga bolag

Verksamhet och syfte

Tyresö Näringslivsaktiebolags verksamhet består av att köpa, förvalta och sälja mark samt förvärva, bygga och förvalta lokaler för näringslivsändamål. Tyresö Vind AB ska äga och leasa ut vindkraft till Tyresö kommun och Tyresö Bostäder AB.

Verksamhetens inriktning

Tyresö Näringsliv AB har spelat en viktig roll i Tyresös utveckling genom att förvalta och sälja marken till

bland annat Södra Lindalens företagsområde. I dag är bolaget ägare enbart till det så kallade brädgårdsområdet i Tyresö Strand. På området planeras för kommunal verksamhet i framtiden, och därför avser kommunen att förvärva fastigheten från bolaget och avveckla bolaget. Tyresö Vind AB levererar miljövänlig energi till kommunens verksamheter och bidrar till den klimatomställning som pågår.

Program för uppföljning av privata och kommunala utförare

Bakgrund

Kommunfullmäktige ska för varje mandatperiod anta ett program med mål och riktlinjer för verksamheter som utförs av privata utförare. Detta gäller enligt kommunallagen från 1 januari 2015. Syftet med förändringarna i kommunallagen är att förbättra uppföljning och kontroll av privata utförare samt öka allmänhetens insyn i privata utförares verksamhet.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, har nyligen presenterat ett kunskapsmaterial till stöd vid framtagande av program. I detta arbete har funnits en referensgrupp där bland annat representanter från Tyresö medverkat. Inom ramen för ny kommunallag utreds för närvarande frågan om kravet på program för uppföljning i framtiden ska gälla för all verksamhet, oavsett om den drivs av offentliga eller privata utförare.

Regelverk

Förändringarna i kommunallagen i sammanfattning: Kommunen ska:

- kontrollera och följa upp verksamhet som enligt avtal drivs av en privat utförare,
- genom avtal tillförsäkra information som gör det möjligt för allmänheten att få insyn,
- se till att kommunala företag ger allmänheten insyn i verksamhet som de lämnar till privata utförare,
- i fullmäktige besluta om ett program för varje mandatperiod med generella mål och riktlinjer när verksamheter drivs av privata utförare,
- tillgodose en generell informationsskyldighet när enskilda personer kan välja mellan olika utförare.

Privat utförare

Privat utförare definieras i kommunallagen som en juridisk person eller enskild individ som har hand om vården av en kommunal angelägenhet. Det kan handla om olika företagsformer som aktiebolag, stiftelser, enskilda firmor, idébundna organisationer etc.

Formellt överlämnas verksamheten efter en offentlig upphandling främst enligt lagen om offentlig upphandling (LOU), lagen om upphandling inom områdena vatten, energi och transporter (LUF) eller ett valfrihetssystem enligt lagen om valfrihetssystem (LOV) samt ett avtal tecknats.

Programmet omfattar verksamheter som tydligt riktar sig till och rör invånarna. Det kan handla om såväl hela verksamheter (till exempel särskilda boenden för äldre), som delar av en verksamhet med stor betydelse för invånaren/brukaren (till exempel måltidsverksamhet och städning i skolan).

Programmets omfattning

Programmet gäller specifikt när verksamheter upphandlas, men innehåller även strategier för den egna verksamheten, om den agerar i konkurrens med privata utförare.

Programmet gäller all den verksamhet som upphandlats inom de flesta verksamhetsområden – vård och omsorg, kultur och fritid, gator och parker, fastighetsförvaltning, infrastruktur etc. Programmet gäller för avtal med privata utförare som ingås efter programmet fastställts i kommunfullmäktige.

Programmet omfattar inte fristående skolor och förskolor eftersom de är egna huvudmän för verksamheten och inte upphandlad verksamhet utan reglerad genom tillståndsgivning.

Styrprocessen

Uppföljning och kontroll av privata utförare ingår i kommunens styrprocess och programmet tillförs som en del av kommunplanen.

Konkurrensneutralitet

Om den kommunala verksamheten agerar i konkurrens med privata utförare och verksamheten tydligt riktar sig till och rör medborgarna bör likvärdiga villkor gälla för uppdraget och i fråga om ersättning för utförandet. Inom programmets omfattning gäller detta ovillkorligen verksamhet enligt LOV, lagen om valfrihetssystem.

Mål och uppdrag

Fristående och oberoende granskningar av nämndernas verksamheter ska bidra till kvalitetsutveckling, så att medborgarna är nöjda med och har god nytta av den verksamhet som kommunen ansvarar för.

Kommunstyrelsens granskningar av verksamheter innebär inte någon inskränkning i nämndernas huvudansvar för uppföljning. Kommunfullmäktige uppdrar åt varje nämnd att med utgångspunkt i detta -program ansvara för att säkerställa att utförare (oavsett driftsform) inom nämndens ansvarsområde bedriver verksamheten enligt:

- de lagar, förordningar och föreskrifter som gäller eller kan komma att gälla
- de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige och nämnd har fastställt i kommunplan och nämndplan

Kommunfullmäktige uppdrar åt kommunstyrelsen att:

- Årligen fastställa en övergripande plan för granskningar av verksamhet i både privat och kommunal regi.
- Granskning genomförs av ett fristående granskningsorgan i kommunen i syfte att bidra till att kvaliteten i verksamheterna säkras och utvecklas.

Kommunfullmäktige uppdrar åt nämnderna att:

- Utforma uppdrag till verksamheter i kommunal regi som säkerställer att verksamheten bedrivs enligt gällande författningar och de mål och riktlinjer som kommunfullmäktige och nämnd fastställer. Här avses i första hand kommunala verksamheter som agerar i konkurrens med privata utförare.
- I nämndplan reglera på vilket sätt avtal för privata utförare och uppdrag för kommunal regi ska följas upp.

Riktlinjer

Uppföljning och kontroll av verksamhet som genom avtal lämnats över till privata utförare ska prioriteras och särskilt inriktas på medborgarfokus, säkerhet och risken för ekonomiska oegentligheter. Kontroll- och uppföljningsarbete av verksamhet som bedrivs i egen regi ska utformas på liknande sätt som för privata utförare.

Information ska lämnas om samtliga utförare, för att underlätta medborgarnas val när enskilda kan välja mellan olika utförare av den kommunala nämndens tjänster.

Avtal ska utformas på så sätt att verksamheten hos de privata utförarna kvalitetsmässigt bedrivs i enlighet med kommunens krav. Kraven ska vara tydliga, relevanta och tillräckliga. Det ska tydligt framgå hur samverkan mellan beställaren och utföraren ska genomföras och hur brister i verksamheten ska hanteras. Den kommunala huvudmannens möjligheter att besluta om sanktioner eller häva ett avtal ska vara tydligt reglerat i avtal.

Rätt till insyn

Varje nämnd ska i avtal med privata utförare tillförsäkra sig information som gör det möjligt att ge allmänheten insyn i den verksamhet som lämnats över till en privat utförare. Utföraren ska kunna lämna information när kommunen begär det. Utförarens skyldigheter att lämna uppgifter begränsas till att omfatta sådant som kan lämnas utan omfattande merarbete eller inte strider mot lag eller annan författning eller inte anses utgöra företagshemligheter enligt lag. I avtalen ska det säkras att utföraren biträder kommunen vid uppföljning och utvärdering av verksamheten, lämnar nödvändiga statistikuppgifter och rapporterar in nödvändiga övriga uppgifter.

Berörd nämnd ska redovisa information till allmänheten om alla utförare. Informationen ska beskriva deras verksamhet och kvalitet och finnas tillgänglig på kommunens webbplats och på andra sätt som bedöms lämpliga utifrån målgruppen.

Uppföljning, internkontroll och kommunikation

Uppföljning av mål, ekonomi och kvalitetsgarantier

Kommunfullmäktige ansvarar för kommunens övergripande och långsiktiga styrning genom att ange mål, inriktning, omfattning och kvalitet. Kommunstyrelsen verkställer kommunfullmäktiges beslut och ska dessutom utöva tillsyn över nämnderna. Det är kommunstyrelsen som fastställer formerna för hur verksamheter och ekonomi ska följas upp och rapporteras.

Kommunstyrelsens uppföljning till fullmäktige sker genom delårsrapporter och årsredovisning. Delårs-rapporterna görs var fjärde månad per den 30 april och den 31 augusti. De ska innehålla utfall och -ekonomiska prognoser för drifts- och investeringsbudget samt redovisa måluppfyllelse för de strategiska målen. Årsredovisning görs vid varje årsskifte.

Granskningsplan för kvalitetsenhetens tillsyn och granskningar fastställs av kommunstyrelsen årligen. En samlad redovisning och de slutsatser som kan dras av detta arbete redovisas i kommunstyrelsen och i årsredovisningen.

Avvikelser ska rapporteras

Nämnderna är ansvariga för sina verksamheter och ska följa upp sin verksamhet och ekonomi i tillräcklig omfattning. Nämnderna ska lämna delårsrapport var fjärde månad per den 30 april och den 31 augusti och en verksamhetsberättelse vid årets slut. Delårsrapporten ska innehålla utfall, ekonomiska prognoser och bedömning av måluppfyllelse för nämndens mål. Den ska även innehålla förslag på åtgärder som nämnden avser vidta vid avvikelser. Delårsrapporter och verksamhetsberättelsen behandlas i nämnden och därefter i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige.

Nämnderna ska därutöver följa upp verksamheten via kontinuerliga månadsuppföljningar per februari, mars, juli och oktober. Om nämnden bedömer att målen inte kommer att nås ska de rapportera eventuella

avvikelser till kommunstyrelsen, så snart det är möjligt.

Bolagsstyrelsen är ansvarig för sin verksamhet. Bolagen ska lämna delårsrapport per 30 april och 31 augusti. Årsredovisning lämnas efter årets slut. Bolagen ska i samband med årsredovisning lämna en redogörelse för hur det kommunala ändamålet uppfyllts.

Förutom att bidra till de kommunala målen ska nämnderna säkerställa att de uppfyller de krav som ställs genom lagstiftning och andra styrdokument. Uppföljning och analys baseras på egenkontroll, riskhantering och avvikelshantering.

Riskhantering och internkontroll

Arbetet med riskhantering och internkontroll utgör ett komplement till övrig planering och uppföljning enligt styrprocessen. Det syftar till att upptäcka och korrigera felaktigheter, som till exempel dåligt utnyttjande av resurser eller för stort eller onödigt risktagande. Arbetet kommer till uttryck i riskhanteringsplaner och redovisningar av internkontrollresultat.

Nämnderna beslutar om en riskhanteringsplan i anslutning till att nämndplanerna behandlas och redovisar resultatet av genomförda internkontroller när nämndernas verksamhetsberättelser behandlas efter årets slut.

Även kommunstyrelsen utarbetar en riskhanteringsplan under hösten före varje verksamhetsår och redovisar resultatet av genomförda kontrollinsatser i kommunens årsredovisning.

Kommunikation

Det är viktigt att kommunplanens innehåll är väl känt av kommunens invånare, de förtroendevalda och kommunens medarbetare.

Den långsiktiga visionen, strategier och mål för mandatperioden kommuniceras till personal vid arbetsplatsträffar och till medborgare via kommunbilagan i Mitt i Tyresö och via tyreso.se.

Delårsrapporten redovisas på intranätet och tyreso.se, och diskussioner ska ske med berörd personal. Vid årets slut redovisas måluppfyllelsen tydligt i årsredovisningen och utvalda delar i kommunbilagan.

Kommunstyrelseförvaltningen utarbetar en handlingsplan för kommunikation som beskriver de viktigaste budskapen och strategier för att nå ut med dessa. Varje verksamhet utarbetar, på basis av nämndplanerna, en kommunikationsplan som fastställer de viktigaste budskapen och innehåller kommunikationsinsatser kring det arbete som görs för att målen ska nås.

Styrprocessens årshjul

Kommunstyrelsens och kommunfullmäktiges samt nämndernas arbete med styrprocessen följer nedanstående kalendarium, det så kallade årshjulet.

Januari/februari

- Kommunstyrelseförvaltningen genomför en årlig översyn av styrprocessen
- Kommunstyrelseförvaltningen tar fram en omvärldsanalys
- Strategidagar med kommunstyrelsen och nämndpresidierna genomförs

- Kommunstyrelseförvaltningen upprättar bokslut och årsredovisning

Mars/april

- Strategidagar med kommunstyrelsen och presidierna genomförs
- Förvaltningarna tar fram behovsanalyser per verksamhetsområde
- Förslag till anslagsfördelning till verksamhetsområdena tas fram
- Uppdrag till verksamhetsområdena formuleras
- Årsredovisning behandlas i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige
- Nämndernas verksamhetsberättelser redovisas i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige
- Årlig översyn av taxor och avgifter
- Reviderad drift- och investeringsbudget

Maj/juni

- Kommunstyrelsen beslutar om förslag till kommunplan och budget för kommande år
- Delårsrapport per den 30 april behandlas i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige
- Kommunfullmäktige fastställer kommunplanen med budget.

Maj/september

- Nämnderna arbetar med kommunplanen och bryter ned den till ettåriga mål och budget i nämndplanerna
- Bolagen gör en treårig bolagsplan

Oktober

- Delårsrapport per den 31 augusti behandlas i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige
- Nämnderna beslutar om nämndplan och riskhåterings- och kontrollplan

November/december

- Kommunstyrelsen behandlar nämnd- och bolagsplaner
- Kommunstyrelsen och nämndernas presidier utvärderar styprocessen
- Förvaltningarna tar fram verksamhets- och enhetsplaner

Bilagor

Bilaga 1

Finansiella sammanställningar - Resultaträkning, kassaflödesrapport och balansräkning, tusentals kronor

Resultaträkning	Bokslut 2016	Prognos 2017	Plan 2018	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021
Förskola	-284 102	-299 699	-327 008	-339 437	-353 641	-375 418
Grundskola	-682 478	-675 968	-685 796	-691 600	-701 174	-708 167
Individ- och familjeomsorg	-150 638	-175 459	-175 218	-172 680	-179 153	-185 719
Flyktningmottagning/ensamkommande	0	9 998				
Omsorg om personer med funktionsnedsättning	-269 331	-271 351	-280 791	-286 350	-292 020	-297 806
Äldreomsorg	-312 485	-318 129	-334 467	-351 788	-371 174	-392 756
Gymnasieskola	-207 063	-216 812	-220 132	-226 223	-235 188	-247 199
Vuxenutbildning	-26 329	-28 652	-27 702	-28 690	-29 845	-30 976
Arbetscentrum	-10 021	-12 950	-11 237	-11 584	-11 991	-12 389
Bibliotek, kultur och fritid, inkl. fritidsgårdar	-118 035	-107 997	-106 687	-110 207	-114 145	-118 287
Plan och exploatering	-21 968	-33 620	-27 484	-28 049	-28 625	-29 213
Väghållning och park	-62 614	-70 323	-76 667	-78 106	-79 573	-81 070
Miljö, trafik och övrigt	-4 234	-5 460	-6 924	-7 036	-7 150	-7 266
Vatten och avlopp	454	0	0	0	0	0
Renhållning	6 254	0	0	0	0	0
Bygglovsverksamhet	-4 597	-5 254	-5 237	-5 345	-5 454	-5 566
Näringsliv	-1 164	-1 187	-1 284	-1 284	-1 284	-1 284
Gemensam verksamhet	-91 918	-118 398	-131 980	-134 395	-136 158	-138 670
Kommunalförbund mm	-40 548	-41 500	-42 330	-42 330	-42 330	-42 330
Politisk verksamhet	-22 165	-22 632	-22 640	-22 640	-22 640	-22 640
Ishall	0	0	0	-4 030	-4 030	-4 030
Fårdala ridhus	0	0	0	-2 600	-2 600	-2 600
Buffert	0	-21 796	0	-24 000	-24 000	-24 000
Övrigt	0	0	0	75 000	60 000	0
Jämförelsestörande poster	-105 19	0	0	0	0	0
Prisökning 2 %	0	0	0	-50 755	-52 231	-53 935
Summa verksamhetsområden	-2 313 501	-2 417 199	-2 483 585	-2 544 129	-2 634 407	-2 781 319
Finansförvaltning (brutto)						
Pensioner inkl förvaltningskostnad	-49 329	-53 000	-55 000	-57 500	-60 500	-62 500
Förändring semesterlöneskuld	-646	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Förändring pensionsavsättning	-4 333	-3 500	-2 500	-15 500	-15 500	-9 500
Statsbidrag maxtaxa	16 199	14 529	14 500	14 500	14 500	14 500
Intäkt kapitaltjänst (internränta)	38 510	28 000	28 500	29 000	29 500	30 000
Simhall	0	-15 000	-16 000	-16 500	-17 000	-17 500
Övrigt	-7 398	10 300				
Summa finansförvaltning	-6 997	-19 671	-31 500	-47 000	-50 000	-46 000
Verksamhetens nettokostnader	-2 320 498	-2 436 870	-2 515 085	-2 591 129	-2 684 407	-2 827 319
Skatteintäkter, statsbidrag och utjämningsystem						
Skatteintäkter	2 124 066	2 241 000	2 325 800	2 407 200	2 493 800	2 591 100
Generella statsbidrag och utjämningsystem	224 130	250 113	224 400	247 600	294 400	368 000
Summa skatteintäkter, statsbidrag och utjämningsystem	2 348 196	2 491 113	2 550 200	2 654 800	2 788 200	2 959 100
Finansiella intäkter	8 179	8 500	6 500	6 500	6 500	6 500
Finansiella kostnader	-8 829	-10 500	-15 000	-17 000	-19 000	-21 000
Årets resultat	27 048	52 243	26 615	53 171	91 293	117 281
% av skatter och statsbidrag	1,2%	2,1%	1,0%	2,0%	3,3%	4,0%

KASSAFLÖDESRAPPORT	Bokslut 2016	Prognos 2017	Plan 2018	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021
Den löpande verksamheten	114 300	171 085	126 455	131 355	187 793	221 781
Årets resultat	27 048	52 243	26 615	53 171	91 293	117 281
Avskrivningar	101 547	105 000	107 000	109 000	111 000	113 000
Ökning pensionsavsättning	-4 333	-3 500	-2 500	-15 500	-15 500	-9 500
Ökning semester- och övertidsskuld	646	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Exploateringsintäkter	22 800	30 600	50 300	103 000		
Ökning skatteskuld till staten	6 377	16 316	0	-16 316	0	0
Minskning skattefordran på staten	0	3 846	0	0	0	0
Ökning skattefordran på staten	-1 905	0	0	0	0	0
Minskning skatteskuld till staten	0	-3 820	-5 660	0	0	0
Övrigt	-15 080	0	0	0	0	0
Investeringsverksamheten	-244 200	-348 929	-570 330	-615 053	-396 742	-185 185
Investeringar	-244 200	-348 929	-570 330	-615 053	-396 742	-185 185
Finansieringsverksamheten	120 500	150 000	540 000	555 000	195 000	-80 000
Ökning av långfristiga skulder	120 500	150 000	540 000	555 000	195 000	0
Minskning av långfristiga skulder	0	0	0	0	0	80 000
Årets kassaflöde	-9 400	-27 844	96 125	71 302	-13 949	-43 404
Likvida medel vid årets början	162 900	153 500	125 656	221 781	293 083	279 134
Likvida medel vid årets slut	153 500	125 656	221 781	293 083	279 134	235 729
Förändring av likvida medel	-9 400	-27 844	96 125	71 302	-13 949	-43 404

BALANSRÄKNING	Bokslut 2016	Prognos 2017	Plan 2018	Plan 2019	Plan 2020	Plan 2021
Tillgångar						
Anläggningstillgångar	2 235 602	2 479 531	2 942 861	3 448 914	3 734 656	3 806 841
Omsättningstillgångar	458 267	430 423	526 548	597 850	583 901	540 496
varav kassa, bank	153 500	125 656	221 781	293 083	279 134	235 729
Summa tillgångar	2 693 869	2 909 954	3 469 409	4 046 764	4 318 556	4 347 337
Skulder						
Eget kapital	985 604	1 037 847	1 064 462	1 117 633	1 208 925	1 326 206
Avsättningar	219 280	216 780	215 280	200 780	186 280	177 780
Långfristiga skulder	1 083 294	1 233 294	1 773 294	2 328 294	2 523 294	2 443 294
Kortfristiga skulder	405 691	422 033	416 373	400 057	400 057	400 057
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	2 693 869	2 909 954	2 909 954	3 469 409	4 046 764	4 318 556
Pensionsförpliktelser intjänade före 1998	792 925	778 013	761 433	748 807	738 077	725 656
Avsättningar (inkl löneskatt) enl Kpa	208 076	217 903	241 689	269 694	306 323	345 184
Förändring pensionsavsättning	15 007	9 827	23 786	28 005	36 629	38 861
Soliditet, %	7,2%	8,9%	8,7%	9,1%	10,9%	13,8%

Bilaga 2

Sammanställning över samtliga politiska prioriteringar under perioden 2016-2021

POLITISKA PRIORITERINGAR PERIODEN 2016-2021							
Belopp i mkr	VO	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Höjning av anslagsnivå							
Uppräkning av förskolepeng	Förskola	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Ökad personaltäthet	Förskola		10,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Förstärkt studie- och yrkesvägledning	Grundskola	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Modersmål och studiehandledning	Grundskola	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Uppräkning av skolpeng	Grundskola	9,8	9,8	9,8	9,8	9,8	9,8
Barn i behov av särskilt stöd	Grundskola	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Resursförstärkning	Grundskola		4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Lönekompensation	Individ- och familjeomsorg	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Förstärkning av förebyggande arbete	Individ- och familjeomsorg	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Satsning på vård- och behandlingsinsatser	Individ- och familjeomsorg	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Hämsjukvård, skatteväxling	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6	3,6
Nytt gruppboende	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6	5,6
Förstärkning	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5	7,5
Indexuppräkning	Äldreomsorg	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Höjt tak för högkostnadsskyddet	Äldreomsorg		-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Nivåhöjning anslag	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	11,0	13,0	13,0	13,0	13,0	13,0
Förstärkt studie- och yrkesvägledning	Gymnasieskola	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Ökat anslag till elever i behov av stöd	Gymnasieskola	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Modersmål och studiehandledning	Gymnasieskola	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Uppräkning av programpris m m	Gymnasieskola	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
Länsprislista	Gymnasieskola	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Stärkt arbete för integration	Vuxenutbildning			1,5	1,5	1,5	1,5
Implementering av "Ung i Tyresö"	Arbetscentrum	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Feriearbeten	Arbetscentrum	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
Inrätta offentligt skyddade anställningar	Arbetscentrum	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Stärkt arbete för integration	Arbetscentrum			2,0	2,0	2,0	2,0
Kapitalkostnad Tyresövädden	Bibliotek, kultur och fritid	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Bidrag stiftelsen Tyresta	Bibliotek, kultur och fritid	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Ökade driftskostnader, investeringar	Bibliotek, kultur och fritid	1,5	2,5	2,5	3,8	3,8	3,8
Profiltid, permanentning	Bibliotek, kultur och fritid		1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Gränser och kartunderlag	Plan och exploatering	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8
Utökning av verksamhet	Plan och exploatering		4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Effekt av ändrad tidsredovisning investering	Plan och exploatering		7,0				
Beläggingsunderhåll och parkskötsel	Väghållning och park	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9	2,9
Kapitalkostnader	Väghållning och park	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Ökade kapital kostnader	Väghållning och park	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Utökning av gator och park	Väghållning och park		1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Klövbergets naturreservat	Miljö och trafik	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Åtgärder klimatstrategi	Miljö och trafik	1,0	1,0	1,0	1,0	0,0	0,0
Ökade driftskostnader naturreservat	Miljö och trafik	0,5	0,5	0,5	0,5	0,0	0,0
Utökning av bygglovsverksamhet	Bygglövsverksamhet	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
Buffert för lokalomställning	Gemensam verksamhet	2,8	6,9	2,8	2,8	2,8	2,8
Effektiva verksamheter, innovation och teknikutveckling	Gemensam verksamhet			4,2	4,2	4,2	4,2
Ökning revision	Kommunförbund mm	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Normal uppräkning	Kommunförbund mm	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Ökade kostnader för kommunal	Kommunförbund mm		1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Nov: ökade politiska kostnader	Politisk verksamhet	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3	4,3
Ökade kostnader, årlig ökning	Kommunalförbund mm	0,5	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8
Ökade kostnader, årlig ökning	Politisk verksamhet	0,8	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Tidsbegränsade medel							
Profiltid	Bibliotek, kultur och fritid	0,7					
Förstärkning	Individ- och familjeomsorg	3,6		8,0			
Förstärkning	Omsorg om personer med funktionsnedsättning	2,5					
Silvacentifiering	Äldreomsorg	1,9	1,9				
Projektering kultur- och kunskapscentrum	Gemensam verksamhet	4,0					
Ombyggnation Fornuddens skola	Gemensam verksamhet			5,0	5,0	5,0	5,0
Allmänna val	Politisk verksamhet			0,7	0,7		
Summa politiska prioriteringar		129,1	154,7	173,0	166,3	164,1	164,1

Bilaga 3

Verksamhetsvolym 2018-2021, prognos

Verksamhet	Ålderskategori	Antal barn, elever, brukare			
		2018	2019	2020	2021
Förskola	1-5 år	3 120	3 235	3 392	3 652
Förskoleklass	6 år	615	686	706	657
Grundskola	7-15 år	6 197	6 252	6 309	6 406
Fritidshem	6 år	615	686	706	657
	7-9 år	1 991	1 941	1 990	2 093
	10-12 år	2 099	2 133	2 132	2 099
Äldreomsorg	65-69 år	1 874	1 870	1 901	1 994
	70-74 år	2 255	2 158	2 078	2 008
	75-79 år	1 820	1 950	2 082	2 182
	80-84 år	1 105	1 174	1 270	1 338
	85-89 år	626	654	693	756
	90-år	289	315	347	365
Individ och familjeomsorg	0-64 år	40 599	41 955	43 562	45 192
Gymnasium	16-18 år	1 951	1 992	2 107	2 201
Vuxenutbildning och arbetscentrum	19-64 år	28 130	29 166	30 378	31 564
Bibliotek, kultur och fritid	0-w år	48 565	50 076	51 929	53 837
Fritidsgårdar	13-15 år	2 107	2 178	2 187	2 214

Bilaga 4

Sammanställning av investeringsprogram 2017-2021, belopp i tusentals kronor.

Projekt (objekt)	2017	2018	2019	2020	2021
Exploatering Östra Tyresö	71 811	10 238	42 848	-14 200	5 000
Etapp 9 Brevik, Ugglevägen, utgifter					
Etapp 9 Brevik, Ugglevägen, inkomster					
Etapp 11 Tegelbruksvägen, utgifter					
Etapp 11 Tegelbruksvägen, inkomster					
Solberga etapp 7, utgifter					
Solberga etapp 7, inkomster					
Raksta etapp 8, utgifter					
Raksta etapp 8, inkomster					
Brevik etapp 10 Brobänken, utgifter					
Brevik etapp 10 Brobänken, inkomster					
Nyfors, utgifter					
Nyfors, inkomster					
Ny Etapp (Etapp 12 Raksta t.ex)					
Tyresövägen	25 000	28 965	10 800	65 815	7 685
Tyresövägen (från Bäverbäcken och österut)					
Wättinge stråket	4 680	12 047	8 925	80 577	0
Gymnasietomten Wättinge					
Ombyggnad centrum till den nya visionen	-14 139	5 981	56 500	4 000	0
Ny infart och förlängning av Dalgränd					
Rivning ishall Tyresö C					
Rivning förskolan Båten					
Parkeringshus vid Tyresövallen					
Blå gatan					
Norra torget					
Blå parken					
Forelltorget					
Järnet 7, utredning					
Bollmorav, Dalgränd till Hasselbacken					
Busstorg					
Ombyggnad Dalgränd					
Rondell, infart, VA, lokalväg kvarteret Järnet					
Exploateringsbidrag NTC					
Ombyggnad simvägen-Bollmoravägen					
Simvägens förlängning till Forellen 4+ny tvärväg					
Mindre justeringar Tyresö centrum, vägnät					
Nybyggnation lokalgator N Tyresö C					

Egenfinansierade projekt	20 327	23 140	11 000	-5 950	57 000
Exploatering Tegvägen					
Exploatering UR-tomten					
Bostäder vid Södergården					
Gång- och cykelbana Pluto, Njupkärrsvägen					
Exploateringsbidrag Pluto, Njupkärrsvägen					
Trädgårdsstaden					
Maria Sofias väg					
Maria Sofias väg, exploateringsbidrag					
Kryddvägen					
Exploatering Grindstolpen					
Exploateringsbidrag Grindstolpen					
Prästgårdsv/Apelv					
Åkervägen, Trollbäcken					
Åkervägen, Trollb, exploateringsbidrag					
Granängsvägen					
Myggdalsvägen/Bondevägen					
Myggdalsvägen/Vattentomsområdet					
Granitvägen					
Granitvägen, exploateringsbidrag					
Granängstorget					
Granängstorget, exploateringsbidrag					
Nyfors markanvisningstävling					
Bäverbäcken					
Exploateringsbidrag Bäverbäcken					
Trollbäckens C					
Vallmon					
Vallmon, exploateringsintäkter					
Agaten					
Lastbilen					
Samhällsbyggnadsutredningar	30 800	43 500	13 800	10 000	10 000
Samlingsanslag för samhällsbyggnadsutredningar					
Klovbergets naturreservat					
Brygga Klövberget					
Skrubba (LÄSK)					
Töresjövägen GC väg					
Fornuddsparken					
Fornudden allmänplats					
Ängsgården					
Övrigt	4 843	5 750	5 000	5 000	5 000
Nytt kartsystem					
Markreserv					
Ärendehanteringssystem					
Gata och park	20 100	36 000	13 000	13 000	13 000
Cykelplan					
Maskinhall Alby					
Samlingsanslag för gata och park					
Fritidsanläggningar	28 625	18 200	5 500	2 000	3 500
Samlingsanslag för fritidsanläggningar					
Kylaggregat Fontanahallen					
Upprustning friidrottsanläggning, Trollbäckens IP					
Konstgräsplan mellan Strandskolan och Tyresö skola					
Alby friluftsområde, fastighetsunderhåll					
Alby friluftsområde, utveckling ny vision					
Alby friluftsområde, port till Nationalparken					
Upprustning kulturfastigheter					

Verksamhetslokaler	64 382	265 000	397 400	164 000	25 000
Tillagningskök, Sofiebergsskolan					
Ventilation Bergfotens skola					
Trollbäckens IP ombyggnad löparbanor					
Ishall NTC					
Fårdala nytt ridhus+om/tillbyggnad stall					
Idrottshall Fornudden					
Ny skola+Fornudden					
Ny skola+hall Fornudden finplanering					
Ny skola+hall Fornudden inventarier					
Ny skola+hall Fornudden gestaltning					
Genomgångsboenden					
Utbyggnad Radiovägen					
Fritidsgårdar Kringlan-Strand-Bergfoten-Krusboda					
Förskolor Ö 150 platser, C 150 platser					
Skolor ombyggnad Bergfoten och Krusboda +150 platser					
Omsorgsboende Strandvägen LSS 6 plater					
Omsorgsboende Hanviken LSS 6 plater					
Njupkärr Skola, re-investering					
Kumlaskola					
Trollbäckshallen					
Skrindans Förskola					
Investering i egna fastigheter, initierat av hyresgäster	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000
Samlingsanslag för fastighet, initierat av hyresgäster					
Investering i egna fastigheter, initierat av ägaren	10 000	10 000	10 000	10 000	10 000
Samlingsanslag för fastighet, initierat av ägaren					
Inventarier, IT etc	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Inventarier, IT och småinvesteringar					
Investeringar i den skattefinansierade verksamheten	296 429	488 821	604 773	364 242	166 185
Självkostnadsfinansierade verksamheter					
Kapitalkostad och övrig drift finansieras via avgifter					
Vatten och avlopp	21 900	13 000	21 000	13 000	13 000
Sjövattenledning Breviks skola-Noret					
Samlingsanslag för VA					
Renhållning	4 000	30 500	25 000	8 500	6 000
Masshanteringsplats Mediavägen					
Sopsug Norra Centrum, inkl röranläggningar					
Samlingsanslag för renhållning					
SAMMANLAGT 2017-2021	322 329	532 321	650 773	385 742	185 185

Bilaga 5

Sammanställning av särskilda uppdrag som är genomförda under mandatperioden.

Verksamhet	Ålderskategori	Antal barn, elever, brukare			
		2018	2019	2020	2021
Förskola	1-5 år	3 120	3 235	3 392	3 652
Förskoleklass	6 år	615	686	706	657
Grundskola	7-15 år	6 197	6 252	6 309	6 406
Fritidshem	6 år	615	686	706	657
	7-9 år	1 991	1 941	1 990	2 093
	10-12 år	2 099	2 133	2 132	2 099
Äldreomsorg	65-69 år	1 874	1 870	1 901	1 994
	70-74 år	2 255	2 158	2 078	2 008
	75-79 år	1 820	1 950	2 082	2 182
	80-84 år	1 106	1 174	1 270	1 338
	85-89 år	626	654	693	756
	90-år	289	315	347	365
Individ och familjeomsorg	0-64 år	40 599	41 955	43 562	45 192
Gymnasium	16-18 år	1 951	1 992	2 107	2 201
Vuxenutbildning och arbetscentrum	19-64 år	28 130	29 166	30 378	31 564
Bibliotek, kultur och fritid	0-w år	48 565	50 076	51 929	53 837
Fritidsgårdar	13-15 år	2 107	2 178	2 187	2 214

Bilaga 6

Förteckning över kommungemensamma styrdokument

Nedan redovisas Tyresö kommuns övergripande styrdokument som är gemensamma för kommunens samtliga verksamheter. De dokument som har reviderats eller tillkommit sedan förra årets kommunplan är markerade med fetstil.

Policyer

Policy för fakturerings- och kravverksamhet (KS 2005)

Finanspolicy (KF 2017)

Inköps- och upphandlingspolicy (KF 2016)

Arbetsmiljöpolicy (KS 2007) inklusive handlingsplaner

Policy "Att vara chef i Tyresö kommun" (KS 2007)

Personalpolicy (KS 2008)

Likabehandlingspolicy (KF 2012)

Pensionspolicy (KF 2015)

Kommunikationspolicy (2015)

Alkohol- och drogpolicy (KF 2011)

Riskhanterings- och försäkringspolicy (KF 2011)

Informationssäkerhetspolicy (KF 2014)

Energipolicy (KF 2014)

Brottsförebyggande policy (KF 2015)

Planer

Biblioteksplan (KF 2014)

Översiktsplan för Tyresö kommun (KF 2017)

Energiplan (KF 2016)

Klimat- och energistrategi (KF 2016)

Energieffektiviseringsstrategi (KF 2016)

Dagvattenhanteringsplan (KF 2011)

Likabehandlingsplan 2016-2019 (KS 2016)

Jämställdhetsplan 2015–2017 (KS 2015)

Nämndplan 2017 inklusive riskhanterings- och kontrollplan för kommunstyrelsens verksamhetsområden 16 - Näringsliv och 17 - gemensam verksamhet (KS 2016)

Granskningsplan 2017 medborgarfokus (KS 2016)

Kommunplan 2015–2018, budget 2018 (KF 2017)

Styrprocess 2.0 för förtroendevalda och medarbetare (ekonomichefen 2015, KF 2011)

Program för uppföljning av privata utförare (KF 2015)

Kvalitetsledningsmodell

Tillgänglighetsplan 2017-2019

Tillsynsplan enligt alkohollagen och tobakslagen 2016 – 2017 (KS 2016)

Handlingsplan för trygghet och säkerhet i Tyresö kommun 2016-2018 (KF 2015)

Handlingsplan för näringslivsarbetet 2016-2018 (KS 2016)

Handlingsplan mot våldsbejakande extremism (KF 2016)

Kommunövergripande dokumenthanteringsplan (KS 2016)

Dokumenthanteringsplan för digitala handlingar (KS 2016)

Reglementen och delegationer

Gemensamt reglemente för samtliga nämnder (KF 2016)

Reglemente för valnämnden (KF 2013)

Revisionsreglemente (KF 2006)

Reglemente för kommunstyrelsen (KF 2017)

Reglemente för barn- och utbildningsnämnden (KF 2014)

Reglemente för byggnadsnämnden (KF 2016)

Reglemente för gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden (KF 2012)

Reglemente för kultur- och fritidsnämnden (KF 2014)

Reglemente för krisledningsnämnden (KF 2012)

Reglemente för socialnämnden (KF 2016)

Reglemente för Södertörns överförmyndarnämnd (KF 2010)

Reglemente för attest och kontroll av ekonomiska transaktioner (KF 2016)

Arbetsordning för kommunfullmäktige (KF 2015)

Arbetsordning för kommunala pensionärsrådet (KS 2016)

Arbetsordning för kommunala funktionshinderrådet (KS 2015)

Arbetsordning för kommunstyrelsens miljö- och samhällsbyggnadsutskott (KS 2015)

Arbetsordning för kommunledningsutskottet (KS 2015)

Arbetsordning för beredningen för medborgardialog och mångfald (KS 2014)

Delegationsordning inom kommunstyrelsens verksamhetsområde (KS 2017)

Bestämmelse om ersättning till förtroendevalda (KF 2014)

Omställnings- och pensionsavtal för förtroendevalda (KF 2014)

Bestämmelser om kommunalt partistöd (KF 2014)

Bestämmelser för bidrag till politiska ungdomsförbund (KF 2014)

Bolagsordning för Tyresö bostäder AB (KF 2014)

Ägardirektiv för Tyresö bostäder AB (KF 2017)

Bolagsordning för Tyresö Näringslivs AB (KF 2017)

Bolagsordning för Tyresö vindkraft AB (KF 2017)

Bemyndigande att teckna kommunens firma (KLU 2017)

Riktlinjer och föreskrifter

Allmänna ordningsföreskrifter för Tyresö kommun (KF 2013)

Lokala hälsoskyddsföreskrifter (KF 2011)

Lokal renhållningsordning med avfallsföreskrifter (KF 2015)

Riktlinjer enligt alkohollagen (KS 2014)

Riktlinjer för synpunktshantering (KD 2014)

Riktlinjer för nåbarhet och bemötande i Tyresö kommun (KD 2013)

Riktlinje för e-posthantering i Tyresö kommun

Riktlinjer för riskhantering och internkontroll (KS 2013)

Ekonomiska regler för resultatenheter (KF 2008)

Ekonomihandbok (KD 2013)

Inköps- och upphandlingsriktlinjer (2016)

Rutin för direktupphandling 2015 (KD 2014)

Riktlinje för uppföljning och utvärdering av upphandlade avtal i Tyresö kommun (KS 2012)

Riktlinje för sponsring (KS 2011)

Riktlinje för representation, uppvaktning, resor m.m. (KS 2012)

Riktlinje för tjänsteresor (KS 2014)

Riktlinjer för bisysslor (KD 2012)

Riktlinjer för arbete med hbt i Tyresö (KS 2013)

Riktlinjer för användning av sociala medier (KD 2015)

Riktlinjer för inventarieförteckning och stöldskyddsmärkning i Tyresö kommuns verksamheter (KD 2012)

Tillgänglighetshandbok (KF 2012)

Riktlinjer vid klotter och liknande skadegörelse (KS 2013)

Rutiner och uppdragsbeskrivning säkerhetsorganisation i Tyresö kommuns verksamheter (KD 2017)

Riktlinjer för systematiskt brandskyddsarbete (KD 2017)

Riktlinjer i händelse av oljeutsläpp till havs (KS 2011)

Riktlinjer för tillfällig övernattning i skollokaler och liknande i Tyresö kommuns verksamheter (KD 2017)

Riskhantering – gemensamma rutiner för Tyresö kommun 2015 (KD 2015)

Riktlinje för information vid kris (KD 2015)

Riktlinjer för internationellt samarbete (KF 2015)

Riktlinje för konstnärlig gestaltning av offentliga byggnader och allmänna platser (KS 2014)

Politisk beslutsprocess för detaljplaner (KF 2015)

Riktlinjer för markanvisningsavtal (KF 2015)

Riktlinjer för exploateringsavtal (KF 2015)

Riktlinjer mot mutor och jäv (KF 2015)

Riktlinjer för hantering av pensionspolicy och omställningsinsatser för förtroendevalda (KS 2015)

Riktlinjer för uthyrning av skollokaler till föreningslivet, privatpersoner och företag (KS 2015)

Riktlinjer för hantering av allvarlig eller extraordinär händelse (KD 2016)

Riktlinjer för hanteringen av arkiv i Tyresö kommun (KF 2016)

Riktlinjer för lokalförsörjning (KF 2017)

Riktlinjer för kollektivt omhändertagande i värmestugor (KS 2017)

Riktlinjer för bostadsförsörjning (KF 2017)

Styrdokument som upphört sedan förra årets kommunplan

Klimatstrategi (KF 2010)

Plan för kollektivt omhändertagande 2005 (KS 2005)

Attestreglemente (KF 2004)

Arkivreglemente (KF 2012)

Riktlinje för upphandling i Tyresö kommun (KS 2010)

Grönplan (KF 2009)

Bilaga 7

Sammanställning av taxor och avgifter

Taxa/avgift	Beslut	Indexreglering?	Gäller fr.o.m.	Förvaltning
Förskole- och fritidshemsavgifter			Styrs av nationell maxtaxa	Barn-och utbildningsförvaltningen
Avgift för fritidsklubb	14 april 2011(KF)	nej	2011-08-01	Barn- och utbildningsförvaltningen
Taxa uthyrning av skollokaler för övernattnig	16 juni 2016 (KF)	Ja -- mot prisindex för kommunal verksamhet	2017-01-01	Utvecklingsförvaltningen
Egenavgift för familjerådgivning	27 nov 2014 (KF)	Indexering mot prisbasbelopp	2015-01-01	Socialförvaltningen
Egenavgift för vuxna vid stöd- och omvårdnadsboende inom individ- och familjeomsorgen	16 april 2015 (KF)	Indexering mot prisbasbeloppet	2015-05-01	Socialförvaltningen
Taxa inom omsorgen om äldre och personer med funktionsnedsättning	16 juni 2016 (KF)	Indexering mot prisbasbeloppet	2017-01-01	Socialförvaltningen
Biblioteksavgifter	11 juni 2009 (KF)	nej	2009-07-01	Utvecklingsförvaltningen
Avgift förlorat bibliotekskort	10 maj 2012	Nej	2013-01-01	Utvecklingsförvaltning
Kulturskolan	16 juni 2016	Ja – mot prisindex för	2017-01-01	Utvecklingsförvalt

	(KF)	kommunal verksamhet		ningen
Taxor för lokalhyror och anläggningar, inkl. evenemangstaxa	16 juni 2016 (KF)	Ja – mot prisindex för kommunal verksamhet	2017-01-01	Utvecklingsförvaltningen
Taxa för plan- och bygglov	7 september 2017(KF)		2018-01-01	
Mät- och karttaxa	7 september 2017(KF)		2018-01-01	
Avgift för upplåtelse av allmän platsmark samt flyttning, uppställning och skrotning av fordon	16 maj 2013 (KF)	nej	2014-01-01	Kommunstyrelse-förvaltningen
Taxa för upplåtelse av allmän plats, byggetableringar, uteserveringar m.m.	17 juni 2014	nej	2014-07-01	Kommunstyrelse-förvaltningen
Felparkeringsavgift, kontrollavgifter, avgifter och viten för trafikanordningsplan, avgift för schaktnings-tillstånd	16 maj 2013 (KF)	nej	2013-07-01	Kommunstyrelse-förvaltningen
Taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggningar	7 september 2017(KF)	Ja, konsument-prisindex	2018-01-01	Kommunstyrelse-förvaltningen
Renhållningstaxa	19 juni 2017(KF)	Ja	2017-10-01	Kommunstyrelse-förvaltningen
Vigsel, avbokningsavgift och vigselavgift för ej folkbokförda i Tyresö	27 nov 2012 (KS)	nej	2012-11-27	Kommunstyrelse-förvaltningen
Taxa enligt alkohollagen, tobakslagen och lagen om elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare	7 september 2017 (KF)	Ja, mot konsumentpris-index (KS)	2017-09-07 / 2018-01-01	Kommunstyrelse-förvaltningen
Kopieringstaxa	16 maj 2013(KF)	nej	2013-06-01	Kommunstyrelse-förvaltningen

Taxa/avgift	Beslut	Indexreglering?	Gäller fr.o.m.	Förvaltning
Taxor inom Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbunds verksamhet för 1. prövning enl. miljöbalken 2. offentlig kontroll inom livsmedelsområdet 3. tillsyn enl. strålskyddslagen 4. kontroll av animaliska	20 oktober 2016 (KF)	Årlig uppdatering i samtliga medlems-kommuner senast oktober varje år	2017-01-01	Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbundet

biprodukter 5. skydd för hot mot människors hälsa 6. handel med receptfria läkemedel 7. kopiering offentliga handlingar 8. tillsyn enligt lagen om sprängämnesprekursorer				
Taxor för Södertörns brandförsvarsförbund 1. enl. lag om skydd mot olyckor (taxa för brand-skyddskontroll, taxa för sotning) 2. enl. lag om brandfarliga och explosiva varor 3. kopieringstaxa	30 mars 2017 (KF)	Årlig uppdatering i samtliga medlems-kommuner senast oktober varje år. Taxa för brandskyddskontroll och taxa för sotning revideras årligen av brandförsvarsförbundet.	2017-07-01	Södertörns brandförsvarsförbund

---

Tyresö har uppmärksammats för sina särskilda satsningar på att öka fokus på medborgarna och sätta Tyresöborna i centrum. Öppenhet, närbarhet och lyhördhet präglar kommunens arbete. Det har resulterat i en topposition i landet vad gäller nöjda medborgare.

Tyresö kommun
Tekniska kontoret
VA- och renhållningsavdelningen
Bertil Eriksson

TJÄNSTESKRIVELSE

2017-05-02

1 (3)

Dnr 2017/KSTK 0032 12

Kommunledningsutskottet

Revidering av taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning

Förslag till beslut

Kommunledningsutskottets förslag till kommunstyrelsen för förslag till kommunfullmäktige

- Reviderad taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning fastställs och gäller från och med 1 januari 2018.

Kommunstyrelseförvaltningen

Bo Renman
Kommundirektör

Britt-Marie Lundberg-Björk
Chef tekniska kontoret

Sammanfattning

Nuvarande taxa för kommunalt vatten- och avlopp (VA-taxa) antogs den 16 juni 2016 av kommunfullmäktige i samband med beslut om kommunplan och budget för 2017. En översyn av avgifterna har genomförts baserat på förväntade kostnadsförändringar, främst till följd av ökade kostnader för spillvatten- och slambehandling samt renvattenleveranser och de indexförändringar som kan förväntas. Dessutom påverkas verksamhetens ekonomiska

balanseringsbehov av ökade kapitaltjänstkostnader och vissa behov av personalförstärkningar. Utöver detta har även en ny utformning av taxan utretts för att införa dagvattenavgifter för att tydligare finansiera drift, underhåll och nyanläggning av dagvattensystem och -anläggningar.

I nytt förslag till VA-taxa 2018 föreslås därför att dagvattenavgifter tillförs bruksavgifterna för vatten vars fasta andelar då höjs medan de rörliga volymbaserade avgifterna sänks. Anläggningsavgifter för vatten och avlopp bibehålls dock oförändrade 2018.

Beskrivning av ärendet

Nuvarande VA-taxa med bruks- och anläggningsavgifter antogs av kommunfullmäktige den 16 juni 2016 § 139. I taxan anges även hur avgiftsbelopp ska och kan revideras.

Kostnaderna för spillvattenbehandling och renvattenleveranser 2018 uppskattas i dagsläget komma att öka med cirka 18,2 respektive 2,6 procent och behandlingskostnaderna för slam från enskilda VA-anläggningar bedöms komma att öka med cirka 2 procent. Skälet till den kraftiga ökningen av behandlingskostnader för spillvatten beror främst på Stockholm Vatten AB's (SVAB) påbörjade stora om- och nybyggnader av behandlings- och produktionsanläggningar för att klara av den ökade belastningen av spillvatten då regionen ständigt växer.

Prognoser från SVAB gör även gällande att dessa kostnader med stor sannolikhet kommer att fortsätta öka årligen inom period 2019 –2026 till att i slutet av denna period vara fördubblad jämfört med nuvarande prisnivåer.

Dessutom påverkas kostnadsbilden av kraftigt ökade kapitalkostnader, cirka 5 Mkr, som följd av avslutade investeringsprojekt, främst i omvandlingsområden inom Östra Tyresö. Vidare ökar kostnaderna till följd av nödvändig förstärkning av personalresurserna för underhållet av ett ständigt växande ledningsnät samt för utredningsresurser för att bidra till samtliga pågående och kommande detaljplaneprojekt.

Utvecklingen av entreprenadpriser och tillhörande index tyder på en blygsam förändring förutsatt att rådande inflationsutveckling under innevarande år även blir bestående för hela år 2018.

Införande av dagvattenavgifter

Nuvarande bruksavgifter har förutom att täcka kostnader för distribution och hantering samt drift och underhåll av berörda ledningsnät och tillhörande anläggningar för spill- och renvatten, även ska täcka de nödvändiga kostnaderna för behandling m.m. av uppkommet dagvatten.

Hittills tillämpade VA-taxor har medfört att samtliga berörda fastigheter och abonnenter belastats via förbrukade vattenvolymer proportionellt för all behandling av både spill- och dagvatten oavsett om fastigheterna varit faktiskt anslutna till det allmänna dagvattensystemet. I dagsläget är drygt 90 % av enbostadshus och nästintill samtliga flerbostadshusfastigheter anslutna med dagvatten till det allmänna VA-systemet och som i nuläget bidrar till att täcka dagvattenkostnaderna via de ordinarie bruksavgifterna. Däremot medför nuvarande taxekonstruktion bland annat att verksamhetsutövare för gator, vägar och allmänna platser inte bidrar till att finansiera det nödvändiga underhållet och driften av dagvattensystemen. VA-avdelningen har därför under 2016-17 genomfört en utredning i syfte att finna en ny utformning av taxan för att nå en bättre och rättvisare täckning och fördelning av de nödvändiga dagvattenkostnaderna, vilket även är reglerat i gällande VA-lag, som föreskriver en fördelning på de avgiftsskyldiga enligt vad som är skäligt och rättvist.

Den genomförda taxeutredningen har konstaterat att flertalet s.k. allmänna platshållare som industrier, handelsområden, fastigheter med stora parkeringsanläggningar samt väghållare inte erlagger fullödiga avgifter för att bekosta de nödvändiga behandlings- och driftkostnaderna som uppstår för dagvatten från nämnda platser och ytor.

Som följd av utredningsresultaten föreslås nu att en särskild dagvattenavgift införs vid revideringen av VA-taxan. Detta får då till följd att de fasta bruksavgifterna höjs samtidigt som volymavgiften för renvatten sänks samtidigt som en särskild dagvattenavgift införs. Förändringarna innebär en viss omfördelning av kostnadsbelastningen så att de ovannämnda fastigheterna, allmänna platshållare m. fl. påförs en ytterligare avgift medan de fastigheter som saknar dagvattenanslutning och löst detta på annat godtagbart sätt befrias från den andel av de samlade kostnaderna som motsvarar dagvattenandelen.

Nytt avgiftsuttag

För att uppnå balans inom VA-verksamheten till följd av förväntat årsutfall för verksamheten, främst påverkat av relativt stora externa avgiftsökningar, balanseringskrav samt kraftigt ökade kapitaltjänstkostnader för utbyggnadsområden, föreslås även bruksavgifterna bli omfördelade och förändras genom införande av dagvattenavgifter. Vidare införs ny avgift för undersökning av vattenmätare hos ackrediterat kontrollorgan och s.k. förgävesbesök hos abonnent. Anläggningsavgifterna för vatten och avlopp föreslås dock vara oförändrade även 2018.

Bilaga: VA-taxa

Taxa för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning

Antagen av kommunfullmäktige den 19 juni 2017 att gälla från 1 januari 2018.

Förvaltningen av VA-anläggningen handhas under kommunstyrelsen av tekniska kontorets VA-avdelning, nedan kallad VA-verket.

Avgiftsskyldighet

§ 1

För att täcka kostnader för Tyresö kommuns allmänna vatten- och avloppsanläggning ska ägare av fastighet inom anläggningens verksamhetsområde betala avgifter enligt denna taxa.

Avgiftsskyldig är alternativt den som enligt 2 och 5 §§ lagen om allmänna vattentjänster, LAV 07, (2006:412) jämställs med fastighetsägare. Avgiftsskyldig för ändamålet Dg är även den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls, om förutsättningarna i 27 § i LAV 07 är uppfyllda.

Olika avgiftstyper

§ 2

Avgifterna utgörs av anläggningsavgifter (engångsavgifter) och brukningsavgifter (periodiska avgifter).

Vid avgiftsberäkningar tillämpas avrundningsreglerna i Svensk Standard SS 01 41 41.

Fastighetstyper som taxan avser

§ 3

Fastigheterna indelas i bostadsfastighet, annan fastighet och obebyggd fastighet.

BOSTADSFÄSTIGHET är fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas för bostadsändamål. Med bostadsfastighet jämställs fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat bygglov avses att bebyggas för vissa andra ändamål såsom:

Kontor	Förvaltning	Butiker
Hotell	Sjukvård	Småindustri
Restauranger	Utbildning	Hantverk
Utställningslokaler	Idrott	

ANNAN FASTIGHET är fastighet som uteslutande eller huvudsakligen är bebyggd eller enligt beviljat bygglov avses för annat ändamål än bostadsändamål och som inte enligt ovan jämställs med bostadsfastighet.

OBEBYGGD FASTIGHET är fastighet som enligt detaljplan är avsedd för bebyggande men ännu inte bebyggt, enligt beviljat bygglov.

Avgiftsuttag

§ 4

4.1 Avgift tas ut för nedan angivna ändamål:

Ändamål	Anläggningsavgift	Brukningavgift
V Vattenförsörjning	Ja	Ja
S Spillvattenavlopp	Ja	Ja
Df Dag- och dränvattenavlopp från fastighet inom detaljplan	Ja	Ja
Dg Dagvattenavlopp från allmänna platser såsom gator, vägar, torg Och parker inom detaljplan	Ja	Ja

4.2

Avgiftsskyldighet för vart och ett av ändamålen V, S och Df inträder när VA-verket upprättat förbindelsepunkt för ändamålet och underrättat fastighetsägaren om förbindelsepunktens läge.

Härvid förutsätts att samtliga i 24-27 §§ i LAV 07 angivna förutsättningar för avgiftsskyldighet är uppfyllda.

4.3

Avgiftsskyldighet för ändamålet Dg inträder när åtgärder för avledande av dagvatten blivit utförda.

4.4

Anläggningsavgift ska beräknas enligt taxa som gäller vid den tidpunkt när avgiftsskyldighet inträder.

ANLÄGGNINGSavgifter

(§§ 5-12)

§ 5 Anläggningsavgift för bostadsfastighet

5.1

För bostadsfastighet och därmed enligt § 3 jämställd fastighet ska anläggningsavgift erläggas.

Avgift per fastighet	exkl. moms	inkl. moms
a) en avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledning till förbindelsepunkter för V, S och Df	43 040	53 800
b) en avgift avseende nyttjande av upprättad uppsättning förbindelsepunkter för V, S och Df	43 040	53 800
c) en avgift per m ² tomtarea, se §5.3	40,99	51,23
d) en avgift per lägenhet	36 880	46 100

Föreligger ingen avgiftsskyldighet för samtliga i § 4.1 angivna ändamål - se § 8.

5.2

Är förbindelsepunkt gemensam för två eller flera fastigheter fördelas avgift, enligt § 5.1 a), lika mellan fastigheterna.

5.3

Tomtarea utgörs av fastighetens landareal enligt förrättningskarta, nybyggnads-karta eller annan karta som VA-verket godkänner. Avgift enligt 5.1 c) tas endast ut intill ett belopp som motsvarar summan av avgifterna enligt 5.1 a), b) och d).

Vid ändrade förhållanden enligt 5.5, 5.6 och 5.7 tas ytterligare avgift ut enligt 5.1 c) om ovanstående begränsningsregel så medger och med hänsyn till vad som föreskrivs i 8.2.

5.4

Lägenhetsantalet bestäms efter de ritningar enligt vilka bygglov beviljats eller efter annan ritning eller uppmätning som VA-verket godkänner.

För sådana utrymmen i bostadsfastighet eller därmed jämställd fastighet, som används för i § 3 andra stycket avsett ändamål räknas varje påbörjat 150-tal m² bruttoarea (BTA) enligt svensk standard SS 21054:2009 som en bostadsenhet.

För Bostadsfastighet där antalet lägenheter är tre eller fler och där mer än 50 % av lägenheterna används för bostadsändamål (flerbostadshus) erläggs avgift enligt 5.1 d) för första och andra lägenheten och därefter 60 % av avgiften enligt 5.1 d) för varje lägenhet därutöver.

5.5

Dras ytterligare servisledningar fram och upprättas ytterligare förbindelsepunkter så erläggs avgifter enligt 5.1 a) och 5.1 b).

5.6

Ökas en fastighets tomtarea erläggs avgift enligt 5.1 c) för tillkommande tomtarea som härrör från fastighet för vilken tomtareaavgift inte ska anses vara förut erlagd.

Vid beräkning av avgift för tillkommande tomtarea iäktas begränsningsregeln i 5.3.

5.7

Sker om- eller tillbyggnad, uppförs ytterligare byggnad eller ersätts riven bebyggelse på fastighet ska avgift erläggas enligt 5.1 d) för varje tillkommande lägenhet.

5.8

Om VA-verket valt att anlägga tryckavloppssystem, reduceras anläggningsavgiften beräknad enligt 5.1 och övriga punkter i § 5 med 8 100 kr exklusive moms (10 125 kr inklusive moms) för installation. VA-verket svarar för inköp och leverans samt underhåll och förnyelse av erforderlig pumpenhet.

Anläggningsavgift för annan fastighet

§ 6

6.1 För annan fastighet ska erläggas anläggningsavgift.

Avgift per fastighet	exkl. moms	inkl. moms
a) en avgift avseende framdragning av varje uppsättning servisledningar till förbindelsepunkter för V, S och Df	43 040	53 800
b) en avgift avseende nyttjande av upprättad uppsättning förbindelsepunkter för V, S och Df	43 040	53 800
c) en avgift per m ² tomtarea	98,40	123,00

Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i 4.1 angivna ändamål - se § 8.

6.2

Är förbindelsepunkt gemensam för två eller flera fastigheter, fördelas avgifter enligt 6.1 a) lika mellan fastigheterna

6.3

Tomtarean utgörs av fastighetens landareal enligt förrättningskarta, nybyggnadskarta eller annan karta som VA-verket godkänner.

6.4

VA-verket kan, om godtagbar säkerhet ställs, medge anstånd med erläggande av tomtareaavgift för andel av fastighets areal, motsvarande mark som tills vidare inte utnyttjas för verksamheten på fastigheten.

Anstånd medges för viss tid, högst tio år. Om mark under anståndstiden genom fastighetsbildningsåtgärd avgår från fastigheten upphör anståndsmedgivandet att gälla och resterande tomtareaavgift förfaller till betalning.

Utestående belopp löper med ränta enligt 4 och 5 §§ räntelagen (SFS 1975:635 med senare tillägg och ändringar) från den dag anståndet beviljades och tills anståndet upphör. För tid därefter utgår dröjsmålsränta enligt 6 § räntelagen.

6.5

Dras ytterligare servisledningarna fram och ytterligare förbindelsepunkter upprättas så erläggs avgifter enligt 6.1 a) och b).

6.6

Ökas en fastighets tomtarea, erläggs avgift enligt 6.1 c) för tillkommande tomtarea som härrör från fastighet för vilken tomtareaavgift inte redan anses vara erlagd.

Avgift för obebyggd fastighet**§ 7****7.1**

För obebyggd fastighet erläggs ingen anläggningsavgift.

7.2

Bebyggs obebyggd fastighet erläggs avgifter enligt § 5 och 6

Reducerad avgift**§ 8****8.1**

Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i 4.1 angivna ändamål (V, S, Df eller Dg), erläggs reducerade avgifter enligt följande:

Avgift för framdragen servisledning

- en ledning 70 % av avgift enligt 5.1 a) resp 6.1 a)
- två ledningar 85 % av avgift enligt 5.1 a) resp 6.1 a)
- tre ledningar 100 % av avgift enligt 5.1 a) resp 6.1 a)

Avgifter i övrigt**Bostadsfastighet**

	V	S	Df	Dg
Avgift per förbindelsepunkt 5.1b)	30 %	50 %	20 %	----
Tomtareaavgift 5.1c)	30 %	50 %	----	20 %
Lägenhetsavgift 5.1d)	30 %	50 %	----	20 %

Annan fastighet

Avgift per förbindelsepunkt 6.1b)	30 %	50 %	20 %	----
Tomtareaavgift 6.1c)	30 %	50 %	----	20 %

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift.

8.2

Inträder avgiftsskyldighet för ändamål för vilket avgiftsskyldighet inte tidigare förelagat erläggs avgifter enligt 8.1.

Vid tillämpning av begränsningsregeln enligt 5.3 inräknas de sammanlagda avgifterna för tillkommande servisledningarna inte till högre belopp än 100 % av avgiften enligt 5.1 a) även om servisledningarna lagts vid olika tillfällen och avgifterna därmed blivit högre.

8.3

För servisledning som på fastighetsägarens begäran utförs senare än övriga servisledningar ska, utöver avgift enligt 8.1, erläggas en etableringsavgift om 20 % av avgiften enligt 5.1 a). Etableringsavgiften avses täcka VA-verkets merkostnader till följd av att arbetet inte utförs i samband med framdragning av övriga servisledningar.

Reglering av avgiftsbelopp**§ 9**

Avgifter enligt §§ 5 och 6 är baserade på ett medelvärde på serie 311 och 322 i entreprenadindex (indextal mars 2016). När detta index ändras, har huvudmannen rätt att reglera avgiftsbeloppen därefter, dock inte oftare än en gång årligen. När detta index ändras får VA-verket rätt att reglera avgiftsbeloppen efter beslut av kommunstyrelsen. Avgiftsjustering större än indexförändringar beslutas av kommunfullmäktige.

Reglering av taxan vid förändringar av skatter eller moms får även ändras av VA-verket, dock inte oftare än en gång årligen.

Vid reglering av taxan tillämpas följande:

- Ändring av avgiftsbeloppen görs med viss procent.
- Procenttalet erhålls genom att den i antal enheter uttryckta indexförändringen som utgör skillnaden mellan det närmast före beslut om avgiftsreglering publicerade indextalet och indextalet för mars 2016 omräknas till procent av sistnämnda tal. Erhållet procenttal avrundas till närmaste hela tal. Resultatet av ändringar avrundas i sin tur beträffande avgift enligt 5.1 a), b), och d), 6.1 a) och b) till närmaste totala kronor och beträffande avgift enligt 5.1 c), till närmaste hela kronor.
- Beslutad avgiftsändring tillämpas från och med den dag ändringen enligt beslutet träder i kraft.

Särskilt avtal**§ 10**

Är det inte skäligt att för viss fastighet beräkna avgift enligt §§ 5-8 träffar VA-verket istället avtal om avgiftens storlek

Betalning av avgift**§ 11****11.1**

Sedan avgiftsskyldighet inträtt ska avgift betalas inom tid som anges i faktura.

11.2**Dröjsmålsränta**

Betalas debiterat belopp inte inom tid som anges i fakturan ska dröjsmålsränta erläggas enligt 6 § räntelagen från den dag betalning skulle ha skett.

11.3

Är avgiften betungande för fastighetsägaren

Uppgår avgiften till belopp som är betungande med hänsyn till fastighetens ekonomiska bärkraft och övriga omständigheter ska, om fastighetsägaren så begär och godtagbar säkerhet ställs, avgiften fördelas på årliga inbetalningar under viss tid, dock högst tio år. Ränta ska erläggas enligt 5 § räntelagen på varje del av avgiften som förfaller till betalning i framtiden från den dag då den första inbetalningen ska berörd del av avgiften betalas eller ränta betalas enligt 11.2.

11.4

Anmälningsskyldighet om ändrade förhållanden för fastigheten

Avgiftsskyldighet enligt 5.6, 5.7, 6.6 eller 7.2 föreligger då bygglov för avsett ändrat förhållande meddelats eller ändrat förhållande - t.ex. ökning av tomtarea - inträtt utan att bygglov erfordrats eller meddelats. Det åligger fastighetsägaren att omgående anmäla till VA-verket när det ändrade förhållandet inträtt.

Försummar fastighetsägaren denna anmälningsskyldighet tas dröjsmålsränta ut enligt 11.2 för tiden från det två månader förlutit sedan avgiftsskyldighet inträdde och fram till dess tilläggsavgiften betalas.

Särskilda ersättningar

§ 12

12.1

Särskild ersättning för extra anordningar

Om, efter ansökan från fastighetsägare och särskilt medgivande av VA-verket, ledningar utförts på annat sätt eller försetts med andra anordningar än verket funnit erforderligt, ska fastighetsägaren som begärt arbetets utförande ersätta VA-verket för överenskomna kostnader.

12.2

Ny servisledning

Begär fastighetsägare att ny servisledning ska utföras istället för redan befintlig och finner VA-verket skäl att bifalla ansökan är fastighetsägaren skyldig att bekosta dels den nya servisledningens allmänna del med det avdrag som befinns skäligt med hänsyn till den tidigare servisledningens ålder och skick, dels borttagandet av den tidigare servisledningens allmänna del.

12.3

Finner VA-verket det nödvändigt att utföra ny servisledning istället för och med annat läge än redan befintlig ledning, är verket skyldigt att ersätta fastighetsägaren för kostnad för fastighetens del av den nya servisledningen och dess inkoppling med det avdrag som befinns skäligt med hänsyn till den tidigare servisledningens ålder och skick.

BRUKNINGSAVGIFTER

§13 Brukningsavgift för bebyggda fastigheter

13.1 För bebyggda fastigheter ska erläggas brukningsavgift.

Avgift utgår per fastighet med:

	<u>Utan moms</u>	<u>Med moms</u>
a) Fast avgift per år	1 884,00 kr	2 355,00 kr
b) En avgift per m ³ levererat vatten	18,40 kr	23,00 kr
c) en avgift per år och bostadsenhet för bostadsfastighet och därmed jämställd fastighet	1 208,00 kr	1 510,00 kr
d) en avgift per år och varje påbörjat 100-tal m ² tomtyta för annan fastighet	150,00 kr	187,50 kr

Endast c *eller* d betalas.

För sådana utrymmen i bostadsfastighet eller därmed jämställd fastighet, som används för i § 3 andra stycket avsett ändamål räknas varje påbörjat 150-tal m² bruttoarea (BTA) enligt svensk standard SS 21054:2009 som en bostadsenhet.

Föreligger inte avgiftsskyldighet för samtliga i 4.1 angivna ändamål reduceras avgifterna. Följande avgifter ska därvid erläggas för respektive ändamål:

		V	S	Df	Dg
Fast avgift	13.1 a)	30 %	50 %	10 %	10 %
Avgift per m ³	13.1 b)	40 %	60 %	0 %	0 %
Avgift per bostadsenhet	13.1 c)	10 %	15 %	70 %	5 %
Avgift efter tomtyta	13.1 d)	10 %	15 %	70 %	5 %

Avgifterna är uttryckta i procent av full avgift.

13.3 Fastighetsägaren är betalningsansvarig för allt vatten som levereras till fastigheten. Har VA-verket bestämt att vattenförbrukningen för bebyggd fastighet tillsvidare inte ska fastställas genom mätning, tas avgift enligt 13.1 b) ut efter en antagen förbrukning om 120 m³/bostadsenhet och år i permanentbostad samt med 40 m³/bostadsenhet och år för fritidsbostad. Den fasta avgiften 13.1 a) och bostadsenhetsavgiften 13.1 c) ska också erläggas då fastigheten inte har mätning.

13.4 För så kallat byggvatten ska brukningsavgift betalas enligt 13.1 b). Om mätning inte sker, antas den förbrukade vattenmängden uppgå till 30 m³ per lägenhet och år.

13.5 För extra mätställe (mätställe utöver ett per fastighet) ska erläggas en årlig avgift med ett belopp motsvarande 40 % av den fasta avgiften enligt 13.1 a).

Parallellkopplade vattenmätare räknas som ett mätställe.

13.6 Antas mätaren visa annan förbrukning än den verkliga, låter VA-verket undersöka mätaren, om VA-verket finner det nödvändigt eller om fastighetsägaren begär det.

Vid ovan avsedd undersökning eller prövning bestäms mätarens felvisning i två kontrollpunkter enligt SWEDACs föreskrifter om vatten- och värmemätare, STAFS 2007:2.

Kan mättelets storlek inte bestämmas eller har mätaren inte fungerat, har VA-verket rätt att uppskatta förbrukningen.

Fastighetsägare som inte godtar VA-verket beslut efter genomförd undersökning eller VA-verket uppskattning av förbrukningen, kan begära prövning av frågan hos mark- och miljödomstolen.

13.7 Har fastighetsägare begärt undersökning av vattenmätare och mätaren härvid godkänns, ska fastighetsägaren ersätta VA-verket för undersökningskostnaderna i enlighet med vad som framgår av § 17.

13.8 För spillvattenmängd, som med VA-verkets medgivande avleds till dagvattenledning (kylvatten o d), ska avgift betalas med 60 % av spillvattenavgiften enligt 13.1 b) och 13.2.

§ 14 Brukningsavgift för ansvarig för allmän plats

Den som ansvarar för att allmän platsmark ställs i ordning och underhålls ska erlägga brukningsavgift.

Avgift utgår med:

	Utan moms	Med moms
En avgift per m ² allmän platsmark för bortledning av dagvatten	1,48 kr och år	1,85 kr och år

§ 15 Ökad eller reducerad avgift för spillvattenavlopp

Tillförs avloppsnätet större spillvattenmängd än som svarar mot levererad vattenmängd eller avleds inte hela den levererade vattenmängden till avloppsnätet ska avgift för spillvattenavlopp erläggas efter den mängd spillvatten som avleds till avloppsnätet.

Mängden ska bestämmas genom mätning på fastighetsägarens bekostnad av ifrågavarande vatten- eller spillvattenmängd eller på annat sätt som överenskommit mellan VA-verket och fastighetsägaren.

En förutsättning för att avgiften för avlett spillvatten ska debiteras efter annan grund än efter levererad mängd vatten är att skillnaden mellan mängderna vatten och spillvatten är avsevärd.

§16 Avgifter för obebyggd fastighet

För obebyggd fastighet erläggs ingen brukningsavgift.

§17 Av fastighetsägare begärda åtgärder

Har VA-verket på fastighetsägarens begäran vidtagit åtgärd eller har på grund av att fastighetsägaren åsidosatt sin skyldighet vattentillförseln avstängts eller reducerats eller annan åtgärd vidtagits av VA-verket debiteras följande avgifter:

	Utan moms	Med moms
Nedtagning av vattenmätare	325,00 kr	406,25 kr
Uppsättning av vattenmätare	325,00 kr	406,25 kr
Avstängning av vattentillförsel	325,00 kr	406,25 kr
Påsläpp av vattentillförsel	325,00 kr	406,25 kr
Montering och demontering av strypbricka i vattenmätare	650,00 kr	812,50 kr
Undersökning av vattenmätare hos ackrediterat kontrollorgan	1 200,00 kr	1 500,00 kr
Länsning av vattenmätarbrunn	1 300,00 kr	1 625,00 kr
Byte av skadad mätare	844,00 kr	1 055,00 kr
Förgäves besök	325,00 kr	406,25 kr

För arbeten som på fastighetsägarens begäran utförs utanför ordinarie arbetstid debiteras ett tillägg om **150 %** av ovan angivna belopp.

§ 18 Överenskommelse om avgifter

Är det inte skäligt att för vissa fastigheter beräkna avgifter enligt §§ 13-15 får VA-verket i stället komma överens med fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig om avgiftens storlek.

§ 19 Betalningsvillkor

Avgift enligt 13.1 a), c) och d) debiteras i efterskott per månad eller kvartal enligt beslut av VA-verket. Avgift enligt 13.1 b) debiteras i efterskott på grundval av enligt mätning förbrukad vattenmängd, uppskattad förbrukning eller annan grund som anges i §§ 13 och 15.

Betalas debiterat belopp inte inom tid som anges i faktura, ska dröjsmålsränta erläggas på obetalt belopp enligt 6 § räntelagen från den dag betalningen skulle skett.

Sker enligt VA-verket beslut mätaravläsning inte för varje debitering, får mellanliggande debiteringar ske efter uppskattad förbrukning. Mätaravläsning och debitering efter verklig förbrukning bör ske i genomsnitt minst en gång per år. Avläsning och debitering bör därjämte ske på fastighetsägarens begäran med anledning av fastighetsöverlåtelse.

§ 20 Av fastighetsägare begärda åtgärder

Har fastighetsägare begärt att VA-verket ska företa åtgärd för att underlätta eller möjliggöra brukande av anläggningen i visst fall eller avseende eller har i övrigt särskild åtgärd påkallats på grund av fastighetens VA-förhållanden, får VA-verket i stället komma överens med fastighetsägaren eller annan avgiftsskyldig om avgiftens storlek.

§ 21 Ändring av bruksavgifter

Avgifter enligt § 13 och 14 är baserade på indextalet 319,68 för mars 2017 i konsumentprisindex, KPI. När detta index ändras får VA-verket rätt att reglera avgiftsbeloppen efter beslut av kommunstyrelsen.

Taxans införande

§ 22

Denna taxa träder i kraft 1 januari 2018. De bruksavgifter enligt 13.1 och § 15 som är baserade på uppmätning hos fastighetsägaren, ska därvid tillämpas i fråga om den vattenmängd som levereras och den spillvattenmängd som släpps ut efter den ovan angivna dagen för taxans ikraftträdande.

* * *

Mål som rör tvist mellan fastighetsägare och VA-verket beträffande tillämpning och tolkning av denna taxa prövas av mark- och miljödomstolen jämlikt 53 § lagen

UTDRAG

§ 61

Dnr 2017KSM0444

Revidering av plan- och bygglovstaxan inklusive mät- och karttaxan

Miljö- och samhällsbyggnadsutskottets förslag till kommunstyrelsen för förslag till kommunfullmäktige

1. Reviderad plan- och bygglovtaxa inklusive mät- och karttaxa fastställs i de delar som berör miljö- och samhällsbyggnadsutskottet.
2. Taxan gäller från och med 1 januari 2018.

Beskrivning av ärendet

Nu gällande plan- och bygglovtaxa fastställdes av kommunfullmäktige 2016-06-16. Översyn av taxan ska ske årligen. Stadsbyggnadsförvaltningen har nu genomfört denna översyn och bedömt att den behöver revideras avseende bland annat tidersättning, n-faktorn, princip för planavgift som tas ut i förskott och justeringar i tabeller gällande mät- och kartupdrag.

Yrkande

Anita Mattsson (S) yrkar att taxan ska justeras i riktning med det socialdemokratiska budgetalternativet.

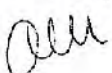

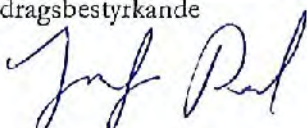
Beslutsgång

Ordföranden ställer frågan om att bifalla Anita Mattssons (S) yrkande och finner att miljö- och samhällsbyggnadsutskottet avslagit yrkandet.

Ordförande ställer frågan om att bifalla stadsbyggnadsförvaltningens förslag och finner att miljö- och samhällsbyggnadsutskottet bifaller förslaget.

Bilagor

- Plan- och bygglovtaxa inkl mät- och kart 2_revideringar.pdf
- Plan- och bygglovtaxa inkl mät- och kart Slutgiltig.pdf
- Tjänsteskrivelse - revidering av taxa.pdf

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	---	--

Tyresö kommun
Stadsbyggnadsförvaltningen

TJÄNSTESKRIVELSE
2017-05-08
1 (8)

Diarienummer
2017KSM0444

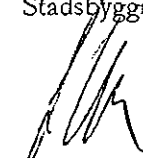
Kommunfullmäktige

Revidering av plan- och bygglovtaxan inklusive mät- och karttaxan

Miljö- och samhällsbyggnadsutskottets förslag till kommunstyrelsen för förslag till kommunfullmäktige

1. Reviderad plan- och bygglovtaxa inklusive mät- och karttaxa fastställs i de delar som berör miljö- och samhällsbyggnadsutskottet.
2. Taxan gäller från och med 1 januari 2018.

Stadsbyggnadsförvaltningen

Sara Kopparberg
Stadsbyggnadschef

Helena Swahn
Mät- och kartchef

Ida Olén
Chef detaljplaneringsenheten

tyresö kommun

Sammanfattning

Revidering av timersättning.
Justering av n-faktorn.
Justering av faktorer i några tabeller.

Se bilaga *Plan- och bygglovtaxa inkl mät- och kart.pdf* där ändringarna i den reviderade taxan framgår.

Beskrivning av ärendet

Nu gällande plan- och bygglovtaxa fastställdes av kommunfullmäktige 2016-06-16. Översyn av taxan ska ske årligen. Stadsbyggnadsförvaltningen har nu genomfört denna översyn och bedömt att den behöver revideras avseende bland annat tidersättning, n-faktorn, princip för planavgift som tas ut i förskott och justeringar i tabeller gällande mät- och kartuppsdrag.

Tidersättning

Efter en översyn av tidersättningen har det konstaterats att förvaltningens kringkostnader har ökat såsom personalkostnader och lokalkostnader. Jämförelse av tidersättning i andra kommuner i Stockholms län har också gjorts. Jämförelsen bör ses som ungefärlig då kommunerna har olika grundförutsättningar som påverkar kommunens kostnader samt att upplägget för tidersättning är utformat på flera olika sätt. Nuvarande tidersättning i Tyresö motsvarar en medelnivå i jämförelse med exempelvis Huddinge, Nacka, Nynäshamn, Solna, Stockholm och Värmdö.

För att bättre motsvara verksamhetens kostnader föreslås en höjning av timpriset om 150 kr per löneintervall. Detta görs i Tabell 2 Tidrsättning.

Tilläggskostnaderna i tabellen föreslås oförändrade.

Tabell 2 Tid ersättning

I timkostnaden ingår alla normala kringkostnader, inklusive kostnader för lokaler.

Löneintervall (månadslön), kr	Timpris 2017	Timpris 2018
-21 999	650	800
22 000-27 999	750	900
28 000-33 999	850	1000
34 000-39 999	950	1100
40 000-45 999 -	1 050	1200
46 000-	1 250	1400

Tilläggskostnader	Pris (Kronor)
Mätninginstrument	350 kr/mätuppdrag
Transport	100 kr/mätuppdrag

Justering av n-faktorn

Justeringsfaktor N har i syfte att anpassa avgiftsnivån till förhållanden inom kommunen. Faktor N föreslås i SKL:s underlag utgöras av siffran 0,8 (om kommunen har färre invånare än 20 000), 1,2 (om kommunen har fler invånare än 50 000) och 1 för kommuner med invånarantal däremellan.

Kommunfullmäktige kan besluta att faktor N ska vara lägre eller högre beroende på ytterligare än invånarantal, som t.ex. justering med hänsyn till SKL:s kommungruppsindelning, dock alltid med beaktande av självkostnadsprincipen.

Tyresö kommun beräknas vara ca 49 000 invånare 2018 och över 50 000 året efter det, därför ser vi att det är nödvändigt att succesivt höja n-faktorn till 1,1 (+10%) redan nästa år och enligt SKL:s förslag till 1,2 när vi är över 50 000 invånare. Enligt SKL:s kommungruppsindelning tillhör Tyresö kategorin

”storstadsnära”, vilket möjliggör för en höjning tidigare än när vi är 50 000 invånare. Att vara storstadsnära innebär bl.a. att kommunen behöver täcka upp för ett normalt sett högre löneläge än landsbygdskommuner, trycket på byggande/planering och hård konkurrens om kompetens är också parametrar som driver upp kostnaderna för kommuner i storstadsnära lägen, speciellt i en bransch med högkonjunktur. Är man storstadsnära kan också lokalkostnader tänkas vara högre.

Plantaxan

Princip för planavgift som tas ut i förskott

Förvaltningen har övergått till att månadsvis fakturera planavgift som tas ut i förskott och dessa betalningsprinciper regleras via planavtal. Principen föreslås därför utgå ur taxan.

Mät- och karttaxan

Tabellen nedan visar utfall för intäkter för mät- och kartenheten år 2016 och budget för intäkterna år 2017. De markerade raderna har koppling till taxan och summeras till 1 054 000 kr för utfall 2016 och 950 000 kr för budget 2017. Om dessa intäkter ökar med 10 % i samband med att justeringsfaktorn N höjs så motsvarar det en ökning med ca 100 000 kr för mät- och kartenheten.

Mät- och kartenhetens intäkter	Utfall 2016	Budget 2017
Detaljplanavgift	1 001	430
Kartor externt	434	500
Ersättning VA-verket	150	150
Nybyggnadskartor	648	700
Husutsättning	71	100
Lägeskontroll	294	100
Fastighetsbildningsförrättning	187	300
Övrig mätning (gränsutvisning)	41	50
Tot intäkter	2 826	2 330

Nedan beskrivs förändringar i tabeller och utvalda jämförelser redovisas.

Tabell 23 Avgift för nybyggnadskarta

Namnet för förenklad nybyggnadskarta förtydligas genom att ersätta ”enkel” med ”förenklad”.

Föreslaget pris 2018 är i tabellen nedan beräknat utifrån ett oförändrat värde på milliprisbasbeloppet (mPBB=44,8) och N=1,1. Momsfritt.

Prisjämförelse (kr):

Tomtyta <1999 kvm	Fullständig nybyggnadskarta	Förenklad nybyggnadskarta	Utdrag ur kartdatabasen
<i>Tyresö förslag 2018</i>	9117	5421	986
<i>Tyresö 2017</i>	8288	4928	896
<i>Nocka 2017</i>	10920	8120	2800
<i>Haninge 2017</i>	9078	6355	2723
<i>Huddinge 2017</i>	7392	5420	986
<i>Stockholm 2017</i>	>8050		

Tabell 24 Utstakning

Föreslaget pris 2018 är i tabellen nedan beräknat utifrån ett oförändrat värde på milliprisbasbeloppet (mPBB=44,8) och N=1,1. Momsfritt.

Prisjämförelse (kr):

	<i>Huvudbyggnad – finutstakning, nybyggnad (4 hörn). (byggnadsarea 1-199 kvm)</i>	<i>Finutstakning av komplementbyggnad – Nybyggnad garage/uthus till en- och tvåbostadshus (4 hörn). (byggnadsarea 15- 199 kvm)</i>
<i>Tyresö förslag 2018</i>	7638 ¹	3450 ²
<i>Tyresö 2017</i>	6944 ¹	3136 ²
<i>Nacka 2017</i>	10640/8120 ³	
<i>Haninge 2017</i>	9612	4005
<i>Huddinge 2017</i>	7638	3450
<i>Stockholm 2017</i>	8913/14088 ⁴	

¹Pris för grovutstakning eller finutstakning. Vid samtidig beställning av grov- och finutstakning reduceras priset för grovutstakning med 50 %.

²Pris för grovutstakning eller finutstakning.

³Rabatterat pris på finutstakning om Nacka kommun även utfört grovutstakning.

⁴Olika priser beroende på om det är enkla eller komplicerade förhållanden.

Tabell 25 Lägeskontroll

Föreslaget pris 2018 är i tabellen nedan beräknat utifrån ett oförändrat värde på milliprisbasbeloppet (mPBB=44,8) och N=1,1. Moms 25 % tillkommer.

Prisjämförelse (kr):

	Lägeskontroll av nybyggnad (4 hörn) (byggnadsarea 1-199 kvm)
Tyresö förslag 2018	3696
Tyresö 2017	3360
Nacka 2017	timdebitering
Haninge 2017	4005
Huddinge 2017	3696
Stockholm 2017	8913/14088 ⁵

⁵Olika priser beroende på om det är enkla eller komplicerade förhållanden.

Tabell 26 Avgift för tillfälligt nyttjande av digital geografisk information

Priset för nyttjanderätt av ortofoto behöver uppdateras då den nuvarande taxan inte innehåller ortofoto med dagens upplösning (8 cm). Vi prisjämförelsen noterades en stor spridning av priser bland kommuner. Mät- och kartenheten anser att en höjning av faktorn KF från 0,05 till 0,2 anses rimlig. Det ger då ett pris på ca 10 kr/ha.

Föreslaget pris 2018 är i tabellen nedan beräknat utifrån ett oförändrat värde på milliprisbasbeloppet (mPBB=44,8) och N=1,1. Efter kontroll med ekonomienheten så rättas även momssatsen från 6 % till 25 %. 25 % ska tillämpas för digitala produkter och det är vad tabellen avser. En skillnad i

vilken momssats som tillämpas i olika kommuner upptäcktes vid prisjämförelsen.

Prisjämförelse:

<i>kommun</i>	<i>Pris (kr/ho)</i>	<i>upplösning</i>	<i>insamlingsår</i>
<i>Tyresö förslag 2018</i>	<i>9,9</i>	<i>0,08</i>	<i>2015</i>
<i>Tyresö 2017</i>	<i>2</i>	<i>0,2/0,08</i>	<i>2015</i>
<i>Honinge 2017</i>	<i>8,3</i>	<i>8 cm</i>	<i>?</i>
<i>Botkyrka 2017</i>	<i>10</i>	<i>12 cm</i>	<i>2012</i>
<i>Stockholm 2017</i>	<i>5,5</i>	<i>10 cm</i>	<i>2014-2016</i>
<i>Huddinge 2017</i>	<i>4,9</i>	<i>10 cm</i>	<i>?</i>
<i>Nocka 2017</i>	<i>56</i>	<i>?</i>	<i>?</i>
<i>Södertälje 2017</i>	<i>323</i>	<i>16 cm</i>	<i>2010</i>

Tabell 27 Avgift för gränsutvisning

Faktor PF justeras upp från 30 till 50 för utvisande av första punkten.

Arbetstiden för dessa uppdrag är svår att uppskatta då det som alla andra mätuppdrag blir mer tidskrävande under komplicerade förhållanden såsom tät vegetation och kuperad terräng. En mycket grov uppskattning är att det tar fyra timmar med förberedelser, mätning, markering, efterkontroll och fakturering om arbetet gäller gränsutvisning av 3 punkter. Detta skulle enligt tidersättningen i taxan (med tilläggskostnader för mätninginstrument (350 kr) och transport (100kr)) ge: $4h * 1000 \text{ kr} + 350 \text{ kr} + 100 \text{ kr} = 4450 \text{ kr}$

Att jämföra med priset $2464 + 3 * 493 = 3943 \text{ kr}$ för tre punkter enligt föreslaget pris i tabell 27.

Föreslaget pris 2018 är i tabellen nedan beräknat utifrån ett oförändrat värde på milliprisbasbeloppet (mPBB=44,8) och N=1,1. Moms 25 % tillkommer.

Prisjämförelse (kr):

	Utvisande av gräns	Tillägg per punkt utöver den första
<i>Tyresö förslog 2018</i>	2464	493
<i>Tyresö 2017</i>	1344	448
<i>Nacka 2017</i>	timdebitering	
<i>Haninge 2017</i>	2403	534
<i>Huddinge 2017</i>	1478	493
<i>Stockholm 2017</i>	7763/12938 ⁶	863/1438 ⁶

⁶Olika priser beroende på om det är enkla eller komplicerade förhållanden.

Tabell 29 Avgift för grundkarta

Faktor Q tas bort från beräkningsformeln då värdet inte anges för tabellen.

Tabell 30 Avgift för koordinatförteckning och punktskiss

Tabellen utgår då det tar för mycket administration att debitera för detta underlag. Enheten kan inte heller garantera att dessa mätpunkter finns kvar. Det är en hjälp att kunder hör av sig till oss om någon mätpunkt är borta eller skadad.

Tabell 31 Avgift för analoga kartprodukter

Tabellen byter namn till tabell 30 eftersom tidigare tabell 30 utgår.

Plan- och bygglovtaxa

från 1 januari 2018

Inklusive Mät- och karttaxa

Antagen KF 2017-xx-xx.

Innehåll

Kapitel 1	4
Allmänna regler om kommunala avgifter	4
Kommunallagen	4
Självkostnadsprincipen	4
Likställighetsprincipen	5
Retroaktivitetsförbudet	5
Plan- och bygglagen	5
Kapitel 2	7
Administrativa rutiner	7
Kommunfullmäktiges beslut om taxa	7
Överklagande av beslut om taxa	7
Avgiftsbeslut i enskilda ärenden	7
Ansvarig nämnd/delegation till tjänstemän	7
Mervärdeskatt	7
Vad avgiftsbeslut bör innehålla	8
Avgiftsbestämning	8
Betalning av avgift	8
Överklagande av avgiftsbeslut i enskilda fall	8
Kapitel 3	9
Bestämmelser om plan- och bygglovtaxa	9
Beräkning av avgifter enligt taxan	9
Benämningar av faktorer för beräkning av avgifter	9
Avräkning	10
Kapitel 4	11
Tabeller	11
Tabell 1 Objektsfaktorer	11
Tabell 2 Tid ersättning	13
Tabell 3 Underrättelse till berörda sakägare och andra	14
Tabell 4 Handläggningsfaktor för bygglov HF1	15
Tabell 5 Handläggningsfaktor för startbesked HF2	16
Tabell 6 Justering av bygglovsavgifter	17
Tabell 7 Avgift för besked	18
Tabell 8 Avgift för områdesbestämmelser och detaljplaner	20
Tabell 9 Beslut om ny kontrollansvarig	22

Tabell 10 Hissar och andra motordrivna anordningar.....	22
Tabell 11 Nybyggnad – Bygglovavgift.....	23
Tabell 12 Tillbyggnad	25
Tabell 13 Enkla byggnader	26
Tabell 14 Övriga åtgärder	27
Tabell 15 Anmälan (icke lovpliktig åtgärd).....	28
Tabell 16 Rivningslov inklusive startbesked	28
Tabell 17 Bygglov för skyltar.....	29
Tabell 18 Marklov inklusive startbesked	31
Tabell 19 Master, torn, vindkraftverk.....	31
Tabell 20 Bygglov för anläggningar	32
Tabell 21 Övriga ärenden.....	33
Tabell 22 Brandfarliga och explosiva varor m.m.....	34
Tabell 23 Avgift för nybyggnadskarta	35
Tabell 24 Avgift för utstakning	36
Tabell 25 Lägeskontroll.....	38
Tabell 26 Avgift för tillfälligt nyttjande av digital geografisk information	39
Tabell 27 Avgift för gränsutvisning	40
Tabell 28 Utritning av karta.....	41
Tabell 29 Avgift för grundkarta	41
Tabell 30 Avgift för koordinatförtäckning och punktskiss.....	42
Tabell 31 Avgift för analoga kartprodukter	42

Kapitel 1

Allmänna regler om kommunala avgifter

Kommunallagen

Kommunernas rätt att ta ut avgifter allmänt sett framgår av 8 kap. 3b § kommunallagen (1991:900), som har följande lydelse:

”Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller.

För tjänster och nyttigheter som kommuner och landsting är skyldiga att tillhandahålla, får de ta ut avgifter bara om det är särskilt föreskrivet”.

Första stycket ger kommunerna rätt att ta ut avgifter inom hela den sektorn som regleras i kommunallagen. Det enda kravet är att kommunen tillhandahåller en tjänst eller nyttighet som motprestation. Det gäller även ”frivilliga uppgifter” som tillhandahålls inom ramen för en obligatorisk verksamhet (se prop. 1993/94:188 s.79-80). Detta innebär att kommunerna har möjlighet att ta ut avgifter för frivillig uppdragsverksamhet.

Självkostnadsprincipen

För byggnadsnämndens verksamhet reglerar 12 kap. 10 §, PBL att en avgift inte får överstiga kommunens genomsnittliga kostnad för den typ av besked, beslut eller handläggning som avgiften avser.

För all kommunal verksamhet gäller dessutom allmänt självkostnadsprincipen som uttrycks i 8 kap. 3c § kommunallagen.

”Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som kommunen eller landstinget tillhandahåller (självkostnaden)”.

Självkostnadsprincipen syftar på det *totala avgiftsuttaget för en verksamhet*. Kostnaderna i det enskilda fallet har inte någon betydelse för tillämpningen av självkostnadsprincipen.

Självkostnadsprincipen är närmast en målsättningsprincip som innebär att syftet med verksamheten inte får vara att ge vinst. Under en längre tid får det totala avgiftsuttaget inte överstiga de totala kostnaderna för verksamheten (se bl.a. Petersén m.fl. Kommunallagen, kommentarer och praxis, 2006, s. 354).

Vid beräkningen av självkostnaderna får, utöver externa kostnader, alla relevanta direkta och indirekta kostnader som verksamheten ger upphov till tas med. Exempel på direkta kostnader är personalkostnader, personalomkostnader (inklusive pensionskostnader), material och utrustning, försäkringar m.m. Exempel på indirekta kostnader är lokalkostnader, kapitalkostnader och administrationskostnader. Verksamhetens eventuella andel av kommunens centrala service- och administrationskostnader bör också räknas med (se bl.a. prop. 1993/94:188 s. 85).

Likställighetsprincipen

Plan- och bygglagen innehåller inte några särskilda regler om hur avgifternas storlek i det enskilda fallet ska bestämmas eller annorlunda uttryckt hur de totala kostnaderna ska fördelas på dem som är avgiftsskyldiga.

Av betydelse för avgiftsuttaget i enskilda fall i kommunal verksamhet är däremot den s.k. likställighetsprincipen, som uttrycks i 2 kap. 2 § kommunallagen.

”Kommuner och landsting skall behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat”.

Bestämmelsen innebär att särbehandling av vissa kommunmedlemmar eller grupper av kommunmedlemmar endast är tillåten på objektiva grunder. Likställighetsprincipen innebär vid fördelning av avgifter att lika avgift ska utgå för lika prestation eller att kommunmedlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgifter. Kommunen får t.ex. inte ta ut andra avgifter av fritidsboende än av permanentboende för samma handläggning.

Likställighetsprincipen medger heller ingen inkomstfördelande verksamhet. Däremot finns det inget hinder mot att differentiera avgifterna med hänsyn till kostnadsskillnader mellan olika prestationer. Inom vissa ramar tillåts även schabloniserade taxor (se prop. 1993/94:188 s. 87 och Petersén m.fl. s. 65-66).

Retroaktivitetsförbudet

Kommunfullmäktige ska ha fattat beslut om taxorna innan de börjar tillämpas. I rättspraxis har det sedan länge ansetts vara otillåtet med retroaktiva kommunala avgifter fränsett vissa speciella undantagsfall. Detta förbud framgår direkt av 2 kap. 3 § kommunallagen:

”Kommuner och landsting får inte fatta beslut med tillbakaverkande kraft som är till nackdel för medlemmarna, om det inte finns synnerliga skäl för det”.

112 kap. 10 § PBL anges att grunderna för hur avgifterna ska beräknas ska anges i en taxa som beslutas av kommunfullmäktige. (Angående tidpunkt för när uttagande av avgift ska ske, se under Avgiftsbestämning nedan, samt NJA 1974 s. 10)

Plan- och bygglagen

Särskilda föreskrifter om avgifter för kommunernas verksamhet inom Byggnadsnämndens ansvarsområde finns i 12 kap. plan- och bygglagen (20 10:900). Där anges i 8 § att Byggnadsnämnden får ta ut avgifter för:

1. beslut om planbesked, förhandsbesked, villkorsbesked, startbesked, slutbesked och ingripandebesked,
2. beslut om lov,
3. tekniska samråd och slutsamråd,
4. arbetsplatsbesök och andra tillsynsbesök på byggarbetsplatsen,
5. upprättande av nybyggnadskartor,
6. framställning av arkivbeständiga handlingar,
7. kungörelser enligt 9 kap. 41 § tredje stycket, och

8. andra tids- eller kostnadskrävande åtgärder.

Byggnadsnämnden får även enligt 9 § ta ut en planavgift för att täcka kostnader för att upprätta eller ändra detaljplaner eller områdesbestämmelser, om nämnden ger bygglov för nybyggnad eller ändring av en byggnad eller annat bygglov enligt 16 kap. 7 § (skylt eller ljusanordning eller annan bygglovpliktig anläggning) och den fastighet som bygglovet avser har nytta av planen eller områdesbestämmelserna.

Enligt kommunalrättsliga grundsatser står det kommunerna fritt att finansiera sin verksamhet med skattemedel. Kommunerna är därför inte skyldiga att ta ut avgifter för prövning och tillsyn enligt plan- och bygglagen. Det är från kommunalrättslig synpunkt också godtagbart att kommunerna bara tar ut avgifter för viss prövning och tillsyn enligt plan- och bygglagen, under förutsättning att det finns sakliga skäl för det

(jämför 2 kap. 2 § kommunallagen). Byggnadsnämndens rådgivningsverksamhet och allmänna övervakningsverksamhet bör vara skattefinansierad (*prop. 2009/10:170 s. 351 f.*).

Kapitel 2

Administrativa rutiner

Kommunfullmäktiges beslut om taxa

Det framgår direkt av 12 kap. 10 § plan- och bygglagen att det är kommunfullmäktige som ska fatta beslut om grunderna hur avgifterna ska beräknas. Kommunfullmäktiges beslut kan exempelvis formuleras enligt följande:

Med stöd av 12 kap. 10 § plan- och bygglagen beslutar kommunfullmäktige att anta bilagda taxa för prövning enligt plan- och bygglagen.

Kommunfullmäktige kan inte delegera rätten att besluta om taxan till nämnd. Detta innebär att ändringar av taxan måste beslutas av kommunfullmäktige. Om kommunen väljer att inte avgiftsbelägga viss prövning innebär det att den verksamheten i princip får skattefinansieras. Den föreslagna taxan hänvisar till prisbasbeloppet (tidigare Basbeloppet) enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Detta belopp räknas fram på grundval av ändringarna i det allmänna prisläget och fastställs för helt kalenderår. Detta innebär att någon justering av beloppet inte ska behövas för att kompensera för allmänna kostnadsökningar.

Överklagande av beslut om taxa

Kommunfullmäktiges beslut om taxan kan överklagas enligt reglerna om laglighetsprövning (kommunalbesvär) i 10 kap. kommunallagen. Varje kommunmedlem har rätt att få lagligheten av sådant beslut prövad. Överklagande ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då protokollsjustering har tillkännagivits på kommunens anslagstavla.

Det bör observeras att kommunens beslut inte behöver vinna laga kraft innan taxan börjar tillämpas. Taxan gäller från och med det datum då protokollet med beslutet har justerats, om inte senare tidpunkt angivits.

Avgiftsbeslut i enskilda ärenden

Ansvarig nämnd/delegation till tjänstemän

Tillämpningen av taxan och debiteringen i enskilda fall ankommer på den eller de kommunala nämnder som svarar för uppgiften i fråga. Beslut om påförande av avgift kan fattas av tjänstemän eller av enskilda förtroendevalda endast efter delegation. Om beslutanderätten i fråga om avgifter inte delegeras, ligger beslutanderätten kvar hos den ansvariga kommunala nämnden.

Effektivitetsskäl talar för att rätten att fatta beslut om avgifter bör delegeras till tjänstemännen. Vi vill betona vikten av att nämndernas delegationsordningar anpassas till gällande regler.

Mervärdeskatt

Mervärdeskatt ska inte tas ut på avgifter som baseras på myndighetsutövning. Mervärdeskatt tas däremot ut på avgifter enligt uppdragstaxa.

Vad avgiftsbeslut bör innehålla

I linje med det anförda anser vi att det av beslut om avgift bör framgå:

- Med stöd av vilka bestämmelser som avgiften har debiterats.
- Hur stor avgift som debiteras.
- När betalning ska ske.
- Hur avgiftsbeslutet kan överklagas (regler om detta finns i 22-28 §§ förvaltningslagen).
- Att Mervärdeskatt inte betalas på avgiften.

Avgiftsbestämning

Avgiften beräknas efter den taxa som gäller vid påbörjad handläggning av ärendet. Finner byggnadsnämnden att det finns särskilda skäl som motiverar en höjning eller minskning av avgiften, får nämnden besluta detta för visst slag av ärenden eller för särskilt ärende. Byggnadsnämndens rätt att i varje särskilt fall bestämma om avgift får beslutas av tjänsteman vid nämnden enligt särskild delegationsordning.

Om en åtgärd inte kan hänföras till en särskild grupp i tabellerna, beslutar byggnadsnämnden om skälig avgift grundad på tidersättning. Antagande av taxan

Antagande av taxan beslutas av kommunfullmäktige, detsamma gäller ändring av taxans konstruktion, omfattning och faktorer.

Betalning av avgift

Betalning av avgift ska ske till nämnden inom den tid som anges i faktura. Betalas inte avgift vid den förfalldag som anges i fakturan utgår dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) från förfalldagen tills betalning sker. Avgifter kan tas ut i förskott.

Uttagen avgift för avslagsbeslut återbetalas om beslutet upphävs. Avräkning ska då ske mot eventuell bygglovavgift

Överklagande av avgiftsbeslut i enskilda fall

Varje beslut om debitering ska förses med en information om hur man överklagar. En kommunal nämnds beslut om påförande av avgift i enskilda fall överklagas enligt 13 kap. 3 § plan- och bygglagen hos länsstyrelsen. Den som vill överklaga ska ge in handlingarna till byggnadsnämnden inom tre veckor från den dag han fick del av beslutet.

Kapitel 3

Bestämmelser om plan- och bygglovtaxa

Denna taxa gäller för byggnadsnämndens verksamhet. Avgifterna tas ut med stöd av plan- och bygglagen (2010:900), PBL eller kommunallagen (1991:900), om inget annat anges. Avgifterna är avsedda att täcka kommunens kostnad för den aktuella myndighetsutövningen eller tjänsten. Avgifterna är inte momsbelagda, om inget annat anges. Taxan består av dessa bestämmelser med tillhörande tabeller och bilagor.

Beräkning av avgifter enligt taxan

Avgiften för en viss åtgärd tas ut enligt de tabeller som hör till taxan. Flertalet av avgifterna beräknas som en funktion av ett värde som utgör en tusendel av gällande prisbasbelopp enligt lagen (1962:381), om allmän försäkring (mPBB) samt ärendeberoende faktorer som grundar sig på den tidsåtgång och komplexitet som handläggningen av respektive ärendetyp kräver. Därutöver kan justeringsfaktor N läggas till funktionen i syfte att anpassa avgiftsnivån till förhållanden inom kommunen. Faktor N föreslås i detta underlag utgöras av siffran 0,8 (om kommunen har färre invånare än 20 000), 1,2 (om kommunen har fler invånare än 50 000) och 1 för kommuner med invånarantal däremellan. Kommunfullmäktige kan besluta att faktor N ska vara lägre eller högre beroende på ytterligare faktorer eller andra faktorer än invånarantal, (se t.ex. Sveriges Kommuner och landstings kommungruppsindelning¹), dock alltid med beaktande av självkostnadsprincipen, se ovan.

Benämningar av faktorer för beräkning av avgifter

HF	Handläggningsfaktor
KOM	Faktor för kommunikering
KF	Kartfaktor
mPBB	"Milliprisbasbelopp" en tusendels prisbasbelopp
MF	Mättningsfaktor
N	Justeringsfaktor
NKF	Nybyggnadskartefaktor
OF	Objektfaktor
PF	Prisfaktor
UF	Utstakningsfaktor
Q	Kvalitetsfaktor geodata

Grundprincip för beräkning av avgift enligt tabell: Faktor x mPBB

Avgift för bygglov/start besked beräknas efter bruttoarean (BTA) + öppenarean (OPA)

Planavgift beräknas efter BTA + OPA

Mättningsavgift beräknas efter byggnadsarean BYA + OPA

Kartavgift beräknas efter markarean

¹ <http://www.skl.se/web/Kommungruppsindelning.aspx>

Nybyggnad Uppförande av en ny byggnad eller flyttning av en tidigare uppförd byggnad till en ny plats

Tillbyggnad Ändring av en byggnad som innebär en ökning av byggnadens volym

Ombyggnad Ändring av en byggnad som innebär att hela byggnaden eller en betydande och avgränsbar del av byggnaden påtagligt förnyas

Ändring En eller flera åtgärder som ändrar en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde

Vid beräkning av BTA, OPA och BYA skall mätreglerna enligt Svensk Standard SS 2 1054:2009 utgåva 1 gälla i tillämplig omfattning. Arean bestäms med den noggrannhet som inlämnade ritningar medger.

Vid definition av byggnadshöjd, slutningsvåning, källare mm skall beräkningsregler och definitioner enligt plan- och byggförordningen.

Avgiften kan också tas ut genom tidersättning enligt fastställd timtaxa

Vid tidersättning tas kostnad för administration ut med minst en timme

Vid timdebitering kan också ersättning för resa utgå om så erfordras.

Avräkning

För byggstartbesked gäller om sökanden så begär ska nämnden återbetala i förskott erlagda avgifter för åtgärder som inte vidtagits. Detta under förutsättning att kontrollplan följts och projektet inte fullföljts inom föreskriven tid.

Slutavräkning sker när slutbesked utfärdas.

Om slutlig avgift för startbesked och upprättande av kontrollplan avviker ifrån i förskott betald avgift ska avräkningen ske senast när slutbesked överlämnas.

Ränta utgår ej på belopp, som återbetalas respektive tilläggsdebiteras, för tid innan betalningen ska ske.

Tid för begäran om återbetalning hanteras enligt Preskriptionslagen, dvs. preskription sker efter tio år.

Kapitel 4

Tabeller

Tabell 1 Objektsfaktorer

Objektsfaktor (OF) för handläggning av olika objekt – byggnader och anläggningar – beroende på storlek. Faktorn ska multipliceras med lämplig åtgärdsfaktor enligt tabeller nedan. För nybyggnation av en- och tvåbostadshus gäller OF i tabell 11, tillbyggnad av en- tvåbostadshus OF i tabell 12, nybyggnad av komplementbyggnad OF i tabell 11, nybyggnad av fritidshus OF i tabell 13.

Area (m ²) – BTA + OPA	OF
Byggnader, anläggningar inkl. bygglovpliktiga komplementbyggnader – Bruttoarea.	
0-49	4
50-129	6
130-199	8
200-299	10
300-499	14
500-799	20
800-1199	26
1 200-1 999	36
2 000-2 999	46
3 000-3 999	56
4 000-4 999	64
5 000-5 999	72
6 000-7 999	88
8000-9 999	100
10 000-14 999	125
15 000-24 999	170
25 000-49 999	235
50 000-100 000	400
Härutöver	+ 3/1000 m ²
Mycket enkla byggnader < 50 m ² * 4	

*I separat ärende, t.ex. carport, taktäckta uteplatser (som inte bygglovbefriade enl. PBL 9 kap 4–6 §§), skärmtak, glasade uteplatser/växthus, transformatorbyggnader och liknande.

I ärenden gällande både huvudbyggnad och garage/carport räknas den sammanlagda BTA + OPA

I de fall ärendet har **flera byggnader av samma typ** beräknas areafaktorn efter dessa byggnaders totala BTA och OPA

Tabell 2 Tid ersättning

I timkostnaden ingår alla normala kringkostnader, inklusive kostnader för lokaler.

Löneintervall (månadslön), kr	Timpris
-21 999	800
22 000-27 999	900
28 000-33 999	1000
34 000-39 999	1100
40 000-45 999 -	1200
46 000-	1400

Tilläggs kostnader	Pris (Kronor)
Mättningsinstrument	350 kr/mätuppdrag
Transport	100 kr/mätuppdrag

Tabell 3 Underrättelse till berörda sakägare och andra

Denna taxa används när kommunikering krävs. Taxan tillämpas även vid kommunikering av avslagsbeslut och vid tillsyn.

$$\text{Avgift} = \text{KOM} \times \text{mPBB} \times \text{N}$$

Antal	Kommentarer	KOM
Sakägare 1-5		40
Sakägare 6-9		60
Sakägare 10-		120
Kungörelse	+ faktisk annonskostnad	80
Kungörelse av beslut i post- och inrikes tidningar	+ faktisk annonskostnad	5

Tabell 4 Handläggningsfaktor för bygglov HF1

Avgift för bygglov = Summan av alla tillämpliga HF1 x OF x mPBB x N (OF enligt tabell 1)

Åtgärd	Handläggningsfaktor HF1
Administration inkl arkivering	7
Planprövning Planenlighet inom detaljplan eller kontroll mot givet <i>förhandsbesked</i>	3
Byggnaden Placering, yttre utformning och färgsättning Användbarhet och tillgänglighet	7
Tomten Tomts ordnande inkl utfart och parkering Enkel kontroll av handlingar för grundläggning och dagvattenanslutning Fyllning och schaktning (då marklov ej erfordras) Skyddsåtgärder mot skred och högvatten Utrymnings- och räddningsvägar Måttgranskning Besiktning (platsbesök)	7

Se tabell 3 och tabell 6 för eventuellt tillkommande avgifter

Tabell 5 Handläggningsfaktor för startbesked HF2

Avgift för startbesked = Summan av alla tillämpliga HF2 x OF x mPBB x N (OF enligt tabell 1 alternativt tabell 2)

Åtgärder	Handläggningsfaktor HF2
Administration inkl arkivering och registrering av kontrollansvarig	7
Startbesked	
-Startbesked inkl tekniskt samråd och fastställande av kontrollplan eller	10
-Startbesked och beslut om kontrollplan eller	5
-Startbesked (gäller även rivning)	3
Arbetsplatsbesök	5
Slutsamråd inkl slutbesked	6
Slutbesked, avslut eller interimistiskt slutbesked	3
Tillkommande arbetsplatsbesök	2500 kr
Tillkommande slutsamråd	2500 kr
Tillkommande tekniskt samråd	2500 kr
Tillkommande startbesked (etapp)	2500 kr
Tillkommande slutbesked (etapp)	2500 kr
Interimistiskt slutbesked	1500 kr

Tabell 6 Justering av bygglovsavgifter

Åtgärd	Avgift
Lämplighet/lokaliserings-prövning utanför detaljplan	1,25 bygglovavgift
Tillägg för prövning av liten avvikelse	1,2 bygglovavgift
Varsamhet	1,1 bygglovavgift
Tillbyggnad	Ingen justering
Ombyggnad	Ingen justering
Ändring	0,7 bygglovavgift (berörd del)
Tidsbegränsat bygglov	0,75 bygglovavgift
Tidsbegränsat bygglov, förlängning	0,5 bygglovavgift
Tidsbegränsat bygglov, säsong	0,75 bygglovavgift
Tidsbegränsat bygglov, säsong, förlängning	0,5 bygglovavgift
Förnyelse av lov = ny prövning	0,8 bygglovavgift
Stor enkel byggnad (oisolerad, t. ex. lagerhall) > 600 kvm	0,3 bygglovavgift

Tabell 7 Avgift för besked

Typ av besked	Beskrivning
Förhandsbesked	100 x mPBB - utanför planlagt område
Ingripandebesked	Tidersättning
Planbesked	Tidersättning (dock minst 8 500 sek)
Villkorsbesked	Tidersättning (dock minst 50 x mPBB)
Strandskyddsdispens	200 x mPBB

Avgift för kommunikering tillkommer enligt tabell 3.

Tabell 8 Avgift för områdesbestämmelser och detaljplaner

Planavgift tas ut i förskott och slutregleras vid beslut om att planen antas, ändras eller upphävs. För plan där avgift inte slutreglerats vid beslut om antagande tas avgift ut senast vid beslut om bygglov.

Planavtal tecknas med intressenter för att specificera betalningsvillkor och parternas åtagande i övrigt.

I planer som annan än kommunen helt eller delvis har utfört och bekostat, t ex på grund av ett exploateringsavtal eller planavtal, reduceras planavgiften i motsvarande grad.

Planavgift tas inte ut om bygglov har lämnats i strid mot plan (9 kap. 31 § PBL) eller vid tidsbegränsat bygglov (9 kap. 33 § PBL). Planavgiften kan dock debiteras om det lämnade bygglovet medges med mindre avvikelser från planen (tolkningsutrymme).

Vid ändring av en del av en äldre detaljplan (antagen före 1 juli 1987) tas planavgift ut för berörd byggrätt inom det område som ändrats.

Vid en generell ändring av en bestämmelse inom en eller flera äldre detaljplaner (antagna före 1 juli 1987), tas planavgift ut inom hela den gamla detaljplanens område om åtgärden som skall utföras endast har stöd i ändringen av detaljplanen (t ex inredning av vindar).

Tidersättning debiteras i ärenden, som ej går att definiera enligt ovan t.ex. där intressenten eller sökanden erhåller annan nytta än möjlighet till lov som kan mätas enligt standard för BTA och OPA.

Planavgift i samband med bygglov

Planavgift för en- och tvåbostadshus

Planavgift tas ut för nybyggnad, tillbyggnad och ändring för huvudbyggnad samt komplementbebyggelse, t.ex. uthus och garage.

< 25 kvm	80 SEK / BTA + OPA
> 25 kvm	120 SEK / BTA + OPA

Planavgift för övrig bebyggelse

Planavgift: mPBB x OF x PF x N

OF sätts enligt tabell 1 t.o.m. 10 000 m². Därutöver höjs OF med 1 per 1 000

m². (Exempel: OF 10 000 m² = 101; 11 000 m² = 102)

	Planfaktor (PF) Nybyggnad	PF Tillbyggnad	PF Ändring
Områdesbestämmelser	100	60	60
Detaljplan	220	100	100

Justring av planavgift

Stor enkel byggnad (oisolerad, t. ex. lagerhall) > 600 kvm	0,3 x planavgift
--	------------------

Tabell 9 Beslut om ny kontrollansvarig

Avgift=HFxmPBBxN

Avgift tas ut enligt övergångsbestämmelser

Åtgärd	HF
Ny sakkunnig	25

Tabell 10 Hissar och andra motordrivna anordningar

Avgift tas ut som tidersättning enligt plan- och byggförordningen (ersätter förordning 1999:37 1 om hissar m.m. i byggnadsverk).

Åtgärd	Tidersättning
Medgivande eller förbud att använda hiss	Antal timmar (minst 1 tim)

Tabell 11 Nybyggnad – Bygglovavgift

Gäller för "standardärende" inom detaljplan. Avgifter vid avvikelser från detaljplan och kommunikering kan tillkomma.

Avgiften utgör summan av avgifterna för de åtgärder som byggnadsnämnden vidtar i samband med bygglov respektive startbesked. Avgift för att upprätta eller ändra detaljplan, områdesbestämmelser eller fastighetsplan tillkommer enligt särskild taxa eller genom upprättat planavtal.

Se tabell 4 och 5 angående tillämpliga HF.

Avgiften inkluderar ett arbetsplatsbesök (utom vid mycket enkla byggnader)

$$\text{Bygglovavgift} = \text{mPBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^2 \times \text{N}$$

Area(m ²)-BTA+OPA	OF	HF1	HF2
Byggnader, anläggningar inkl. bygglovpliktiga komplementbyggnader			
Mycket enkla byggnader <49 m ² *	4	20	20
0-49	6	24	28
50-129	10	24	28
130-199	11	24	28
200-299	13	24	28
300-499	14	24	28
500-799	20	24	28
800-1199	26	24	28
1 200-1 999	36	24	28
2 000-2 999	46	24	28
3 000-3 999	56	24	28
4 000-4 999	64	24	28
5 000-5 999	72	24	28
6 000-7 999	88	24	28
8000-9 999	100	24	28
10 000-14 999	125	24	28
15 000-24 999	170	24	28
25 000-49 999	235	24	28
50 000-100 000	400	24	28

Stor, enkel byggnad (oisolerad – lagerhall) ≥ 600 m ²	0,3x OF (intervall enl. ovan)	24	28
Vindsinredning ≤ 199 m ²	8	17	28

Komplementbyggnad

$$\text{Bygglovavgift} = \text{mPBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^2 \times \text{N}$$

Objekt	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Komplementbyggnad, garage, carport, förråd (eget ärende)	<50 m ²	4	17	13
Komplementbyggnad, garage, carport, förråd (eget ärende)	>50 m ²	6	17	15
Källsorteringsbehållare/grupp Sopskåp, sophus		4	14	15

² Bygglov inklusive startbesked

Tabell 12 Tillbyggnad

$$\text{Bygglovavgift} = m\text{PBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^3 \times N$$

Huvudbyggnad	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Tillkommande yta BTA	<15 m ²	3	14	10
Tillkommande yta BTA	15-50 m ²	6	17	15
Tillkommande yta BTA	50-129 m ²	6	17	28
Tillkommande yta BTA	130-199 m ²	8	17	28
Tillkommande yta BTA	200-299 m ²	10	17	28
Tillkommande yta BTA	300-499 m ²	14	17	28
Ytterligare intervall se tabell 11				

Komplementbyggnad		OF	HF1	HF2
Typ: garage, carport, förråd	Oavsett storlek men ≤ 50 % av ursprunglig byggnads BTA	2	14	13
Tillbyggnad fritidshus	≤ 50 m ²	4	14	13
Tillbyggnad växthus, lusthus m.m. oisolerat	> 15 m ²	2	14	13
Burspråk		2	14	13
Takkupa		2	14	15

³ Bygglov inklusive startbesked

Tabell 13 Enkla byggnader

$$\text{Bygglovavgift} = m\text{PBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^4 \times N$$

Typ	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Fritidshus	40-80 m ² BTA	6	21	28
Kolonistuga	≤40 m ²	2	14	15
Nätstation/pumpstation	Oavsett storlek	4	14	13
Växthus, lusthus och likn. oisolerat	≥ 15 m ² men ≤ 50 m ²	2	14	13
Rullstolsgarage förråd m.m.	Oavsett storlek	2	14	13
Kiosk, manskapsbodm.m.	Oavsett storlek	4	17	15
Sommarveranda, restaurang	Oavsett storlek	4	17	23

Kommentar: Fritidshus ska enligt 8 kap. 6 § PBL inte granskas med hänsyn till tillgänglighet och energikrav. Större fritidshus än 80 kvm är dock ofta lika tekniskt komplicerade som permanentbostäder, därför föreslås lika avgift som för permanenthus.

⁴Bygglov inklusive startbesked

Tabell 14 Övriga åtgärder

Bygglovavgift = mPBB x HF x N

Övrigt – enkla konstruktioner	Yta BTA	HF
Balkong 1-5 st		65
Balkong >5 st		130
Inglasning av balkong (oberoende av antal)		130
Inglasning av uteplats/uterum	oavsett storlek	130
Skärmtak	15-30 m ²	50
Skärmtak	≥ 31 m ²	100

Bygglovavgift = mPBB x OF x (HF1 + HF2)⁵ x N

Övrigt – utan konstr.	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Fasadändring, mindre		2	11	10
Fasadändring, större		4	11	10
Bostadshiss – handikapp enbostadshus ⁶		2	17	13
Hiss/ramp*		4	17	15
Mur och eller plank vid enbostadshus		4	10	13
Mur och/eller plank – bullerplank/stabilitet – oavsett material		6	14	15
Solfångare – ej på en- och tvåbostadshus		2	14	13
Frivilligt bygglov	Avgift enl. normalt bygglov			

⁵ Bygglov inklusive startbesked

⁶ Endast HF2 vid invändig installation

Tabell 15 Anmälan⁷ (icke lovpliktig åtgärd)

Avgift=HFxmPBBxN

	HF
Eldstad/st	25
Grundförstärkning enbostadshus	90
Grundförstärkning	200
Ventilationsanläggning enbostadshus	50
Ventilationsanläggning övriga	140
Ändring av bärande konstruktion/brandskyddet, mindre	30
Ändring av bärande konstruktion/brandskyddet, större	140
Stambyte	90
Sopsug	90
Fettavskiljare	30
Rivning utanför planlagt område	25
Installation kommunalt/enskilt VA	25

Åtgärd (Attefall)	Fast avgift
Komplementbostadshus 0-25 kvm BYA	4000 kr
Komplementbyggnad 0-25 kvm BYA	4000 kr
Tillbyggnad 0-15 kvm BTA	4000 kr
Inredning av ytterligare bostad	4000 kr
Tillkommande avgift om tekniskt samråd eller arbetsplatsbesök krävs för ovanstående åtgärd	2500 kr

Tabell 16 Rivningslov inklusive startbesked

Avgift=HFxmPBBxN

Rivning	HF
<250m ² BTA	100
250-999m ² BTA	200
>1000m ² BTA	400
Enklare rivning	50

⁷Vid framtagandet av taxan har plan- och byggförordning ännu inte antagits. Tabellen behöver justeras efter plan- och byggförordningens lydelse.

Tabell 17 Bygglov för skyltar⁸

Prövning skall ske som för byggnader

Avgift tas ut med hänsyn till åtgärderna och omgivningspåverkan.

Avgift=HFxmPBBxN

Administrationsavgift ingår i avgiften för skyltar och ljusanordningar.

Åtgärd		HF om liten påverkan på stads- eller landskapsbilden	HF om stor påverkan på stads- eller landskapsbilden
Stor skylt, stor vepa	20 m ²		200
V e p a	1m ² men? 20 m ²	80	
Skyltprogramgranskning	? 20 m ²	100	200
Prövning mot skyltprogram		20	20
Därutöver per skylt		10	10
Prövning utan gällande skyltprogram	Placering, Utformning, Miljö- och omgivning påverkan	45	105
Därutöver per skylt		23	53
Skylt, skyltpelare, stadspelare	10 m ²	60	
Skylt, skyltpelare, stadspelare,	? 10 m ² vid busskur	-	150
Ljusramp	Ny/ny front	-	100

⁸ Vid framtagandet av taxan har plan- och byggförordning ännu inte antagits. Tabellen behöver justeras efter plan- och byggförordningens lydelse.

Ljusramp	utöver den första	20	-
Ljusordning vid idrottsplats eller likn.	> 5 st		100
Förbesiktning	Per gång	10	20
Remiss	Trafikverk etm.fl.	15	15

Väsentlig ändring av skylt eller ljusordning medför samma arbetsinsatser som vid ansökan om ny. Avgift tas därför ut som vid ny skylt eller ljusordning.

Skylt i samband med bygge placerad på samma fastighet, max 15 m² är avgiftsfri. Är skylten större än 15 m² tas avgift ut enligt tabell.

Skyltprogram kan tas fram i samförstånd mellan fastighetsägaren och stadsbyggnadskontoret. Det består av dokument/ritning som visar var på fasaderna skyltar skall placeras och kan även innehålla principer för skyltars utformning. Avgiften reduceras om skyltprogrammet följs.

Tabell 18 Marklov inklusive startbesked

Avgiften tas enbart ut som tidersättning

Åtgärd	Tidersättning
Marklov såväl schakt som fyllning	Antal timmar (minst 25 mPBB)

Tabell 19 Master, torn, vindkraftverk

Avgift = (HF1 + HF2) x mPBB x N

Master, torn, vindkraftverk	Beskrivning	HF 1	HF 2 Tidersättning
Radio- och telemast eller torn + en teknikbod	ett torn	250	Antal timmar (minst 1)
Radio- och telemast eller torn + en teknikbod	fler än ett	550	Antal timmar (minst 1)
Vindkraftverk	ett verk	550	Antal timmar (minst 1)
Vindkraftverk	upp till 4 st	1 200	Antal timmar (minst 1)
Vindkraftpark (>5 verk)		2 500	Antal timmar (minst 1)

Tabell 20 Bygglov för anläggningar

Anläggning på land

$$\text{Avgift} = (\text{HF1} + \text{HF2}) \times \text{mPBB} \times \text{N}$$

Objekt	Beskrivning	OF	HF1	HF2
Anläggningens yta	2 000-4 999 m ²	60	24	28
Tillägg görs för byggnad enl. ovan	5 000-10 000 m ²	80	24	28
	≥10 000 m ²	100	24	28
Mindre anläggningar t. ex. parkeringsplats	Antal timmar (minst 1)			
Upplag! materialgård	Antal timmar (minst 1)			
Tunnel! berggrum	Antal timmar (minst 1)			

Exempel på anläggning (enligt plan- och byggförordningen): Begravningsplats, Campingplats, Idrottsplats, Friluftsbad, Golfbana, Kabinbana, Minigolf, Motorbana, Nöjespark, Skidbacke med lift, Skjutbana.

Anläggning i vatten

Objekt	Beskrivning	OF	HF1	HF2
Brygga, såväl ponton som fast anlagd	för fler än 10-12 båtar, (annars ej bygglov)	20	24	28
Småbåtshamn – se marina	för fler än 10-12 båtar, <5 000 m ²	40	24	28
Marina 5 000-10 000 m ² , flera bryggor	för fler än 10-12 båtar, annars inte hamn	80	24	28
Utökning med pontonbrygga –	per brygga	5	24	28

Tabell 21 Övriga ärenden

Avgift=HFxmPBBxN

Ärendetyp	Beskrivning	HF
Anstånd	ingen avgift	
Avslag såväl bygglov, marklov rivningslov som förhandsbesked	Full avgift HF1 alternativt tidersättning	
Avvisa		20
Återkallad ansökan (avskrivet ärende)	- Vid enklare ärenden	25
	- Vid tidskrävande ärenden minst 3 timmar	50

Tabell 22 Brandfarliga och explosiva varor m.m.

Avgift tas ut enligt 27 § Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. (i de fall byggnadsnämnden har ansvar för tillsyn, tillståndsgivning etc. enligt lagen)

I samband med den nya lagen om brandfarliga och explosiva varor har SKL publicerat två cirkulär: nr. 10:47 och nr.10:62. Det pågår arbete med en ny taxekonstruktion inom området.

Avgiften innefattar kommunens totala insats för tillståndsgivningen. I avgiften ingår även platsbesök.

$$\text{Avgift} = \text{HF} \times \text{mPBB} \times \text{N}$$

Anläggning som förvarar kemisk produkt	Beskrivning	HF
Anläggning för förvaring och försäljning ur cisterner	1 st	150
Anläggning för förvaring och försäljning ur cisterner	2 till 4 st	240
Restaurang med gasol		150
Skola	ej laboratorie/industri	150
Bensinstationer		
Bensinstation automat		240
Bensinstation m butik		300
Nytt tillstånd enl. § 20 FBE	innehavsskifte brandfarlig vara	20
Nytt tillstånd enl. § 20 FBE	vid innehavsskifte; explosiv vara inkl. godkännande av föreståndare	40
Förvaring; Explosiva varor samt godkännande av föreståndare		150
Mindre komplettering till gällande tillstånd		20
Hantering	Mindre lackeringsanläggning	150
Avslag utan utredning		20
Avslag med utredning		150
Administrativa åtgärder		20

Tidersättning

Tidersättning debiteras i ärenden, som ej går att definiera enligt ovan t.ex. cisterner ovan mark >5 i oljehamn och likvärdig, laboratorier samt transporter i rörledning, förhandsbesked och andra åtgärder.

Tabell 23 Avgift för nybyggnadskarta

(Momsfritt)

Nybyggnadskarta krävs om byggnadsnämnden anser det nödvändigt. Nämnden anger riktlinjer för när nybyggnadskarta ska upprättas.

Åtgärdsfaktor (kartavgift = NKF x N) vid upprättande av nybyggnadskarta m.m.

Avgift = mPBB x NKF x N

N=1,1

Nybyggnadskarta	NKF, fullständig nybyggnadskarta	NKF, förenklad nybyggnadskarta
Kartan innehåller fastighetsgränser, höjder, befintliga byggnader, planinformation och anslutningspunkter		
Enbostadshus/enstaka byggnad Oavsett tomtyta	185	110
Övriga byggnader; sammanbyggda enbostadshus, flerfamiljshus samt alla övriga byggnader och anläggningar. Tomtyta mindre eller lika med 1 999 m ² .	185	110
2 000-4 999 m ² tomtyta.	250	150
5 000-9 999 m ² tomtyta.	350	200
10 000-15 000 m ² tomtyta.	450	250
Tomtyta större än 15 000 m ²	Skälighetsbedömning /nedlagd tid	
Nybyggnadskarta eller särskilda kompletteringar utanför baskarteområdet	Tidersättning	Tidersättning
Utdrag ur kartdatabas	20	
Fältgranskning av nybyggnadskarta/utdrag ur kartdatabas	10	10
Fältkomplettering av nybyggnadskarta/utdrag ur kartdatabas	40	40
Förhandskopia alt, preliminär nybyggnadskarta	Tidersättning	Tidersättning
Alla övriga åtgärder	Tidersättning	Tidersättning
Arbetsfix	25	25

Tabell 24 Avgift för utstakning

(Momsfritt)

Avgiften för utstakning skall beräknas för hela ärendet om det ingår i samma beslut om lov, även om det består av flera fristående byggnader och dessa stakas ut vid samma tillfälle. När utstakning av grupphusområde görs vid flera tillfällen, korrigeras avgiften för extrakostnader i efterhand i samband med slutavräkning. Om ett ärende innehåller flera olika hustyper räknas sammanlagda byggnadsarean (BYA+ OPA) för varje hustyp för sig.

I avgiften för utstakning ingår ej markering av en arbetsfix. Arbetsfix redovisas i läge och höjd på nybyggnadskarta.

Utslakning kan utföras av byggnadsnämndens personal eller annan som byggherren föreslår. För varje ärende, där byggherren föreslagit annan än byggnadsnämndens personal, fordras godkännande av byggnadsnämnden.

Utslakningsavgift = mPBB x UF x N

N=1,1

Beskrivning	UF
Huvudbyggnad –utstakning, nybyggnad (4 hörn). (byggnadsarea)	
1-199 m ²	155
200-499 m ²	185
500-999 m ²	215
1000-1 999 m ²	265
2 000-2 999 m ²	315
Större än 3000 m ²	365
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	10
Objekt större än 3 000 m ² . Avgiften ska beräknas för hela ärendet under förutsättning att det ingår i samma beslut.	Anbudsförfarande
Arbetsfix	25

I tabellen ovan anges priserna för grovutstakning eller finutstakning. Vid samtidig beställning av grov- och finutstakning reduceras priset för grovutstakning med 50 %.

Komplementbyggnad – Nybyggnad garage/uthus till en- och tvåbostadshus (4 hörn). (byggnadsarea)	Utstakningsfaktor UF
15-199 m ²	70
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	5
Tillbyggnad – nybyggnad (byggnadsarea)	Utstakningsfaktor UF
1 -199 m ²	Tidersättning
200 – 1 000 m ²	Tidersättning
Övrig utstakning	Utstakningsfaktor UF
Plank eller mur	Tidersättning
Transformatorstation	70
Detaljpunkter och mätningslinjer	Tidersättning (minst 1 h)

Priserna i tabellen ovan gäller för grovutstakning eller finutstakning.

Tabell 25 Lägeskontroll

(Moms 25 % tillkommer)

Avgift = mPBB x MF x N

N=1,1

Nybyggnad (4 hörn) (byggnadsarea)	Mättningsfaktor (MF)
1-199 m ²	75
200-499 m ²	90
500-999 m ²	110
1 000-1 999 m ²	130
2 000-2 999 m ²	150
3 000-5 000 m ²	170
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	2

Tillbyggnader (4 hörn) där byggnaden är inmätt* (tillbyggnadens area)	Mättningsfaktor (MF)
1-199 m ²	40
200-1 000 m ²	Tidersättning
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	2

Tillbyggnader (4 hörn) där byggnaden inte är inmätt** (tillbyggnadens area)	Mättningsfaktor (MF)
1-199 m ²	75
200-1 000 m ²	Tidersättning
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	2

Övrigt	Mätningfaktor (MF)
Mur, mast, pool, plank, brygga med mera	Tidersättning

För ärende större än 5 000 m² vid nybyggnad och större än 1 000 m² vid tillbyggnad gäller anbudsförfarande.

*Byggnad inmätt av kommunen eller av kommunen godkänd konsult med grundläggande mätningsteknisk färdighet.

**Byggnaden behöver mätas in i sin helhet.

Tabell 26 Avgift för tillfälligt nyttjande av digital geografisk information

Avgift per HA = mPBB x KF x N x Q

N=1,1

(Moms 25 % tillkommer)

Kommentar

Kommunen finansierar sina kostnader för kartproduktionen med en blandning av skattemedel och avgifter.

För *permanenta användare (nyttjare)* av kommunalt kartmaterial träffas vid uttagande av avgift normalt avtal, som löper flera år.

Ovanstående taxa avses tillämpas för *tillfälliga nyttjare* av det kommunala kartmaterialet.

Kommunens kartmaterial är upphovsrättsligt skyddat. Vid upplåtelse av kommunalt kartmaterial överläts normalt endast rätten att nyttja materialet för visst ändamål (icke exklusiv rätt). Nyttjanderätten begränsas normalt i tiden och till visst angivet ändamål.

Baskarta		
Innehåll i kartan	Informationsandel i %	KF
Gränser och fastighetsbeteckning	30	9
Byggnader och övriga topografiska objekt	30	9
Vägar, järnvägar, adresser	20	6
Höjdinformation	20	6
All information	100	30

Justeringsfaktorer för tillämpningens krav på lägesnoggrannhet (Q):

Kvalitetsklass	Kvalitetskrav Medelfel	Motsvarar utritningsskala	Kvalitetsklass användbart för:	Q-faktor
K1	0,12 m	1:400	Projektering Detaljerad planering	1
K2	0,25 m	1:1000	Projektering Detaljerad planering	1
K3	0,50 m	1:2000	Översiktlig projektering Översiktlig planering	0,6
K4	1,0 m	1:4000 -	Analys Ej krav på mätbarhet i kartan	0,25
K5	10 -25 m	1:10000-	Översiktskarta	0,1

Övriga digitala kartprodukter (pris/hektar)	
Stadsmodell 3D	KF
Byggnader med takkonstruktion	7,5
Byggnadskuber	5
Terrängmodell, ytor	6,25
Höjdgitter	5
Digitalt ortofoto, upplösning (m/pixel)	KF
0,08	0,2
Nyttjanderättsavgift vid utskrift (dm ²)	KF
0-150	8
150<	4

Vid utskrift tillkommer kostnad för material.

Tidersättning tas ut för layout- och bildbehandling i förekommande fall.

Tabell 27 Avgift för gränsutvisning

Avgift = mPBB x PF x N
(Moms 25 % tillkommer)

N=1,1

Utvisande av gräns (utstakning av gräns utan varaktig markering)	PF
Utvisande för första punkten	45
Tillägg per punkt utöver den första	10
Utvisande som kräver utredning	Tidersättning

Tabell 28 Utritning av karta

(Moms 6 % tillkommer)

Utskrift på papper	Text och linjer Kronor	Täckande utskrift (ytor, raster) Kronor
A3/A4	50	150
A2	75	200
A1	100	350
A0	150	650

Vid tidskrävande monteringsarbeten tas tidersättning ut enligt tabell 2.

Kostnader för material tillkommer.

Tabell 29 Avgift för grundkarta

Avgift per HA = mPBB x KF x N   N=1,1

(Moms 25 % tillkommer)

Grundkarta	KF
Startavgift	30
Baskarta	18
Plangränser gällande plan	6
Fältkontroll baskarta	25

I grundkarta ingår normalt följande:

Nivåkurvor (höjddata), fastigheter med rättigheter, byggnader, vägar med infarter, gc-vägar, järnvägar, kraftledningar och gällande plangränser.

Tabell 30 Avgift för analoga kartprodukter

(Moms 6 % tillkommer)

Ortofoto, valfritt med gränser utritade på högkvalitetspapper	Pris exkl. moms
A4	200 kr
A3	300 kr

Nyttjanderätten bör regleras med avtal och normalt begränsas i tiden och till visst angivet ändamål.

Plan- och bygglovtaxa

från 1 januari 20178

Inklusive Mät- och karttaxa

Antagen KF 2017-xx-xx.

Tabell 2 Tid ersättning

I timkostnaden ingår alla normala kringkostnader, ~~utom inklusive kostnader för lokaler som inte kan schablonberäknas, eftersom stora variationer förekommer.~~

Exempel:

Löneintervall (månadslön), kr	Timpris
-21 999	<u>650800</u>
22 000-27 999	<u>750900</u>
28 000-33 999	<u>8501000</u>
34 000-39 999	<u>9501100</u>
40 000-45 999 -	† <u>050 1200</u>
46 000-	† <u>250 1400</u>

Tilläggskostnader	Pris (Kronor)
Mätninginstrument	350 kr/mätuppdrag
Transport	100 kr/mätuppdrag

Tabell 8 Avgift för områdesbestämmelser och detaljplaner

Planavgift tas ut i förskott och slutregleras vid beslut om att planen antas, ändras eller upphävs. För plan där avgift inte slutreglerats vid beslut om antagande tas avgift ut senast vid beslut om bygglov.

Planavtal tecknas med intressenter för att specificera betalningsvillkor och parternas åtagande i övrigt.

I planer som annan än kommunen helt eller delvis har utfört och bekostat, t ex på grund av ett exploateringsavtal eller planavtal, reduceras planavgiften i motsvarande grad.

Planavgift tas inte ut om bygglov har lämnats i strid mot plan (9 kap. 31 § PBL) eller vid tidsbegränsat bygglov (9 kap. 33 § PBL). Planavgiften kan dock debiteras om det lämnade bygglovets medges med mindre avvikelser från planen (tolkningsutrymme).

Vid ändring av en del av en äldre detaljplan (antagen före 1 juli 1987) tas planavgift ut för berörd byggrätt inom det område som ändrats.

Vid en generell ändring av en bestämmelse inom en eller flera äldre detaljplaner (antagna före 1 juli 1987), tas planavgift ut inom hela den gamla detaljplanens område om åtgärden som skall utföras endast har stöd i ändringen av detaljplanen (t ex inredning av vindar).

Tidersättning debiteras i ärenden, som ej går att definiera enligt ovan t.ex. där intressenten eller sökanden erhåller annan nytta än möjlighet till lov som kan mätas enligt standard för BTA och OPA.

Princip för planavgift som tas ut i förskott

Detaljplaner påbörjade innan 1 januari 2015:

- normalt planförfarande: vid planstart 10 000 sek, efter samråd 50 % och efter antagande resterande upparbetat belopp.
- enkelt planförfarande: vid planstart 10 000 sek och efter antagande resterande upparbetat belopp.

Detaljplaner påbörjade från och med 1 januari 2015:

- Detaljplaner: vid planstart 10 000 sek, efter samråd 50 % och efter antagande resterande belopp.
- Mycket enkla detaljplaner: vid planstart 10 000 sek och efter antagande resterande belopp.

Tabell 24 Avgift för utstakning

(Momsfritt)

Avgiften för utstakning skall beräknas för hela ärendet om det ingår i samma beslut om lov, även om det består av flera fristående byggnader och dessa stakas ut vid samma tillfälle. När utstakning av grupphusområde görs vid flera tillfällen, korrigeras avgiften för extrakostnader i efterhand i samband med slutavräkning. Om ett ärende innehåller flera olika hustyper räknas sammanlagda byggnadsarean (BYA+ OPA) för varje hustyp för sig.

I avgiften för utstakning ingår ej markering av en arbetsfix. Arbetsfix redovisas i läge och höjd på nybyggnadskarta.

Utslakning kan utföras av byggnadsnämndens personal eller annan som byggherren föreslår. För varje ärende, där byggherren föreslagit annan än byggnadsnämndens personal, fordras godkännande av byggnadsnämnden.

$$\text{Utslakningsavgift} = \text{mPBB} \times \text{UF} \times \text{N} \quad \text{N}=1,1$$

Beskrivning	UF
Huvudbyggnad –utstakning, nybyggnad (4 hörn). (byggnadsarea)	
1-199 m ²	155
200-499 m ²	185
500-999 m ²	215
1000-1 999 m ²	265
2 000-2 999 m ²	315
Större än 3000 m ²	365
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	10
Objekt större än 3 000 m ² . Avgiften ska beräknas för hela ärendet under förutsättning att det ingår i samma beslut.	Anbudsförfarande
Arbetsfix	25

I tabellen ovan anges priserna för grovutstakning eller finutstakning. Vid samtidig beställning av grov- och finutstakning reduceras priset för grovutstakning med 50 %.

Tabell 26 Avgift för tillfälligt nyttjande av digital geografisk information

$$\text{Avgift per HA} = m\text{PBB} \times \text{KF} \times N_x \times Q \quad N=1,1$$

(Moms 256 % tillkommer)

Kommentar

Kommunen finansierar sina kostnader för kartproduktionen med en blandning av skattemedel och avgifter.

För *permanenta användare (nyttjare)* av kommunalt kartmaterial träffas vid uttagande av avgift normalt avtal, som löper flera år.

Ovanstående taxa avses tillämpas för *tillfälliga nyttjare* av det kommunala kartmaterialet.

Kommunens kartmaterial är upphovsrättsligt skyddat. Vid upplåtelse av kommunalt kartmaterial överläts normalt endast rätten att nyttja materialet för visst ändamål (icke exklusiv rätt). Nyttjanderätten begränsas normalt i tiden och till visst angivet ändamål.

Baskarta		
Innehåll i kartan	Informationsandel i %	KF
Gränser och fastighetsbeteckning	30	9
Byggnader och övriga topografiska objekt	30	9
Vägar, järnvägar, adresser	20	6
Höjdinformation	20	6
All information	100	30

Justeringsfaktorer för tillämpningens krav på lägesnoggrannhet (Q):

Kvalitetsklass	Kvalitetskrav Medelfel	Motsvarar utritningsskala	Kvalitetsklass användbart för:	Q-faktor
K1	0,12 m	1:400	Projektering Detaljerad planering	1
K2	0,25 m	1:1000	Projektering Detaljerad planering	1
K3	0,50 m	1:2000	Översiktlig projektering Översiktlig planering	0,6
K4	1,0 m	1:4000 -	Analyser Ej krav på mätbarhet i kartan	0,25
K5	10 -25 m	1:10000-	Översiktskarta	0,1

Tabell 28 Utritning av karta

(Moms 6 % tillkommer)

Utskrift på papper	Text och linjer Kronor	Täckande utskrift (ytor, raster) Kronor
A3/A4	50	150
A2	75	200
A1	100	350
A0	150	650

Vid tidskrävande monteringsarbeten tas tid ersättning ut enligt tabell 2.

Kostnader för material tillkommer.

Tabell 29 Avgift för grundkarta

Avgift per HA = $mPBB \times KF \times N \times Q$ $N=1,1$

(Moms 25 % tillkommer)

Grundkarta	KF
Startavgift	30
Baskarta	18
Plangränser gällande plan	6
Fältkontroll baskarta	25

I grundkarta ingår normalt följande:

Nivåkurvor (höjddata), fastigheter med rättigheter, byggnader, vägar med infarter, gc-vägar, järnvägar, kraftledningar och gällande plangränser.

Tabell 30 Avgift för koordinatförteckning och punktskiss

Avgift = mPBB × PF × N

(Moms 25 % tillkommer)

Kopieringskostnad tillkommer

Objekt	PF
Koordinatförteckning – stornät	
För första punkten	4
tillägg per punkt utöver den första	2
Punktskiss	
För första punkten	8
tillägg per punkt utöver den första	4

Tabell 310 Avgift för analoga kartprodukter

(Moms 6 % tillkommer)

Ortofoto, valfritt med gränser utritade på högkvalitetspapper	Pris exkl. moms
A4	200 kr
A3	300 kr

Nyttjanderätten bör regleras med avtal och normalt begränsas i tiden och till visst angivet ändamål.

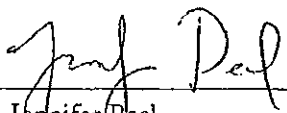
Datum 2017-05-22
 Tid 08:30–11:20
 Plats Bollmora

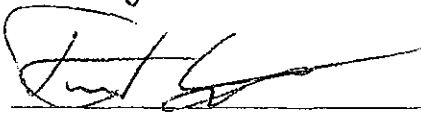
Beslutande Se närvarolista

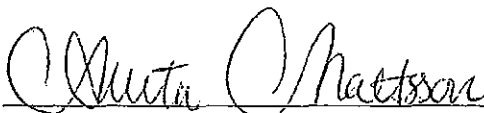
Övriga deltagare Se närvarolista

Justeringens plats och tid Stadsbyggnadsförvaltningen 2017-05-24

Paragrafer 56 - 69

Sekreterare
Jennifer Peel

Ordförande
Fredrik Saweståhl

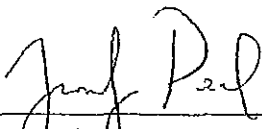
Justerande
Anita Mattsson

ANSLAG / BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.
Observera att anslagstiden inte är samma sak som överklagandetiden.

Organ Miljö- och samhällsbyggnadsutskottet
 Sammanträdesdatum 2017-05-22
 Datum då anslaget sätts upp 2017-05-25
 Datum då anslaget tas ned 2017-06-16
 Förvaringsplats för protokollet Samhällsbyggnadsförvaltningens arkiv

Underskrift

Jennifer Peel

Utdragsbestyrkande

Närvarolista

Beslutande

Fredrik Saweståhl (M)
Mats Lindblom (L)
Marie Åkesdotter (MP)
Anki Svensson (M), tjänstgörande under §63-68
Ulrica Riis-Pedersen (C)
Leif Kennerberg (KD)
Anita Mattsson (S)
Kristjan Vaigur (S)
Anders Linder (S), ersätter Lennart Jönsson (S)

Ersättare

Dick Bengtson (M), tjänstgörande under §56-62
Peter Odelvall (M)
Helen Dwyer (C)
Peter Bylund (MP)

Övriga

Andrea Ström, tf stabschef, Stadsbyggnadsförvaltningen
Amalia Tjärnstig, enhetschef för mark- och exploatering, Stadsbyggnadsförvaltningen
Christina Bolinder, Planarkitekt, Stadsbyggnadsförvaltningen
Emelie Häll, Exploateringsingenjör, Stadsbyggnadsförvaltningen
Hampus Rubaszkin, politisk sekreterare, Miljöpartiet
Hanna Fürstenberg-Danielson, Planarkitekt, Tema
Helena Swahn, Enhetschef för mät- och kartenheten, Stadsbyggnadsförvaltningen
Jannice Rochstroh
Jennifer Peel, Projektsamordnare, utskottssekreterare, Stadsbyggnadsförvaltningen
Johan Nilsson, Byggprojektledare, Stadsbyggnadsförvaltningen
Karl Schriver-Abeln, Kommunikatör, Stadsbyggnadsförvaltningen
Maria Harvig, Kommunikatör, Stadsbyggnadsförvaltningen
Martin Wallin, tf enhetschef för bygglledning och projektering, Stadsbyggnadsförvaltningen
Marita Bertilsson, politisk sekreterare, Socialdemokraterna
Sara Koppberg, Stadsbyggnadschef, Stadsbyggnadsförvaltningen

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	---	--------------------

Sofia Eneborg, trafikplanerare, Stadsbyggnadsförvaltningen
Veronica Mofalk, byggprojektledare, Stadsbyggnadsförvaltningen
Åsa de Mander, Politisk sekreterare, Liberalerna
Julia Hedman, Praktikant, Stadsbyggnadsförvaltningen
Anna Gustafsson, Exploateringsingenjör, Stadsbyggnadsförvaltningen
Benny Berg, Controller, Kommunstyrelseförvaltningen
Göran Bardun, Kommunekolog, Stadsbyggnadsförvaltningen
Johanna Ronnheden, tf enhetschef för översiktsplaneringsenheten,
Stadsbyggnadsförvaltningen
Michael Johansson, Konsult, Helm

Frånvarande

Anna Steele (L)
Anna Lund (KD)
Lennart Jönsson (S)
Karin Ljung (S)
Inger Gemicioglu (V)

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	---	--------------------

§ 36

Dnr 2017BNS0295.051

UTDRAG

Revidering av plan- och bygglovtaxan inklusive mät- och karttaxan

Byggnadsnämndens förslag till nästa instans för förslag till kommunfullmäktige

1. Reviderad plan- och bygglovtaxa inklusive mät- och karttaxa fastställs i de delar som berör byggnadsnämnden.
2. Taxan gäller från och med 1 januari 2018.

Byggnadsnämndens beslut

- Paragrafen justeras omedelbart.

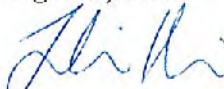
Protokollsanteckning

Lennart Jönsson (S), Barbro Nordlöf (S) och Anders Bergérus (S) deltar inte i beslutet med hänvisning till den samlade behandlingen av ärendet i kommande kommunstyrelse.

Beskrivning av ärendet

Nu gällande plan- och bygglovtaxa fastställdes av kommunfullmäktige 2016-06-16. Översyn av taxan ska ske årligen. Stadsbyggnadsförvaltningen har nu genomfört denna översyn och bedömt att den behöver revideras avseende bland annat tidersättning, n-faktorn, och fasta kostnader som rör anmälanärenden.

Se bilaga *Plan- och bygglovtaxa inkl mät- och kart.pdf* där ändringarna i den reviderade taxan framgår.

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	---	--

Tyresö kommun
Stadsbyggnadsförvaltningen

TJÄNSTESKRIVELSE
2017-05-11

1 (4)
Dnr: 2017BNS0295/051

Byggnadsnämnden

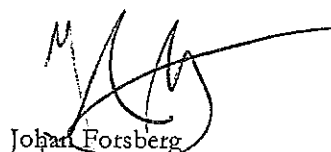
Revidering av plan- och bygglovtaxan inklusive mät- och karttaxan

Byggnadsnämndens förslag till beslut till kommunstyrelsen för förslag till kommunfullmäktige

1. Reviderad plan- och bygglovtaxa inklusive mät- och karttaxa fastställs i de delar som berör byggnadsnämnden.
2. Taxan gäller från och med 1 januari 2018.

Stadsbyggnadsförvaltningen

Sara Kopparberg
Stadsbyggnadschef

Johan Forsberg
Bygglovschef

Sammanfattning

Nu gällande plan- och bygglövtaxa fastställdes av kommunfullmäktige 2016-06-16. Översyn av taxan ska ske årligen. Stadsbyggnadsförvaltningen har nu genomfört denna översyn och bedömt att den behöver revideras avseende bland annat tidersättning, n-faktorn, och fasta kostnader som rör anmälanärenden.

Se aktbilaga *Plan- och bygglövtaxa inkl mät- och kart.pdf* där ändringarna i den reviderade taxan framgår.

Beskrivning av ärendet

Nu gällande plan- och bygglövtaxa fastställdes av kommunfullmäktige 2016-06-16. Översyn av taxan ska ske årligen. Stadsbyggnadsförvaltningen har nu genomfört denna översyn och bedömt att den behöver revideras avseende bland annat tidersättning, n-faktorn, och fasta kostnader som rör anmälanärenden. Justering av n-faktorn innebär en generell höjning av byggnadsnämndens avgifter med 10 %.

Tidersättning

Efter en översyn av tidersättningen har det konstaterats att förvaltningens kringkostnader har ökat såsom personalkostnader och lokalkostnader. Jämförelse av tidersättning i andra kommuner i Stockholms län har också gjorts. Jämförelsen bör ses som ungefärlig då kommunerna har olika grundförutsättningar som påverkar kommunens kostnader samt att upplägget för tidersättning är utformat på flera olika sätt. Nuvarande tidersättning i Tyresö motsvarar en medelnivå i jämförelse med exempelvis Huddinge, Nacka, Nynäshamn, Solna, Stockholm och Värmdö.

För att bättre motsvara verksamhetens kostnader föreslås en höjning av timpriset om 150 kr per löneintervall. Detta görs i Tabell 2 Tidrsättning.

Tilläggskostnaderna i tabellen föreslås oförändrade.

Tabell 2 Tidrsättning

I timkostnaden ingår alla normala kringkostnader, inklusive kostnader för lokaler.

Löneintervall (månadslön), kr	Timpris 2017	Timpris 2018
-21 999	650	800
22 000-27 999	750	900
28 000-33 999	850	1000

34 000-39 999	950	1100
40 000-45 999 -	1 050	1200
46 000-	1 250	1400

Tilläggskostnader	Pris (Kronor)
Mätninginstrument	350 kr/mätuppdrag
Transport	100 kr/mätuppdrag

Justering av n-faktorn

Justeringsfaktor N har i syfte att anpassa avgiftsnivån till förhållanden inom kommunen. Faktor N föreslås i SKL:s underlag utgöras av siffran 0,8 (om kommunen har färre invånare än 20 000), 1,2 (om kommunen har fler invånare än 50 000) och 1 för kommuner med invånarantal däremellan.

Kommunfullmäktige kan besluta att faktor N ska vara lägre eller högre beroende på ytterligare än invånarantal, som t.ex. justering med hänsyn till SKL:s kommungruppsindelning, dock alltid med beaktande av självkostnadsprincipen.

Tyresö kommun beräknas vara ca 49 000 invånare 2018 och över 50 000 året efter det, därför ser vi att det är nödvändigt att succesivt höja n-faktorn till 1,1 (+10%) redan nästa år och enligt SKL:s förslag till 1,2 när vi är över 50 000 invånare. Enligt SKL:s kommungruppsindelning tillhör Tyresö kategorin "storstadsnära", vilket möjliggör för en höjning tidigare än när vi är 50 000 invånare. Att vara storstadsnära innebär bl.a. att kommunen behöver täcka upp för ett normalt sett högre löneläge än landsbygdskommuner, trycket på byggande/planering och hård konkurrens om kompetens är också parametrar som driver upp kostnaderna för kommuner i storstadsnära lägen, speciellt i en bransch med högkonjunktur. Är man storstadsnära kan också lokalkostnader tänkas vara högre.

Ändring av fasta kostnader

Tabell 3.

Bygglovbefriade åtgärder (Attefall) Startbesked och slutbesked för	Nuvarande taxa 2017	Ny taxa från 2018

Komplementbostadshus 0-25 kvm	Fast pris 4000 kr	Fast pris 6000 kr
Komplementbyggnad 0-25 kvm	Fast pris 4000 kr	Fast pris 6000 kr
Interimistiskt slutbesked	Fast pris 1500 kr	Fast pris 2500 kr
-	Om tekniskt samråd eller arbetsplatsbesök krävs för åtgärden debiteras 2500 kr extra	Om tekniskt samråd eller arbetsplatsbesök krävs för åtgärden debiteras 4000 kr extra

Plan- och bygglovtaxa

från 1 januari 2017~~7~~8

Inklusive Mät- och karttaxa

Antagen KF 2017-xx-xx.

Innehåll

Kapitel 1	4
Allmänna regler om kommunala avgifter	4
Kommunallagen	4
Självkostnadsprincipen	4
Likställighetsprincipen	5
Retroaktivitetsförbudet	5
Plan- och bygglagen	5
 Kapitel 2	 7
Administrativa rutiner	7
Kommunfullmäktiges beslut om taxa	7
Överklagande av beslut om taxa	7
Avgiftsbeslut i enskilda ärenden	7
Ansvarig nämnd/delegation till tjänstemän	7
Mervärdeskatt	7
Vad avgiftsbeslut bör innehålla	8
Avgiftsbestämning	8
Betaling av avgift	8
Överklagande av avgiftsbeslut i enskilda fall	8
 Kapitel 3	 9
Bestämmelser om plan- och bygglovtaxa	9
Beräkning av avgifter enligt taxan	9
Benämningar av faktorer för beräkning av avgifter	9
Avräkning	10
 Kapitel 4	 11
Tabeller	11
Tabell 1 Objektsfaktorer	11
Tabell 2 Tid ersättning	13
Tabell 3 Underrättelse till berörda sakägare och andra	14
Tabell 4 Handläggningsfaktor för bygglov HF1	15
Tabell 5 Handläggningsfaktor för startbesked HF2	16
Tabell 6 Justering av bygglovsavgifter	17
Tabell 7 Avgift för besked	18
Tabell 8 Avgift för områdesbestämmelser och detaljplaner	20
Tabell 9 Beslut om ny kontrollansvarig	22

Tabell 10 Hissar och andra motordrivna anordningar.....	22
Tabell 11 Nybyggnad – Bygglovavgift.....	23
Tabell 12 Tillbyggnad	25
Tabell 13 Enkla byggnader	26
Tabell 14 Övriga åtgärder	27
Tabell 15 Anmälan (icke lovpliktig åtgärd).....	28
Tabell 16 Rivningslov inklusive startbesked	28
Tabell 17 Bygglov för skyltar.....	29
Tabell 18 Marklov inklusive startbesked.....	31
Tabell 19 Master, torn, vindkraftverk.....	31
Tabell 20 Bygglov för anläggningar	32
Tabell 21 Övriga ärenden	33
Tabell 22 Brandfarliga och explosiva varor m.m.....	34
Tabell 23 Avgift för nybyggnadskarta	35
Tabell 24 Avgift för utstakning	36
Tabell 25 Lägeskontroll.....	38
Tabell 26 Avgift för tillfälligt nyttjande av digital geografisk information	39
Tabell 27 Avgift för gränsutvisning	40
Tabell 28 Utritning av karta.....	41
Tabell 29 Avgift för grundkarta	41
Tabell 30 Avgift för koordinatförteckning och punktskiss.....	42
Tabell 31 Avgift för analoga kartprodukter	42

Kapitel 1

Allmänna regler om kommunala avgifter

Kommunallagen

Kommunernas rätt att ta ut avgifter allmänt sett framgår av 8 kap. 3b § kommunallagen (1991:900), som har följande lydelse:

”Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller.
För tjänster och nyttigheter som kommuner och landsting är skyldiga att tillhandahålla, får de ta ut avgifter bara om det är särskilt föreskrivet”.

Första stycket ger kommunerna rätt att ta ut avgifter inom hela den sektorn som regleras i kommunallagen. Det enda kravet är att kommunen tillhandahåller en tjänst eller nyttighet som motprestation. Det gäller även ”frivilliga uppgifter” som tillhandahålls inom ramen för en obligatorisk verksamhet (se prop. 1993/94:188 s.79-80). Detta innebär att kommunerna har möjlighet att ta ut avgifter för frivillig uppdragsverksamhet.

Självkostnadsprincipen

För byggnadsnämndens verksamhet reglerar 12 kap. 10 §, PBL att en avgift inte får överstiga kommunens genomsnittliga kostnad för den typ av besked, beslut eller handläggning som avgiften avser.

För all kommunal verksamhet gäller dessutom allmänt självkostnadsprincipen som uttrycks i 8 kap. 3c § kommunallagen.

”Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som kommunen eller landstinget tillhandahåller (självkostnaden)”.

Självkostnadsprincipen syftar på det *totala avgiftsuttaget för en verksamhet*. Kostnaderna i det enskilda fallet har inte någon betydelse för tillämpningen av självkostnadsprincipen.

Självkostnadsprincipen är närmast en målsättningsprincip som innebär att syftet med verksamheten inte får vara att ge vinst. Under en längre tid får det totala avgiftsuttaget inte överstiga de totala kostnaderna för verksamheten (se bl.a. Petersén m.fl. Kommunallagen, kommentarer och praxis, 2006, s. 354).

Vid beräkningen av självkostnaderna får, utöver externa kostnader, alla relevanta direkta och indirekta kostnader som verksamheten ger upphov till tas med. Exempel på direkta kostnader är personalkostnader, personalomkostnader (inklusive pensionskostnader), material och utrustning, försäkringar m.m. Exempel på indirekta kostnader är lokalkostnader, kapitalkostnader och administrationskostnader. Verksamhetens eventuella andel av kommunens centrala service- och administrationskostnader bör också räknas med (se bl.a. prop. 1993/94:188 s. 85).

Likställighetsprincipen

Plan- och bygglagen innehåller inte några särskilda regler om hur avgifternas storlek i det enskilda fallet ska bestämmas eller annorlunda uttryckt hur de totala kostnaderna ska fördelas på dem som är avgiftsskyldiga.

Av betydelse för avgiftsuttaget i enskilda fall i kommunal verksamhet är däremot den s.k. likställighetsprincipen, som uttrycks i 2 kap. 2 § kommunallagen.

”Kommuner och landsting skall behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat”.

Bestämmelsen innebär att särbehandling av vissa kommunmedlemmar eller grupper av kommunmedlemmar endast är tillåten på objektiva grunder. Likställighetsprincipen innebär vid fördelning av avgifter att lika avgift ska utgå för lika prestation eller att kommunmedlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgifter. Kommunen får t.ex. inte ta ut andra avgifter av fritidsboende än av permanentboende för samma handläggning. Likställighetsprincipen medger heller ingen inkomstfördelning verksamhet. Däremot finns det inget hinder mot att differentiera avgifterna med hänsyn till kostnadsskillnader mellan olika prestationer. Inom vissa ramar tillåts även schabloniserade taxor (se prop. 1993/94:188 s. 87 och Petersén m.fl. s. 65-66).

Retroaktivitetsförbudet

Kommunfullmäktige ska ha fattat beslut om taxorna innan de börjar tillämpas. I rättspraxis har det sedan länge ansetts vara otillåtet med retroaktiva kommunala avgifter fränsett vissa speciella undantagsfall. Detta förbud framgår direkt av 2 kap. 3 § kommunallagen:

”Kommuner och landsting får inte fatta beslut med tillbakaverkande kraft som är till nackdel för medlemmarna, om det inte finns synnerliga skäl för det”.

I 12 kap. 10 § PBL anges att grunderna för hur avgifterna ska beräknas ska anges i en taxa som beslutas av kommunfullmäktige. (Angående tidpunkt för när uttagande av avgift ska ske, se under Avgiftsbestämning nedan, samt NJA 1974 s. 10)

Plan- och bygglagen

Särskilda föreskrifter om avgifter för kommunernas verksamhet inom Byggnadsnämndens ansvarsområde finns i 12 kap. plan- och bygglagen (20 10:900). Där anges i 8 § att Byggnadsnämnden får ta ut avgifter för:

1. beslut om planbesked, förhandsbesked, villkorsbesked, startbesked, slutbesked och ingripandebesked,
2. beslut om lov,
3. tekniska samråd och slutsamråd,
4. arbetsplatsbesök och andra tillsynsbesök på byggarbetsplatsen,
5. upprättande av nybyggnadskartor,
6. framställning av arkivbeständiga handlingar,
7. kungörelser enligt 9 kap. 41 § tredje stycket, och

8. andra tids- eller kostnadskrävande åtgärder.

Byggnadsnämnden får även enligt 9 § ta ut en planavgift för att täcka kostnader för att upprätta eller ändra detaljplaner eller områdesbestämmelser, om nämnden ger bygglov för nybyggnad eller ändring av en byggnad eller annat bygglov enligt 16 kap. 7 § (skylt eller ljusanordning eller annan bygglovpliktig anläggning) och den fastighet som bygglovet avser har nytta av planen eller områdesbestämmelserna.

Enligt kommunalrättsliga grundsatser står det kommunerna fritt att finansiera sin verksamhet med skattemedel. Kommunerna är därför inte skyldiga att ta ut avgifter för prövning och tillsyn enligt plan- och bygglagen. Det är från kommunalrättslig synpunkt också godtagbart att kommunerna bara tar ut avgifter för viss prövning och tillsyn enligt plan- och bygglagen, under förutsättning att det finns sakliga skäl för det

(jämför 2 kap. 2 § kommunallagen). Byggnadsnämndens rådgivningsverksamhet och allmänna övervakningsverksamhet bör vara skattefinansierad (prop. 2009/10:170 s. 351 f.).

Kapitel 2

Administrativa rutiner

Kommunfullmäktiges beslut om taxa

Det framgår direkt av 12 kap. 10 § plan- och bygglagen att det är kommunfullmäktige som ska fatta beslut om grunderna hur avgifterna ska beräknas. Kommunfullmäktiges beslut kan exempelvis formuleras enligt följande:

Med stöd av 12 kap. 10 § plan- och bygglagen beslutar kommunfullmäktige att anta bilagda taxa för prövning enligt plan- och bygglagen.

Kommunfullmäktige kan inte delegera rätten att besluta om taxan till nämnd. Detta innebär att ändringar av taxan måste beslutas av kommunfullmäktige. Om kommunen väljer att inte avgiftsbelägga viss prövning innebär det att den verksamheten i princip får skattefinansieras. Den föreslagna taxan hänvisar till prisbasbeloppet (tidigare Basbeloppet) enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Detta belopp räknas fram på grundval av ändringarna i det allmänna prisläget och fastställs för helt kalenderår. Detta innebär att någon justering av beloppet inte ska behövas för att kompensera för allmänna kostnadsökningar.

Överklagande av beslut om taxa

Kommunfullmäktiges beslut om taxan kan överklagas enligt reglerna om laglighetsprövning (kommunalbesvär) i 10 kap. kommunallagen. Varje kommunmedlem har rätt att få lagligheten av sådant beslut prövat. Överklagande ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då protokollsjustering har tillkännagivits på kommunens anslagstavla.

Det bör observeras att kommunens beslut inte behöver vinna laga kraft innan taxan börjar tillämpas. Taxan gäller från och med det datum då protokollet med beslutet har justerats, om inte senare tidpunkt angivits.

Avgiftsbeslut i enskilda ärenden

Ansvarig nämnd/delegation till tjänstemän

Tillämpningen av taxan och debiteringen i enskilda fall ankommer på den eller de kommunala nämnder som svarar för uppgiften i fråga. Beslut om påförande av avgift kan fattas av tjänstemän eller av enskilda förtroendevalda endast efter delegation. Om beslutanderätten i fråga om avgifter inte delegeras, ligger beslutanderätten kvar hos den ansvariga kommunala nämnden.

Effektivitetsskäl talar för att rätten att fatta beslut om avgifter bör delegeras till tjänstemännen. Vi vill betona vikten av att nämndemas delegationsordningar anpassas till gällande regler.

Mervärdeskatt

Mervärdeskatt ska inte tas ut på avgifter som baseras på myndighetsutövning. Mervärdeskatt tas däremot ut på avgifter enligt uppdragstaxa.

Vad avgiftsbeslut bör innehålla

I linje med det anförda anser vi att det av beslut om avgift bör framgå:

- Med stöd av vilka bestämmelser som avgiften har debiterats.
- Hur stor avgift som debiteras.
- När betalning ska ske.
- Hur avgiftsbeslutet kan överklagas (regler om detta finns i 22-28 §§ förvaltningslagen).
- Att Mervärdeskatt inte betalas på avgiften.

Avgiftsbestämning

Avgiften beräknas efter den taxa som gäller vid påbörjad handläggning av ärendet. Finns byggnadsnämnden att det finns särskilda skäl som motiverar en höjning eller minskning av avgiften, får nämnden besluta detta för visst slag av ärenden eller för särskilt ärende. Byggnadsnämndens rätt att i varje särskilt fall bestämma om avgift får beslutas av tjänsteman vid nämnden enligt särskild delegationsordning.

Om en åtgärd inte kan hänföras till en särskild grupp i tabellen, beslutar byggnadsnämnden om skälig avgift grundad på tidersättning. Antagande av taxan

Antagande av taxan beslutas av kommunfullmäktige, detsamma gäller ändring av taxans konstruktion, omfattning och faktorer.

Betalning av avgift

Betalning av avgift ska ske till nämnden inom den tid som anges i faktura. Betalas inte avgift vid den förfallodag som anges i fakturan utgår dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) från förfallodagen tills betalning sker. Avgifter kan tas ut i förskott.

Uttagen avgift för avslagsbeslut återbetalas om beslutet upphävs. Avräkning ska då ske mot eventuell bygglovavgift

Överklagande av avgiftsbeslut i enskilda fall

Varje beslut om debitering ska förses med en information om hur man överklagar. En kommunal nämnds beslut om påförande av avgift i enskilda fall överklagas enligt 13 kap. 3 § plan- och bygglagen hos länsstyrelsen. Den som vill överklaga ska ge in handlingarna till byggnadsnämnden inom tre veckor från den dag han fick del av beslutet.

Kapitel 3

Bestämmelser om plan- och bygglovtaxa

Denna taxa gäller för byggnadsnämndens verksamhet. Avgifterna tas ut med stöd av plan- och bygglagen (2010:900), PBL eller kommunallagen (1991:900), om inget annat anges. Avgifterna är avsedda att täcka kommunens kostnad för den aktuella myndighetsutövningen eller tjänsten. Avgifterna är inte momsbelagda, om inget annat anges. Taxan består av dessa bestämmelser med tillhörande tabeller och bilagor.

Beräkning av avgifter enligt taxan

Avgiften för en viss åtgärd tas ut enligt de tabeller som hör till taxan. Flertalet av avgifterna beräknas som en funktion av ett värde som utgör en tusendel av gällande prisbasbelopp enligt lagen (1962:381), om allmän försäkring (mPBB) samt ärendeberoende faktorer som grundar sig på den tidsåtgång och komplexitet som handläggningen av respektive ärendetyp kräver. Därutöver kan justeringsfaktor N läggas till funktionen i syfte att anpassa avgiftsnivån till förhållanden inom kommunen. Faktor N föreslås i detta underlag utgöras av siffran 0,8 (om kommunen har färre invånare än 20 000), 1,2 (om kommunen har fler invånare än 50 000) och 1 för kommuner med invånarantal däremellan. Kommunfullmäktige kan besluta att faktor N ska vara lägre eller högre beroende på ytterligare faktorer eller andra faktorer än invånarantal, (se t.ex. Sveriges Kommuner och landstings kommungruppsindelning¹), dock alltid med beaktande av självkostnadsprincipen, se ovan.

Benämningar av faktorer för beräkning av avgifter

HF	Handläggningsfaktor
KOM	Faktor för kommunikering
KF	Kartfaktor
mPBB	"Milliprisbasbelopp" en tusendels prisbasbelopp
MF	Mättningsfaktor
N	Justeringsfaktor _____ N= 1.1
NKF	Nybyggnadskartefaktor
OF	Objektfaktor
PF	Prisfaktor
UF	Utstakningsfaktor
Q	Kvalitetsfaktor geodata

Grundprincip för beräkning av avgift enligt tabell: Faktor x mPBB

Avgift för bygglov/start besked beräknas efter bruttoarean (BTA) + öppenarean (OPA)

Planavgift beräknas efter BTA + OPA

Mättningsavgift beräknas efter byggnadsarean BYA + OPA

Kartavgift beräknas efter markarean

¹<http://www.skl.se/web/Kommungruppsindelning.aspx>

Nybyggnad Uppförande av en ny byggnad eller flyttning av en tidigare uppförd byggnad till en ny plats

Tillbyggnad Ändring av en byggnad som innebär en ökning av byggnadens volym

Ombyggnad Ändring av en byggnad som innebär att hela byggnaden eller en betydande och avgränsbar del av byggnaden påtagligt förnyas

Ändring En eller flera åtgärder som ändrar en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde

Vid beräkning av BTA, OPA och BYA skall mätreglerna enligt Svensk Standard SS 2 1054:2009 utgåva 1 gälla i tillämplig omfattning. Arean bestäms med den noggrannhet som inlämnade ritningar medger.

Vid definition av byggnadshöjd, slutningsvåning, källare mm skall beräkningsregler och definitioner enligt plan- och byggförordningen.

Avgiften kan också tas ut genom tidersättning enligt fastställd timtaxa

Vid tidersättning tas kostnad för administration ut med minst en timme

Vid timdebitering kan också ersättning för resa utgå om så erfordras.

Avräkning

För byggstartbesked gäller om sökanden så begär ska nämnden återbetala i förskott erlagda avgifter för åtgärder som inte vidtagits. Detta under förutsättning att kontrollplan följts och projektet inte fullföljts inom föreskriven tid.

Slutavräkning sker när slutbesked utfärdas.

Om slutlig avgift för startbesked och upprättande av kontrollplan avviker ifrån i förskott betald avgift ska avräkningen ske senast när slutbesked överlämnas.

Ränta utgår ej på belopp, som återbetalas respektive tilläggsdebiteras, för tid innan betalningen ska ske.

Tid för begäran om återbetalning hanteras enligt Preskriptionslagen, dvs. preskription sker efter tio år.

Kapitel 4

Tabeller

Tabell 1 Objektsfaktorer

Objektsfaktor (OF) för handläggning av olika objekt – byggnader och anläggningar – beroende på storlek. Faktorn ska multipliceras med lämplig åtgärdsfaktor enligt tabeller nedan. För nybyggnation av en- och tvåbostadshus gäller OF i tabell 11, tillbyggnad av en- tvåbostadshus OF i tabell 12, nybyggnad av komplementbyggnad OF i tabell 11, nybyggnad av fritidshus OF i tabell 13.

Area (m ²) – BTA + OPA	OF
Byggnader, anläggningar inkl. bygglovpliktiga komplementbyggnader – Bruttoarea.	
0-49	4
50-129	6
130-199	8
200-299	10
300-499	14
500-799	20
800-1199	26
1 200-1 999	36
2 000-2 999	46
3 000-3 999	56
4 000-4 999	64
5 000-5 999	72
6 000-7 999	88
8000-9 999	100
10 000-14 999	125
15 000-24 999	170
25 000-49 999	235
50 000-100 000	400
Härutöver	+ 3/1000 m ²
Mycket enkla byggnader < 50 m ² * 4	

*I separat ärende, t.ex. carport, taktäckta uteplatser (som inte bygglovbefriade enl. PBL 9 kap 4-6 §§), skärmtak, glasade uteplatser/växthus, transformatorbyggnader och liknande.

I ärenden gällande både huvudbyggnad och garage/carport räknas den sammanlagda BTA + OPA

I de fall ärendet har **flera byggnader** av samma typ beräknas areafaktorn efter dessa byggnaders totala BTA och OPA

Tabell 2 Tid ersättning

I timkostnaden ingår alla normala kringkostnader, utom inklusive kostnader för lokaler som inte kan schablonberäknas, eftersom stora variationer förekommer.

Exempel:

Löneintervall (månadslön), kr	Timpris
-21 999	650800
22 000-27 999	750900
28 000-33 999	8501000
34 000-39 999	9501100
40 000-45 999 -	+ 050 1200
46 000-	+ 250 1400

Tilläggs kostnader	Pris (Kronor)
Mättningsinstrument	350 kr/mätuppdrag
Transport	100 kr/mätuppdrag

Tabell 3 Underrättelse till berörda sakägare och andra

Denna taxa används när kommunikering krävs. Taxan tillämpas även vid kommunikering av avslagsbeslut och vid tillsyn.

$$\text{Avgift} = \text{KOM} \times \text{mPBB} \times \text{N}$$

Antal	Kommentarer	KOM
Sakägare 1-5		40
Sakägare 6-9		60
Sakägare 10-		120
Kungörelse	+ faktisk annonskostnad	80
Kungörelse av beslut i post- och inrikes tidningar	+ faktisk annonskostnad	5

Tabell 4 Handläggningsfaktor för bygglov HF1

Avgift för bygglov = Summan av alla tillämpliga HF1 x OF x mPBB x N (OF enligt tabell 1)

Åtgärd	Handläggningsfaktor HF1
Administration inkl arkivering	7
Planprövning Planenlighet inom detaljplan eller kontroll mot givet <i>förhandsbesked</i>	3
Byggnaden Placering, yttre utformning och färgsättning Användbarhet och tillgänglighet	7
Tomten Tomts ordnande inkl utfart och parkering Enkel kontroll av handlingar för grundläggning och dagvattenanslutning Fyllning och schaktning (då marklov ej erfordras) Skyddsåtgärder mot skred och högvatten Utrymnings- och räddningsvägar Måttgranskning Besiktning (platsbesök)	7

Se tabell 3 och tabell 6 för eventuellt tillkommande avgifter

Tabell 5 Handläggningsfaktor för startbesked HF2

Avgift för startbesked = Summan av alla tillämpliga HF2 x OF x mPBB x N (OF enligt tabell 1 alternativt tabell 2)

Åtgärder	Handläggningsfaktor HF2
Administration inkl arkivering och registrering av kontrollansvarig	7
Startbesked	
-Startbesked inkl tekniskt samråd och fastställande av kontrollplan eller	10
-Startbesked och beslut om kontrollplan eller	5
-Startbesked (gäller även rivning)	3
Arbetsplatsbesök	5
Slutsamråd inkl slutbesked	6
Slutbesked, avslut eller interimistiskt slutbesked	3
Tillkommande arbetsplatsbesök	2500 kr
Tillkommande slutsamråd	2500 kr
Tillkommande tekniskt samråd	2500 kr
Tillkommande startbesked (etapp)	2500 kr
Tillkommande slutbesked (etapp)	2500 kr
Interimistiskt slutbesked	2500 kr ~~1500 kr~~

Tabell 6 Justering av bygglovsavgifter

Åtgärd	Avgift
Lämplighet/lokaliserings-prövning utanför detaljplan	1,25 bygglovavgift
Tillägg för prövning av liten avvikelse	1,2 bygglovavgift
Varsamhet	1,1 bygglovavgift
Tillbyggnad	Ingen justering
Ombyggnad	Ingen justering
Ändring	0,7 bygglovavgift (berörd del)
Tidsbegränsat bygglov	0,75 bygglovavgift
Tidsbegränsat bygglov, förlängning	0,5 bygglovavgift
Tidsbegränsat bygglov, säsong	0,75 bygglovavgift
Tidsbegränsat bygglov, säsong, förlängning	0,5 bygglovavgift
Förnyelse av lov = ny prövning	0,8 bygglovavgift
Stor enkel byggnad (oisolerad, t. ex. lagerhall) > 600 kvm	0,3 bygglovavgift

Tabell 7 Avgift för besked

Typ av besked	Beskrivning
Förhandsbesked	100 x mPBB - utanför planlagt område
Ingripandebesked	Tidersättning
Planbesked	Tidersättning (dock minst 8 500 sek)
Villkorsbesked	Tidersättning (dock minst 50 x mPBB)
Strandskyddsdispens	200 x mPBB

Avgift för kommunikering tillkommer enligt tabell 3.

Tabell 8 Avgift för områdesbestämmelser och detaljplaner

Planavgift tas ut i förskott och slutregleras vid beslut om att planen antas, ändras eller upphävs. För plan där avgift inte slutreglerats vid beslut om antagande tas avgift ut senast vid beslut om bygglov.

Planavtal tecknas med intressenter för att specificera betalningsvillkor och parternas åtagande i övrigt.

I planer som annan än kommunen helt eller delvis har utfört och bekostat, t ex på grund av ett exploateringsavtal eller planavtal, reduceras planavgiften i motsvarande grad.

Planavgift tas inte ut om bygglov har lämnats i strid mot plan (9 kap. 31 § PBL) eller vid tidsbegränsat bygglov (9 kap. 33 § PBL). Planavgiften kan dock debiteras om det lämnade bygglovet medges med mindre avvikelser från planen (tolkningsutrymmet).

Vid ändring av en del av en äldre detaljplan (antagen före 1 juli 1987) tas planavgift ut för berörd byggrätt inom det område som ändrats.

Vid en generell ändring av en bestämmelse inom en eller flera äldre detaljplaner (antagna före 1 juli 1987), tas planavgift ut inom hela den gamla detaljplanens område om åtgärden som skall utföras endast har stöd i ändringen av detaljplanen (t ex inredning av vindar).

Tidersättning debiteras i ärenden, som ej går att definiera enligt ovan t.ex. där intressenten eller sökanden erhåller annan nytta än möjlighet till lov som kan mätas enligt standard för BTA och OPA.

Princip för planavgift som tas ut i förskott

Detaljplaner påbörjade innan 1 januari 2015:

- normalt planförfarande: vid planstart 10 000 sek, efter samråd 50 % och efter antagande resterande upparbetat belopp.
- enkelt planförfarande: vid planstart 10 000 sek och efter antagande resterande upparbetat belopp.

Detaljplaner påbörjade från och med 1 januari 2015:

- Detaljplaner: vid planstart 10 000 sek, efter samråd 50 % och efter antagande resterande belopp.
- Mycket enkla detaljplaner: vid planstart 10 000 sek och efter antagande resterande belopp.

Planavgift i samband med bygglov

Planavgift för en- och tvåbostadshus

Planavgift tas ut för nybyggnad, tillbyggnad och ändring för huvudbyggnad samt komplementbebyggelse, t.ex. uthus och garage.

< 25 kvm	80 SEK / BTA + OPA
> 25 kvm	120 SEK / BTA + OPA

Planavgift för övrig bebyggelse

Planavgift: $mPBB \times OF \times PF \times N$

OF sätts enligt tabell 1 t.o.m. 10 000 m². Därutöver höjs OF med 1 per 1 000 m². (Exempel: $OF\ 10\ 000\ m^2 = 101$; $11\ 000\ m^2 = 102$)

	Planfaktor (PF) Nybyggnad	PF Tillbyggnad	PF Ändring
Områdesbestämmelser	100	60	60
Detaljplan	220	100	100

Justring av planavgift

Stor enkel byggnad (oisolerad, t. ex. lagerhall) > 600 kvm	0,3 x planavgift
--	------------------

Tabell 9 Beslut om ny kontrollansvarig

Avgift=HFxmPBBxN

Avgift tas ut enligt övergångsbestämmelser

Åtgärd	HF
Ny sakkunnig	25

Tabell 10 Hissar och andra motordrivna anordningar

Avgift tas ut som tidersättning enligt plan- och byggförordningen (ersätter förordning 1999:37 1 om hissar m.m. i byggnadsverk).

Åtgärd	Tidersättning
Medgivande eller förbud att använda hiss	Antal timmar (minst 1 tim)

Tabell 11 Nybyggnad – Bygglovavgift

Gäller för "standardärende" inom detaljplan. Avgifter vid avvikelse från detaljplan och kommunikering kan tillkomma.

Avgiften utgör summan av avgifterna för de åtgärder som byggnadsnämnden vidtar i samband med bygglov respektive startbesked. Avgift för att upprätta eller ändra detaljplan, områdesbestämmelser eller fastighetsplan tillkommer enligt särskild taxa eller genom upprättat planavtal.

Se tabell 4 och 5 angående tillämpliga HF.

Avgiften inkluderar ett arbetsplatsbesök (utom vid mycket enkla byggnader)

$$\text{Bygglovavgift} = \text{mPBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^2 \times \text{N}$$

Area(m ²)-BTA+OPA	OF	HF1	HF2
Byggnader, anläggningar inkl. bygglovpliktiga komplementbyggnader			
Mycket enkla byggnader <49 m ² *	4	20	20
0-49	6	24	28
50-129	10	24	28
130-199	11	24	28
200-299	13	24	28
300-499	14	24	28
500-799	20	24	28
800-1199	26	24	28
1 200-1 999	36	24	28
2 000-2 999	46	24	28
3 000-3 999	56	24	28
4 000-4 999	64	24	28
5 000-5 999	72	24	28
6 000-7 999	88	24	28
8000-9 999	100	24	28
10 000-14 999	125	24	28
15 000-24 999	170	24	28
25 000-49 999	235	24	28
50 000-100 000	400	24	28

Stor, enkel byggnad (isolerad -- lagerhall) ≥ 600 m ²	0,3x OF (intervall enl. ovan)	24	28
Vindsinredning ≤ 199 m ²	8	17	28

Komplementbyggnad

$$\text{Bygglovavgift} = m\text{PBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^2 \times N$$

Objekt	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Komplementbyggnad, garage, carport, förråd (eget ärende)	<50 m ²	4	17	13
Komplementbyggnad, garage, carport, förråd (eget ärende)	>50 m ²	6	17	15
Källsorteringsbehållare/grupp Sopskåp, sophus		4	14	15

² Bygglov inklusive startbesked

Tabell 12 Tillbyggnad

$$\text{Bygglovavgift} = m\text{PBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^3 \times N$$

Huvudbyggnad	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Tillkommande yta BTA	<15 m ²	3	14	10
Tillkommande yta BTA	15-50 m ²	6	17	15
Tillkommande yta BTA	50-129 m ²	6	17	28
Tillkommande yta BTA	130-199 m ²	8	17	28
Tillkommande yta BTA	200-299 m ²	10	17	28
Tillkommande yta BTA	300-499 m ²	14	17	28
Ytterligare intervall se tabell 11				

Komplementbyggnad		OF	HF1	HF2
Typ: garage, carport, förråd	Oavsett storlek men ≤ 50 % av ursprunglig byggnads BTA	2	14	13
Tillbyggnad fritidshus	≤ 50 m ²	4	14	13
Tillbyggnad växthus, lusthus m.m. oisolerat	> 15 m ²	2	14	13
Burspråk		2	14	13
Takkupa		2	14	15

³ Bygglov inklusive startbesked

Tabell 13 Enkla byggnader

$$\text{Bygglovavgift} = m\text{PBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^4 \times N$$

Typ	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Fritidshus	40-80 m ² BTA	6	21	28
Kolonistuga	≤40 m ²	2	14	15
Nätstation/pumpstation	Oavsett storlek	4	14	13
Växthus, lusthus och likn. oisolerat	≥ 15 m ² men ≤ 50 m ²	2	14	13
Rullstolsgarage förråd m.m.	Oavsett storlek	2	14	13
Kiosk, manskapsbodm.m.	Oavsett storlek	4	17	15
Sommarveranda, restaurang	Oavsett storlek	4	17	23

Kommentar: Fritidshus ska enligt 8 kap. 6 § PBL inte granskas med hänsyn till tillgänglighet och energikrav. Större fritidshus än 80 kvm är dock ofta lika tekniskt komplicerade som permanentbostäder, därför föreslås lika avgift som för permanenthus.

⁴ Bygglov inklusive startbesked

Tabell 14 Övriga åtgärder

Bygglovavgift = mPBB x HF x N

Övrigt – enkla konstruktioner	Yta BTA	HF
Balkong 1-5 st		65
Balkong >5 st		130
Inglasning av balkong (oberoende av antal)		130
Inglasning av uteplats/uterum	oavsett storlek	130
Skärmtak	15-30 m ²	50
Skärmtak	≥ 31 m ²	100

Bygglovavgift = mPBB x OF x (HF1 + HF2)⁵ x N

Övrigt – utan konstr.	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Fasadändring, mindre		2	11	10
Fasadändring, större		4	11	10
Bostadshiss – handikapp enbostadshus ⁶		2	17	13
Hiss/ramp*		4	17	15
Mur och eller plank vid enbostadshus		4	10	13
Mur och/eller plank – bullenplank/stabilitet – oavsett material		6	14	15
Solfångare – ej på- och tvåbostadshus		2	14	13
Frivilligt bygglov	Avgift enl. normalt bygglov			

⁵ Bygglov inklusive startbesked

⁶ Endast HF2 vid invändig installation

Tabell 15 Anmälan⁷ (icke lovpliktig åtgärd)

Avgift=HFxmPBBxN

	HF
Eldstad/st	25
Grundförstärkning enbostadshus	90
Grundförstärkning	200
Ventilationsanläggning enbostadshus	50
Ventilationsanläggning övriga	140
Ändring av bärande konstruktion/brandskyddet, mindre	30
Ändring av bärande konstruktion/brandskyddet, större	140
Stambyte	90
Sopsug	90
Fettavskiljare	30
Rivning utanför planlagt område	25
Installation kommunalt/enskilt VA	25

Åtgärd (Attefall)	Fast avgift
Komplementbostadshus 0-25 kvm BYA	~~4000 kr~~ 6000 kr
Komplementbyggnad 0-25 kvm BYA	~~4000 kr~~ 6000 kr
Tillbyggnad 0-15 kvm BTA	4000 kr
Inredning av ytterligare bostad	4000 kr
Tillkommande avgift om tekniskt samråd eller arbetsplatsbesök krävs för ovanstående åtgärd	~~2500 kr~~ 4000 kr

Tabell 16 Rivningslov inklusive startbesked

Avgift=HFxmPBBxN

Rivning	HF
<250m ² BTA	100
250-999m ² BTA	200
>1000m ² BTA	400
Enklare rivning	50

⁷ Vid framtagandet av taxan har plan- och byggförordning ännu inte antagits. Tabellen behöver justeras efter plan- och byggförordningens lydelse.

Tabell 17 Bygglov för skyltar⁸

Prövning skall ske som för byggnader

Avgift tas ut med hänsyn till åtgärderna och omgivningspåverkan.

Avgift=HFxmPBBxN

Administrationsavgift ingår i avgiften för skyltar och ljusanordningar.

Åtgärd		HF om liten påverkan på stads- eller landskapsbilden	HF om stor påverkan på stads- eller landskapsbilden
Stor skylt, stor vepa	20 m ²		200
V e p a	1m ² men? 20 m ²	80	
Skyltprogramgranskning	? 20 m ²	100	200
Prövning mot skyltprogram		20	20
Därutöver per skylt		10	10
Prövning utan gällande skyltprogram	Placering, Utformning, Miljö- och omgivning spåverkan	45	105
Därutöver per skylt		23	53
Skylt, skyltpelare, stadspelare	10 m ²	60	
Skylt, skyltpelare, stadspelare,	? 10 m ² vid busskur	-	150
Ljusramp	Ny/ny front	-	100

⁸ Vid framtagandet av taxan har plan- och byggförordning ännu inte antagits. Tabellen behöver justeras efter plan- och byggförordningens lydelse.

Ljusramp	utöver den första	20	-
Ljusordning vid idrottsplats eller likn.	> 5 st		100
Förbesiktning	Per gång	10	20
Remiss	Trafikverk etm.fl.	15	15

Väsentlig ändring av skylt eller ljusordning medför samma arbetsinsatser som vid ansökan om ny. Avgift tas därför ut som vid ny skylt eller ljusordning.

Skylt i samband med bygge placerad på samma fastighet, max 15 m² är avgiftsfri. Är skylten större än 15 m² tas avgift ut enligt tabell.

Skyltprogram kan tas fram i samförstånd mellan fastighetsägaren och stadsbyggnadskontoret. Det består av dokument/ritning som visar var på fasaderna skyltar skall placeras och kan även innehålla principer för skyltars utformning. Avgiften reduceras om skyltprogrammet följs.

Tabell 18 Marklov inklusive startbesked

Avgiften tas enbart ut som tidersättning

Åtgärd	Tidersättning
Marklov såväl schakt som fyllning	Antal timmar (minst 25 mPBB)

Tabell 19 Master, torn, vindkraftverk

Avgift = (HF1 + HF2) x mPBB x N

Master, torn, vindkraftverk	Beskrivning	HF 1	HF 2 Tidersättning
Radio- och telemast eller torn + en teknikbod	ett torn	250	Antal timmar (minst 1)
Radio- och telemast eller torn + en teknikbod	fler än ett	550	Antal timmar (minst 1)
Vindkraftverk	ett verk	550	Antal timmar (minst 1)
Vindkraftverk	upp till 4 st	1 200	Antal timmar (minst 1)
Vindkraftpark (>5 verk)		2 500	Antal timmar (minst 1)

Tabell 20 Bygglov för anläggningar

Anläggning på land

$$\text{Avgift} = (\text{HF1} + \text{HF2}) \times \text{mPBB} \times \text{N}$$

Objekt	Beskrivning	OF	HF1	HF2
Anläggningens yta	2 000-4 999 m ²	60	24	28
Tillägg görs för byggnad enl. ovan	5 000-10 000 m ²	80	24	28
	≥10000m ²	100	24	28
Mindre anläggningar t. ex. parkeringsplats	Antal timmar (minst 1)			
Upplag/ materialgård	Antal timmar (minst 1)			
Tunnel/ berggrum	Antal timmar (minst 1)			

Exempel på anläggning (enligt plan- och byggförordningen): Begravningsplats, Campingplats, Idrottsplats, Friluftsbad, Golfbana, Kabinbana, Minigolf, Motorbana, Nöjespark, Skidbacke med lift, Skjutbana.

Anläggning i vatten

Objekt	Beskrivning	OF	HF1	HF2
Brygga, såväl ponton som fast anlagd	för fler än 10-12 båtar, (annars ej bygglov)	20	24	28
Småbåtshamn – se marina	för fler än 10-12 båtar, <5 000 m ²	40	24	28
Marina 5 000-10 000 m ² , flera bryggor	för fler än 10-12 båtar, annars inte hamn	80	24	28
Utökning med pontonbrygga –	per brygga	5	24	28

Tabell 21 Övriga ärenden

Avgift=HFxmPBBxN

Ärendetyp	Beskrivning	HF
Anstånd	ingen avgift	
Avslag såväl bygglov, marklov rivningslov som förhandsbesked	Full avgift HF i alternativt tidersättning	
Avvisa		20
Återkallad ansökan (avskrivet ärende)	- Vid enklare ärenden - Vid tidskrävande ärenden minst 3 timmar	25 50

Tabell 22 Brandfarliga och explosiva varor m.m.

Avgift tas ut enligt 27 § Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. (i de fall byggnadsnämnden har ansvar för tillsyn, tillståndsgivning etc. enligt lagen)

I samband med den nya lagen om brandfarliga och explosiva varor har SKL publicerat två cirkulär: nr. 10:47 och nr.10:62. Det pågår arbete med en ny taxekonstruktion inom området.

Avgiften innefattar kommunens totala insats för tillståndsgivningen. I avgiften ingår även platsbesök.

$$\text{Avgift} = \text{HF} \times \text{mPBB} \times \text{N}$$

Anläggning som förvarar kemisk produkt	Beskrivning	HF
Anläggning för förvaring och försäljning ur cisterner	1 st	150
Anläggning för förvaring och försäljning ur cisterner	2 till 4 st	240
Restaurang med gasol		150
Skola	ej laboratorie/industri	150
Bensinstationer		
Bensinstation automat		240
Bensinstation m butik		300
Nytt tillstånd enl. § 20 FBE	innehavsskifte brandfarlig vara	20
Nytt tillstånd enl. § 20 FBE	vid innehavsskifte; explosiv vara inkl. godkännande av föreståndare	40
Förvaring; Explosiva varor samt godkännande av föreståndare		150
Mindre komplettering till gällande tillstånd		20
Hantering	Mindre lackeringsanläggning	150
Avslag utan utredning		20
Avslag med utredning		150
Administrativa åtgärder		20

Tidersättning

Tidersättning debiteras i ärenden, som ej går att definiera enligt ovan t.ex. cisterner ovan mark >5 i oljehamn och likvärdig, laboratorier samt transporter i rörledning, förhandsbesked och andra åtgärder.

Tabell 23 Avgift för nybyggnadskarta

(Momsfritt)

Nybyggnadskarta krävs om byggnadsnämnden anser det nödvändigt. Nämnden anger riktlinjer för när nybyggnadskarta ska upprättas.

Åtgärdsfaktor (kartavgift = NKF x N) vid upprättande av nybyggnadskarta m.m.

Avgift = mPBB x NKF x N N=1,1

Nybyggnadskarta	NKF, fullständig nybyggnadskarta	NKF, ~~enkel~~ förenklad nybyggnadskarta
Kartan innehåller fastighetsgränser, höjder, befintliga byggnader, planinformation och anslutningspunkter		
Enbostadshus/enstaka byggnad Oavsett tomtyta	185	110
Övriga byggnader; sammanbyggda enbostadshus, flerfamiljshus samt alla övriga byggnader och anläggningar. Tomtyta mindre eller lika med 1 999 m ² .	185	110
2 000-4 999 m ² tomtyta.	250	150
5 000-9 999 m ² tomtyta.	350	200
10 000-15 000 m ² tomtyta.	450	250
Tomtyta större än 15 000 m ²	Skälighetsbedömning /nedlagd tid	
Nybyggnadskarta eller särskilda kompletteringar utanför baskarteområdet	Tidersättning	Tidersättning
Utdrag ur kartdatabas	20	
Fältgranskning av nybyggnadskarta/utdrag ur kartdatabas	10	10
Fältkomplettering av nybyggnadskarta/utdrag ur kartdatabas	40	40
Förhandskopia alt, preliminär nybyggnadskarta	Tidersättning	Tidersättning
Alla övriga åtgärder	Tidersättning	Tidersättning
Arbetsfix	25	25

Tabell 24 Avgift för utstakning

(Momsfritt)

Avgiften för utstakning skall beräknas för hela ärendet om det ingår i samma beslut om lov, även om det består av flera fristående byggnader och dessa stakas ut vid samma tillfälle. När utstakning av grupphusområde görs vid flera tillfällen, korrigeras avgiften för extrakostnader i efterhand i samband med slutavräkning. Om ett ärende innehåller flera olika hustyper räknas sammanlagda byggnadsarean (BYA+ OPA) för varje hustyp för sig.

I avgiften för utstakning ingår ej markering av en arbetsfix. Arbetsfix redovisas i läge och höjd på nybyggnadskarta.

Utslakning kan utföras av byggnadsnämndens personal eller annan som byggherren föreslår. För varje ärende, där byggherren föreslagit annan än byggnadsnämndens personal, fordras godkännande av byggnadsnämnden.

Utslakningsavgift = mPBB x UF x N N=1.1

Beskrivning	UF
Huvudbyggnad –utstakning, nybyggnad (4 hörn). (byggnadsarea)	
1-199 m ²	155
200-499 m ²	185
500-999 m ²	215
1000-1 999 m ²	265
2 000-2 999 m ²	315
Större än 3000 m ²	365
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	10
Objekt större än 3 000 m ² . Avgiften ska beräknas för hela ärendet under förutsättning att det ingår i samma beslut.	Anbudsförfarande
Arbetsfix	25

I tabellen ovan anges priserna för grovutstakning eller finutstakning. Vid samtidig beställning av grov- och finutstakning reduceras priset för grovutstakning med 50 %.

Komplementbyggnad – Nybyggnad garage/uthus till en- och tvåbostadshus (4 hörn). (byggnadsarea)	Utstakningsfaktor UF
15-199 m ²	70
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	5
Tillbyggnad – nybyggnad (byggnadsarea)	Utstakningsfaktor UF
1 -199 m ²	Tidersättning
200 – 1 000 m ²	Tidersättning
Övrig utstakning	Utstakningsfaktor UF
Plank eller mur	Tidersättning
Transformatorstation	70
Detaljpunkter och mätningslinjer	Tidersättning (minst 1 h)

Priserna i tabellen ovan gäller för grovutstakning eller finutstakning.

Tabell 25 Lägeskontroll

(Moms 25 % tillkommer)

Avgift = mPBB x MF x N N=1.1

Nybyggnad (4 hörn) (byggnadsarea)	Mättningsfaktor (MF)
1-199 m ²	75
200-499 m ²	90
500-999 m ²	110
1 000-1 999 m ²	130
2 000-2 999 m ²	150
3 000-5 000 m ²	170
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	2

Tillbyggnader (4 hörn) där byggnaden är inmätt* (tillbyggnadens area)	Mättningsfaktor (MF)
1-199 m ²	40
200-1 000 m ²	Tidersättning
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	2

Tillbyggnader (4 hörn) där byggnaden inte är inmätt** (tillbyggnadens area)	Mättningsfaktor (MF)
1-199 m ²	75
200-1 000 m ²	Tidersättning
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	2

Övrigt	Mättningsfaktor (MF)
Mur, mast, pool, plank, brygga med mera	Tidersättning

För ärende större än 5 000 m² vid nybyggnad och större än 1 000 m² vid tillbyggnad gäller anbudsförfarande.

*Byggnad inmätt av kommunen eller av kommunen godkänd konsult med grundläggande mätningsteknisk färdighet.

**Byggnaden behöver mätas in i sin helhet.

Tabell 26 Avgift för tillfälligt nyttjande av digital geografisk information

$$\text{Avgift per IIA} = m\text{PBB} \times \text{KF} \times N \times Q \quad \underline{\hspace{10em}} \quad N=1,1$$

(Moms 256 % tillkommer)

Kommentar

Kommunen finansierar sina kostnader för kartproduktionen med en blandning av skattemedel och avgifter.

För *permanenta användare (nyttjare)* av kommunalt kartmaterial träffas vid uttagande av avgift normalt avtal, som löper flera år.

Ovanstående taxa avses tillämpas för *tillfälliga nyttjare* av det kommunala kartmaterialet.

Kommunens kartmaterial är upphovsrättsligt skyddat. Vid upplåtelse av kommunalt kartmaterial överläts normalt endast rätten att nyttja materialet för visst ändamål (icke exklusiv rätt). Nyttjanderätten begränsas normalt i tiden och till visst angivet ändamål.

Baskarta		
Innehåll i kartan	Informationsandel i %	KF
Gränser och fastighetsbeteckning	30	9
Byggnader och övriga topografiska objekt	30	9
Vägar, järnvägar, adresser	20	6
Höjdinformation	20	6
All information	100	30

Justeringsfaktorer för tillämpningens krav på lägesnoggrannhet (Q):

Kvalitetsklass	Kvalitetskrav Medelfel	Motsvarar utritningsskala	Kvalitetsklass användbart för:	Q-faktor
K1	0,12 m	1:400	Projektering Detaljerad planering	1
K2	0,25 m	1:1000	Projektering Detaljerad planering	1
K3	0,50 m	1:2000	Översiktlig projektering Översiktlig planering	0,6
K4	1,0 m	1:4000 -	Analys Ej krav på mätbarhet i kartan	0,25
K5	10 -25 m	1:10000-	Översiktskarta	0,1

Övriga digitala kartprodukter (pris/hektar)	
Stadsmodell 3D	KF
Byggnader med takkonstruktion	7,5
Byggnadskuber	5
Terrängmodell, ytor	6,25
Höjdgitter	5
Digitalt ortofoto, upplösning (m/pixel)	KF
0,082	0,205
Nyttjanderätsavgift vid utskrift (dm ²)	KF
0-150	8
150<	4

Vid utskrift tillkommer kostnad för material.

Tidersättning tas ut för layout- och bildbehandling i förekommande fall.

Tabell 27 Avgift för gränsutvisning

Avgift = mPBB x PF x N N=1.1
(Moms 25 % tillkommer)

Utvisande av gräns (utstakning av gräns utan varaktig markering)	PF
Utvisande för första punkten	~~5030~~
Tillägg per punkt utöver den första	10
Utvisande som kräver utredning	Tidersättning

Tabell 28 Utritning av karta

(Moms 6 % tillkommer)

Utskrift på papper	Text och linjer Kronor	Täckande utskrift (ytor, raster) Kronor
A3/A4	50	150
A2	75	200
A1	100	350
A0	150	650

Vid tidskrävande monteringsarbeten tas tid ersättning ut enligt tabell 2.

Kostnader för material tillkommer.

Tabell 29 Avgift för grundkarta

Avgift per HA = mPBB x KF x N ~~x Q~~ N=1.1

(Moms 25 % tillkommer)

Grundkarta	KF
Startavgift	30
Baskarta	18
Plangränser gällande plan	6
Fältkontroll baskarta	25

I grundkarta ingår normalt följande:

Nivåkurvor (höjddata), fastigheter med rättigheter, byggnader, vägar med infarter, gc-vägar, järnvägar, kraftledningar och gällande plangränser.

Tabell 30 Avgift för koordinatförteckning och punktskiss

Avgift = mPBB x PF x N

(Moms 25 % tillkommer)

Kopieringskostnad tillkommer

Objekt	PF
Koordinatförteckning – stornät	
För första punkten	4
tillägg per punkt utöver den första	2
Punktskiss	
För första punkten	8
tillägg per punkt utöver den första	4

Tabell 310 Avgift för analoga kartprodukter

(Moms 6 % tillkommer)

Ortofoto, valfritt med gränser utritade på högkvalitetspapper	Pris exkl. moms
A4	200 kr
A3	300 kr

Nyttjanderätten bör regleras med avtal och normalt begränsas i tiden och till visst angivet ändamål.

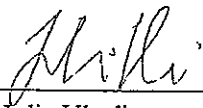
Datum 2017-05-24
 Tid 18:00–19:00
 Plats Bollmora

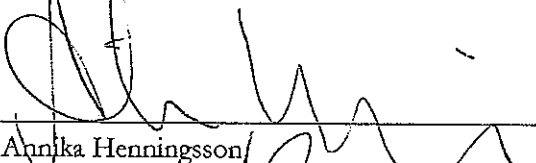
Beslutande Se närvarolista

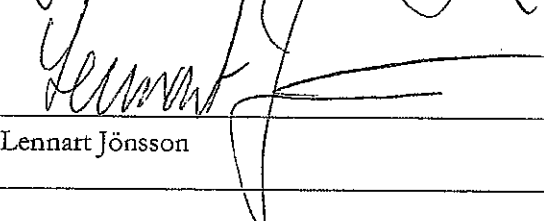
Övriga deltagare Se närvarolista

Justeringens plats och tid Stadbyggnadsförvaltningen 2017-05-24

Paragrafer 35 - 36

Sekreterare
 Julia Uhrdin

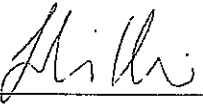
Ordförande
 Annika Henningsson

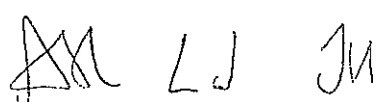
Justerande
 Lennart Jönsson

ANSLAG / BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.
 Observera att anslagstiden inte är samma sak som överklagandetiden.

Organ Byggnadsnämnden
 Sammanträdesdatum 2017-05-24 § 35-36
 Datum då anslaget sätts upp 2017-05-26
 Datum då anslaget tas ned 2017-06-19
 Förvaringsplats för protokollet Samhällsbyggnadsförvaltningen

Underskrift
 Julia Uhrdin

	Utdragsbestyrkande
---	--------------------

Närvarolista

Beslutande

Annika Henningsson (M)
Helen Dwyer (C)
Lennart Jönsson (S)
Mikael Onegård (M)
Jan-Åke Svensson (M), ersätter Janis Salts (KD)
Tony Thorén (L)
Barbro Nordlöf (S)
Anders Bergérus (S), ersätter Tommy Blomster (S)
Johan Rydén (MP)

Ersättare

Eva von Vogelsang (M)

Övriga

Julia Ubrdin, sekreterare
Johannes Wikdahl, bygglovhandläggare
David Karlsson, bygglovhandläggare
Johan Forsberg, bygglovschef
Johanna Brolin, bygglovhandläggare

Frånvarande

Thomas Sundblad (L)
Janis Salts (KD)
Emelie Eklänge (KD)
Tommy Blomster (S)
Ann-Christine Jansson (S)
Julia Fedioutchek (MP)
Ann Ödlund (V)

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	---	--------------------

Plan- och bygglovtaxa

från 1 januari 20178

Inklusive Mät- och karttaxa

Antagen KF 2017-xx-xx.

Innehåll

Kapitel 1	4
Allmänna regler om kommunala avgifter	4
Kommunallagen	4
Självkostnadsprincipen	4
Likställighetsprincipen	5
Retroaktivitetsförbudet	5
Plan- och bygglagen	5
Kapitel2.....	7
Administrativa rutiner	7
Kommunfullmäktiges beslut om taxa	7
Överklagande av beslut om taxa	7
Avgiftsbeslut i enskilda ärenden	7
Ansvarig nämnd/delegation till tjänstemän	7
Mervärdeskatt	7
Vad avgiftsbeslut bör innehålla.....	8
Avgiftsbestämning	8
Betalning av avgift	8
Överklagande av avgiftsbeslut i enskilda fall.....	8
Kapitel3.....	9
Bestämmelser om plan- och bygglovtaxa.....	9
Beräkning av avgifter enligt taxan	9
Benämningar av faktorer för beräkning av avgifter	9
Avräkning.....	10
Kapitel4.....	11
Tabeller	11
Tabell 1 Objektsfaktorer.....	11
Tabell 2 Tid ersättning	13
Tabell 3 Underrättelse till berörda sakägare och andra	14
Tabell 4 Handläggningsfaktor för bygglov HF1	15
Tabell 5 Handläggningsfaktor för startbesked HF2.....	16
Tabell 6 Justering av bygglovsavgifter.....	17
Tabell 7 Avgift för besked	18
Tabell 8 Avgift för områdesbestämmelser och detaljplaner	20
Tabell 9 Beslut om ny kontrollansvarig	22

Tabell 10 Hissar och andra motordrivna anordningar.....	22
Tabell 11 Nybyggnad – Bygglovavgift.....	23
Tabell 12 Tillbyggnad	25
Tabell 13 Enkla byggnader	26
Tabell 14 Övriga åtgärder	27
Tabell 15 Anmälan (icke lovpliktig åtgärd).....	28
Tabell 16 Rivningslov inklusive startbesked	28
Tabell 17 Bygglov för skyltar.....	29
Tabell 18 Marklov inklusive startbesked.....	31
Tabell 19 Master, torn, vindkraftverk.....	31
Tabell 20 Bygglov för anläggningar	32
Tabell 21 Övriga ärenden.....	33
Tabell 22 Brandfarliga och explosiva varor m.m.....	34
Tabell 23 Avgift för nybyggnadskarta	35
Tabell 24 Avgift för utstakning	36
Tabell 25 Lägeskontroll.....	38
Tabell 26 Avgift för tillfälligt nyttjande av digital geografisk information .	
.....	39
Tabell 27 Avgift för gränsutvisning	40
Tabell 28 Utritning av karta.....	41
Tabell 29 Avgift för grundkarta	41
Tabell 30 Avgift för koordinatförteckning och punktskiss.....	42
Tabell 31 Avgift för analog kartprodukter	42

Kapitel 1

Allmänna regler om kommunala avgifter

Kommunallagen

Kommunernas rätt att ta ut avgifter allmänt sett framgår av 8 kap. 3b § kommunallagen (1991:900), som har följande lydelse:

”Kommuner och landsting får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller.

För tjänster och nyttigheter som kommuner och landsting är skyldiga att tillhandahålla, får de ta ut avgifter bara om det är särskilt föreskrivet”.

Första stycket ger kommunerna rätt att ta ut avgifter inom hela den sektorn som regleras i kommunallagen. Det enda kravet är att kommunen tillhandahåller en tjänst eller nyttighet som motprestation. Det gäller även ”frivilliga uppgifter” som tillhandahålls inom ramen för en obligatorisk verksamhet (se prop. 1993/94:188 s.79-80). Detta innebär att kommunerna har möjlighet att ta ut avgifter för frivillig uppdragsverksamhet.

Självkostnadsprincipen

För byggnadsnämndens verksamhet reglerar 12 kap. 10 §, PBL att en avgift inte får överstiga kommunens genomsnittliga kostnad för den typ av besked, beslut eller handläggning som avgiften avser.

För all kommunal verksamhet gäller dessutom allmänt självkostnadsprincipen som uttrycks i 8 kap. 3c § kommunallagen.

”Kommuner och landsting får inte ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som kommunen eller landstinget tillhandahåller (självkostnaden)”.

Självkostnadsprincipen syftar på det *totala avgiftsuttaget för en verksamhet*. Kostnaderna i det enskilda fallet har inte någon betydelse för tillämpningen av självkostnadsprincipen.

Självkostnadsprincipen är närmast en målsättningsprincip som innebär att syftet med verksamheten inte får vara att ge vinst. Under en längre tid får det totala avgiftsuttaget inte överstiga de totala kostnaderna för verksamheten (se bl.a. Petersén m.fl. Kommunallagen, kommentarer och praxis, 2006, s. 354).

Vid beräkningen av självkostnaderna får, utöver externa kostnader, alla relevanta direkta och indirekta kostnader som verksamheten ger upphov till tas med. Exempel på direkta kostnader är personalkostnader, personalomkostnader (inklusive pensionskostnader), material och utrustning, försäkringar m.m. Exempel på indirekta kostnader är lokalkostnader, kapitalkostnader och administrationskostnader. Verksamhetens eventuella andel av kommunens centrala service- och administrationskostnader bör också räknas med (se bl.a. prop. 1993/94:188 s. 85).

Likställighetsprincipen

Plan- och bygglagen innehåller inte några särskilda regler om hur avgifternas storlek i det enskilda fallet ska bestämmas eller annorlunda uttryckt hur de totala kostnaderna ska fördelas på dem som är avgiftsskyldiga.

Av betydelse för avgiftsuttaget i enskilda fall i kommunal verksamhet är däremot den s.k. likställighetsprincipen, som uttrycks i 2 kap. 2 § kommunallagen.

”Kommuner och landsting skall behandla sina medlemmar lika, om det inte finns sakliga skäl för något annat”.

Bestämmelsen innebär att särbehandling av vissa kommunmedlemmar eller grupper av kommunmedlemmar endast är tillåten på objektiva grunder. Likställighetsprincipen innebär vid fördelning av avgifter att lika avgift ska utgå för lika prestation eller att kommunmedlemmar som befinner sig i motsvarande läge ska betala samma avgifter. Kommunen får t.ex. inte ta ut andra avgifter av fritidsboende än av permanentboende för samma handläggning. Likställighetsprincipen medger heller ingen inkomstfördelande verksamhet. Däremot finns det inget hinder mot att differentiera avgifterna med hänsyn till kostnadsskillnader mellan olika prestationer. Inom vissa ramar tillåts även schabloniserade taxor (se prop. 1993/94:188 s. 87 och Petersén m.fl. s. 65-66).

Retroaktivitetsförbudet

Kommunfullmäktige ska ha fattat beslut om taxorna innan de börjar tillämpas. I rättspraxis har det sedan länge ansetts vara otillåtet med retroaktiva kommunala avgifter fränsett vissa speciella undantagsfall. Detta förbud framgår direkt av 2 kap. 3 § kommunallagen:

”Kommuner och landsting får inte fatta beslut med tillbakaverkande kraft som är till nackdel för medlemmarna, om det inte finns synnerliga skäl för det”.

112 kap. 10 § PBL anges att grunderna för hur avgifterna ska beräknas ska anges i en taxa som beslutas av kommunfullmäktige. (Angående tidpunkt för när uttagande av avgift ska ske, se under Avgiftsbestämning nedan, samt NJA 1974 s. 10)

Plan- och bygglagen

Särskilda föreskrifter om avgifter för kommunernas verksamhet inom Byggnadsnämndens ansvarsområde finns i 12 kap. plan- och bygglagen (20 10:900). Där anges i 8 § att Byggnadsnämnden får ta ut avgifter för:

1. beslut om planbesked, förhandsbesked, villkorsbesked, startbesked, slutbesked och ingripandebesked,
2. beslut om lov,
3. tekniska samråd och slutsamråd,
4. arbetsplatsbesök och andra tillsynsbesök på byggarbetsplatsen,
5. upprättande av nybyggnadskartor,
6. framställning av arkivbeständiga handlingar,
7. kungörelser enligt 9 kap. 41 § tredje stycket, och

8. andra tids- eller kostnadskrävande åtgärder.

Byggnadsnämnden får även enligt 9 § ta ut en planavgift för att täcka kostnader för att upprätta eller ändra detaljplaner eller områdesbestämmelser, om nämnden ger bygglov för nybyggnad eller ändring av en byggnad eller annat bygglov enligt 16 kap. 7 § (skylt eller ljusanordning eller annan bygglovpliktig anläggning) och den fastighet som bygglovet avser har nytta av planen eller områdesbestämmelserna.

Enligt kommunalrättsliga grundsatser står det kommunerna fritt att finansiera sin verksamhet med skattemedel. Kommunerna är därför inte skyldiga att ta ut avgifter för prövning och tillsyn enligt plan- och bygglagen. Det är från kommunalrättslig synpunkt också godtagbart att kommunerna bara tar ut avgifter för viss prövning och tillsyn enligt plan- och bygglagen, under förutsättning att det finns sakliga skäl för det

(jämför 2 kap. 2 § kommunallagen). Byggnadsnämndens rådgivningsverksamhet och allmänna övervakningsverksamhet bör vara skattefinansierad (prop. 2009/10:170 s. 351 f.).

Kapitel 2

Administrativa rutiner

Kommunfullmäktiges beslut om taxa

Det framgår direkt av 12 kap. 10 § plan- och bygglagen att det är kommunfullmäktige som ska fatta beslut om grunderna hur avgifterna ska beräknas. Kommunfullmäktiges beslut kan exempelvis formuleras enligt följande:

Med stöd av 12 kap. 10 § plan- och bygglagen beslutar kommunfullmäktige att anta bilagda taxa för prövning enligt plan- och bygglagen.

Kommunfullmäktige kan inte delegera rätten att besluta om taxan till nämnd. Detta innebär att ändringar av taxan måste beslutas av kommunfullmäktige. Om kommunen väljer att inte avgiftsbelägga viss prövning innebär det att den verksamheten i princip får skattefinansieras. Den föreslagna taxan hänvisar till prisbasbeloppet (tidigare Basbeloppet) enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Detta belopp räknas fram på grundval av ändringarna i det allmänna prisläget och fastställs för helt kalenderår. Detta innebär att någon justering av beloppet inte ska behövas för att kompensera för allmänna kostnadsökningar.

Överklagande av beslut om taxa

Kommunfullmäktiges beslut om taxan kan överklagas enligt reglerna om laglighetsprövning (kommunalbesvär) i 10 kap. kommunallagen. Varje kommunmedlem har rätt att få lagligheten av sådant beslut prövad. Överklagande ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då protokollsjustering har tillkännagivits på kommunens anslagstavla.

Det bör observeras att kommunens beslut inte behöver vinna laga kraft innan taxan börjar tillämpas. Taxan gäller från och med det datum då protokollet med beslutet har justerats, om inte senare tidpunkt angivits.

Avgiftsbeslut i enskilda ärenden

Ansvarig nämnd/delegation till tjänstemän

Tillämpningen av taxan och debiteringen i enskilda fall ankommer på den eller de kommunala nämnder som svarar för uppgiften i fråga. Beslut om påförande av avgift kan fattas av tjänstemän eller av enskilda förtroendevalda endast efter delegation. Om beslutanderätten i fråga om avgifter inte delegeras, ligger beslutanderätten kvar hos den ansvariga kommunala nämnden.

Effektivitetsskäl talar för att rätten att fatta beslut om avgifter bör delegeras till tjänstemännen. Vi vill betona vikten av att nämndernas delegationsordningar anpassas till gällande regler.

Mervärdeskatt

Mervärdeskatt ska inte tas ut på avgifter som baseras på myndighetsutövning. Mervärdeskatt tas däremot ut på avgifter enligt uppdragstaxa.

Vad avgiftsbeslut bör innehålla

I linje med det anförda anser vi att det av beslut om avgift bör framgå:

- Med stöd av vilka bestämmelser som avgiften har debiterats.
- Hur stor avgift som debiteras.
- När betalning ska ske.
- Hur avgiftsbeslutet kan överklagas (regler om detta finns i 22-28 §§ förvaltningslagen).
- Att Mervärdeskatt inte betalas på avgiften.

Avgiftsbestämning

Avgiften beräknas efter den taxa som gäller vid påbörjad handläggning av ärendet. Finner byggnadsnämnden att det finns särskilda skäl som motiverar en höjning eller minskning av avgiften, får nämnden besluta detta för visst slag av ärenden eller för särskilt ärende. Byggnadsnämndens rätt att i varje särskilt fall bestämma om avgift får beslutas av tjänsteman vid nämnden enligt särskild delegationsordning.

Om en åtgärd inte kan hänföras till en särskild grupp i tabellerna, beslutar byggnadsnämnden om skälig avgift grundad på tidersättning. Antagande av taxan

Antagande av taxan beslutas av kommunfullmäktige, detsamma gäller ändring av taxans konstruktion, omfattning och faktorer.

Betalning av avgift

Betalning av avgift ska ske till nämnden inom den tid som anges i faktura. Betalas inte avgift vid den förfallodag som anges i fakturan utgår dröjsmålsränta enligt räntelagen (1975:635) från förfallodagen tills betalning sker. Avgifter kan tas ut i förskott.

Uttagen avgift för avslagsbeslut återbetalas om beslutet upphävs. Avräkning ska då ske mot eventuell bygglovavgift

Överklagande av avgiftsbeslut i enskilda fall

Varje beslut om debitering ska förses med en information om hur man överklagar. En kommunal nämnds beslut om påförande av avgift i enskilda fall överklagas enligt 13 kap. 3 § plan- och bygglagen hos länsstyrelsen. Den som vill överklaga ska ge in handlingarna till byggnadsnämnden inom tre veckor från den dag han fick del av beslutet.

Kapitel 3

Bestämmelser om plan- och bygglovtaxa

Denna taxa gäller för byggnadsnämndens verksamhet. Avgifterna tas ut med stöd av plan- och bygglagen (2010:900), PBL eller kommunallagen (1991:900), om inget annat anges. Avgifterna är avsedda att täcka kommunens kostnad för den aktuella myndighetsutövningen eller tjänsten. Avgifterna är inte momsbelagda, om inget annat anges. Taxan består av dessa bestämmelser med tillhörande tabeller och bilagor.

Beräkning av avgifter enligt taxan

Avgiften för en viss åtgärd tas ut enligt de tabeller som hör till taxan. Flertalet av avgifterna beräknas som en funktion av ett värde som utgör en tusendel av gällande prisbasbelopp enligt lagen (1962:381), om allmän försäkring (mPBB) samt ärendeberoende faktorer som grundar sig på den tidsåtgång och komplexitet som handläggningen av respektive ärendetyp kräver. Därutöver kan justeringsfaktor N läggas till funktionen i syfte att anpassa avgiftsnivån till förhållanden inom kommunen. Faktor N föreslås i detta underlag utgöras av siffran 0,8 (om kommunen har färre invånare än 20 000), 1,2 (om kommunen har fler invånare än 50 000) och 1 för kommuner med invånarantal däremellan. Kommunfullmäktige kan besluta att faktor N ska vara lägre eller högre beroende på ytterligare faktorer eller andra faktorer än invånarantal, (se t.ex. Sveriges Kommuner och landstings kommungruppsindelning¹), dock alltid med beaktande av självkostnadsprincipen, se ovan.

Benämningar av faktorer för beräkning av avgifter

HF	Handläggningsfaktor
KOM	Faktor för kommunikering
KF	Kartfaktor
mPBB	"Milliprisbasbelopp" en tusendels prisbasbelopp
MF	Mättningsfaktor
N	Justeringsfaktor _____ N= 1.1
NKF	Nybyggnadskartefaktor
OF	Objektfaktor
PF	Prisfaktor
UF	Utstakningsfaktor
Q	Kvalitetsfaktor geodata

Grundprincip för beräkning av avgift enligt tabell: Faktor x mPBB

Avgift för bygglov/start besked beräknas efter bruttoarean (BTA) + öppenarean (OPA)

Planavgift beräknas efter BTA + OPA

Mättningsavgift beräknas efter byggnadsarean BYA + OPA

Kartavgift beräknas efter markarean

¹ <http://www.skl.se/web/Kommungruppsindelning.aspx>

Nybyggnad Uppförande av en ny byggnad eller flyttning av en tidigare uppförd byggnad till en ny plats

Tillbyggnad Ändring av en byggnad som innebär en ökning av byggnadens volym

Ombyggnad Ändring av en byggnad som innebär att hela byggnaden eller en betydande och avgränsbar del av byggnaden påtagligt förnyas

Ändring En eller flera åtgärder som ändrar en byggnads konstruktion, funktion, användningssätt, utseende eller kulturhistoriska värde

Vid beräkning av BTA, OPA och BYA skall mätreglerna enligt Svensk Standard SS 2 1054:2009 utgåva 1 gälla i tillämplig omfattning. Arean bestäms med den noggrannhet som inlämnade ritningar medger.

Vid definition av byggnadshöjd, slutningsvåning, källare mm skall beräkningsregler och definitioner enligt plan- och byggförordningen.

Avgiften kan också tas ut genom tidersättning enligt fastställd timtaxa

Vid tidersättning tas kostnad för administration ut med minst en timme

Vid timdebitering kan också ersättning för resa utgå om så erfordras.

Avräkning

För byggstartbesked gäller om sökanden så begär ska nämnden återbetala i förskott erlagda avgifter för åtgärder som inte vidtagits. Detta under förutsättning att kontrollplan följts och projektet inte fullföljts inom föreskriven tid.

Slutavräkning sker när slutbesked utfärdas.

Om slutlig avgift för startbesked och upprättande av kontrollplan avviker ifrån i förskott betald avgift ska avräkningen ske senast när slutbesked överlämnas.

Ränta utgår ej på belopp, som återbetalas respektive tilläggsdebiteras, för tid innan betalningen ska ske.

Tid för begäran om återbetalning hanteras enligt Preskriptionslagen, dvs. preskription sker efter tio år.

Kapitel 4

Tabeller

Tabell 1 Objektsfaktorer

Objektsfaktor (OF) för handläggning av olika objekt – byggnader och anläggningar – beroende på storlek. Faktorn ska multipliceras med lämplig åtgärdsfaktor enligt tabeller nedan. För nybyggnation av en- och tvåbostadshus gäller OF i tabell 11, tillbyggnad av en- tvåbostadshus OF i tabell 12, nybyggnad av komplementbyggnad OF i tabell 11, nybyggnad av fritidshus OF i tabell 13.

Area (m ²) – BTA + OPA	OF
Byggnader, anläggningar inkl. bygglovpliktiga komplementbyggnader – Bruttoarea.	
0-49	4
50-129	6
130-199	8
200-299	10
300-499	14
500-799	20
800-1199	26
1 200-1 999	36
2 000-2 999	46
3 000-3 999	56
4 000-4 999	64
5 000-5 999	72
6 000-7 999	88
8000-9 999	100
10 000-14 999	125
15 000-24 999	170
25 000-49 999	235
50 000-100 000	400
Härutöver	+ 3/1000 m ²
Mycket enkla byggnader < 50 m ² * 4	

*I separat ärende, t.ex. carport, taktäckta uteplatser (som inte bygglovbefriade enl. PBL 9 kap 4–6 §§), skärmtak, glasade uteplatser/växthus, transformatorbyggnader och liknande.

I ärenden gällande både huvudbyggnad och garage/carport räknas den sammanlagda BTA + OPA

I de fall ärendet har **flera byggnader av samma typ** beräknas areafaktorn efter dessa byggnaders totala BTA och OPA

Tabell 2 Tid ersättning

I timkostnaden ingår alla normala kringkostnader, utom inklusive kostnader för lokaler som inte kan schablonberäknas, eftersom stora variationer förekommer.

Exempel:

Löneintervall (månadslön), kr	Timpris
-21 999	<u>650</u> 800
22 000-27 999	<u>750</u> 900
28 000-33 999	<u>850</u> 1000
34 000-39 999	<u>950</u> 1100
40 000-45 999 -	+ 050 1200
46 000-	+ 250 1400

Tilläggs kostnader	Pris (Kronor)
Mättningsinstrument	350 kr/mätuppdrag
Transport	100 kr/mätuppdrag

Tabell 3 Underrättelse till berörda sakägare och andra

Denna taxa används när kommunikering krävs. Taxan tillämpas även vid kommunikering av avslagsbeslut och vid tillsyn.

Avgift = KOM x mPBB xN

Antal	Kommentarer	KOM
Sakägare 1-5		40
Sakägare 6-9		60
Sakägare 10-		120
Kungörelse	+ faktisk annonskostnad	80
Kungörelse av beslut i post- och inrikes tidningar	+ faktisk annonskostnad	5

Tabell 4 Handläggningsfaktor för bygglov HF1

Avgift för bygglov = Summan av alla tillämpliga HF1 x OF x mPBB x N (OF enligt tabell 1)

Åtgärd	Handläggningsfaktor HF1
Administration inkl arkivering	7
Planprövning Planenlighet inom detaljplan eller kontroll mot givet <i>förhandsbesked</i>	3
Byggnaden Placering, yttre utformning och färgsättning Användbarhet och tillgänglighet	7
Tomten Tomts ordnande inkl utfart och parkering Enkel kontroll av handlingar för grundläggning och dagvattenanslutning Fyllning och schaktning (då marklov ej erfordras) Skyddsåtgärder mot skred och högvatten Utrymnings- och räddningsvägar Måttgranskning Besiktning (platsbesök)	7

Se tabell 3 och tabell 6 för eventuellt tillkommande avgifter

Tabell 5 Handläggningsfaktor för startbesked HF2

Avgift för startbesked = Summan av alla tillämpliga HF2 x OF x mPBB x N (OF enligt tabell 1 alternativt tabell 2)

Åtgärder	Handläggningsfaktor HF2
Administration inkl arkivering och registrering av kontrollansvarig	7
Startbesked	
-Startbesked inkl tekniskt samråd och fastställande av kontrollplan eller	10
-Startbesked och beslut om kontrollplan eller	5
-Startbesked (gäller även rivning)	3
Arbetsplatsbesök	5
Slutsamråd inkl slutbesked	6
Slutbesked, avslut eller interimistiskt slutbesked	3
Tillkommande arbetsplatsbesök	2500 kr
Tillkommande slutsamråd	2500 kr
Tillkommande tekniskt samråd	2500 kr
Tillkommande startbesked (etapp)	2500 kr
Tillkommande slutbesked (etapp)	2500 kr
Interimistiskt slutbesked	~~1500 kr~~ 2500 kr

Tabell 6 Justering av bygglovsavgifter

Åtgärd	Avgift
Lämplighet/lokaliserings-prövning utanför detaljplan	1,25 bygglovavgift
Tillägg för prövning av liten avvikelse	1,2 bygglovavgift
Varsamhet	1,1 bygglovavgift
Tillbyggnad	Ingen justering
Ombyggnad	Ingen justering
Ändring	0,7 bygglovavgift (berörd del)
Tidsbegränsat bygglov	0,75 bygglovavgift
Tidsbegränsat bygglov, förlängning	0,5 bygglovavgift
Tidsbegränsat bygglov, säsong	0,75 bygglovavgift
Tidsbegränsat bygglov, säsong, förlängning	0,5 bygglovavgift
Förnyelse av lov = ny prövning	0,8 bygglovavgift
Stor enkel byggnad (oisolerad, t. ex. lagerhall) > 600 kvm	0,3 bygglovavgift

Tabell 7 Avgift för besked

Typ av besked	Beskrivning
Förhandsbesked	100 x mPBB - utanför planlagt område
Ingripandebesked	Tidersättning
Planbesked	Tidersättning (dock minst 8 500 sek)
Villkorsbesked	Tidersättning (dock minst 50 x mPBB)
Strandskyddsdispens	200 x mPBB

Avgift för kommunikering tillkommer enligt tabell 3.

Tabell 8 Avgift för områdesbestämmelser och detaljplaner

Planavgift tas ut i förskott och slutregleras vid beslut om att planen antas, ändras eller upphävs. För plan där avgift inte slutreglerats vid beslut om antagande tas avgift ut senast vid beslut om bygglov.

Planavtal tecknas med intressenter för att specificera betalningsvillkor och parternas åtagande i övrigt.

I planer som annan än kommunen helt eller delvis har utfört och bekostat, t ex på grund av ett exploateringsavtal eller planavtal, reduceras planavgiften i motsvarande grad.

Planavgift tas inte ut om bygglov har lämnats i strid mot plan (9 kap. 31 § PBL) eller vid tidsbegränsat bygglov (9 kap. 33 § PBL). Planavgiften kan dock debiteras om det lämnade bygglovet medges med mindre avvikelser från planen (tolkningsutrymmet).

Vid ändring av en del av en äldre detaljplan (antagen före 1 juli 1987) tas planavgift ut för berörd byggrätt inom det område som ändrats.

Vid en generell ändring av en bestämmelse inom en eller flera äldre detaljplaner (antagna före 1 juli 1987), tas planavgift ut inom hela den gamla detaljplanens område om åtgärden som skall utföras endast har stöd i ändringen av detaljplanen (t ex inredning av vindar).

Tidersättning debiteras i ärenden, som ej går att definiera enligt ovan t.ex. där intressenten eller sökanden erhåller annan nytta än möjlighet till lov som kan mätas enligt standard för BTA och OPA.

Princip för planavgift som tas ut i förskott

~~Detaljplaner påbörjade innan 1 januari 2015:~~

- ~~— normalt planförfarande: vid planstart 10 000 sek, efter samråd 50 % och efter antagande resterande upparbetat belopp.~~
- ~~— enkelt planförfarande: vid planstart 10 000 sek och efter antagande resterande upparbetat belopp.~~

~~Detaljplaner påbörjade från och med 1 januari 2015:~~

- ~~— Detaljplaner: vid planstart 10 000 sek, efter samråd 50 % och efter antagande resterande belopp.~~
- ~~— Mycket enkla detaljplaner: vid planstart 10 000 sek och efter antagande resterande belopp.~~

Planavgift i samband med bygglov

Planavgift för en- och tvåbostadshus

Planavgift tas ut för nybyggnad, tillbyggnad och ändring för huvudbyggnad samt komplementbebyggelse, t.ex. uthus och garage.

< 25 kvm	80 SEK / BTA + OPA
> 25 kvm	120 SEK / BTA + OPA

Planavgift för övrig bebyggelse

Planavgift: $mPBB \times OF \times PF \times N$

OF sätts enligt tabell 1 t.o.m. 10 000 m². Därutöver höjs OF med 1 per 1 000 m². (Exempel: OF 10 000 m² = 101; 11 000 m² = 102)

	Planfaktor (PF) Nybyggnad	PF Tillbyggnad	PF Ändring
Områdesbestämmelser	100	60	60
Detaljplan	220	100	100

Justering av planavgift

Stor enkel byggnad (oisolerad, t. ex. lagerhall) > 600 kvm	0,3 x planavgift
--	------------------

Tabell 9 Beslut om ny kontrollansvarig

Avgift=HFxmPBBxN

Avgift tas ut enligt övergångsbestämmelser

Åtgärd	HF
Ny sakkunnig	25

Tabell 10 Hissar och andra motordrivna anordningar

Avgift tas ut som tidersättning enligt plan- och byggförordningen (ersätter förordning 1999:37 1 om hissar m.m. i byggnadsverk).

Åtgärd	Tidersättning
Medgivande eller förbud att använda hiss	Antal timmar (minst 1 tim)

Tabell 11 Nybyggnad – Bygglovavgift

Gäller för "standardärende" inom detaljplan. Avgifter vid avvikelse från detaljplan och kommunikering kan tillkomma.

Avgiften utgör summan av avgifterna för de åtgärder som byggnadsnämnden vidtar i samband med bygglov respektive startbesked. Avgift för att upprätta eller ändra detaljplan, områdesbestämmelser eller fastighetsplan tillkommer enligt särskild taxa eller genom upprättat planavtal.

Se tabell 4 och 5 angående tillämpliga HF.

Avgiften inkluderar ett arbetsplatsbesök (utom vid mycket enkla byggnader)

$$\text{Bygglovavgift} = \text{mPBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^2 \times \text{N}$$

Area(m ²)-BTA+OPA	OF	HF1	HF2
Byggnader, anläggningar inkl. bygglovpliktiga komplementbyggnader			
Mycket enkla byggnader <49 m ² *	4	20	20
0-49	6	24	28
50-129	10	24	28
130-199	11	24	28
200-299	13	24	28
300-499	14	24	28
500-799	20	24	28
800-1199	26	24	28
1 200-1 999	36	24	28
2 000-2 999	46	24	28
3 000-3 999	56	24	28
4 000-4 999	64	24	28
5 000-5 999	72	24	28
6 000-7 999	88	24	28
8000-9 999	100	24	28
10 000-14 999	125	24	28
15 000-24 999	170	24	28
25 000-49 999	235	24	28
50 000-100 000	400	24	28

Stor, enkel byggnad (oisolerad – lagerhall) ≥ 600 m ²	0,3x OF (intervall enl. ovan)	24	28
Vindsinredning ≤ 199 m ²	8	17	28

Komplementbyggnad

$$\text{Bygglovavgift} = \text{mPBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^2 \times \text{N}$$

Objekt	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Komplementbyggnad, garage, carport, förråd (eget ärende)	<50 m ²	4	17	13
Komplementbyggnad, garage, carport, förråd (eget ärende)	>50 m ²	6	17	15
Källsorteringsbehållare/grupp Sopskåp, sophus		4	14	15

² Bygglov inklusive startbesked

Tabell 12 Tillbyggnad

$$\text{Bygglovavgift} = m\text{PBB} \times \text{OF} \times (\text{HF1} + \text{HF2})^3 \times N$$

Huvudbyggnad	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Tillkommande yta BTA	<15 m ²	3	14	10
Tillkommande yta BTA	15-50 m ²	6	17	15
Tillkommande yta BTA	50-129 m ²	6	17	28
Tillkommande yta BTA	130-199 m ²	8	17	28
Tillkommande yta BTA	200-299 m ²	10	17	28
Tillkommande yta BTA	300-499 m ²	14	17	28
Ytterligare intervall se tabell 11				

Komplementbyggnad		OF	HF1	HF2
Typ: garage, carport, förråd	Oavsett storlek men ≤ 50 % av ursprunglig byggnads BTA	2	14	13
Tillbyggnad fritidshus	≤ 50 m ²	4	14	13
Tillbyggnad växthus, lusthus m.m. oisolerat	> 15 m ²	2	14	13
Burspråk		2	14	13
Takkupa		2	14	15

³ Bygglov inklusive startbesked

Tabell 13 Enkla byggnader

Bygglovavgift = mPBB x OF x (HF1 + HF2)⁴ x N

Typ	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Fritidshus	40-80 m ² BTA	6	21	28
Kolonistuga	≤40 m ²	2	14	15
Nätstation/pumpstation	Oavsett storlek	4	14	13
Växthus, lusthus och likn. oisolerat	≥ 15 m ² men ≤ 50 m ²	2	14	13
Rullstolsgarage förråd m.m.	Oavsett storlek	2	14	13
Kiosk, manskapsbodm.m.	Oavsett storlek	4	17	15
Sommarveranda, restaurang	Oavsett storlek	4	17	23

Kommentar: Fritidshus ska enligt 8 kap. 6 § PBL inte granskas med hänsyn till tillgänglighet och energikrav. Större fritidshus än 80 kvm är dock ofta lika tekniskt komplicerade som permanentbostäder, därför föreslås lika avgift som för permanenthus.

⁴Bygglov inklusive startbesked

Tabell 14 Övriga åtgärder

Bygglovavgift = mPBB x HF x N

Övrigt – enkla konstruktioner	Yta BTA	HF
Balkong 1-5 st		65
Balkong >5 st		130
Inglasning av balkong (oberoende av antal)		130
Inglasning av uteplats/uterum	oavsett storlek	130
Skärmtak	15-30 m ²	50
Skärmtak	≥ 31 m ²	100

Bygglovavgift = mPBB x OF x (HF1 + HF2)⁵ x N

Övrigt – utan konstr.	Yta BTA	OF	HF1	HF2
Fasadändring, mindre		2	11	10
Fasadändring, större		4	11	10
Bostadshiss – handikapp enbostadshus ⁶		2	17	13
Hiss/ramp *		4	17	15
Mur och eller plank vid enbostadshus		4	10	13
Mur och/eller plank – bullerplank/stabilitet – oavsett material		6	14	15
Solfångare – ej på en- och tvåbostadshus		2	14	13
Frivilligt bygglov	Avgift enl. normalt bygglov			

⁵ Bygglov inklusive startbesked

⁶ Endast HF2 vid invändig installation

Tabell 15 Anmälan⁷ (icke lovpliktig åtgärd)

Avgift=HFxmPBBxN

	HF
Eldstad/st	25
Grundförstärkning enbostadshus	90
Grundförstärkning	200
Ventilationsanläggning enbostadshus	50
Ventilationsanläggning övriga	140
Ändring av bärande konstruktion/brandskyddet, mindre	30
Ändring av bärande konstruktion/brandskyddet, större	140
Stambyte	90
Sopsug	90
Fettavskiljare	30
Rivning utanför planlagt område	25
Installation kommunalt/enskilt VA	25

Åtgärd (Attefall)	Fast avgift
Komplementbostadshus 0-25 kvm BYA	~~6000 kr~~ 4000 kr
Komplementbyggnad 0-25 kvm BYA	~~6000 kr~~ 4000 kr
Tillbyggnad 0-15 kvm BTA	4000 kr
Inredning av ytterligare bostad	4000 kr
Tillkommande avgift om tekniskt samråd eller arbetsplatsbesök krävs för ovanstående åtgärd	~~4000 kr~~ 2500 kr

Tabell 16 Rivningslov inklusive startbesked

Avgift=HFxmPBBxN

Rivning	HF
<250m ² BTA	100
250–999m ² BTA	200
>1000m ² BTA	400
Enklare rivning	50

---

7 Vid framtagandet av taxan har plan- och byggförordning ännu inte antagits. Tabellen behöver justeras efter plan- och byggförordningens lydelse.

Tabell 17 Bygglov för skyltar⁸

Prövning skall ske som för byggnader

Avgift tas ut med hänsyn till åtgärderna och omgivningspåverkan.

$$\text{Avgift} = \text{HF} \times \text{mPBB} \times \text{N}$$

Administrationsavgift ingår i avgiften för skyltar och ljusanordningar.

Åtgärd		HF om liten påverkan på stads- eller landskapsbilden	HF om stor påverkan på stads- eller landskapsbilden
Stor skylt, stor vepa	20 m ²		200
Vepa	1 m ² men? 20 m ²	80	
Skyltprogramgranskning	? 20 m ²	100	200
Prövning mot skyltprogram		20	20
Därutöver per skylt		10	10
Prövning utan gällande skyltprogram	Placering, Utformning, Miljö- och omgivning spåverkan	45	105
Därutöver per skylt		23	53
Skylt, skyltpelare, stadspelare	10 m ²	60	
Skylt, skyltpelare, stadspelare,	? 10 m ² vid busstur	-	150
Ljusramp	Ny/ny front	-	100

⁸ Vid framtagandet av taxan har plan- och byggförordning ännu inte antagits. Tabellen behöver justeras efter plan- och byggförordningens lydelse.

Ljusramp	utöver den första	20	-
Ljusanordning vid idrottsplats eller likn.	> 5 st		100
Förbesiktning	Per gång	10	20
Remiss	Trafikverk etm.fl.	15	15

Väsentlig ändring av skylt eller ljusanordning medför samma arbetsinsatser som vid ansökan om ny. Avgift tas därför ut som vid ny skylt eller ljusanordning.

Skylt i samband med bygge placerad på samma fastighet, max 15 m² är avgiftsfri. Är skylten större än 15 m² tas avgift ut enligt tabell.

Skyltprogram kan tas fram i samförstånd mellan fastighetsägaren och stadsbyggnadskontoret. Det består av dokument/ritning som visar var på fasaderna skyltar skall placeras och kan även innehålla principer för skyltars utformning. Avgiften reduceras om skyltprogrammet följs.

Tabell 18 Marklov inklusive startbesked

Avgiften tas enbart ut som tidersättning

Åtgärd	Tidersättning
Marklov såväl schakt som fyllning	Antal timmar (minst 25 mPBB)

Tabell 19 Master, torn, vindkraftverk

Avgift = (HF1 + HF2) x mPBB x N

Master, torn, vindkraftverk	Beskrivning	HF 1	HF 2 Tidersättning
Radio- och telemast eller torn + en teknikbod	ett torn	250	Antal timmar (minst 1)
Radio- och telemast eller torn + en teknikbod	fler än ett	550	Antal timmar (minst 1)
Vindkraftverk	ett verk	550	Antal timmar (minst 1)
Vindkraftverk	upp till 4 st	1 200	Antal timmar (minst 1)
Vindkraftpark (>5 verk)		2 500	Antal timmar (minst 1)

Tabell 20 Bygglov för anläggningar

Anläggning på land

$$\text{Avgift} = (\text{HF1} + \text{HF2}) \times \text{mPBB} \times \text{N}$$

Objekt	Beskrivning	OF	HF1	HF2
Anläggningens yta	2 000-4 999 m ²	60	24	28
Tillägg görs för byggnad enl. ovan	5 000-10 000 m ²	80	24	28
	≥10000m ²	100	24	28
Mindre anläggningar t. ex. parkeringsplats	Antal timmar (minst 1)			
Upplag! materialgård	Antal timmar (minst 1)			
Tunnel! bergrum	Antal timmar (minst 1)			

Exempel på anläggning (enligt plan- och byggförordningen): Begravningsplats, Campingplats, Idrottsplats, Friluftsbad, Golfbana, Kabinbana, Minigolf, Motorbana, Nöjespark, Skidbacke med lift, Skjutbana.

Anläggning i vatten

Objekt	Beskrivning	OF	HF1	HF2
Brygga, såväl ponton som fast anlagd	för fler än 10-12 båtar, (annars ej bygglov)	20	24	28
Småbåtshamn – se marina	för fler än 10-12 båtar, <5 000 m ²	40	24	28
Marina 5 000-10 000 m ² , flera bryggor	för fler än 10-12 båtar, annars inte hamn	80	24	28
Utökning med pontonbrygga –	per brygga	5	24	28

Tabell 21 Övriga ärenden

Avgift=HFxmPBBxN

Ärendetyp	Beskrivning	HF
Anstånd	ingen avgift	
Avslag såväl bygglov, marklov rivningslov som förhandsbesked	Full avgift HF1 alternativt tidersättning	
Avvisa		20
Återkallad ansökan (avskrivet ärende)	- Vid enklare ärenden	25
	- Vid tidskrävande ärenden minst 3 timmar	50

Tabell 22 Brandfarliga och explosiva varor m.m.

Avgift tas ut enligt 27 § Lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. (i de fall byggnadsnämnden har ansvar för tillsyn, tillståndsgivning etc. enligt lagen)

I samband med den nya lagen om brandfarliga och explosiva varor har SKL publicerat två cirkulär: nr. 10:47 och nr.10:62. Det pågår arbete med en ny taxekonstruktion inom området.

Avgiften innefattar kommunens totala insats för tillståndsgivningen. I avgiften ingår även platsbesök.

Avgift=HFxmPBBxN

Anläggning som förvarar kemisk produkt	Beskrivning	HF
Anläggning för förvaring och försäljning ur cisterner	1 st	150
Anläggning för förvaring och försäljning ur cisterner	2 till 4 st	240
Restaurang med gasol		150
Skola	ej laboratorie/industri	150
Bensinstationer		
Bensinstation automat		240
Bensinstation m butik		300
Nytt tillstånd enl. § 20 FBE	innehavsskifte brandfarlig vara	20
Nytt tillstånd enl. § 20 FBE	vid innehavsskifte; explosiv vara inkl. godkännande av föreståndare	40
Förvaring; Explosiva varor samt godkännande av föreståndare		150
Mindre komplettering till gällande tillstånd		20
Hantering	Mindre lackeringsanläggning	150
Avslag utan utredning		20
Avslag med utredning		150
Administrativa åtgärder		20

Tidersättning

Tidersättning debiteras i ärenden, som ej går att definiera enligt ovan t.ex. cisterner ovan mark >5 i oljehamn och likvärdig, laboratorier samt transporter i rörledning, förhandsbesked och andra åtgärder.

Tabell 23 Avgift för nybyggnadskarta

(Momsfritt)

Nybyggnadskarta krävs om byggnadsnämnden anser det nödvändigt. Nämnden anger riktlinjer för när nybyggnadskarta ska upprättas.

Åtgärdsfaktor (kartavgift = NKF x N) vid upprättande av nybyggnadskarta m.m.

Avgift = mPBB x NKF x N N=1,1

Nybyggnadskarta	NKF, fullständig nybyggnadskarta	NKF, <u>enkel-förenklad</u> nybyggnadskarta
Kartan innehåller fastighetsgränser, höjder, befintliga byggnader, planinformation och anslutningspunkter		
Enbostadshus/enstaka byggnad Oavsett tomtyta	185	110
Övriga byggnader; sammanbyggda enbostadshus, flerfamiljshus samt alla övriga byggnader och anläggningar. Tomtyta mindre eller lika med 1 999 m ² .	185	110
2 000-4 999 m ² tomtyta.	250	150
5 000-9 999 m ² tomtyta.	350	200
10 000-15 000 m ² tomtyta.	450	250
Tomtyta större än 15 000 m ²	Skälighetsbedömning /nedlagd tid	
Nybyggnadskarta eller särskilda kompletteringar utanför baskarteområdet	Tidersättning	Tidersättning
Utdrag ur kartdatabas	20	
Fältgranskning av nybyggnadskarta/utdrag ur kartdatabas	10	10
Fältkomplettering av nybyggnadskarta/utdrag ur kartdatabas	40	40
Förhandskopia alt, preliminär nybyggnadskarta	Tidersättning	Tidersättning
Alla övriga åtgärder	Tidersättning	Tidersättning
Arbetsfix	25	25

Tabell 24 Avgift för utstakning

(Momsfritt)

Avgiften för utstakning skall beräknas för hela ärendet om det ingår i samma beslut om lov, även om det består av flera fristående byggnader och dessa stakas ut vid samma tillfälle. När utstakning av grupphusområde görs vid flera tillfällen, korrigeras avgiften för extrakostnader i efterhand i samband med slutavräkning. Om ett ärende innehåller flera olika hustyper räknas sammanlagda byggnadsarean (BYA+ OPA) för varje hustyp för sig.

I avgiften för utstakning ingår ej markering av en arbetsfix. Arbetsfix redovisas i läge och höjd på nybyggnadskarta.

Utslakning kan utföras av byggnadsnämndens personal eller annan som byggherren föreslår. För varje ärende, där byggherren föreslagit annan än byggnadsnämndens personal, fordras godkännande av byggnadsnämnden.

Utslakningsavgift = mPBB x UF x N N=1,1

Beskrivning	UF
Huvudbyggnad –utstakning, nybyggnad (4 hörn). (byggnadsarea)	
1-199 m ²	155
200-499 m ²	185
500-999 m ²	215
1000-1 999 m ²	265
2 000-2 999 m ²	315
Större än 3000 m ²	365
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	10
Objekt större än 3 000 m ² . Avgiften ska beräknas för hela ärendet under förutsättning att det ingår i samma beslut.	Anbudsförfarande
Arbetsfix	25

I tabellen ovan anges priserna för grovutstakning eller finutstakning. Vid samtidig beställning av grov- och finutstakning reduceras priset för grovutstakning med 50 %.

Komplementbyggnad – Nybyggnad garage/uthus till en- och tvåbostadshus (4 hörn). (byggnadsarea)	Utstakningsfaktor UF
15-199 m ²	70
Tillägg per punkt utöver 4 hörn	5
Tillbyggnad – nybyggnad (byggnadsarea)	Utstakningsfaktor UF
1 -199 m ²	Tidersättning
200 – 1 000 m ²	Tidersättning
Övrig utstakning	Utstakningsfaktor UF
Plank eller mur	Tidersättning
Transformatorstation	70
Detaljpunkter och mätningslinjer	Tidersättning (minst 1 h)

Priserna i tabellen ovan gäller för grovutstakning eller finutstakning.

Övrigt	Mätningfaktor (MF)
Mur, mast, pool, plank, brygga med mera	Tidersättning

För ärende större än 5 000 m² vid nybyggnad och större än 1 000 m² vid tillbyggnad gäller anbudsförfarande.

*Byggnad inmätt av kommunen eller av kommunen godkänd konsult med grundläggande mätningsteknisk färdighet.

**Byggnaden behöver mätas in i sin helhet.

Tabell 26 Avgift för tillfälligt nyttjande av digital geografisk information

Avgift per HA = mPBB x KF x N x Q N=1,1

(Moms 256 % tillkommer)

Kommentar

Kommunen finansierar sina kostnader för kartproduktionen med en blandning av skattemedel och avgifter.

För *permanenta användare (nyttjare)* av kommunalt kartmaterial träffas vid uttagande av avgift normalt avtal, som löper flera år.

Ovanstående taxa avses tillämpas för *tillfälliga nyttjare* av det kommunala kartmaterialet.

Kommunens kartmaterial är upphovsrättsligt skyddat. Vid upplåtelse av kommunalt kartmaterial överläts normalt endast rätten att nyttja materialet för visst ändamål (icke exklusiv rätt). Nyttjanderätten begränsas normalt i tiden och till visst angivet ändamål.

Baskarta		
Innehåll i kartan	Informationsandel i %	KF
Gränser och fastighetsbeteckning	30	9
Byggnader och övriga topografiska objekt	30	9
Vägar, järnvägar, adresser	20	6
Höjdinformation	20	6
All information	100	30

Justeringsfaktorer för tillämpningens krav på lägesnoggrannhet (Q):

Kvalitetsklass	Kvalitetskrav Medelfel	Motsvarar utritningsskala	Kvalitetsklass användbart för:	Q-faktor
K1	0,12 m	1:400	Projektering Detaljerad planering	1
K2	0,25 m	1:1000	Projektering Detaljerad planering	1
K3	0,50 m	1:2000	Översiktlig projektering Översiktlig planering	0,6
K4	1,0 m	1:4000 -	Analys Ej krav på mätbarhet i kartan	0,25
K5	10 -25 m	1:10000-	Översiktskarta	0,1

Övriga digitala kartprodukter (pris/hektar)	
Stadsmodell 3D	KF
Byggnader med takkonstruktion	7,5
Byggnadskuber	5
Terrängmodell, ytor	6,25
Höjdgitter	5
Digitalt ortofoto, upplösning (m/pixel)	KF
<u>0,082</u>	<u>0,205</u>
Nyttjanderättsavgift vid utskrift (dm²)	KF
0-150	8
150<	4

Vid utskrift tillkommer kostnad för material.

Tidersättning tas ut för layout- och bildbehandling i förekommande fall.

Tabell 27 Avgift för gränsutvisning

Avgift = mPBB x PF x N N=1,1
(Moms 25 % tillkommer)

Utvisande av gräns (utstakning av gräns utan varaktig markering)	PF
Utvisande för första punkten	<u>5030</u>
Tillägg per punkt utöver den första	10
Utvisande som kräver utredning	Tidersättning

Tabell 28 Utritning av karta

(Moms 6 % tillkommer)

Utskrift på papper	Text och linjer Kronor	Täckande utskrift (ytor, raster) Kronor
A3/A4	50	150
A2	75	200
A1	100	350
A0	150	650

Vid tidskrävande monteringsarbeten tas tid ersättning ut enligt tabell 2.

Kostnader för material tillkommer.

Tabell 29 Avgift för grundkarta

Avgift per HA = mPBB x KF x N ~~x Q~~ N=1,1

(Moms 25 % tillkommer)

Grundkarta	KF
Startavgift	30
Baskarta	18
Plangränser gällande plan	6
Fältkontroll baskarta	25

I grundkarta ingår normalt följande:

Nivåkurvor (höjddata), fastigheter med rättigheter, byggnader, vägar med infarter, gc-vägar, järnvägar, kraftledningar och gällande plangränser.

Tabell 30 Avgift för koordinatförteckning och punktskiss

Avgift = $mPBB \times PF \times N$

(Moms 25 % tillkommer)

Kopieringskostnad tillkommer

Objekt	PF
Koordinatförteckning – stomnät	
För första punkten	-4
tillägg per punkt utöver den första	-2
Punktskiss	
För första punkten	-8
tillägg per punkt utöver den första	-4

Tabell 310 Avgift för analoga kartprodukter

(Moms 6 % tillkommer)

Ortofoto, valfritt med gränser utritade på högkvalitetspapper	Pris exkl. moms
A4	200 kr
A3	300 kr

Nyttjanderätten bör regleras med avtal och normalt begränsas i tiden och till visst angivet ändamål.

§ 38

Dnr 2017/GAN 0046

UTDRAG

Byte av namn på verksamhetsområde

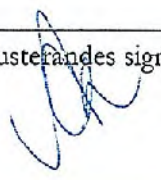

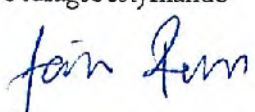
Gymnasie- och arbetsmarknadsnämndens förslag till kommunstyrelsen för förslag till kommunfullmäktige

- Verksamhetsområdet 8 Arbetscentrum byter namn till Arbete och integration.

Beskrivning av ärendet

Verksamhetsområdet 8 som i kommunplan 2017 heter Arbetscentrum föreslås byta namn till Arbete och integration inför kommunplan 2018. Anledningen är att det nya namnet bättre beskriver vad avdelningen arbetar med. Avdelningen heter Centrum för arbete och integration och består av två enheter arbetsmarknadsenheten och integrationsenheten.

Justeraendes sign 		Utdragsbestyrkande
--	---	--

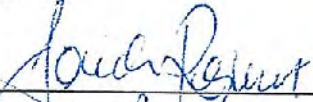
Datum 2017-05-22
 Tid 17:30–18:45
 Plats Kumla Herrgård

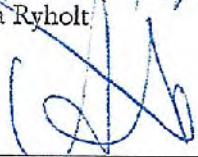
Beslutande Se närvarolista

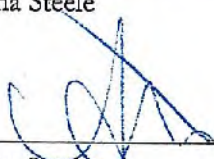
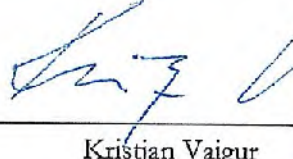
Övriga deltagare Se närvarolista

Justeringens plats
och tid Utvecklingsförvaltningens kontor, 2017-05-23 kl 12:30

Paragrafer 28 - 38

Sekreterare
Frida Ryholt

Ordförande
Anna Steele

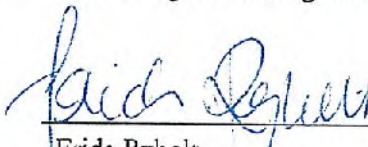
Justerande
Anna Steele Kristjan Vaigur

ANSLAG / BEVIS

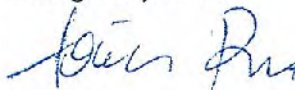
Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.
Observera att anslagstiden inte är samma sak som överklagandetiden.

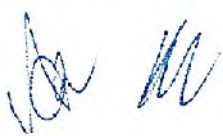
Organ Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden
 Sammanträdesdatum 2017-05-22
 Datum då anslaget sätts upp 2017-05-23
 Datum då anslaget tas ned 2017-06-15
 Förvaringsplats för protokollet Utvecklingsförvaltningens arkiv, Östangränd 7

Underskrift

Frida Ryholt

Utdragsbestyrkande

Närvarolista

Beslutande

Dan Grönstedt (C)
Haralampos Karatzas (L)
Anna Steele (L)
Peter Odelvall (M)
Kristjan Vaigur (S)
Bo Jakobsen (M)
Emil Kennerberg (KD)
Agneta Hallbeck (S)
Ulla Hoffmann (V)

Ersättare

Christian Delhage (KD)
Helen Dwyer (C)
Kaj Runelund (M)

Frånvarande

Dennis Bengtson (M)
Helena Rustas (S)
Selma Harki (S)
David Westius (S)
Luis Arias Vera (MP)
Ingmar Jansson (MP)

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

Budget för revisorerna 2018

Förslag till beslut

Kommunledningsutskottets förslag till kommunstyrelsen för förslag till kommunfullmäktige

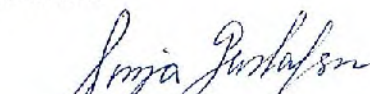
- Kommunfullmäktige fastställer revisorernas budget för 2018 till 1 600 000 kronor

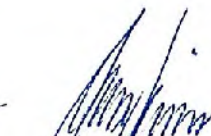
Beskrivning av ärendet

För åren 2015 och 2017 har revisionens budgetanslag höjts från 1 350 000 kronor till 1 600 000 kronor med anledning av revisionens behov att utföra fördjupade granskningsprojekt vid sidan av löpande grundläggande granskning. Kommunens investeringsprogram är omfattande och kommunens verksamheter växer, vilket fortsättningsvis ställer höga krav på revisionens granskningsverksamhet. Med detta i åtanke föreslår kommunfullmäktiges presidium, efter samråd med revisorerna, att budgeten för revisorerna för år 2018 fastställs till 1 600 000 kronor.

Kommunfullmäktiges presidium

Mats Fält

Sonja Gustafsson

Anders Linder

Datum 2017-08-09
 Tid 09:00–11:00
 Plats Sammanträdesrum Bollmora, kommunhuset

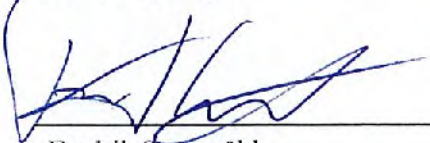
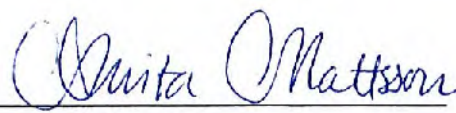
Beslutande Se närvarolista

Övriga deltagare Se närvarolista

Justeringens plats och tid Kommunkansliet 2017-08-15

Paragrafer 100 - 129

Sekreterare
 Hillevi Elvhage

Ordförande
 Fredrik Saweståhl Anita Mattsson
 §§ 100-119 och 121-129 § 120

Justerande
 Marie Åkesdotter

ANSLAG / BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.
 Observera att anslagstiden inte är samma sak som överklagandetiden.

Organ Kommunledningsutskottet
 Sammanträdesdatum 2017-08-09
 Datum då anslaget sätts upp 2017-08-16
 Datum då anslaget tas ned 2017-09-07
 Förvaringsplats för protokollet Kommunkansliets arkiv plan 6

Underskrift

 Hillevi Elvhage

	Utdragsbestyrkande
---	--------------------

Närvarolista

Beslutande

Fredrik Saweståhl (M), ordförande § 100-119 samt 121-129, ej närvarande § 120

Anita Mattsson (S), ordförande § 120

Andreas Jonsson (M), tjänstgörande ersättare för Mats Lindblom (L) § 115, tjänstgörande ersättare för Fredrik Saweståhl (M) § 120

Anna Steele (L), tjänstgörande ersättare för Mats Lindblom (L) § 100-114 samt 116-129

Ulrica Riis-Pedersen (C)

Leif Kennerberg (KD)

Kristjan Vaigur (S)

Marie Åkesdotter (MP)

Ersättare

Anna Lund (KD)

Anders Linder (S)

Övriga

Bo Renman, kommundirektör, kommunstyrelseförvaltningen

Torstein Tysklind, ekonomichef, kommunstyrelseförvaltningen

Britt-Marie Lundberg-Björk, chef tekniska kontoret och medborgarfokus, kommunstyrelseförvaltningen

Jonas Jansfors, HR-chef, kommunstyrelseförvaltningen

Urban Petrén, it-chef, kommunstyrelseförvaltningen

Inger Carlsson, handläggare, kommunstyrelseförvaltningen

Bernt Eklund, projektledare, kommunstyrelseförvaltningen

Hillevi Elvhage, kommunsekreterare, kommunstyrelseförvaltningen

Frånvarande

Mats Lindblom (L), 1:e vice ordförande

Helen Dwyer (C)

Karin Ljung (S)

Inger Gemicioglu (V)

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	--	--------------------

Datum
2017-08-17

Förhandling enligt § 11 MBL inför beslut om Kommunplan och budget för 2018

Datum: 2017-08-17

För arbetsgivaren: Bo Renman
Torstein Tysklind
Jonas Jansfors
Ingrid Bardh

För Vision: Max Tegman

För DIK: Petra Rolfsdotter

För Lärarnas Riksförbund: Anna-Karin Nylander

För Lärarförbundet: Katarina Sparrwardt

För Kommunal: Jeanette Höglin

§ 1

Tyresö kommun har kallat till förhandling inför beslut om kommunplan i Kommunfullmäktige i september 2017.

§ 2

Ingrid Bardh går igenom arbetsgivarens förslag till budget för 2018. Förslaget bygger på oförändrad kommunalskatt. Förslaget innebär ett budgeterat resultat på 26,6 miljoner kronor, vilket innebär att resultatmålet på två procent inte nås.

§ 3

Arbetstagarorganisationerna framför att det är viktigt att verksamheterna får full kompensation för förväntade löneökningar. Därutöver framför arbetstagarorganisationerna oro för konsekvenserna för de verksamheter som har fått ett effektiviseringskrav på fem procent.

§ 3

Förhandlingen avslutas 2017-08-17

Vid protokollet

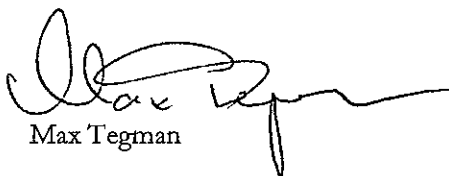
Jonas Jansfors

För Tyresö kommun:

Bo Renman

För Vision:

Max Tegman

För DIK:

Petra Rolfsdotter

För Lärarförbundet:

Katarina Sparrwardt

För Lärarnas Riksförbund:

Anna-Karin Nylander

För Kommunal:

Jeanette Höglin

Ett bättre Tyresö – tryggare för alla

Socialdemokraternas budgetalternativ 2018

Socialdemokraterna

FRAMTIDSPARTIET I TYRESÖ

Ett bättre Tyresö, tryggare för alla

Vi socialdemokrater vill ha ett jämlikt samhälle som ger välfärd och möjligheter åt alla. Ett samhälle där var och en kan känna sig trygg. Där vi undanröjer hinder för människors utveckling och ger alla oavsett uppväxtmiljö möjligheter att nå sin fulla potential. Som bygger på solidaritet, tillit och samarbete. Där vi får en ekonomisk utveckling samtidigt som vi fördelar resurserna så att de kommer alla till del.

Vi tror på politikens möjligheter att förändra och förbättra samhället. Vi vill bygga ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbart samhälle där människors livskvalitet ökar utan att det skadar vår gemensamma miljö.

Vi socialdemokrater har högre ambitioner för Tyresö. Vi vill ge Tyresö bättre möjligheter att vara den kommun där var och en kan nå sin fulla potential. Då måste vi bryta utvecklingen vi har sett de senaste åren med alltför lite personal i förskolan, ökade klyftor i skolan och kvalitetsbrister i äldreomsorgen. Nu krävs en framtidsinriktad politik som gör Tyresö till en ännu bättre kommun att leva i.

Det kräver investeringar i skola och utbildning. Vårt mål är att alla elever ska nå kunskapsmålen i grundskolan. Tack vare en socialdemokratiskt ledd regering kommer nu stora statsbidrag, som gör det möjligt för den borgerliga alliansen i Tyresö att i viss mån kompensera förskolor och skolor för löneökningar. Det är givetvis välkommet. Men efter många år av underfinansiering och besparingskrav räcker det inte. Barngrupperna är fortfarande alldeles för stora, och arbetsmiljön är så krävande att personalen blir allt sjukare.

Föräldrar ska kunna känna sig trygga med att barnomsorgen och skolan fungerar. I det socialdemokratiska budgetalternativet föreslår vi därför satsningar på skolan och förskolan. Här finns satsningar för fler pedagoger och mindre barngrupper. Vi föreslår också kompensatoriska insatser för att alla barn ska kunna nå sina mål, oavsett bakgrund.

Vårt förslag innehåller också en satsning på sommarjobb och utbildningskontrakt. En oroande andel av eleverna fullgör inte gymnasieutbildningen, och här måste ambitionsnivån höjas för att de inte ska hamna i utanförskap. Vi vill att alla ungdomar ska få möjlighet att jobba och skaffa sig erfarenheter för framtiden.

Ökad jämlikhet ger fler jobb och bättre ekonomisk utveckling. Det ska alltid krävas av den enskilde att man gör rätt för sig efter bästa förmåga. Var och en ska också veta att samhället fungerar, och i vårt budgetalternativ visar vi på vikten av att förstärka förebyggande insatser. I många fall ser vi också att förebyggande insatser innebär en ren besparing ekonomiskt, men framför allt är det positivt sett ur mänskligt perspektiv.

Våra äldre är en tillgång, och måste börja behandlas som det. Kommunen ska visa att den verksamhet som bedrivs av pensionärsorganisationerna är viktig och ska uppmuntras. Träffpunkter där äldre kan träffas är ett effektivt sätt att öka tryggheten för äldre. Kvaliteten i äldreomsorgen ska höjas samtidigt som vi möter ökade behov av vård, omsorg och personal. Äldre ska kunna känna sig trygga med att den grundläggande kvaliteten ska vara så hög att de äldre inte blir beroende av att köpa tilläggstjänster eller av att deras anhöriga måste gå ner i arbetstid för att hjälpa sina föräldrar.

En av framtidens största utmaningar är bostadsfrågan. I Tyresö måste vi planera de områden som byggs och förtätas på ett mer yteffektivt sätt. De politiska direktiven ska vara blandade upplåtelseformer. Merparten av alla lägenheter som byggs är bostadsrätter, och en betydande del hyresrätter har ombildats. Med snart 30 000 personer i Tyresö Bostäders kö, finns det ett tydligt mandat för att fokusera på hyresrätter, gärna också kooperativa hyresrätter. Vi vill se moderna bostäder med högt ställda energikrav. För att kunna förnya delar och underlätta stadsplaneringen i kommunen föreslår vi, att en plan för strategiska markförvärv utarbetas.

Det ska vara tryggt att vistas i alla våra bostadsområden, men vi ser hur otryggheten växer. Vi kan inte acceptera att det finns bostadsområden där gängbildningar gör att människor inte vågar lämna sin bostad på kvällen. Här måste kommunen ta ansvar för att bryta den utvecklingen. Samordning bör ske mellan bostadsbolagen, fältassistenter och frivilligorganisationer som Grannsamverkan och Nattvandrarerna. Kommunen bör kräva att den polisiära närvaron ökar, och tills vi ser en förbättring pröva idén att hyra in väktare när behov uppstår. Kameraövervakning på strategiska platser bör kunna användas.

Tyresö kommun ska vara en attraktiv och utvecklande arbetsgivare som erbjuder bra lönelägen och goda möjligheter till karriär- och kompetensutveckling till sina anställda. Vi ska aktivt arbeta för mer jämställda arbetsplatser och en minskning av sjukfrånvaron som i högre utsträckning drabbar kvinnor. Ofrivilliga deltidsanställningar leder ofta till stress och ökad ohälsa, alltså är det angeläget att heltid blir norm. Vi måste gemensamt arbeta för en öppenhetsskultur i kommunen, där anställda vågar och kan påtala brister. Genom att synliggöra problem och sända signaler där fler vågar tänka nytt, utvecklas verksamheten.

En av Tyresös stora tillgångar är det som Tyresöborna gör tillsammans. Ett levande kultur- och föreningsliv skapar sammanhållning och utveckling. Därför har det gjort oss starkare när vi varit en kultur- och idrottskommun. När den politiska majoriteten nu kraftigt skär ner på kultur och fritid är det en politik som kommer göra att färre kan delta. Vi vill se en annan politik där fler kan delta.

Detta budgetförslag visar vilken riktning vi tycker politiken ska ta för att skapa ett Tyresö för alla. Det innebär inte att alla problem kan lösas i år. Många är sådana som byggts upp under hela 2000-talet. Vi ser framför oss att fler satsningar kommer behövas under kommande år.

Ett ekonomiskt ansvarstagande

Socialdemokraterna presenterar här ett budgetförslag som speglar den vision av Tyresö som vi har lagt. Vi behöver göra kraftfulla investeringar i förskolan och skolan. Särskilt skolan har under många år varit underfinansierad, lärartätheten är för låg, klasserna för stora och för många lämnar grundskolan utan behörighet till gymnasiet.

Tyresö behöver också förstärka arbetet för att minska de allt större klyftorna, särskilt tydligt är behovet av förebyggande arbete på socialförvaltningens område.

Samtidigt planeras stora och kostsamma investeringar i nya fastigheter istället för att renovera befintliga, vilket gör att en stor del av skattekrona måste användas till räntekostnader. Vi föreslår ett antal besparingar, främst på central förvaltning, men detta täcker bara en del av de reella satsningar som krävs. Vi ser ett behov av att

återta den skattesänkning som alliansen tidigare drivit igenom, och föreslår därför en skattehöjning på 15 öre. Det kommer att ge kommunen närmare 18 miljoner kronor som ska öronmärkas till förskolan och skolan. Vi socialdemokrater vågar se problemen som finns idag och vi vågar prioritera.

Vårt budgetalternativ bygger på den vision och de strategiska mål som vi yrkat på inför kommunplan 2015-2018. Eftersom våra förslag har en annan utgångspunkt än majoritetens, väljer vi att lägga till dessa för ett tydliggörande, då övriga verksamhetsområden kan ses i ett sammanhang.

Vår vision för Tyresö 2030

Tyresö är en kommun där man vill bo och leva i. Närhet till storstad, natur och arbetsmarknad lockar. Mer än annat är Tyresö en kommun för barn och ungdomar. Kunskapsambitionerna präglar arbetet från förskola till högre utbildning. Genom ett individualiserat stöd klarar alla elever grundskolans kunskapsmål och mer därtill. Kunskap är vägen till framgång och flertalet ungdomar väljer att studera vidare till högskola och universitet. Inget barn växer upp i fattigdom eller far illa. Genom fler i arbete, ett livslångt lärande och en politik för mindre klyftor håller Tyresö ihop.

Du som vill bo i Tyresö har möjlighet till det genom en mångfald av boendeformer. Bostadsbyggandet tar sin utgångspunkt i höga miljökrav, där närheten till naturen och friskt vatten värnas. Tyresö som naturkommun, ska bevaras. Att resa kollektivt är enkelt. Tvärförbindelser gör pendling på Södertörn enkelt och in till Stockholm tar det max 30 minuter. Vi är en klimatneutral och Fairtrade kommun, våra förskolor och skolor ligger i framkant när det gäller att tillse en giffri vardag för våra barn och unga.

Tyresö är en attraktiv plats att leva i. Här möts människor i kultur, föreningar, entreprenörskap och stadsmiljö. Centrum är fritt från bilar men fullt av liv och mötesplatser.

Kvaliteten i välfärden är hög. Tillgång till utbildning och omsorg begränsas inte av ekonomiska förutsättningar eller var du bor. Tyresö har Sveriges bästa äldreomsorg och värnar om våra äldre. Sjukvården är tillgänglig för alla – ett exempel är fungerande och tillgänglig närsjukvård och vårdcentraler i närområdet. Tyresöbor samverkar och bidrar till en social ekonomi vilket är en betydande del av välfärden, snarare än kortsiktiga ekonomiska vinstintressen.

Genom ett brett utbud av kommersiell och offentlig service samt föreningsliv är Tyresö den lilla staden med den stora medborgarandan.

Strategiska mål

Långsiktig hållbarhet

Tyresö kommun ska vara en långsiktigt hållbar kommun, såväl ekonomiskt som socialt och ekologiskt. Fokus ska vara på kommande generationer. Ekonomisk hållbarhet innebär att kommunens tillgångar används på ett sunt och effektivt sätt och att vi inte förbrukar mer än vi har råd med, med tanke på framtida åtaganden. Social hållbarhet handlar om tillgången till en fungerande och rättvist fördelad välfärd samt att kommunen och invånarna har möjlighet att lösa problem som människor hamnar i. Alla människor ska ges en reell möjlighet att forma sina egna liv. Ekologisk hållbarhet innebär att vi som samhälle ska leva i samklang med miljön. Biologisk mångfald och minskade utsläpp som bidrar till den globala uppvärmningen är nyckelperspektiv.

En långsiktigt stabil ekonomi betyder att det är nödvändigt att ha överskott för att möta behov av investeringar, underhåll, utbyggnad, tillväxt och kommunens pensionsåtaganden. Kommunens arbete ska präglas av kvalitet, effektivitet, enkelhet och ett tydligt fokus på nöjda medborgare. Kommunen ska ta ansvar för ekonomin och visa hänsyn för människor, miljö och kommande generationer när beslut fattas. Den kommunala utdebiteringen ska hållas på lägsta möjliga nivå för att kunna tillgodose hög kvalitet i tjänsterna, samt god och långsiktig hushållning.

- Kommunen ska arbeta för ett ekonomiskt-, socialt- och ekologiskt hållbart samhälle.
- Årets resultat, i den reguljära verksamheten, ska uppgå till minst två procent av skatteintäkter och statsbidrag.
- Investeringar i den skattefinansierade verksamheten ska finansieras via kassaflöde från den löpande verksamheten.

Medborgarnas väl

Tyresö ska vara en attraktiv och utvecklande kommun där all verksamhet och alla politiska beslut fattas utifrån ett barnperspektiv. Genom en barnombudsman ska barnperspektivet lyftas och barns rätt bättre tas tillvara. Vi ska vara en kommun som investerar i våra unga och i kunskap. Alla som lämnar Tyresös grundskolor ska ha behörighet till gymnasiet och alla ska kunna genomföra en gymnasieutbildning med goda resultat. Förskola och fritidshem ska erbjuda meningsfull och pedagogiskt riktig verksamhet. Genom ett ökat bostadsbyggande, fler hyresrätter och pressade byggkostnader ska vi se till att de som vill kan flytta hemifrån. Vi ska också se till att det finns gott om anpassade boenden för våra äldre. Satsningar på kvalitet och trygghet måste gå före nya privatiseringar i äldreomsorgen. Kommunen ska kunna lämna anbud om egen regi vid upphandlingar. Ett omfattande kvalitetsarbete ska genomföras inom äldreomsorgen och äldre ska ha råd att använda sig av den omsorg de har rätt till.

- Samtliga beslut som fattas i Tyresö kommun ska genomsyras av ett barnperspektiv
- Tyresö ska bidra till att alla som vill ha ett eget boende i kommunen kan få det
- Tyresö ska vara en av Sveriges bästa skolkommuner
- Alla unga i Tyresö ska kunna genomföra en gymnasieutbildning

Fler i arbete

Ingen ung ska vara utan jobb. I aktiv samverkan mellan näringsliv, utbildningsinstitutioner och statliga myndigheter ska kommunen bidra till att alla ungdomar snabbt kommer ut i jobb. Alla unga som vill ska erbjudas sommarjobb. Genom bland annat resursjobb vill vi lyfta människor ur bidragsberoende till egen försörjning. Kommunen ska bidra och utveckla servicen i dialog med företagarna och genom en företagshub ska företagare och verksamheter mötas, växa och utvecklas.

- Samverkan mellan kommun, skolor, arbetsförmedling och företag ska öka
- Tyresö ska ha lägre arbetslöshet och ungdomsarbetslöshet än jämförbara kommuner, och sysselsättningsgraden ska vara hög
- Ingen som kan arbeta ska behöva gå på försörjningsstöd.

Bra arbetsgivare

Människors vilja att arbeta garanterar vår gemensamma välfärd, och personalen är kommunens viktigaste tillgång när det gäller att erbjuda bra verksamhet. Därför måste vi säkerställa att det är attraktivt att jobba här. I detta ligger jämställda arbetsvillkor, möjligheter till kompetensutveckling och trygga arbetsformer. Kommunen bör tillämpa ett lönesystem som underlättar framtida rekryteringsbehov samt säkrar rättvisa löner och motverkar diskriminering och godtycklighet.

Kommunen ska ha en låg sjukfrånvaro och inkluderande personalpolitik. Vi ska välkomna ett mer öppet arbetssätt för att tydliggöra utvecklingsområden. Samtidigt ska kommunen ha en tydlig gemensam vision att arbeta för. Tyresö kommun tjänar på att ha nöjda medarbetare som rekommenderar kommunen som arbetsgivare.

- Alla som vill arbeta heltid ges möjlighet till detta och fasta anställningar är norm
- Tyresö kommun ska präglas av en öppenhetsskultur där utveckling och nytänkande uppmuntras
- Tyresö kommun ska vara en arbetsgivare fri från diskriminering och kränkande behandling

En av Sveriges främsta skolkommuner – vi utbildar världsmedborgare!

Vi vill ge Tyresös förskolor och skolor rätt förutsättningar för att möjliggöra att alla barn och unga når uppsatta mål. Socialdemokraternas ambitionsnivå för förskola och skola är tydlig - tiden för lärande ska öka och förutsättningar för att göra ett gott arbete som pedagog ska förbättras. I Tyresö ska föräldrar känna sig trygga med att förskolan och skolan ger deras barn den trygghet, stimulans och utbildning de har rätt till. Förskolan och skolan i Tyresö ska vara kostnadsfri och likvärdig.

Vi socialdemokrater står för en politik som sätter barnen i centrum och ger förutsättningar för förskolans och skolans personal att nå de högt ställda mål som styrdokument anger. Det måste bli slut på nedskärningsbudgetar.

Utöver en verksamhet som lever upp till målen, ska den fungera så att alla Tyresös barn under sin dag på förskolan och skolan ges reella möjligheter till inflytande, stimulerande lärmiljöer, näringsriktig mat och garanteras en giffri miljö. Alla ska klara grundskolan och tid ska ges för alla elever att få utmaningar som passar deras nivå och förmåga oavsett om de springer snabbt, långsamt eller behöver en egen väg för att komma i mål.

De anställda i Tyresö ska ges rätt förutsättningar att utföra sitt uppdrag på bästa sätt och planeringstid och utvecklingsmöjligheter ska erbjudas. Så får vi en skola i Sverigetopp som står konkurrenskraftig mot närliggande kommuner.

Behoven är efter många års nedskärningar stora – vi socialdemokrater vill ta ansvar för att rusta Tyresös skolor och förskolor. Tillsammans investerar vi i Tyresös barn och unga och för ett Tyresö som håller samman.

Verksamhetsområde 1; Förskola och pedagogisk omsorg

En förskola att känna stolthet över

Genom en satsning på förskolan fokuserar vi på lärande. Förskolan ska främja barns utveckling och verka för en livslång lust att lära. Detta sker när pedagoger i förskolan ges mer tid till varje barn och när tid för planering och reflektion är självklara inslag i förskolans verksamhet.

Ökande behov

Barn- och utbildningsförvaltningen i Tyresö har noga redogjort för behoven de kommande fem åren. Tyresö behöver investera i förskolan. Förvaltningen nämner att det behövs satsningar inom IKT, informations- och kommunikationsteknik, och åtgärder för att bli en attraktiv arbetsgivare och för att stärka kvalitén. Vi delar den analysen.

Fram till 2016, skapades under 7 år inga nya förskoleavdelningar, netto, i Tyresö, trots att kommunen växer. Bristen på förskolelokaler har medfört stora barngrupper, bristande arbetsro och arbetsmiljöproblem som inneburit att var tionde pedagog inom förskolan är sjukskriven.

Många av våra förskolelokaler är bristfälliga och det saknas en IT-infrastruktur. Vi behöver stärka Tyresös konkurrenskraft som arbetsgivare gentemot grannkommuner och rekryteringsbehoven av behöriga förskollärare är stora.

Vi ser även ett behov av att stärka kunskapen och kompetensen rörande neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) på våra förskolor, för att en likvärdig förskola och en förskola för var och en ska bli realitet.

Ökad ambitionsnivå

Vi socialdemokrater vill ge barn och pedagoger de bästa förutsättningarna att nå läroplanens mål och skapa en trygg miljö. Därför föreslår vi kraftfulla ambitionshöjningar.

Viktiga kvalitetsmått i förskolan är antal barn per pedagog tillsammans med hur stora barngrupperna är. Vi är övertygade om att personaltätheten i Tyresö måste förbättras. Ett ökat antal pedagoger ger bland annat ökade möjligheter att dela upp barngrupper under dagen och arbetsmiljön förbättras. Barngruppernas storlek ska minska och kommunen ska formulera riktlinjer för storleken på dessa.

Tyresö behöver också stärka elevhälsoorganisationen kring barn i förskolan och Resurs- och utvecklingscenter, RUC, ska förstärkas.

I Tyresö har barngruppernas storlek ökat de senaste åren. Den borgerliga alliansen har inte tagit tillräckliga initiativ för att nå sitt vallöfte om minskade barngrupper. Regeringen har däremot prioriterat barngruppernas storlek i sin budget och Tyresö har sökt och tilldelats resurser för detta, vilket vi ser resultat av och barngrupperna har det senaste året minskat något för första gången på länge. Det är tydligt att det är en socialdemokratisk politik som gör skillnad för Tyresös barn.

Lokaler

Tyresö behöver fler förskoleplatser. Vi ska bygga ut, bygga nya och rusta befintliga förskolor. Där det är möjligt vill vi se en utbyggnad av befintliga förskolor som möjliggör dels fler antal barn per förskola, men även mindre barngrupper inom verksamheten. En mer ambitiös och långsiktig plan för utbyggnad av förskolor behöver tas fram.

De förskolor som bör vara prioriterade för utbyggnad, är de som ligger vid knutpunkter och/eller kan samarbeta med en grundskola i närheten samt de som ligger strategiskt placerade i exploateringsområden.

Två exempel på prioriterade förskolor kan vara Dalstugan och Kumla förskola. Även Strand bör prioriteras då kapaciteten där behöver utökas. En utbyggnad av Dalstugan skulle möta områdets nyexploatering och en flytt av biblioteket i Trollbäcken skulle möjliggöra mer lokaler för Kumla förskola vilket skulle möta behovet i Trollbäckens kommunområde.

Utöver nya förskolor vill vi rusta befintliga förskolor och förbättra både utemiljön och möjliggöra för en modern pedagogisk lärmiljö. Förskolans läroplan ställer krav på IT-miljön, vilken idag är bristfällig på Tyresös förskolor och vi ser ett stort upprustningsbehov av denna.

Vi vill se över hyressystemet som råder i Tyresö kommun. Förskolechefer ska inte tvingas välja mellan lokaler och pedagoger, vilket tyvärr är konsekvensen av det nuvarande systemet.

Tyresös förskolor ska vara giftfria och arbeta målmedvetet för en hållbar miljö i såväl inom- som utomhusmiljön.

Personalförstärkning och personallyft

I en hård konkurrens om utbildad personal med grannkommuner, behöver Tyresö en ambitiös personalpolitik som lockar fler pedagoger till kommunen. Idag lämnar många pedagoger Tyresö på grund av löneläget. 2016 slutade en av fem lärare i Tyresö. Det är oroande siffror. Tyresö ska vara en bättre arbetsgivare än så.

Glädjande är att vi har en socialdemokratisk ledd regering som ser behovet av att stärka läraryrkets attraktivitet. Genom lärarlönelyftet har Tyresö för läsåret 16/17 tilldelats över 12 miljoner att fördela. Det har gjort att vi har kunnat öka löner för många av våra anställda. Vi socialdemokrater vill utöver detta se en kommunal lönesatsning för att säkerställa att vi behåller kompetens inom kommunen. Det möjliggör bland annat satsningar också på barnskötare.

Sjukfrånvaron bland förskolepersonal är nu över 10 % och har stigit kraftigt de senaste åren. Vi ser hur fler förskolor inte längre tar in vikarier vilket påverkar arbetsmiljön för barn och pedagoger negativt. Denna trend vill vi bryta. Vi vill jobba hälsofrämjande med insatser för såväl friskare barn som friskare personal.

Vi ser ett stort behov av att öka antalet behöriga förskollärare i förskolan. Skolverkets statistisk för Tyresö kommun 2016 visar att knappt en fjärdedel av samtliga förskolors personal i Tyresö har en pedagogisk högskoleexamen.

För att tillgodose behovet av att ha fler barnskötare och behöriga förskollärare i förskolan, krävs insatser för en förbättrad rekryteringsprocess samt en satsning på

kompetensutveckling för befintlig personal. Tyresö behöver förbättra anställningsvillkoren på ett sådant sätt, att attraktiviteten för Tyresö kommun som arbetsgivare stärks. Förutsättningar ska ges för att öka möjligheter för Tyresös förskolor att stärka det kollegiala lärandet och samarbetet.

Genom att inrätta en vikariepool där ett antal heltidstjänster alltid är bemannade samt extrapersonal tas in vid behov, underlättar vi för förskolor och tar bort en del administration för förskolechefer för att hitta vikarier. De anställda i vikariepoolen ska omfattas av samma förmåner som tillsvidareanställda på en fast förskola.

Det centrala teamet med stödfunktioner behöver stärkas så att pedagoger på förskolor kan fokusera på sitt uppdrag och få stöd när det behövs av till exempel talpedagoger, specialpedagoger eller modersmåls lärare. Även RUC förstärks och vi vill se över möjligheten att införa karriärtjänster inom förskolan.

Kvalitetsuppföljning för ökad trygghet och förbättrad arbetsmiljö

Verksamheten drivs av förskolechef med ansvar för sin organisation, men tydliga mål och ambitioner bidrar till tydliga ramar som verksamheten ska bedrivas inom.

Vi vill betona vikten av en kvalitativ verksamhet som utvärderas och utvecklas med en ambitiös professionell politisk styrning. Vi vill ytterligare stärka kvaliteten inom förskolan och vill därför i nära samarbete med verksamheterna utforma kvalitetsmått som vi vet kan ha positiv inverkan för barns lärande i linje med förskolans styrdokument.

Nya allmänna råd från Skolverket innehåller riktlinjer för barngruppernas storlek i förskolan. Utifrån dessa indikeras att barngruppers storlek måste minska för att förbättra pedagogers arbetsmiljö och öka tryggheten för barnen i förskolan. Det gäller i allra högsta grad i Tyresö. Barngruppers storlek är ett viktigt kvalitetsmått. Utöver detta är även antal barn per pedagog av avgörande betydelse för tryggheten för barnen och för arbetsmiljön för pedagoger på förskolan. Även inom den pedagogiska omsorgen är detta viktigt att bevaka. Kvalitetsmått i linje med detta bör ingå i kommunplanens särskilda uppdrag.

Vi socialdemokrater lär av andra och har tagit del av andra kommuners framgångsrika arbete med talpedagoger, varför vi föreslår ett utökat elevhälsoteam med uppgiften att bland annat lässcanna alla femåringar. Det bidrar till en tidig upptäckt av behov av stöd till elever och vi kan därigenom säkerställa att stödet ges skyndsamt. Även modersmålsundervisningen behöver förstärkas för att möta ett ökat behov.

Genom en höjning av barnpengen tillsammans med tydliga kvalitetsmått, vill vi socialdemokrater bidra till att bromsa och vända utvecklingen där sjukskrivningstalen ökat, barngruppernas storlek ökat och vi vill anställa fler pedagoger.

Socialdemokraternas förslag;

- Kvalitetssatsningar i förskolan för att bidra till minskade barngrupper och ökat antal pedagoger. Barn- och utbildningsnämnden ges i uppdrag att ta fram ett förslag till riktlinjer gällande barngruppernas storlek och ett mål för antal barn och pedagoger med tillhörande handlingsplaner. Förstärkning med 10 000 000 kronor. (Avser även grundskolan)

- Barn- och utbildningsnämnden får i uppdrag att ta fram en kompetensutvecklingsplan med konkreta åtgärder för fler högskoleutbildade pedagoger i förskolan och skolan samt inrätta karriärtjänster för förstelärare inom skolan. 2 000 000 kronor. (Avser även grundskolan)
- Förbättrade lärmiljöer. Inom- och utomhusmiljöer rustas för att öka tryggheten och stärka den pedagogiska lärmiljön. Infrastrukturen för IT ska då stärkas. Kostnad: 4 500 000 kronor (Avser även grundskolan.)
- Inrättande av mobilt stödteam. Stärk den centrala elevhälsan gentemot förskolan med två tjänster, talpedagog och specialpedagog, samt stärk modersmålsenheten med en modersmåls lärare. Kostnad 1 800 000 kronor (Avser även grundskolan)

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag;

- Barngruppernas storlek ska minska och personaltätheten förstärkas. Kvalitetsmått tas fram för antal barn per pedagog samt riktlinjer för antal barn i barngrupperna.
- Krafttag för att minska antal sjukskrivna. En kompetensförsörjningsplan ska skyndsamt tas fram för att rekrytera och behålla behörig personal samt arbeta för att rekrytera ytterligare behöriga pedagoger.
- Införa en kommunövergripande vikariepool med heltidsanställda
- Bygg fler och rusta befintliga förskolor. En översyn görs tillsammans med kommunens lokalstrateg och förvaltning för att snabbt se vilka förskolor som bör prioriteras att byggas ut. Förskolornas inomhusmiljö ska successivt rustas och IT-miljön stärkas.
- Arbeta fram en plan för giffri och hållbar förskola. Tyresös förskolor ska vara giffria förskolor och i högre grad erbjuda ekologisk och närproducerad mat.
- Ökad valfrihet för familjer. Erbjud 30 timmars förskola för barn till arbetssökande och föräldralediga
- Utvärdera "en skola för var och en". Hur påverkas barn och pedagoger av inkludering, är resurserna för att möta allas behov tillräckliga?
- Utvärdera möjligheter till lärarassistenter och karriärtjänster inom förskolan.
- Öka möjligheterna till kompetensutveckling för personal inom förskolan
- Se över resursfördelningssystemet för att bidra till en likvärdig förskola
- Utvärdera hur samverkan med landstinget kan förbättras och stärkas utifrån ett barnperspektiv
- Utreda möjligheter att införa kostnadsfria blöjor för barn i förskolan
- Kompetensutveckling inom NPF och andra funktionshinder som kräver anpassningar

Verksamhetsområde 2; Grundskola inklusive grundsärskola och fritidshem

En skola i Sverigetopp

I Tyresö ska alla barn och unga ges möjlighet att nå uppsatta mål. Ingen ska lämnas efter, oavsett om du springer snabbt, långsamt eller behöver en egen väg för att komma i mål. Rektorer och lärare ska ges rätt förutsättningar för sitt pedagogiska ledarskap och satsningar ska göras på lärmiljöer samt informations- och kommunikationsteknologi (IKT). Lärare ska ges mer tid att planera, genomföra och följa upp sitt pedagogiska uppdrag och skolledare ska ges reella möjligheter att arbeta med skolutveckling som vilar på vetenskaplig grund

Vi socialdemokrater vill möjliggöra profilsatsningar på våra skolor och erbjuda mer kultur och rörelse i skolan och våra fritidshem. Tyresös skolor bör även höja ambitionsnivån i arbetet med entreprenörskap.

Genom våra satsningar på skolan, fritidshem och preventivt arbete höjer vi ambitionsnivån för Tyresös skolor vilket bidrar till ökade kunskapsresultat, trygghet och utveckling för alla Tyresös barn.

Ökande behov

Tyresös barn- och utbildningsförvaltning har tagit fram en välgrundad behovsanalys som visar att satsningar krävs för att nå kommunens vision och mål om en av Sveriges bästa skolkommuner med minskade klasser och ökad lärartäthet. Den analysen delar vi.

Tyresö behöver investera i skolan. Förvaltningen nämner att det behövs satsningar inom IKT, åtgärder för att bli en attraktiv arbetsgivare och satsningar för att höja kvalitén i verksamheten. Vi delar den analysen och har höga ambitioner för Tyresös skolor.

Vi står inför stora utmaningar. Det råder hård konkurrens om utbildade lärare. Ett ökande antal nyanlända elever kräver också en stärkt skola och bättre organisation för lyckad integrering.

Även gällande kvaliteten i våra fritidshem finns stora behov. Bristfälliga lokaler, ett stort behov av utbildad personal och behov av förstärkt systematiskt kvalitetsarbete är bara några exempel. Alldeles för lite har gjorts sedan skolinspektionen riktade skarp kritik mot fritidshemmen 2014.

En stor del av Tyresös lärarkår uttrycker dessutom stor oro kring sin arbetsmiljö och löneläget i kommunen. Lärarförbundet vittnar om ett fördubblat antal ärenden gällande arbetsmiljöproblem under 2016 och en av fem lärare valde 2016 att lämna Tyresö kommun och mindre än hälften av alla anställda kan rekommendera Tyresö som arbetsgivare. Enbart hälften av de anställda inom barn- och utbildningsförvaltningen anser att deras fysiska arbetsmiljö är tillfredsställande.

Många av våra skollokaler är bristfälliga till följd av en lång period av eftersatt underhåll. På många skolor saknas det idag en tillräcklig IT-infrastruktur och säkerheten på våra skolor måste ses över.

De goda exempel som finns i kommunen måste spridas och delas mellan skolor och möjligheten till samarbete och kollegialt lärande måste utvecklas.

Centrala funktioner för rekrytering och IT samordning måste ses över.

Ökade ambitioner och ökad likvärdighet

Vi har under flera års tid betonat värdet av att investera i kunskap i Tyresö kommun. Bakgrunden är uppenbar. Tyresös skolor har under en längre tid fått alltför dåliga förutsättningar. Det har handlat om såväl ekonomiskt som politiskt stöd. Det som en gång var en självklarhet – att alla barn, oavsett bakgrund, ska kunna få en likvärdig utbildning - är idag allt annat än verklighet. Till stor del är ökande klyftor ett resultat av en direkt kontraproduktiv politik – men också en följd av kommunledningens dåliga förmåga att följa upp verksamheten.

Under 2014 räknades inte skolpengen upp och lönekompensationen som föreslogs inför 2015 var otillräcklig. Under 2015 genomgick Tyresös skolor ett stålbad till följd av en nedskärningsbudget och motsvarande 18 helårstjänster skars bort. Inför 2016 såg vi återigen utebliven uppräknings av pris- och lönekompensation. Sammantaget har detta inneburit tuffa år för Tyresös skolor. Den knappa procent som skolpengen höjdes med inför 2017 är långt ifrån tillräcklig och ytterligare effektiviseringar har behövts göras på våra skolor. Hösten 2016 hotades fyra av våra grundskolor av vikarie- och inköpsstopp. Kumla skola aviserade våren 2017 att de lägger ned sin idrottsprofil. Detta är en direkt följd av nedskärningar, då skolan enbart har möjlighet att fokusera på skolans kärnuppdrag. Det är sorgligt, det var uppskattade profilinriktningar och erbjöd en valmöjlighet för Tyresös barn.

Och inget talar för att det kommer bli bättre. I den budget som de borgerliga partierna nu föreslår kommunfullmäktige räknas anslagen till skolan upp med en procent. Antingen kalkylerar majoriteten med att de kan dämpa löneutvecklingen för lärare i kommunen, vilket skulle vara direkt skadligt för Tyresös förmåga att attrahera bra lärare, eller så budgeterar man nu för ytterligare neddragningar. Vi redovisar därför i detta budgetförslag en betydande satsning på Tyresös grundskolor.

Existerande skolforskning pekar starkt på värdet av att minska klyftor för att få fler att klara grundskolan. Tyresö kommun går en annan väg. Vi har alltför stora resultatskillnader mellan Tyresös grundskolor, både mellan år, mellan olika skolor och inom skolan mellan olika grupper. Medan en grupp elever fått bättre resultat är det fortfarande alltför många, som lämnar skolan utan att vara godkända i de mest grundläggande ämnena. En intersektionell analys är viktig för att utveckla ett bättre resursfördelningssystem.

Den enskilt viktigaste åtgärden för att minska klyftorna, är en generellt bättre skola med fler vuxna i skolan och mer tid för lärande. Vi vill se fler vuxna och ett utökad elevhälsoteam på Tyresös skolor. Skolan har ett tydligt kompensatoriskt uppdrag och det är uppenbart att Tyresö behöver en skolpolitik som möjliggör detta.

Vi vet att framgångsrika skolkommuner har en politisk ledning som tar ansvar för och ställer rätt frågor gällande skolutveckling. 2014 reagerade Skolinspektionen kraftigt på bristen i kvalitetsarbete och intresse från den politiska majoritetens sida i Tyresö. "Ett systematiskt kvalitetsarbete kräver en dialog mellan alla ansvarsnivåer, från elever och personal via förvaltningsledningen till den politiska nivån", konstaterar Skolinspektionen. Vi är nu en bit på väg, men är långt ifrån i mål.

Vidare riktar Skolinspektionens granskning hård kritik mot bristerna i kommunens och skolornas dokumentation och kvalitetsarbete. De få uppföljningar som görs är otillräckliga och saknar djupgående analyser. Än idag saknas resultatanalyser och

analyser av resursernas fördelning i kommunen för en likvärdig, kompensatorisk skola.

Lärare och rektorer vittnar i Skolinspektionens rapporter om, att de får alldeles för lite tid och resurser till att planera, utvärdera och utveckla verksamheten. I 2017 års medarbetarenkät vittnar nära 50 % av lärarna att de inte har möjlighet att göra ett bra jobb inom sin arbetstid. Samtidigt lämnade en av fem lärare Tyresö kommun under 2016 och fyra skolor hotades under hösten 2016 av vikarie- och inköpsstopp. Den samlade bilden bör analyseras och åtgärder initieras som bidrar till att stoppa den negativa utvecklingen.

Genom att förbättra förutsättningarna för skolorna och höja ambitionsnivån, genom exempelvis ha kvalitetsindikatorer som spelar roll för ökat lärande, kan resultaten höjas. Sådana indikatorer bör tas fram i nära samarbete med verksamheterna.

Fler lärare i skolan

Tyresö har under flera års tid haft en budget som inneburit en underinvestering i Tyresös skolor. Vi ser hur meritvärden har varierat från år till och år. 2016 stärktes de något men föll åter igen 2017. Det krävs en investering i skolan som bidrar till att behålla och öka antalet lärare. Dessa kommer i sin tur bidra till resultatutvecklingen.

Våra elever måste ges de bästa förutsättningar och därför måste vi ge våra lärare och rektorer förutsättningarna att lyckas med sitt uppdrag. Läraren är den enskilt viktigaste framgångsfaktorn för elevers resultat och motivation den viktigaste faktorn för ökad inläring. De senaste åren har antal elever per lärare legat över kommungruppens snitt och läsåret 16/17 är antal elever per lärare 13.9. Det innebär en sämre lärartäthet än både för kommungruppen och jämfört med samtliga kommuner i Sverige. Skolan blir aldrig bättre än mötet mellan lärare och elever, därför ska vi öka tiden varje elev ges med sin lärare.

Särskilt i de tidigare årskurserna finns det evidens för ett tydligt samband mellan lärartäthet och resultat. Vi anser, att den tid som varje elev har med sin lärare i årskurs ett till tre bör öka. Vi förespråkar en medveten satsning på fler lärare i Tyresös skolor och avsätter resurser för detta. Vi vill låta verksamheterna pröva modeller med lärarassistenter, parallelllärsystem och/eller utvecklingslärare inom Tyresös grundskolor. För oss är inte metoden det viktiga, utan målet.

Vi vet att framgångsrika skolkommuner lyfter kompetenta lärare. Därför vill vi jobba för att lyfta goda exempel genom att exempelvis uppmärksamma årets pedagog, arbeta strategiskt med försteläraryuppsättningen för Tyresös skolutveckling samt satsa på strategisk kompetensutveckling. Vi vill även stärka möjligheterna att dela goda exempel mellan skolor och ta lärdom och lära av varandra genom att hitta nya och utvecklande former för kollegialt lärande. Det kommer att ge resultat hos Tyresös elever i form av ökade kunskapsresultat och trygghet i skolan.

Vi vet också att en socialdemokratiskt ledd regering med en lågstadiesatsning kommer att fortsätta att satsa miljarder för mer personal och mindre klasser i lågstadiet, varför en kommunal satsning får ännu större utväxling. Läsåret 2015/2016 sökte och tilldelades Tyresö kommun pengar motsvarande 17 helårstjänster av regeringens satsning.

En skola för var och en

Undervisningen i skolan ska anpassas till varje elevs förutsättning och behov. Tyresö kommun bedriver sedan 2013 arbetet med "En skola för var och en". Ledordet är inkludering av elever i behov av särskilt stöd. Vi delar grundperspektivet om inkludering, att det är bra om fler barn med behov av särskilt ges möjlighet att befinna sig i ett större sammanhang med undervisning i ordinarie klassundervisning.

Men, OECD är kritiskt till när inkludering sker utan att elever ges rätt förutsättningar till stöd; det är en uppfattning vi delar. Det är tydligt att inkludering kräver resurser i form av kompetens, lärmiljöer och specialpedagoger för att i realiteten fungera och inte få negativa konsekvenser. Och dessa resurser är inte tillräckliga idag.

Vi är oroadade över de signaler som alltför ofta kommer till vår kännedom, att Tyresös skolor med befintliga medel inte klarar att möta de barn som har särskilda behov. Det blir en dyr effektivisering om vi har en skola för barn och unga, där lärare inte ges rätt tid för sitt uppdrag.

I sin omvärldsanalys 2015 redogjorde förvaltningen för att fler elever är i behov av särskilt stöd och den trenden håller i sig. Resursfördelningssystemet har även under 2016 förändrats och skolor får inte längre tilläggsbelopp i samma utsträckning som tidigare för barn i behov av särskilt stöd. Det har motiverats med att det sociodemografiska beloppet har höjts. Men i själva verket är de sammanlagda anslagen i budget 2017 för tilläggsbelopp, sociodemografiskt tillägg och externa placeringar lägre än utfallet för innevarande poster såväl 2016 som 2015. Detta trots att kostnaderna för externa placeringar ökat kraftigt.

Nyligen togs barns rätt att söka skolor och få förtur på grund av "särskilda skäl" bort. Det har varit en möjlighet för barn med till exempel NPF att söka till en mindre skola och mindre sammanhang och den har nu tagits bort. Innan rätten att söka skola togs bort påpekade vi socialdemokrater att vi måste garantera att alla våra skolor arbetar och har kunskap kring NPF och säkerställa att alla barn ges den utbildning de har rätt till. Då så inte är fallet idag, var vi emot beslutet, och en generell kompetenshöjning måste ske i våra verksamheter om NPF och andra funktionshinder som innebär anpassningar i eller utanför klassrumsmiljön. Inkludering får aldrig vara ett sätt att göra besparingar.

Samtidigt ökar kostnaden för de externa placeringar av barn som Tyresö kommun inte anser att vi kan ta om hand på hemmaplan. Det är en utveckling som går åt fel håll. En egen resursskola utvärderas nu och vi anser att behovet är stort och akut.

Vi socialdemokrater är angelägna om att utvärdera arbetet med en skola för var och en. Vi vill att genomlysningen tar sin utgångspunkt i barnens behov, snarare än kommunens. Genomlysningen bör även undersöka och redovisa föräldrarnas uppfattning om deras barn får erforderligt stöd och om deras möjlighet att påverka är reell samt belysa arbetsmiljöperspektivet.

Tillsammans med rektorer vill vi utvärdera hur vi kan öka likvärdigheten i Tyresös skolor och arbeta för att alla elever når kunskapskraven.

Digitalisering och bra pedagogiska lärmiljöer

Rektorer ska inte behöva välja mellan lokaler och pedagoger, som idag med ett hyressystem som fokuserar på lokaloptimering. Vi vill därför omarbete det

hyressättningssystem som gör att skolorna avstår från befintliga lokaler hellre än att använda dem.

Vi har stora utmaningar gällande grundskolors lokaler i Tyresö till följd av många års underinvesteringar vilket gör att vi idag har ett stort upprustningsbehov. Långsiktiga beslut och planer måste tas för att planera vilka lokaler som ska rustas. I vårt förslag till investeringsplan föreslår vi kraftigt höjda ambitioner för investeringar i dagens skolor i Tyresö.

Vi vill, att Dalskolan rustas och byggs ut för att möta kommande behov i området och att Stimmet och Fårdala skolor moderniseras och tillsammans skapar en fungerande enhet. Ett stärkt ledarskap i kombination med organisatoriska förstärkningar och resurser möjliggör en ökad flexibilitet.

Utöver att rusta befintliga lokaler, vill vi utreda en mindre F-3 skola i Skälsätra och vi vill att Sofieberg ska finnas kvar och erbjuda grundskoleplatser.

Vi vill bygga ut och rusta Fornuddens skola på befintlig mark och göra en sammanhållen skolbyggnad med direktaccess till parken. Möjligheter att stänga av Fornuddsvägen ska ses över. Skolan ska ges fler skolplatser och även moderniseras.

När skolor rustas och nya skolor byggs, ska de möta framtidens krav på hållbara material och giftfria miljöer.

Vi vill göra en medveten satsning på grundskolornas utom- och inomhusmiljö och rustar för en modern pedagogisk lärmiljö. Alla dessa förslag är en del av vår investeringsplan.

Även skolans IT-miljö, vilken idag är bristfällig, rustas.

Det är del av en större satsning på digitalisering som vi föreslår i och med detta budgetförslag. Trots att mycket talar för att grundläggande kunskaper, för att möta utmaningen och utvecklingen som digitaliseringen innebär, blir nödvändiga för att klara sig på framtidens arbetsmarknad är de borgerliga partiernas förslag till budget i princip fritt från förslag på detta område. Vi föreslår en kraftig investering i att Tyresös skolor ska kunna jobba digitalt. Det handlar både om att rusta den infrastruktur som finns i skolor idag som att succesivt förse alla elever med hårdvara för att kunna använda sig av modern teknologi. En 1 till 1-lösning i de högre stadierna ska påbörjas. Genom satsningen möjliggörs också insatser för pedagogisk användning av ny teknik och insatser för att öka kunskaper i programmering.

Under gemensam verksamhet föreslår majoriteten en ospecificerad satsning på digitalisering. Vi mer än dubblar den och riktar den mot skolan.

Kompensatoriska åtgärder ger likvärdig utbildning

När den svenska skolans sjunkande resultat förklaras i olika utvärderingar anges tilltagande segregation som en avgörande faktor. Skolorna tenderar att bli allt mindre likvärdiga. Detta har senast visats i Skolverkets analys av den svenska skolan.

Skolinspektionens senaste granskning av Tyresös skolor pekar på behovet av ökad likvärdighet för att lyfta resultaten. Om man vill åstadkomma mer likvärdiga förutsättningar – och därigenom generellt bättre resultat – finns ett antal relativt enkla, och billiga, insatser att göra.

En faktor som används för att öka likvärdigheten är det sociodemografiska tillägget. Det är för lågt idag för att kompensera för de skiftande förutsättningar som idag finns i Tyresö. Vi vill göra om detta till ett socioekonomiskt tillägg som ger de kompensatoriska effekter som avsetts. Vi är beredda att se över beräkningsgrunderna för att pengarna ska nå de elever som de verkligen är avsedda till. Därtill bör resurserna i systemet förstärkas, vilket vi avsätter medel för som ett första steg i en långvarig satsning för jämlika förutsättningar i skolan.

Kommunen ska garantera möjlighet till läxläsningshjälp vid varje skola som väljer att ha läxor för att kompensera för skiftande hemförhållanden.

Goda läsvanor bör grundläggas i tidig ålder, bl.a. för att utveckla god läsförståelse, vilket är grundläggande för bra skolresultat. Skolbibliotekens roll har förtydligats och stärks i skollagen och därför bör barn- och utbildningsnämnden i samarbete med kultur- och fritidsnämnden ges i uppdrag att se över skolbibliotekens verksamhet och utarbeta en plan för att säkerställa hög kvalitet med lämpliga kvalitetsindikatorer. Även här kommer socialdemokraternas förslag om inrättande av en central talpedagogresurs väl till pass. Kommunens RUC-center ska förstärkas.

Skolan i Tyresö ska vara kostnadsfri. Trots det händer det att elever förväntas att med egna medel betala, eller förväntas ta med egen utrustning för att delta i skolaktiviteter. Vi vill öka möjligheten för alla barn att delta i aktiviteter på skoltid och tillför resurser till skolorna för ändamålet och utökar därigenom möjligheten för alla Tyresös barn att få tillgång till kultur- och idrottsverksamheter.

De generella insatser som vi föreslår ovan förstärker skolans möjlighet att öka andelen elever som klarar skolans kunskapsmål och därmed uppnår behörighet till gymnasieskolan.

Förstärkt elevhälsa och arbete mot mobbning

Tyresös skolor ska vara trygga skolor. Vi vet att tidiga insatser är viktiga och bland annat kan fler specialpedagoger göra att färre barn riskerar att halka efter. Vi socialdemokrater vill därför stärka upp den centrala elevhälsoorganisationen med fler specialpedagoger och/eller andra funktioner, som jobbar med samtliga Tyresös grundskolor. Detta för att se till att fler barn får det stöd de har rätt till men även för att stärka möjligheter att arbeta preventivt ute på skolorna.

Vi behöver även förbättra vår organisation kring nyanlända med modersmåls lärare och kuratorer för att möjliggöra ett så bra mottagande som möjligt. Olika introduktionsformer för nyanlända i Tyresös skolor bör utredas. Målet ska vara att nyanlända får förutsättningar att tillgodogöra sig kunskap och ingå i gemenskaper. Direktintegrering och mottagningsklass bör prövas.

Vi vill att kommunen ska inrätta en barnombudsman som driver och bevakar frågan om barns rättigheter i kommunen. I samarbete med berörda nämnder bör uppdraget ses över för att tydliggöra hur funktionen skulle kunna fungera. Den centrala organisationen Barnombudsmannen, vittnar om en tydlig effekt hos de över 65 kommuner som idag arbetar mer aktivt med barns rättigheter och frågor ur ett barnperspektiv.

Tyresö kommun ska ha nolltolerans mot mobbning i samtliga förskolor och skolor och incitamenten för skolor att jobba aktivt mot mobbning och diskriminering ska förstärkas. Var tionde lärare uppgav 2015, att inget målmedvetet arbete för att

förhindra kränkande behandling bedrivs på deras skola. 2017 visar medarbetarundersökningen att arbetet, totalt sett, för att förhindra kränkningar har försämrats mot tidigare jämförelse. Forskning och beprövad erfarenhet ska vara grundstenen i Tyresös kommun skolor i val av antimobbingprogram.

Kommunen ska ha en välkomnande attityd även mot andra organisationer som jobbar framgångsrikt med kamratstödande verksamhet.

Kvalitetsuppföljning för ökad trygghet och förbättrad arbetsmiljö

Vi anser att uppföljningen av våra skolors verksamhet behöver förbättras och tror att den förändrade organisationen, vilken genomfördes 2016, är en väg dit. Ytterligare kvalitetsindikatorer bör tas fram. Därigenom kan vi säkerställa att det som vi vet gör skillnad i undervisningen och det som spelar roll för ökad inlärning verkligen blir en del av undervisningen.

Vi är positiva till att kvalitetsenheten har startats och ser fram emot att följa ett arbete där kvalitetskontrollerna ökar med syfte att säkerställa kvalitén. Att detta behövs, det visar inte minst Skolinspektionens senaste granskning av kommunen.

Fritidshemmen tydliggörs och stärks

Fritidshemmen omfattas av läroplanen och ska vara en betydelsefull faktor för att ge barnen en pedagogiskt utvecklande verksamhet efter skoldagen. Fritidshemmens uppdrag stärktes med eget avsnitt i skollagen under 2016. Det finns starka indikationer på att verksamheten inte klarar att leva upp till detta idag och Tyresö är i stort behov av att stärka fritidshemmen!

Skolinspektionen skriver i sitt beslut våren 2014 att brister från 2007 gällande måluppfyllelse i Tyresös fritidshem kvarstår. Många fritidshem har svårigheter att leva upp till läroplanens mål, det saknas pedagogiskt utbildad personal och adekvata lokaler. Föräldrar beskriver för Skolinspektionen 2014 ibland fritidshemmen som en "förvaringsplats". Trots det gjordes inga politiska insatser under 2015 och 2016 och vi anser att politiken agerar alldeles för passivt. Många barn tillbringar lika många timmar på fritidshemmen, som i grundskolan och kvaliteten har under alltför många år varit bristfällig. Politiken måste ta ansvar även för fritidshemmen och peka ut en riktning för verksamheten med tydliga mål och en övergripande vision om hur vi vill att våra barns fritidshemsvistelse ska vara.

Ett intensifierat arbete med kvalitetshöjande åtgärder inom fritidshemmet ska nu ta form under hösten 2017. Det är bra att arbetet kommer igång och det är av stor vikt att vi snarast hörsammar den kritik vi fått av skolinspektionen. Vi måste arbeta för en ökad trygghet, personaltäthet och lämpliga lokaler. Även fritidspedagogers och barnskötares arbetssituation i Tyresö måste ses över.

Vi socialdemokrater vill även göra ett kultur- och idrottslyft riktat mot fritidshemmen där aktiva föreningar i Tyresö besöker fritidshemmen och visar- och erbjuder sin verksamhet. Det ger barn möjlighet att prova nya aktiviteter samt föreningar en möjlighet att bredda sin målgrupp.

För ett par år sedan höjde Tyresös moderater och borgerliga majoritet avgiften för fritidsklubbar från 50 kronor till 500 kronor per termin och barn. Denna verksamhet som vänder sig till barn i årskurserna 4 – 6 är viktig, och för att alla barn ska kunna delta, föreslår vi en sänkning av avgiften. Dessutom vill vi utreda hur förändringen för

fritidsklubbar, från anslag till "pengfinansiering" har slagit mot verksamheten. Detta då vi fått starka indikationer på att verksamheten hotas med rådande resursfördelning.

Stabilare resursfördelning

Under flera år har snabba elevförändringar inneburit att vissa skolor drabbats av oproportionerliga effekter. Intäktssidan, elevpengen, minskas 100 % från dag ett medan kostnaderna tar betydligt längre tid att minska. Det innebär att ett underskott skapas som kvarvarande elever får arva och betala av på. . I vissa fall kan problemen bli så stora att det tvingas fram avskrivningar för att effekterna blir alltför uppenbart absurda. Eleverna har då fått betala med sämre lärartäthet och lägre kunskapsresultat som följd.

Ett nytt hyressystem infördes under 2016 och vi behöver utvärdera detta och se över förbättringsområden. Vi har under lång tid begärt en analys av förändringar i hyressystemet och vilka effekter det fått på skolornas verksamhet.

Ingen elev ska drabbas av sämre undervisning beroende på höjda hyror. Problemet har varit känt länge och kvarstår med den nya hyressättningsmodellen som baseras på 25 barn/klass/skola, oavsett om skolan når upp till det "hustaket" eller inte.

Möjligheter att bygga in tröghetsmekanismer i fördelningssystemet bör ses över, som exempelvis kan innebära en stegvis avtagande (eller stigande) elevpeng under en övergångstid. För att möjliggöra anpassningar är det också fel, att enheterna fullt ut ska bära kostnader för tilläggsinvesteringar i lokaler eller IT- stöd. Det riskerar att innebära att nödvändiga åtgärder uteblir.

Profilklasser – en tillgång för Tyresö

Från tid till annan ifrågasätts profilklasserna i Tyresö. Ett argument som återkommer från den politiska majoriteten och andra är, att utbildningen varken får kosta mer än snittet eller ha fler timmar än vad som är lagreglerat. Med andra ord – det får gärna kallas profilering – men i praktiken får det inte vara profilering. Vi har nyligen sett hur Kumla skola som ett resultat av detta synsätt nu fått lägga ned sin verksamhet för fotboll- och hockeyprofilen till följd av nedskärningar och fokusering på kärnverksamheten.

Vi tror att profilering berikar. Därför vill vi vara tydliga med att nuvarande profileringar ska värnas och att det finns ett politiskt ansvar för detta. Dessutom tycker vi som vi tidigare redovisat, att en språkprofil bör övervägas på Nyboda skola. Ett exempel på att språkundervisning uppskattas kan illustreras av Engelska skolans stora rekryteringsmöjligheter. En skolas inre organisation är rektors uppdrag och arbete, men politiker kan ha tydliga ambitioner och mål för vilka profilklasser som Tyresö ska erbjuda och möjliggöra detta med en ekonomi som tillåter annat än enbart kärnverksamheten på våra skolor.

Rörelse i skolan – en del av insatserna för ökade resultat

En studie som har gjorts vid Malmö högskola visar ett samband mellan ökad fysisk rörelse och resultat i skolans övriga ämnen. Inte minst gäller det pojkarnas resultat. Något som är extra viktigt, eftersom pojkar under flera år tenderat att halka efter när

det gäller skolresultat. Vi delar den analysen och anser att Tyresös skolor bör jobba aktivt med att öka utrymmet för fysisk aktivitet och antalet idrottstimmar. Regeringen har nyligen beslutat att utöka antal idrottstimmar per vecka, vilket vi ser positivt på. Vi anser att Tyresö ska ha högre ambitioner än så och den dagliga fysiska aktiviteten för våra barn ska öka. Hur det arbetet ska se ut och på vilket sätt det ska genomföras överlåter vi till professionen att återkomma med förslag kring.

Socialdemokraternas förslag:

- Kvalitetssatsningar i skolan för att bidra till minskade klasser och ökad lärartäthet. Barn- och utbildningsnämnden ges i uppdrag att ta fram ett förslag för riktlinjer gällande klassernas storlek och ett mål för antal elever per lärare med tillhörande handlingsplan. Förstärkning med 10 000 000 kronor. (Avser även förskolan)
- Barn- och utbildningsnämnden får i uppdrag att ta fram en kompetensutvecklingsplan med konkreta åtgärder för fler högskoleutbildade pedagoger i förskolan och skolan samt inrätta karriärtjänster för förstelärare inom skolan. Kostnad: 2 000 000 kronor. (Avser även förskolan)
- Digitalisering och förbättrade lärmiljöer. Skolans inne- och utomhusmiljöer rustas för att öka tryggheten och stärka den pedagogiska lärmiljön. Infrastrukturen för IT stärks och förutsättningarna att jobba med digitalisering ska öka. Ett första steg mot en till en-lösning ska genomföras under 2018. Kostnad: 4500 000 kronor (Avser även förskolan)
- Kriterierna för tilläggsbelopp för barn i behov av särskilt stöd och sociodemografiska tillägget utreds och förstärks med 3 000 000 kronor.
- Det centrala elevhälsoteamet förstärks med 1 800 000 (Avser även förskolan)
- Fritidshemmens ekonomi förstärks med 2 000 000
- Sänkning av avgift till fritidsklubsverksamhet, 200 000 kronor.
- Kommunen tillsätter en barnombudsman 700 000 kronor

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Barn- och utbildningsförvaltningen tillsammans med kommunstyrelseförvaltningen ges i uppdrag att arbeta om resursfördelningssystemet som bygger in bättre möjligheter till omställning samt resursfördelningar efter behov.
- Utvärdera och omarbeta hyressättningssystemet
- Skolbibliotekens kvalitet säkerställs genom att en handlingsplan utarbetas med tydliga kvalitetsmått för verksamhetens inriktning
- Barn- och utbildningsnämnden ges i uppdrag att utvärdera och öppet redovisa konsekvenserna av En skola för var och en.
- Barn- och utbildningsnämnden ges i uppdrag att ta fram ett förslag till att kommunövergripande läs- och matematikuppföljning för att införas i grundskolans tidiga årskurser.
- Alla skolor ska för de yngre barnen, som en del av en samlad skoldag erbjuda förstärkt läxläsningshjälp. För de äldre barnen ska motsvarande stöd finnas i skolans verksamhet.
- Fritidshemmens status ska stärkas och kvalitetsmått för verksamheten tas fram för att främja stärkt organisation samt kvalitetshöjande effekter

- Kommunfullmäktige uttalar ambitionen att bevara och utveckla profilklasser vid Tyresös grundskolor.
- Barn- och utbildningsnämnden ges i uppdrag att redovisa vilka möjligheter det finns för att åstadkomma daglig fysisk aktivitet i grundskolan.
- Planera för en F-3 skola i Skälsätra
- Rusta och bygga ut Fornuddens skola på befintlig mark
- Centrala funktioner för rekrytering och IT samordning måste ses över.
- Kultur och fritidssatsning på fritidshemmen initieras
- Barn- och utbildningsnämnden ska redovisa hur möjligheten till daglig fysisk aktivitet ska kunna införas för Tyresös barn
- Utvärdera hur samverkan med landstinget kan förbättras och stärkas utifrån ett barnperspektiv
- Kompetensutveckling inom NPF och andra funktionshinder som kräver anpassningar i eller utanför klassrumsmiljön
- Genomför en kostnadsfri grundskola för alla elever.

Verksamhetsområde 3; Individ- och familjeomsorg

Ett samhälle som håller ihop

Tyresö ska vara en välfärdskommun som bygger på sammanhållning och tillit. Ledorden för Socialdemokraterna är demokrati, jämlikhet och jämställdhet. Vi socialdemokrater är övertygade om att ett jämlikt samhälle ger bäst förutsättningar för alla människor att växa och förverkliga sina livsdrömmar.

Minska barnfattigdomen

Klyftorna är alltför stora i Sverige och i Tyresö. Av granskningar som gjorts av OECD så framgår det att sedan början av 1990-talet så har inkomstklyftorna i Sverige vuxit snabbare och mer än i något annat land i västvärlden. Detta märks inte minst vad gäller barnfattigdomen. Med en politik som leder till höjda avgifter och taxor så ökas nästan alltid barnfattigdomen. Ojämlikheten visar ett av sina fula ansikten när barn tvingas välja bort aktiviteter för att föräldrarna inte har råd att låta dem vara med. Ungdomars egna (ferie)arbeten, när de uppnått sådan ålder att arbete är möjligt, är förstas en viktig sak för att förbättra en utsatt situation. Det ger också viktiga erfarenheter av arbete och är första steget för att etablera sig på arbetsmarknaden. Tyvärr är det föga förvånande, att de som har sämst ekonomiska förutsättningar också är de som har sämst möjligheter när det gäller att skaffa sommarjobb. Därför är dessa ungdomar i större behov av kommunala sommarjobb än många andra ungdomar. Det saknas knappast nödvändiga arbetsuppgifter i kommunen – bara en politisk vilja att ge fler ungdomar sommarjobb.

Den av den nuvarande regeringen förda politiken har avvärjt ytterligare försämringar inom detta viktiga område och istället har på senaste tiden positiva effekter kunnat iaktas vad gäller att motverka barnfattigdom.

Förbättrad arbetsmiljö

Individ- och familjeomsorgens politikområde har under 2017 stabiliserats efter en turbulent arbetssituation under 2015 och 2016. Det har rekryterats många socialsekreterare men det finns alltför luckor i bemanningen. Nivån avseende sjukfrånvaron är fortfarande så pass hög inom flera avdelningar att den inte är långsiktigt godtagbar. Detta leder till hög arbetsbelastning för den kvarvarande arbetsstyrkan.

Under tidigare år tvingades den styrande alliansen i Tyresö vid flera tillfällen tillkännage att lagens krav inte uppfylldes. Risken för att barn och ungdomar skulle fara illa var under den här tiden mycket stor. Den normalisering av arbetsförhållandena som har skett befinner sig dock fortfarande i ett skört skede.

Under den gångna vintern har dessutom antalet inkomna ärenden återigen ökat på ett oroande kraftigt sätt. Vi anser att ett tillskott av erfarna, seniora medarbetare är nödvändigt för att på kort sikt tillskansas sig rimlig balans vad gäller arbetsbördor inom enheten. På lite längre sikt minskar denna risken för att anställda slutar, vilket annars riskerar öka påtagligt vid alltför långvarigt pressade förhållanden i arbetsmiljön.

Inte någon ska behöva fara illa

Vi behöver också ta ett gemensamt ansvar när något har gått snett. Nästan all brottslighet börjar i ungdomsåren. För en del människor blir detta inledningen till långvarig och allvarlig kriminalitet. Ofta med förödande effekt för den enskilde själv. Fler av dessa ungdomar kan och måste fångas upp, inte minst för att bryta rekryteringen till den organiserade brottsligheten.

Den egna familjens möjligheter och ansvar att bryta destruktiva beteenden är naturligtvis av mycket stor betydelse. Men höga krav måste också ställas på olika samhällsfunktioner. Ojämlighet, otrygghet och missbruk är en födkrok för arbetslöshet, sjukdom och kriminalitet. Det är därför lika nödvändigt med minskad segregation, förebyggande arbete och missbrukarvård som det är att bekämpa våld i nära relationer, göra sociala investeringar och att utveckla arbetet med frivilligorganisationer. Flera undersökningar visar att om man med en insats så bara lyckas hindra en enda individ från att marginaliseras så är så gott som alltid insatsen att betrakta som samhällsekonomiskt lönsam. För att inte tala om fördelarna för just den här enskilde individen som kan leva ett anständigt liv.

Avseende jourhemsplaceringar så är sådana frekventa och medför betydande kostnader för kommunen. Lagkraven har på senare år skärpts på både mottagningsenheten och familjehemsenheten, vilket ytterligare har ökat behovet av personal.

Under ett antal år har budgeten för socialnämndens politikområde varit rejält underfinansierad. Det allmänna besparingskravet har varierat årligen runt 0,5 - 3 %. Den förstärkning som de borgerliga partierna nu föreslår svarar bara mot det underskott som finns i år. Det finns inget i förslaget som påtagligt förbättrar förutsättningarna för individ- och familjeomsorgen.

År efter år har individ- och familjeomsorgen tvingats fokusera på besparingar istället för utveckling av verksamheten.

Ett tydligt exempel är mobila teamet. De arbetar med elever i grundskolan, men skulle kunna arbeta även med yngre barn. Ofta är det redan i förskolan känt vilka barn som sannolikt kommer att behöva större insatser i skolan. Mobila teamet har under åren uppnått fantastiska resultat. De barnen som får erforderlig hjälp därifrån hamnar oftast inte hos socialtjänsten för insatser. Man vet att arbete med att tillse att barnen ges så bra förutsättningar som möjligt att klara skolan är oerhört viktigt för hur våra yngres liv kommer att vara längre fram. Att klara skolan är den viktigaste faktorn för socialt eller ekonomiskt utsatta familjer, vilket visas vid utvärdering av människors möjligheter till egen framtida stabil försörjning.

Flera rapporter visar hur den psykiska hälsan hos barn och ungdomar kontinuerligt försämras år efter år i Stockholmsregionen och Tyresö kommun är inget undantag. Antalet barn och unga som söker till Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) fortsätter att vara högt. Orsaken till den ökande ohälsan hos barn och unga varierar, men en framträdande faktor är ofta familjesituationen. I dagens läge, med den arbetssituation som råder på socialkontoret, saknas förutsättningar att på ett tillräckligt framåtsyftande sätt ta itu med alla barnärenden. Detta är naturligtvis en situation som är allt annat än bra. Vissa ärenden, exempelvis att hjälpa barn till missbrukare, hanteras i allt mindre omfattning.

Förebyggande verksamhet är oerhört viktig, men tyvärr det som prioriterats ned när besparingskraven kommer. Forskning visar att detta är ett ytterst kortsiktigt tänkande. Det finns oerhört mycket att vinna på förebyggande arbete, både vad gäller minskat enskilt mänskligt lidande och minskade långsiktiga ekonomiska kostnader. Viktiga funktioner som försvunnit på senare år är verksamheten som söker upp unga, Stegets verksamhet, en del av mobila teamet, psykolog, verksamhetsutvecklare och elektronikåtervinningen (arbetsmarknadsåtgärd) i sin dåvarande form.

Det är också angeläget att prioritera budget- och skuldrådgivning eftersom detta är grundläggande för ekonomiskt utsatta familjer.

Tyresö kan spara genom att investera i god kommunal verksamhet

Vi vill att socialförvaltningen åter ska satsa på att utveckla förebyggande verksamhet. Varje tyresöbo ska veta att samhället fungerar. Det ger tillit till vår kommun och trygghet till våra medborgare. Det ökar sammanhållningen i kommunen. Det ger framförallt oss alla ett jämlikt Tyresö. Att förstärka de förebyggande insatserna är en grundpelare och en avgörande framtidsfråga för en modern kommun. Förebyggande insatser innebär flera besparingar, både när det gäller det mänskliga perspektivet och ekonomin. Det är en etablerad uppfattning, att förebyggande insatser har långsiktigt positiva ekonomiska effekter, men vi ser också att det finns möjlighet till direkta ekonomiska besparingar som följd av att pengarna används smartare. Vi behöver bli bättre på att samarbeta mer mellan olika förvaltningar i dessa frågor, exempelvis måste samarbetet mellan skola och socialtjänst utvecklas ytterligare. De insatser som vi föreslår, utöver majoritetens budget, är följande:

Ett långsiktigt och strategiskt förebyggande arbete för att barn ska få den hjälp de har rätt till, varför vi i vårt budgetalternativ möjliggör en sådan satsning.

Utöka mobila teamet att även gälla förskolan. Det mobila teamet är en fantastisk verksamhet som jobbar med både uppsökning, kunskapsspridning och stöd till den enskilde. Vi vet att tidiga insatser gör störst skillnad och vill därför att det mobila

teamet även ska kunna bedriva verksamhet riktat mot förskolan. För detta ändamål behöver socialförvaltningen anställa två nya socialsekreterare.

Familjebehandling utan krav på biståndsbeslut. Vi vet att det kan finnas en tröskel för att söka hjälp hos socialtjänsten, trots att det kan finnas ett behov. Därför vill vi bidra till att sänka denna tröskel och erbjuda familjebehandling utan krav på biståndsbeslut. För detta ändamål behöver socialförvaltningen anställa två nya familjeterapeuter.

Förstärkning av mottagningsenheten. Som följd av ändrad lagstiftning sedan 2013 där kraven på handläggningstiderna skärptes behöver mottagningsenheten förstärkas med en tjänst.

Förstärkning av familjehemsvården. På grund av ett ökat antal familjehemsplaceringar och ökat antal ensamkommande flyktingbarn har socialförvaltningen behov av ytterligare en barnhandläggare.

Boende för unga vuxna

Vi tvingas idag förflytta många personer till externa stödboenden i andra kommuner. Detta medför att de här personerna måste flytta till en annan kommun. Det innebär också stora ekonomiska kostnader för kommunen. Vi föreslår därför, att en uppbyggnad av ett eget stödboende initieras för att kunna behålla fler av dessa personer på hemmaplan i Tyresö. Detta skulle medföra stor personlig frihet för de personer som i sådana fall inte skulle tvingas att flytta mot sin vilja. Det skulle även innebära en betydande ekonomisk besparing. Vi har också därmed möjlighet att på ett naturligt och självklart sätt uppnå en värdefull kontinuitet i vårt kommunala välfärdsarbete. Detta genom att vi exempelvis lättare kan koppla in andra verksamheter som t.ex. Ung i Tyresö och skolorna i detta viktiga arbete. På så sätt hjälper vi varje person på ett bättre sätt.

Insatser för att snabbtreda familjer

Idag tvingas socialförvaltningen ofta köpa dyra externa utredningstjänster externt på grund av tidigare års hårda besparingskrav och neddragningar. Detta innebär, att utredningarna tar längre tid, blir oerhört mycket dyrare och också påför de berörda personerna en onödig belastning. Det gör också kommunens verksamhet långsiktigt sårbar eftersom vi avlövar förvaltningen på kompetens som får anses basal, nämligen grundläggande utredningskapacitet. Vi vill istället att vi ska utöka samarbetet med våra grannkommuner Nacka och Värmdö. För detta ändamål behöver socialförvaltningen anställa två nya socialsekreterare.

Förstärkning av familjerätten

På grund av ett ökat antal ärenden gällande umgängesstöd och frivilliga samarbetsamtal har socialförvaltningen behov av att anställa ytterligare en person på heltid. Det är primärt att arbetssättet Ung i Tyresö över tid tilldelas nödvändiga resurser för sitt särdeles viktiga arbete. På sikt kommer denna verksamhet att innebära att vi får ett mera jämnt Tyresö.

Socialdemokraternas förslag:

Våra förslag innebär totalt att verksamheten förstärks med 7 800 000 kronor. Detta innebär nio nya tjänster inom socialförvaltningens område Individ- och familjeomsorg. De direkta besparingar, som beräknas uppstå till följd av dessa investeringar uppgår initialt till minst 2 500 000 kronor.

- Individ- och familjeomsorgen förebyggande arbete, 2 500 000 kronor
- Utöka mobila teamet till förskolan, 1 000 000 kronor
- Familjebehandling utan krav på biståndsbeslut, 1 000 000 kronor
- Uppbyggnad stödboende, 1 000 000 kronor
- Snabbutreda familjer, 1 000 000 kronor
- Familjerätt, 300 000 kronor
- Mottagningsenheten, 500 000 kronor
- Familjehemsvård, 500 000 kronor

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Socialförvaltningen ges i uppdrag att genomlysna vilka förebyggande och prioriterade insatser för barn och unga som behöver göras
- Framtagning av rutiner som syftar till att inga barn ska vräkas

Verksamhetsområde 4; Omsorg om personer med funktionsnedsättning

Det demokratiska arbetet

Tyresö ska vara ett samhälle som är tillgängligt och där alla behövs och kan delta. De offentliga rummen ska vara öppna för alla. Tillgänglighetsperspektivet ska tas hänsyn till i allt byggande. Kultur- och fritidsaktiviteter och rätten till naturliv ska göras åtkomligt för alla. Vi vill att kommunförvaltningen ska utreda och åtgärda förekommande hinder för personer med funktionsnedsättningar i samtliga kommunens lokaler och dess närmiljö. Vi vill att kommunen ska jobba än mer aktivt för att fler personer med funktionsnedsättning ska kunna erbjudas anställning hos kommunen. Detta ska vara en prioriterad arbetsuppgift inom kommunen.

Vi vill också att kommunen ska arbeta för att sprida ytterligare kunskande inom hela kommunförvaltningen vad avser förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att kunna fullt ut vara delaktiga i alla delar av det politiska, sociala, ekonomiska och kulturella livet. Funktionshinderfrågorna är främst rättighets- och demokratifrågor.

God kommunal verksamhet avseende personlig assistans

Alliansen i Tyresö beslutade under 2016 att den kommunalt drivna verksamheten med personlig assistans ska upphöra. Den stängdes ned i början av detta år. Många av de berörda personerna med funktionsnedsättning, deras anhöriga och de

personliga assistenterna har på olika sätt gett tillkänna att de är mycket oroliga på grund av denna förändring. De har aktivt valt en trygg assistans i kommunal regi framför annan assistans. Vi socialdemokrater anser fortfarande att denna oro inte ska negligeras utan tas på största allvar. Det aktuella beslutet rör människor som är i särdeles stort behov av kontinuitet och trygghet vad gäller den personliga assistansen. Socialdemokraterna kommer att fortsätta att arbeta för att kommunalt driven verksamhet med personlig assistans återinförs som en möjlighet att välja för den som vill det.

En tjänst bör inrättas på heltid för att arbeta med olika tillgänglighetsfrågor inom kommunen. Arbetet med administration och utredningar knutna till kommunens råd för funktionshinderfrågor behöver stärkas, samt med informationsinsatser. Idag ges inte den tjänsten tillräckligt mycket tid.

Tillgänglighetsmiljon

Medel anslås i kommunens budget för åtgärder inom de olika nämndområdena som förbättrar tillgängligheten i Tyresö. Därmed öppnas det offentliga rummet ytterligare för den som har någon form av funktionsnedsättning. På så sätt kan även de av oss som har funktionshinder njuta av allt det som Tyresö har att erbjuda. Skilda satsningar kan göras, och förslagen kan också komma från organisationer eller privatpersoner. Här har de olika föreningarna för personer med funktionsnedsättning också en viktig uppgift med att komma med förslag på åtgärder.

Socialdemokraternas förslag:

- En heltidstjänst med tillgänglighets- och funktionshinderfrågor. Vi avsätter 350 000 kr för detta.
- Tillgänglighetsmiljon inrättas, sökbar för verksamheterna. Kostnad: 1 000 000 kronor

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Utredda och åtgärda de hinder för personer med funktionsnedsättningar i samtliga av kommunens lokaler och dess närmiljö
- Aktivt arbeta för att personer med funktionsnedsättning erbjuds anställning i kommunen
- För att bättre möta det behov som finns så bör en omställning ske till att korttidsverksamhet sker i egen regi. Vidare vill vi se en satsning på en eftermiddags- och kvällsverksamhet i kommunal regi som tillgodoser behoven hos brukarna.

Verksamhetsområde 5; Äldreomsorg

Ordning och reda i äldreomsorgen

Kvaliteten i äldreomsorgen ska vara hög. Tyresö ska vara ett modernt och framtidsinriktat samhälle som tillgodoser behoven av vård, omsorg och personal. En hög grundläggande kvalitet leder till att de äldre inte är beroende av att köpa tilläggstjänster. Man ska kunna åldras med värdighet i Tyresö, nära naturen och ha tillgång till det Tyresö erbjuder.

Det är en rättvisefråga för våra äldre som varit med och byggt upp Tyresö till vad det är idag att de erbjuds en god omsorg. Kvalitet får också till följd att anhöriga – mycket ofta kvinnor – inte som nu tvingas att minska sin förvärvsarbets tid för att hjälpa sina föräldrar.

Vi är glada och stolta över att kommunfullmäktige under förra året beslutade att avskaffa avgifterna för biståndsbedömt trygghetslarm. Genom en blocköverskridande överenskommelse har därmed den folkvilja som kom till uttryck i folkomröstningen 2012 om avgifter i äldreomsorgen fått gehör.

Vi är dock oroade över kvaliteten i Tyresös äldreomsorg. Den moderatledda alliansen har valt en linje som på ett alltmer iögonfallande sätt föranleder avsevärda risker för att kvaliteten blir allt sämre. Vad gäller exempelvis väntetider till särskilt boende så är de långa och alltför få överhuvudtaget inte någon plats i Tyresö.

Alliansens budgetförslag innebär en fortsättning på deras sedan tidigare inslagna väg att ideologiskt betingade privatiseringar av väl fungerande kommunal äldre- och handikappomsorg fortsätter. Än mer av förvaltningens tid kommer att läggas på att förbereda olika utförsäljningar och privatiseringar samt att administrera verksamheter med olika privata utförare. Ännu mindre tid kommer att användas till att investera i och utveckla den kommunala verksamheten. Därmed kommer kommunen att få ännu svårare att hinna med att värna och utveckla kvalitet.

Rätt omsorg i rätt tid

För att öka tryggheten för äldre och deras anhöriga föreslår vi, att kommunen inrättar ett telefonnummer som bemannas dygnet runt. Dit kan den äldre ringa för att få akut hemtjänst insatt i avvaktan på att en biståndshandläggare kan göra ett hembesök. Detta gäller främst helger då det inte går att få kontakt med biståndsenheten. Den ökade kostnaden bedöms som låg, och består i princip av informationsinsatser.

Vi vill att det genom en riktad undersökning till Tyresös finsktalande äldre kartläggs vilka framtida behov och önskemål om äldreomsorg som dessa har. Vi vill också att det investeras i kompetens- och kvalitetsutveckling på ett sätt som gör att finsktalande äldre kan erbjudas sådan rehabilitering och äldreomsorg som de vill ha och har behov av.

Kvalitetsförstärkning i äldreomsorgen

Vi blir allt fler äldre i Sverige och i Tyresö. Därför kommer omsorgen att behöva ökade resurser. Vägvalet är om vi ska vara beredda att finansiera det eller om vi ska försöka konstruera insatserna (exempelvis genom avgiftshöjningar) på ett sådant sätt att färre har råd att efterfråga omsorg. I grunden är detta en rättvisefråga. En fråga om vi ska sträva efter ett jämlikt Tyresö eller om vi ska gå mot ökade klyftor i samhället.

Genom vårt besparingsprogram frigör vi resurser som vi använder för att förstärka kvaliteten i äldreomsorgen. Vi avvisar tvångsmässiga privatiseringar. På så sätt frigör vi resurser som kan användas på ett bättre sätt. Vi ser också problemen med att många äldre idag i sin omsorg möter uppemot 30 olika personer på en månad. Vi vill att förvaltningen får i uppdrag att utarbeta en strategi för att de äldre ska få en bättre kontinuitet genom att antalet olika personer som "levererar" hemtjänsten till varje enskild person kraftigt reduceras. Det är inte rimligt att Tyresös äldre ska behöva möta 30 olika personer på en månad i sitt hem. Det blir i praktiken omöjligt för den äldre att lära känna personalen. Gång på gång tvingas den som har hemtjänst att förklara och berätta vad som ska göras och hur. I slutändan blir det här missförhållandet naturligtvis en kvalitetsfråga. Vi socialdemokrater anser att detta är en av ödesfrågorna vad gäller att få en hög kvalitet på hemtjänsten i framtiden och för att mottagaren av hemtjänst ska känna trygghet. Gemensamma krafttag måste tas för att vända denna utveckling. Det finns goda exempel i landet som är värda att undersökas och applicera i Tyresö.

Det är en viktig arbetsgivarfråga att kontinuerligt ge akt på att samtlig personal har en ändamålsenlig utbildning inom sitt gebit. Varje medarbetare ska genomgå lämpliga utbildningar och kurser för att fortlöpande ha ett uppdaterat kunnande inom sitt ämnesområde.

En viktig fråga som kommunen behöver arbeta mera med är avseende medicindelegering inom hälso- och sjukvård. Den fungerar dåligt sedan Landstinget tog över ansvaret, och har i praktiken blivit 10 gånger dyrare. Oavsett vilken plånbok pengarna tas ur är det ett resursslöseri med skattebetalarnas pengar.

Träffpunkter i Tyresö

Träffpunkter för äldre är ett mycket bra sätt att delta i olika aktiviteter, ta en kopp kaffe, och överlag befinna sig i ett socialt sammanhang. Träffpunkter kan erbjuda bland annat social gemenskap, fysiska aktiviteter, hjälp och råd för att motverka näringsbrist och stöd vid myndighetskontakter. Kommuner som har träffpunkter kan också vidimera att behovet av hemtjänstinsatser fördröjs.

Forskningen visar att psykisk ohälsa har ökat kraftigt bland äldre på senare tid. Exempelvis finns studier som visar att den psykiska ohälsan har ökat med 68 procent bland personer över 77 år och att det bland personer över 80 år är över 30 procent som är deprimerade. En viktig del för att motverka nedstämdhet, och i förlängningen att en sådan utvecklas till depression, är att träffa vänner och att vistas i olika sociala sammanhang. Det är bra att försöka vara aktiv.

Det finns fina exempel i andra kommuner där träffpunkterna också blir en mötesplats

över generationsgränser. Fritidsgård för äldre fungerar på samma sätt som fritidsgård för unga.

Vår målsättning är att ha en träffpunkt för äldre i varje kommunedel, men att under budgetåret inledningsvis starta upp en träffpunkt.

Anhörigas situation

Vi vill också att de anhörigas situation i kommunen ska uppmärksammas och underlättas på ett bättre sätt. Det har tidigare vid motionsbehandling i fullmäktige avseende denna fråga angetts från majoritetens sida att detta arbete redan pågår men att det är utspritt på olika funktioner. Normalt sett brukar socialdemokraterna på budgetnivå inte hantera denna typ av frågor som rör arbetstagares placering i förvaltningen. För detta viktiga ämnesområde anser vi att ett undantag bör göras från denna praxis.

För ändamålet behöver det inrättas en samlad heltidstjänst som anhörigkonsulent att placeras inom lämpligt verksamhetsområde inom socialförvaltningen. Medel får då föras i erforderlig utsträckning från de olika verksamhetsområdena inom kommunen där anhörigfrågorna idag hanteras och "samlas" under det verksamhetsområde där socialförvaltningen anser det lämpligt att anhörigkonsulenten placeras. Eftersom medel för en sådan anställning redan existerar men idag spridits ut i kommunen så behöver anslag inte avsättas för denna åtgärd.

Extratjänster i offentliga sektorn

Tyresö kommun behöver bli bättre på att ta del av exempelvis de möjligheter som regeringens extratjänster erbjuder. En extratjänst innebär att du arbetar hos en arbetsgivare inom offentlig verksamhet. Du blir en extra resurs för arbetsgivaren samtidigt som du får ett jobb med bra villkor och en chans att komma in i arbetslivet. Detta ger en konkret möjlighet att få tillgång till fler händer i bland annat äldreomsorgen.

Behovet av platser i äldreomsorgen måste tillgodoses

Det finns sedan avsevärd tid tillbaka stora behov av investeringar inom socialnämndens politikområde. Vi socialdemokrater vill prioritera nödvändiga kommunala investeringar. Det är tvärtemot vad den styrande moderatalliansen vill göra. Under lång tid har de prioriterat bort nödvändiga kommunala investeringar. Fallet Björkbacken nedan illustrerar att detta bortprioriterande även innefattar sedvanlig renovering och upprustning av befintliga lokaler.

I stället för en långsiktig planering med väl avvägda kommunala investeringar har alliansen förlitat sig på att privata kommersiella intressen ska sörja för en allt större del av det offentliga åtagandet i Tyresö. I stället för en politik präglad av framförhållning och insiktsfullhet så har valts passivitet. Alliansen har också valt att helt bortse från den viktiga demokratifrågan om medborgarnas rätt till inflytande. Detta leder till att skattebetalarna får allt mindre att säga till om vad gäller viktiga verksamheter. I längden är ett sådant agerande ohållbart.

Ett omfattande renoveringsbehov av delar av äldreboendet i Björkbacken föreligger. Det måste snarast påbörjas åtgärder för att åtgärda detta. Situationen är akut efter det att Arbetsmiljöverket har dömt ut vissa delar av anläggningen. Den moderatledda alliansen fortsätter dock att avvakta vi ser vilka direkta följder denna passivitet får. Här finns de enda äldreomsorgsplatser som kommunen bestämmer och förfogar över. Resten är privatiserat.

Det finns idag inga kända planer på investeringar i nya äldreomsorgsplatser i kommunal regi ens på lång sikt. Under många år har kommunen drabbats av att tvingas betala årliga miljonbelopp inom socialnämndens politikområde i form av externt köpta boendeplatser. Under flera år har viten i olika omfattning ålagts kommunen för underlåtenhet att bygga bostäder för funktionshindrade.

År 2018 beräknas saknaden av särskilda boenden för äldre uppgå till 85 stycken platser, d v s var fjärde äldre Tyresöbo som behöver särskilt boende måste lämna kommunen. I längden en både omänsklig och oekonomisk politik. Situationen kan åskådliggöras med äldreboendet Basilikan som nu håller på att byggas vid området Farmarstigen. De platser som färdigställs där (63 stycken) är inte på något sätt garanterade att tillfalla Tyresös äldre för boende.

Att det inte finns några platsgarantier framgår av den nyligen av socialnämnden antagna lokalförsörjningsplanen (jfr sammanträde i socialnämnden 170329 § 1023 Underlag s.4n). Ändå fortsätter den moderatledda alliansen att på ett ogenerat sätt i samma lokalförsörjningsplan medräkna dessa platser som om de vore garanterade att tillfalla Tyresös äldre. Alla inser förstås att en plats inte samtidigt kan vara både garanterad och inte garanterad. Detta är ett oseriöst sätt att hantera en för framtiden viktig fråga.

Vi socialdemokrater vill bryta passiviteten vad gäller att prioritera nödvändiga kommunala investeringar. Istället vill vi på medellång och lång sikt tillse att det tillkommer platser i kommunala äldreboenden och s k mellanboenden i Tyresö kommun. På det viset garanteras Tyresös äldre att kunna bo kvar på hemmaplan i Tyresö om de vill det. Att investeringen sker i kommunal regi innebär att det kan säkerställas att dessa platser garanteras för Tyresös äldre. Vi vill så snart som möjligt påbörja planering och uppförande av sådana boenden. De äldre i Tyresö förtjänar bättre än att mer och mer vara hänvisade till väntetider för olika tillfälliga "bortaplanslösningar".

Socialdemokraternas förslag:

- Socialnämndens budget förstärks för kvalitetshöjande insatser inom äldreomsorgen. Kostnad 3 300 000 kronor.
- För träffpunkt för äldre avsätts 1 700 000 kronor.

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Socialförvaltningen ges i uppdrag att utarbeta en strategi för att minska antalet olika personer som den äldre behöver möta i samband med omsorgsinsatser
- Ett telefonnummer inrättas dit äldre personer kan ringa för att få akut

hemtjänst i avvaktan på biståndsbedömning

- Platser i särskilt boende tillförs, som motsvarar behovet
- Finskspråkig avdelning inrättas på Björkbacken.
- Socialförvaltningen ges i uppdrag att utreda huruvida resurser som avsatts från nationell nivå för "extra händer" i äldreomsorgen i verkligheten komma att innebära ökad personaltäthet i omsorgen om de äldre i Tyresö.

Verksamhetsområde 6; Gymnasieskola

Socialdemokraternas vision om framtidens gymnasium i Campus Tyresö

Gymnasiet står inför stora utmaningar och förändringar. Vi vill genom en förnyelse skapa ett lyft för Tyresö gymnasium. Vi vill se ett utbildningskluster där vi skapar en sammanhållen lärmiljö med en naturlig samverkan mellan gymnasiet och C3L, där det också finns nära kontakter med högskola och med arbetsmarknaden och näringslivet. Vi är övertygade om att det gynnar gymnasiet elever och arbetsmarknaden i Tyresö.

Vår vision och vårt förslag ger mycket mer för investerade pengar och är ett förslag där vi även tar ansvar för kommunens ekonomi. Vi vill kunna erbjuda våra ungdomar ett attraktivt gymnasium i en kreativ lärmiljö!

Tyresö gymnasium möter framtiden

Att Tyresö gymnasium behöver en nystart är uppenbart. Majoritetens oförmåga att agera har under en rad år varit en bidragande orsak till den negativa spiral som gymnasiet har haft.

Det fria gymnasievalet ger eleverna ett stort utbud av skolor och program att välja mellan. Vid slutantagningen 2016 fanns det 3 127 lediga platser på nationella program vid gymnasieskolorna i Stockholms län.

År 2016 fick totalt 24 172 behöriga sökande en plats vid en gymnasieskola i Stockholm län. Samtidigt uppgick antalet utbildningsplatser till 25 400, alltså ett överskott på 1 228 platser.

18 773 elever (78%) av de som har gjort ett förstahandsval till ett nationellt program, har gjort det till ett högskoleförberedande program och 5 409 elever (22%) till ett yrkesprogram.

I Stockholms län väljer 50 procent av eleverna en annan skola än hemkommunens. Av våra elever här i Tyresö söker sig närmare 85 % till gymnasieskolor utanför Tyresö. Det har medfört att Tyresö gymnasium i februari 2017 hade totalt 518 elever jämfört med ca 1 300 för tio år sedan. Av dessa 518 var drygt 298 folkbokförda i Tyresö.

Andelen Tyresöelever på vårt gymnasium har minskat sedan 2010 då 42 % gick på vårt eget gymnasium. 2017 är motsvarande siffra nere i ca 16 %. Vi har idag ett gymnasium, som under resans gång inte klarat den konkurrens som vuxit fram i omvärlden. Det finns mycket i vårt gymnasium som är positivt, men helheten har inte räckt till. Tyresö gymnasium har varit en skola som under många år tappat i attraktivitet på grund av allt sämre rykte, ingen utveckling av lokalerna och att våra elever inte sökt sig till det egna gymnasiet.

Under de senaste sex åren har det diskuterats olika idéer och förslag på ett nytt gymnasium, dels vad gäller profil och innehåll men även allianspartiernas tanke att dela gymnasiet och flytta de högskoleförberedande programmen till ny plats i Tyresö centrum.

Tyresö gymnasium behöver en nystart

Socialdemokraterna i Tyresö har sedan 2010 föreslagit att det nuvarande gymnasiet ska förnyas och utvecklas. Vi har gemensamt med övriga partier i opposition presenterat en egen vision för ett Campus Tyresö. Vi har tagit fram ett seriöst förslag där vi tar ansvar för elever, personal, miljön och skattebetalarnas pengar.

Gymnasiet ska vara en daglig arbetsplats för unga vuxna. Vi vill ta hand om dagens gymnasiebyggnad med dess starka arkitektoniska värden och utveckla den till en öppen skola, ett attraktivt gymnasium

Vi vill skapa ett campusområde, som med gymnasium, vuxenutbildning och högskoleutbildningar bildar ett centrum för kunskap och hållbar utveckling och där det också finns lokaler och utrymme för andra aktörer från högskolan, näringslivet, arbetsmarknaden och olika intresseorganisationer. Parallellt med en öppen attityd och samverkan både nationellt och internationellt med andra skolor, högskolor och universitet så ser vi som självklart en samverkan med lokala företag och andra aktörer som en väg till både praktik, sommarjobb och framtida jobb för eleverna.

Tyresö gymnasium är tydlig i sin ambition att erbjuda en profilskola för hållbar utveckling. Ny spännande arkitektur visar på möjligheterna att återanvända dagens skolbyggnad. Här skapas flexibla och öppna lokaler med fria möjligheter att utforma lärmiljöer för olika program och utbildningar.

I anslutning till campusområdet vill vi att det även byggs ungdoms- och studentbostäder. Genom att bygga utmed Wättingestråket, i riktning mot Tyresö centrum, knyts campusområdet närmare centrum.

Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden beslutade i maj 2015 om ett långsiktigt programutbud på Tyresö gymnasium, där ekonomiprogrammet inte hade något intag 2015 men skulle återupptas 2016.

I maj 2016 beslutade gymnasie- och arbetsmarknadsnämndens borgerliga majoritet att inte återuppta ekonomiprogrammet och att därutöver inte heller starta de övriga högskoleförberedande programmen - samhällsvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet. De högskoleförberedande programmen ska fhasas ut när befintliga årskurser avslutat sin utbildning.

Vi socialdemokrater yrkade gemensamt med Miljöpartiet och Vänsterpartiet att de högskoleförberedande programmen skulle återupptas till hösten 2017 och att tiden däremellan skulle användas för en genomgripande upprustning och utveckling av vårt gymnasium, såväl av byggnaden som av innehållet. Året skulle även skapa en möjlighet för en genomtänkt utvecklings- och fortbildningsinsats för personalen, utifrån behov och önskemål.

Utveckla dagens skola och skolbyggnad

Vi såg en stor möjlighet att, i den paus som skulle uppstå under 2016/17, kunna förnya och lyfta gymnasiet. En viktig komponent i processen var möjligheterna att utveckla dagens skolbyggnad, genom att skapa flexibla och öppna lokaler och att tillföra nya och efterfrågade komponenter och delar som tillsammans skulle komma att skapa en ny och spännande miljö, med nya möjligheter att utforma lärmiljöer och sociala ytor, träffpunkter, ny reception, ny restaurang och cafeteria, nya flexibla studierum och övriga ytor.

De nya ytorna och delarna skulle även kunna utnyttjas av andra verksamheter, på ledig tid när skolan inte behöver utnyttja dem.

Allt skulle inte kunna genomföras under läsåret, men det var nödvändigt att tydliggöra en seriös och uthållig satsning på vårt gymnasium. Vi är övertygade om att det finns goda möjligheter att skapa ett nytt och positivt rykte för vårt gymnasium och att detta gymnasium skulle kunna innefatta både högskoleförberedande program och yrkesprogram.

Kompassen pekar mot Campus

Tyresö gymnasium är sedan höstterminen 2016 ett yrkesgymnasium, efter att nämndens majoritetspartier i Alliansen beslutat att definitivt lägga ner de högskoleförberedande programmen.

Det betyder att det blir en del tomma lokaler i gymnasiet fastighet i Wättinge, trots att vuxenutbildningen för några år sedan flyttade sin verksamhet från Masten i centrum till gymnasiet. Nu har Utvecklingsförvaltningen tagit fram ett förslag till hur man ska kunna utveckla både verksamheten och fastigheten.

Tanken är att i gymnasiets nuvarande lokaler placera det mesta av den verksamhet som idag finns inom Tyresö Gymnasium, C3L med Komvux, SFI och yrkeshögskola, studie- och yrkesvägledning, Ung i Tyresö, Second Chance School mm. Hela idén har döpts till Kompassen, som ska ge en bild av en samlad verksamhet som ska hjälpa elever att ta ut riktningen i sina studier.

Alliansens förslag är påfallande likt det förslag som vi socialdemokrater lyft fram sedan 2010. Vi ser positivt på idén och förväntar oss att den ska ge resultat i form av ett levande centrum för utbildning och kunskap och som ger alla eleverna en kompass till sin utveckling.

Vi vill se en offensiv satsning på ett attraktivt gymnasium där nuvarande program skall locka nya elever. På sikt skall vi kunna expandera med fler program och utbildningar.

Medel behövs för att förstärka och utveckla Second Chance School, med bl a fler lärare.

Vi vill göra en satsning på att skapa en attraktiv arbetsmiljö som gör att vi kan behålla engagerade lärare och locka till oss ny personal. Det kan behövas satsning på exempelvis fortbildning, löneutveckling, samarbeten och annat som gör det attraktivt att jobba på Tyresö gymnasium.

Medel bör skjutas till för att möjliggöra anställning av professionella mentorer/elevcoacher. Dessa kan hantera merparten av föräldrakontakterna och även hjälpa elever med studieteknik, planering och stöttande samtal. Därigenom kan lärarna avlastas så att de kan fokusera på undervisning och fortbildning.

Samverkan inom gymnasierregionen

Vi har sedan snart tio år ett regionalt samarbetsavtal om nationella gymnasieprogram mellan alla kommuner i Stockholms län, Håbo kommun och Landstinget i Stockholms län.

Det är således fritt fram att söka gymnasieskola i alla länets kommuner och Stockholms läns landsting och det fria sökandet har på ett radikalt sätt förändrat bilden av gymnasieutbildning i regionen. Många elever söker sig till skolor utanför den egna kommunen, vilket i sin tur påverkar kommunens egen gymnasieverksamhet, både positivt och negativt.

Den förändrade bilden och det fria sökandet väcker en rad frågor om exempelvis kvalitet i undervisningen, kompetensförsörjning, studievägledningen och den förändrade sökbilden samt framför allt om tänkbara framtida regionala lösningar. Samtidigt måste vi också värna värdet av ett varierat gymnasieutbud nära eleverna.

Koncentrationen mot innerstaden innebär långa resor och valfriheten begränsas när tillgången till ett nära gymnasieutbud minskar.

Utifrån det framtidsperspektivet ser vi ett behov av fortsatt analys av och diskussion om samverkan inom gymnasierregionen och om våra prioriteringar kring framtida satsningar.

Sommargymnasium

I dag krävs en gymnasieutbildning för att få ett jobb och för att klara sig i ett allt mer

komplext och kunskapsintensivt samhälle. Men avhoppet från gymnasieskolan är ett allvarligt problem i Sverige. Nästan en av fyra elever fullföljer inte sin gymnasieutbildning inom tre eller fyra år.

Vi menar att det måste finnas utökade möjligheter för de elever som behöver extra stöd på vägen att också få det. En sådan möjlighet är att komplettera sina studier via extra studier under sommaren, via tillgång till ett sommargymnasium.

Vi föreslår att gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden får uppdraget att undersöka möjligheterna till extra stöd via ett sommargymnasium.

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden ges i uppdrag att med högsta prioritet analysera och formulera ett förslag om Tyresö Gymnasiums framtida strategiska inriktning och förnyelse.
- Gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för att kunna erbjuda de elever som behöver det, tillgång till sommargymnasium.

Verksamhetsområde 7; Vuxenutbildning

Med ett sammanhållet utbildningskluster på Campus Tyresö visar vi tydligt våra visioner om att stärka vuxenutbildningen och utveckla samarbetet med näringslivet. Genom samverkan och betoning av det egna ansvaret men även att möjliggöra olika utbildningsvägar, arbetskontrakt samt traineejobb ska vi möjliggöra för alla ungdomar och vuxna att skaffa sig en gymnasiebehörighet eller byta yrkesval i livet.

Under 2015 inledde regeringen ett nytt kunskapslyft, bestående av olika utbildningssatsningar för vuxna som bland annat ska vidga möjligheterna att utbilda sig för att kunna få ett jobb, omskola sig till ett nytt yrke eller få behörighet till högre utbildning. Kunskapslyftet ska också bidra till att förkorta tiden för nyanländas etablering i samhället och på arbetsmarknaden.

Ett exempel inom kunskapslyftet är Studiestartsstödet, som trädde ikraft vid halvårsskiftet 2017 och som har formen av ett bidrag på cirka 9 200 kronor per studiemånad, under maximalt ett år vid heltidsstudier. För att stödet ska bli effektivt är det tänkt att kunna användas inom ramen för kommunernas uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning.

Studiestartsstödet är ett exempel på regeringens satsning på personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov. Syftet med stödet är att underlätta rekryteringen av personer i åldern 25-56 år med kort tidigare utbildning och som behöver inleda studier på grundläggande eller gymnasial nivå.

I skenet av regeringens satsning på vuxenutbildning anser vi det helt feltänkt av den borgerliga majoriteten i Tyresö att göra en besparing inom vuxenutbildningen. Det är inte rimligt att den föreslagna prioriteringen på 1,5 miljoner inom vuxenutbildningen, där syftet sägs vara att förstärka arbetet med integrationen, i sin helhet försvinner

genom ett besparingskrav i samma storleksordning.

Traineejobb och utbildningskontrakt för unga arbetslösa

Antalet ungdomar som saknar gymnasiekompetens har ökat oroväckande under senare år. I genomsnitt lämnar ca 30 % av eleverna gymnasieskolan utan slutbetyg. Det finns ett tydligt samband mellan utbildningsresultat och möjligheter på arbetsmarknaden. I dag krävs en gymnasieutbildning för att få ett jobb och för att klara sig i ett allt mer komplext och kunskapsintensivt samhälle.

Vi ser också i Tyresö ett starkt behov av satsning på våra ungdomar. Vi menar, att det måste finnas utökade möjligheter för de elever som behöver extra stöd på vägen att också få det. En viktig aktör i sammanhanget är C3L, som har en hög kompetens inom vuxenutbildning. Vi vill se en tydlig satsning på området med målet att nå alla som lämnat gymnasiet utan gymnasiekompetens för att bryta utvecklingen.

För att bryta utvecklingen har Socialdemokraterna infört utbildningskontrakt för unga arbetslösa som saknar gymnasieutbildning. Traineejobb och utbildningskontrakt utgör viktiga delar av 90-dagarsgarantin. Syftet är att minska ungdomsarbetslösheten och underlätta generationsväxlingen inom välfärden.

Traineejobb är en anställning på 50 % i kombination med en yrkesutbildning på 50 %. Lönesubventionen uppgår till ca 85 % för traineejobb inom välfärdssektorn och ca 50 % för traineejobb på hela arbetsmarknaden för yrken där det råder brist.

För traineejobben inom välfärdssektorn ges även ett handledarstöd på maximalt 2 200 kronor per månad.

Utbildningskontrakt syftar till att arbetslösa ungdomar mellan 20-24 år ska påbörja eller återgå till studier med målsättningen att fullfölja en gymnasieutbildning. Syftet är att hjälpa unga till jobb och praktik, och att samtidigt betona det egna ansvaret för att göra sig anställningsbar genom gymnasiekompetens. Den som är ung och söker jobb erbjuds:

- Jobb med avtalsenlig lön på halvtid och studier på halvtid.
- Praktik hos privata eller offentliga arbetsgivare samt studier på halvtid eller deltid.
- Utbildning på heltid, vid komvux, yrkesvux eller folkhögskola.
- Ett särskilt studiestöd eller förhöjt studiebidrag.

Utbildningskontraktet riktas till unga arbetslösa under 25 år och är en individuell mix av utbildning, deltidsarbete och praktik. Ersättning villkoras med att den unge fullföljer kontraktet som innebär att man slutför en gymnasieutbildning.

Vi vill också satsa på utbildningsanställningar. Unga som varit arbetslösa längre än sex månader ska få anställning inom kommunens verksamheter med avtalsenlig lön. Detta är en förstärkning av den 90-dagarsgaranti som Socialdemokraterna föreslår och finansierar nationellt. Garantin innebär att alla unga arbetssökande garanteras att senast inom 90 dagar erbjudas ett riktigt jobb, en praktikplats, en utbildning som leder till jobb eller en kombination av dessa.

Studiestartsstöd

Regeringen har i mars i år överlämnat en proposition till riksdagen med förslag om att införa ett nytt rekryterande studiestöd. Syftet med studiestartsstödet är att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stora utbildningsbehov. Genom detta stärks deras möjligheter på arbetsmarknaden. Det nya studiestartsstödet föreslås träda i kraft den 2 juli 2017.

Stödet föreslås vara ett bidrag på cirka 9 200 kronor per studiemånad och den som har barn kan även få tilläggsbidrag. Studiestartsstödet ska kunna ges i högst 50 veckor vid heltidsstudier, därefter kan den studerande övergå till arbetsmarknaden eller fortsätta sina studier med studiemedel.

För att stödet ska bli effektivt och nå dem med störst utbildningsbehov ska studiestartsstödet kunna användas inom ramen för kommunernas uppdrag att verka för att vuxna deltar i utbildning. Kommunerna föreslås fatta beslut om vem som har rätt till studiestartsstöd, det beslutet grundas bland annat på utbildningsbakgrund och utbildningsbehov.

Satsningen är en viktig del av kunskapslyftet, regeringens utbildningssatsning för vuxna som inleddes 2015. Kunskapslyftet är centralt för regeringens mål att Sverige ska ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020.

Utveckla samverkan mellan C3L och Tyresö gymnasium

Tyresö har i jämförelse med andra kommuner en låg arbetslöshet även för utrikes födda. C3L har under flera år satsat på yrkesutbildning för denna grupp med goda resultat och har även blivit positivt uppmärksammas för sina satsningar.

Tyresö gymnasium har svårt att fylla platserna på sina utbildningar. Under flera år har C3L köpt platser för vuxna av Tyresö gymnasium, bland annat från elektriker- och lärlingsutbildningarna. Liknande upplägg i samverkan med övriga yrkesutbildningar kan ge plats för komplettering av yrkeskunskaper och/eller yrkessvenska.

Många av våra invandrare har med sig kunskaper från sitt tidigare yrkesliv, men språk och yrkeskultur försvårar inträde på arbetsmarknaden. Här finns en möjlighet för gymnasiet att sälja platser på de utbildningar som inte fylls av ungdomar. Vuxna är i stor utsträckning villiga att läsa kvällskurser för att få tillgång till den utbildningen som man behöver.

Regional yrkesinriktad vuxenutbildning

Hösten 2016 togs flera stora steg för att utveckla vuxnas utbildningsmöjligheter. I oktober 2016 beslutade regeringen om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

Förordningen, som trädde i kraft den 1 januari 2017, innehåller bestämmelser om statsbidrag för sådan yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå inom komvux och särskild utbildning för vuxna (särsvux) som planeras och bedrivs i samverkan mellan

flera kommuner under medverkan av arbetslivet och som syftar till att leda till kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden (regionalt yrkesvux).

Genom regionalt yrkesvux skapas bättre förutsättningar för ett bredare utbud av yrkesutbildning, där hänsyn tas både till den enskildes behov och till behoven av kompetens på arbetsmarknaden.

Under hösten 2015 beslutade riksdagen också om en utökad rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux. Genom dessa beslut öppnas dörrar i utbildningssystemet och vuxnas möjligheter till livslångt lärande förstärks.

Socialdemokraternas förslag:

- Vuxenutbildningens budgetram förstärks med ytterligare 1 400 000 kronor

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- C3L får i uppdrag att i samverkan med Tyresö gymnasium aktivt söka upp de ungdomar som lämnat gymnasiet utan slutbetyg för att med varje tidigare elev söka tänkbara alternativ för att kunna uppnå gymnasiekompetens.
- C3L får i uppdrag att undersöka möjligheten att utöka antalet platser för lärlingsutbildning inom fler yrkesområden.

Verksamhetsområde 8; Arbete och integration

Rätten till arbete och egen försörjning ska gälla lika för alla i vårt samhälle. Vi vill att Tyresö ska vara en kommun där alla har lika möjlighet att med vägledning, stöd och praktisk hjälp hitta den väg som leder till målet.

Vare sig man är ung eller äldre, arbetslös, ny i Sverige eller på annat sätt behöver stöd för att etablera sig på arbetsmarknaden så ska man hitta det extra stöd som behövs för att nå målet egen försörjning. Redskapen för det extra stödet finns hos Centrum för arbete och integration eller kommer via olika riktade satsningar från kommunen.

Jobb & självförsörjande

På nationell nivå har Socialdemokraterna satt målet att ha EU:s lägsta arbetslöshet år 2020. Det är en viktig signal om hur grundläggande det är att öka antalet arbetade timmar för att säkra finansieringen av framtidens välfärd. Jobbet är för de allra flesta en positiv och viktig del av livet. Arbete ger en egen inkomst, gemenskap och utveckling.

Långvarig eller upprepad arbetslöshet däremot innebär ofta drastiska konsekvenser på ekonomi och hälsa för den enskilde. Följden blir både ökade kostnader för

kommunen och krympande resurser till välfärden. Kampen mot arbetslösheten är en av våra viktigaste uppgifter.

En orsak till arbetslöshet är miss-match på arbetsmarknaden. Efterfrågan på utbildad arbetskraft ökar – men tillgången är till följd av bristande satsningar i utbildning svag. Därför behövs det fler insatser för utbildning. Företagare som vill anställa ska också kunna förvänta sig hjälp med rekrytering av arbetsförmedlingen.

Vi kan göra mer för att underlätta för företag som vill etablera sig i Tyresö. Dels genom bra kommunal service och korta handläggningstider. Men vi vill också inrätta en företagshub, där företagare och verksamheter möts, växer och utvecklas genom varandra.

Det borde vara en rättighet att kunna försörja sig själv genom ett eget arbete. Vi vill öka insatserna för de ungdomar som hamnat i arbetslöshet. Vi tänker inte låta någon vänja sig vid passivitet, därför ska det alltid finnas ett alternativ som heter utbildning eller praktik.

Andra grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden är äldre, personer med funktionsnedsättningar och personer med utländsk bakgrund. Här kan kommunen också ta ett större ansvar vid rekryteringar. Vi vill att kommunen ska arbeta aktivt för att rekrytera fler personer ur dessa grupper. Anonymiserade ansökningar kan prövas för att hindra diskriminering.

Kommunen kan också i den egna verksamheten minska behovet av försörjningsstöd genom att ge fler möjlighet att jobba heltid. Kommunen har beslutat att se över möjligheterna att öka antalet heltidstjänster – men ännu har inget hänt i praktiken.

Centrum för arbete och integration behöver en modern verksamhet inriktad på de ungdomar som finns inom Aktivitetsuppföljningen. Därför bör verksamheten ges i uppdrag att utreda möjligheten att inrätta en verksamhet med IT-inriktning. I uppdraget ska ingå att undersöka om det finns arbetsuppgifter en sådan verksamhet får utföra med tanke på att man inte får konkurrera med den öppna marknaden.

Integration och etablering av nyanlända

Efter det senaste årets händelseutveckling står det klart att vi nu har ett helt nytt utgångsläge beträffande behovet av en sammanhållen och genomtänkt hantering av integration av nyanlända till vår kommun. Under 2016 hade vår kommun i uppgift att ta emot sammanlagt 170 personer, både barnfamiljer och ensamkommande vuxna. Därutöver tar kommunen emot ensamkommande barn och unga. Vi kan också förvänta oss ett okänt antal nyanlända som kommer på eget initiativ och som kan behöva hjälp och vägledning för att etablera sig.

Tyvärr klarade Tyresö inte att nå upp till det målet, utan stannade på ett mottagande av 43 nyanlända.

I det perspektivet föreslog vi att kommunen ska utarbeta en ny integrationsplan för Tyresö. Den kunde ta sin utgångspunkt från den tidigare planen, men utformas som en konkret och koncentrerad handlingsplan för kommunens olika verksamheter i

fråga om att hjälpa och vägleda nyanlända i deras etablering i Tyresö.

Vår motion i frågan avslogs för att sedan återkomma som ett eget förslag från den moderatstyrda alliansen avseende en integrationsstrategi.

Arbete åt nyanlända

Dagens regler för nyanländas etablering har ett fokus på jobb från dag ett. Samma krav ska gälla för nyanlända som för övriga arbetssökande. För att nå upp till detta har regeringen under våren 2017 pekat på behovet av vissa förändringar. Bl a behöver regelverket för etableringsinsatser harmoniseras med den övriga arbetsmarknadspolitiken för att skapa förutsättningar för en ökad flexibilitet och kortare etableringstider.

Samma villkor och krav ska gälla för alla arbetssökande. Därför har regeringen i april 2017 lagt fram en proposition om ett nytt regelverk för nyanländas etablering i arbets- och samhällslivet.

I den föreslås bland annat att den så kallade rättigheten till etableringsplan tas bort och ersätts med anvisning till ett arbetsmarknadspolitiskt program i likhet med vad som gäller för övriga arbetssökande. Nyanlända kommer, liksom övriga arbetssökande, att få en individuell handlingsplan och anvisas till den insats som bedöms leda till arbete eller studier.

Avgörande för en lyckad integration är att många av de nyanlända snabbt kommer i arbete. Det är därför uppseendeväckande att de borgerliga partierna jämfört med verksamhetens kostnader för 2017 sparar kraftigt i de verksamheter som stöder integration och jobb. Vi tror tvärtom att insatserna för att underlätta jobb och egen försörjning snabbt betalas tillbaka. Tyresö kommun behöver aktivt bidra med den egna verksamheten. Därför ökar vi budgeten för att underlätta nyanländas inträde på arbetsmarknaden med 500 000 kronor.

Förslaget är ett resultat av den migrationsöverenskommelse som regeringen ingått med Alliansen.

Den nya lagen och övriga lagändringar kommer att träda i kraft den 1 januari 2018.

Sommarjobb åt ungdomar

Ett sommarjobb är ofta den första kontakten med arbetslivet och ett sätt att knyta kontakter och förbereda sig för fortsatt deltagande på arbetsmarknaden. För att öka antalet sommarjobb för unga i landets kommuner avsätter regeringen i sin vårproposition (2017) 105 miljoner kronor för ändamålet.

Satsningen riktar sig till ungdomar som avslutat årskurs nio och till de som avslutat årskurs ett och två på gymnasiet. Ungdomar som annars kan ha svårt att finna sommarjobb på egen hand – till exempel ungdomar med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, nyanlända invandrare eller ungdomar som av sociala skäl behöver sysselsättning – ska prioriteras.

Pengarna ska fördelas till kommunerna via Arbetsförmedlingen med kraven att detta inte påverkar tillkomsten av redan planerade sommarjobb.

Socialdemokraterna i Tyresö har under många år velat höja ambitionsnivån vad gäller att erbjuda sommarjobb till våra unga. Att ha ett sommarjobb är en viktig möjlighet att skaffa sig en första erfarenhet av arbete, och en del i att upprätthålla en arbetslinje. Vi vill att kommunen erbjuder våra ungdomar feriejobb under tre sommarveckor. Erbjudandet riktas till alla ungdomar i Tyresö, som under anställningstiden är 16 eller 17 år. Kommunen ska inte ensam stå för alla erbjudna arbetstillfällen, utan detta ska ske utifrån Nynäshamnsmodellen i samarbete med andra företag, Tyresö Bostäder och Svenska kyrkan m fl.

Antalet platser i Tyresö har under tidigare år varit 150, fördelade på tre perioder om vardera tre veckor. Samtidigt har antalet sökande lika regelmässigt legat på ungefär det tredubbla, alltså ca 450. Under 2013 minskades kommunens erbjudande om sommarjobb till högst 100 platser, vilket innebar att en tredjedel av sommarjobben försvann.

2014 beslutade allianspartierna i gymnasie- och arbetsmarknadsnämnden att helt avskaffa de kommunala sommarjobben och i dess ställe införa den modell som etablerats i Sollentuna. Den modellen innebär att ungdomarna på egen hand ska söka sommarjobb och att kommunen ersätter arbetsgivarna med halva lönebeloppet. Den modellen resulterade 2015 i att 110 ungdomar fick arbete, varav 32 var inom kommunens arbetsplatser och 78 hos privata arbetsgivare. Av arbetsplatserna fanns 69 i Tyresö, 34 i Stockholm och 7 i övrigt landet.

I den enkät som ungdomarna besvarade tyckte ungdomarna att det var svårt att få tag i ett sommarjobb. Majoriteten av dem ville att kommunen återgår till modellen där Arbetscentrum anställer och rekviderar platser inom kommunen.

Exempel från andra kommuner

I topp bland länets kommuner ligger Nynäshamn och Södertälje (tidigare också Sundbyberg) där - till skillnad från Tyresö - alla elever som söker garanteras ett sommarjobb. I exempelvis Järfälla erbjuds i år hela 2000 sommarjobb.

I Nynäshamn innebär det att kommunen utifrån sin egen modell för sommarjobb garanterar att alla ungdomar mellan 16-18 år som söker sommarjobb även får ett sådant. 2017 får cirka 820 ungdomar i Nynäshamn ett treveckors sommarjobb, ett jobb som ger erfarenheter från arbetslivet och en extra inkomst under sommarlovet. Siffran 820 ska i detta sammanhang jämföras med ovan refererade siffror för Tyresö, där kommunen själv kunde erbjuda 32 jobb.

Tyresö skulle kunna tillgodose behovet av sommarjobb åt de ungdomar som söker. Det saknas knappast nödvändiga arbetsuppgifter i kommunen – bara en politisk vilja att satsa på sommarjobb åt våra ungdomar.

Utöver möjligheten att få sommarjobb tycker vi också att det är viktigt att ersättningen ligger på en rimlig avtalsenlig nivå, i likhet med flera jämförbara kommuner.

Socialdemokraternas förslag:

- Tyresö kommun garanterar att alla ungdomar mellan 16-17 år som söker sommarjobb 2018, får det. För detta utökas kostnaderna med 2 200 000 kronor.
- Kommunens arbete med integration prioriteras för att snabbt uppnå målet om jobb och egen försörjning för nyanlända. För detta utökas kostnaderna med 500 000 kronor.

Verksamhetsområde 9; Bibliotek, kultur, fritid och fritidsgårdar

Vi vill se en kommun med ett levande och växande kultur- och föreningsliv. Den kraft och engagemang som finns genom Tyresös rika föreningsliv behöver tas tillvara och förvaltas på ett sådant sätt att det kan fortsätta växa. Vi vill se ett Tyresö där det skapas fler möjligheter till möten, samtal och kulturupplevelser och där naturen tillgängliggörs så att fler kan ta del av den.

Det budgetförslag som de borgerliga partierna enats om innebär en kraftig neddragning av stödet till kultur- och föreningsliv. Utöver en 5%:ig besparing görs en extra neddragning om 2,5 miljoner kronor. Kommunens egen konsekvensanalys visar att detta förslag innebär exempelvis risk för ökade taxor, mer restriktiva bidrag, neddragen personalstyrka, minskat antal stora evenemang och minskade verksamhetsytor. Alla konsekvenser bidrar till att färre kommer att kunna delta i kultur- och föreningslivets verksamheter.

Vi är övertygade om att en av Tyresös stora tillgångar är det rika kultur- och föreningslivet och vi motsätter oss därför denna nedskärning.

Kultur för alla

Kultur- och fritidsverksamheten ska ha ett tydligt jämlikhets- och jämställdhetsperspektiv.

Intresset för att delta i Tyresös Kulturskolas verksamhet är fortsatt högt. Verksamheten är ovärderlig och den bör tillgängliggöras för så många som möjligt. Avgifter och långa väntetider kan vara ett hinder för att delta, varför vi föreslår en generell sänkning av avgifterna, så att fler kan delta.

En växande kommun behöver ytor för konst, musik och kultur. Tillgången till icke kommersiella ytor i centrum är idag alltför liten. Vi behöver ta ett helhetsgrepp om lokalförsörjningen i kommunen och hur vi använder de lokaler vi har idag. Det gäller både ökad tillgång till lokaler för teater, konstutställningar och musikuppträdanden som hur vi ser efter de lokaler som finns idag.

Också bibliotekets behov bör beaktas för att bibehålla och öka besökstalen. Vi har länge argumenterat för att biblioteket i Tyresö centrum ska vara öppet när medborgarna har tid att använda sig av bibliotekets tjänster. Det är därför glädjande att det nu finns ett uppdrag som att utreda möjligheten till obemannade bibliotek. Bibliotekets uppdrag sträcker sig dock länge än till bara tillhandahållande och utlåning av böcker. För att främja bibliotekets uppdrag att jobba med demokratifrågor, kunskapsförmedling och fri åsiktbildning är det också viktigt att man som medborgare kan delta i bibliotekets verksamheter då personal finns på plats. Vi avsätter därför medel för detta för exempelvis söndagsöppet.

Ett aktivt och levande föreningsliv

Många ideella organisationer bidrar på ett effektivt och förebyggande sätt mot segregering och utanförskap. Detta måste uppmuntras av kommunen, främst genom att stödja verksamheterna ekonomiskt. Idag ser vi också att många kulturföreningar i högre grad upplever att de saknar förutsättningar för att kunna utveckla sin verksamhet så som de vill.

Många föreningar grundar sig på föräldrar som hjälper till på sin fritid, och möjligheten för dessa föreningar att binda upp sig i projekt kan ha en direkt motverkande effekt. Vi ser det därför som viktigt hitta nya och enklare former för hur vi kan underlätta för ideellt engagerade som en komplettering till de bidrag som finns att söka idag.

Pensionärsorganisationerna och funktionshindersonsorganisationer bedriver intressanta verksamheter som också är förebyggande ur ett hälsoperspektiv och bidrar till en mer aktiv fritid för dess medlemmar. Vi vill därför stimulera den verksamheten genom att pensionärsorganisationerna och funktionshindersonsorganisationerna får en noll-taxa för lokalhyra på dagtid.

Fritidsgårdar

Att det finns fritidsgårdar i alla kommundelar är angeläget ur flera aspekter, främst för att det skapar trygghet. Till "gårn" är alla välkomna, och det är viktigt att det finns mötesplatser för alla de som inte deltar i kommunens övriga idrotts- och föreningsliv. Det innebär, att fritidsgårdsverksamheten ständigt behöver utveckla sin verksamhet för att nå nya målgrupper. Därför är det viktigt att de samarbetsprojekt med andra kommuner och nätverk som pågår får fortsätta och att nya kan tillkomma. Fritidsledarens roll är ovärderlig varför kompetenshöjande åtgärder ska främjas.

I Tyresö kommun finns profilfritids. Det är ett bra exempel på hur vi genom samarbete med föreningslivet kan bidra till att skapa en meningsfull fritid för barn och ungdomar i kommunen. Profilfritids är en öppen fritidsverksamhet som är att likna med kommunens egna fritidsklubbar enligt skollagen. Det innebär således att dessa två verksamheter bör finansieras på samma sätt. Pengarna som idag läggs på profilfritids anser vi bör läggas till budgeten för fritidsklubbar och fördelas via samma resursfördelningssystem. Oavsett aktör som sedan väljer att driva en fritidsklubb, fotbollsförening eller annan organisation, ska sedan tilldelas resurser på lika villkor. En bärande tanke med socialdemokratisk kultur- och fritidspolitik är att den ska göras tillgänglig för alla.

Brännpunkten har en unik möjlighet att nå unga som inte besöker de traditionella fritidsgårdarna. Brännpunktens öppettider behöver utökas och verksamheten bör kunna utökas till att omfatta mer förebyggande verksamhet.

Tillgängligt för alla

Ett hinder för många barn att utöva idrott är t ex kostnader för den utrustning som behövs. Under 2015 la vi därför förslag om och fick igenom att inrätta ett "Sportotek" i Tyresö dit idrottsklubbar och frivilliga kan lämna in begagnad utrustning för utlåning. Vi är glada för att fler barn och unga härmed kommer att kunna låna idrottsutrustning utan kostnad, och alltså kommer att kunna prova på aktiviteter de annars inte haft möjlighet till.

För många Tyresöbor spelar närheten till naturen en viktig roll. Vi ser det därför som viktigt att kommunen fortsätter att på olika sätt tillgängliggöra naturen genom strandpromenader, underhåll och förbättring av löparspår och vandringsleder.

Under 2017 har nämnden antagit en strategisk anläggningsförsörjningsplan. Vi hoppas att arbetet med att ta fram de kompletteringar till planen som då efterfrågades från övriga förvaltningar kan komma till stånd inom en snar framtid. Det gäller plan för reinvesteringar och underhåll av kommunens friluft- och idrottsanläggningar samt anläggningar inom kulturområdet och fritidsgårdsverksamheten.

Kommunen har en viktig roll att spela för ett mer jämställt föreningsliv. Hur vi planerar och bygger nya anläggningar, hur kriterierna vid bidragsgivning ser ut och vilka principer vid fördelning av träningstider som används är några exempel på sådant som vi kan använda oss för att öka jämställdheten inom nämndens ansvarsområden. Vi ser det därför som viktigt att nämnden antar en mer aktiv roll i jämställdhetsarbetet framöver.

Torpen

Under 2017 utreds det framtida nyttjandet av de torp och kulturfastigheter som ägs av kommunen. Det är särskilt viktigt med beaktande av att kommunen inte i tillräckligt hög omfattning tagit hand om de torp och kulturfastigheter som finns på ett tillfredsställande sätt.

Som exempel kan nämnas Rundmars gård där det i dagsläget saknas en plan för att hålla betesmarkerna öppna. Ett annat exempel är "Skansenstugan" som sedan den förvärvades av kommunen stått tom. Den bör givetvis komma Tyresöborna till del, exempelvis genom att skolklasser kan använda den för övernattningar. På sommaren kan den användas i lägerverksamhet, eller kunna hyras ut veckovis. Några veckor skulle också kunna ges som stipendier till familjer som annars inte kommer iväg på semester.

Socialdemokraternas förslag:

- Förstärkt stöd till kultur- och föreningsliv, 2 550 000 kronor
- Utökade öppettider på biblioteket i Tyresö centrum, 450 000 kronor.
- Nolltaxa för pensionärsorganisationer och funktionshindersonsorganisationer för lokalhyra. 150 000 kronor.
- Sänkta avgifter för kulturskolan 700 000 kronor
- Brännpunkten, utökad verksamhet 150 000 kronor

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Ideella föreningar ges inflytande i det kommande kulturhusets innehåll.
- Bättre utnyttjande av de lokaler som finns och ökad tillgång till lokaler för kulturverksamhet.
- Åtgärder för bättre förutsättningar för kulturföreningarna.
- Profiltidsverksamheten ska ges samma förutsättningar som övrig öppen fritidsverksamhet i kommunen.
- Nya och enklare former för stöd till ideellt engagerade.
- Kartlägg behov, i syfte att öka jämställdheten mellan flickor och pojkar inom nämndens verksamhetsområden.
- Sätt upp skärmväggar i duschrummen på kommunala anläggningar.

Verksamhetsområde 10: Plan och exploatering

Utgångspunkten socialdemokratisk bostadspolitik är att alla ska ha rätt till en god bostad. Vi anser att tyresöborna själv ska ha friheten att välja sitt boende. Om de ska vara möjligt inte bara i teorin utan också i praktiken måste det finnas olika typer av boenden, villor, bostadsrätter och hyresrätter i alla prisklasser, som möjliggör för våra medborgare att kunna leva och bo i vår fantastiska kommun, oavsett vilka vägar som livet tar.

Tyresö kommunfullmäktige har nyligen antagit en ny översiktsplan för Tyresö 2035. Vi har slagit fast målet om att bygga 300 nya bostäder per år. Givet den bostadsbrist som råder anser vi att målet bör vara framtungt, dvs att antalet nya bostäder under de kommande åren behöver vara betydligt högre. Därför finner vi det anmärkningsvärt att de borgerliga partiernas budgetförslag innebär minskade resurser till planarbetet. Vi föreslår därför att budgeten för Plan och exploatering utökas med 600 000 kronor i syfte att kunna förstärka förmågan att snabbare få fram de detaljplaner som krävs för att öka och hålla bostadsbyggandet på en hög nivå.

Enligt lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska varje kommun anta riktlinjer för att planera för bostadsförsörjningen i kommunen. Syftet är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs. Idag finns "Riktlinjer för bostadsförsörjning i Tyresö kommun", som tydligt beskriver de problem som finns inom området bostadsförsörjning. Utmaningen är att det saknas vilka planerade insatser som behövs för att nå de uppsatta målen. Detta saknas

också i aktuell budget. Vi socialdemokrater har länge förespråkat kommunala mål för ett tillskott av hyresrätter i kommunen.

Inriktningen med blandade upplåtelseformer har vi socialdemokrater länge drivit, och det finns många fina exempel på lyckade resultat av detta i kommunen. I dagsläget behövs fler hyresrätter i alla kommundelar, det är utan tvekan den mest efterfrågade boendeformen i vår kommun, och förmodligen i hela regionen, idag. En viktig åtgärd är således att kommunen tar fram ett mål för antal tillkommande hyresrätter.

Under de senaste decennierna har någonting hänt med mixen av bostäder i vår kommun. I Tyresö har antalet hyresrätter tydligt minskat, sedan 90-talet. I hela Stockholms Län där antalet bostäder ökat med 23 procent mellan 1990 och 2013 är det slående att antalet hyresrätter minskat kraftigt. I detta avseende skiljer sig Stockholm avsevärt mot de andra två storregionerna och den skillnaden är som sagt att andelen hyresrätter minskar radikalt i Stockholmsregionen. Det kan förklaras av olika variabler, men två tydliga orsaker är utförsäljningar av befintliga hyresrätter och en för låg takt av nybyggnation. Tyvärr är Tyresö inte något undantag mot denna utveckling. Därför måste fler hyresrätter byggas i Tyresö.

Tyresö behöver bostäder som är anpassade för såväl yngre som äldre och som vanliga människor har råd att efterfråga. Vi vill planera för olika upplåtelseformer såsom villor, bostadsrätter och hyresrätter, gärna också kollektivhus och kooperativa hyresrätter. Det handlar naturligtvis om moderna bostäder med högt ställda energikrav. För att kunna förnya kommundelar och underlätta stadsplaneringen kommer vi se till att planen för strategiska markförvärv utvecklas och förstärks. Målet är att nyproduktionen av bostäder i ett första skede ska möta befolkningstillväxten och därefter långsiktigt minska bostadsbristen.

Vi som har valt att bo i Tyresö har i många fall gjort det för närheten till naturen och storstaden. Så vill vi att det ska vara även i fortsättningen. Vi vill göra närheten och tillgängligheten större. Där allmänna naturområden inte är tillgängliga vill vi öppna upp dem.

Socialdemokraternas förslag:

- Förstärkt budget för plan och exploatering för att möjliggöra ett högt bostadsbyggande 600 000 kronor

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Mellan 2018-2022 vill vi bygga 1000 nya hyresrätter och fram till 2035 vill vi se till att påbörja hela 3000 nya hyresrätter.
- Jobba aktivt med att göra vattnet tillgängligt för fler. Strandpromenader och strandnära parker ska prioriteras i planarbetet, där det är ekonomiskt försvarbart.
- Förstärka entréerna till naturområden i allmänhet och Tyresta nationalpark i synnerhet.

Verksamhetsområde 11: Väghållning och park

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Den del som berör väghållning ska göras om till resultatenhet inom samhällsbyggnadsförvaltningen.
- Promenadstråken i kommunen ska få ett betydande tillskott av parksoffor, och öka belysningen i otrygga vägområden.
- Kommunen ska fullfölja arbetet med säkra skolvägar.

Verksamhetsområde 12: Miljö och trafik

Miljö- och klimatfrågorna är globala, men den nödvändiga omställningen till ett hållbart samhälle börjar ofta i det lokala. Tyresö kommun ska vara en föregångskommun på området och utgöra ett inspirerande exempel för andra kommuner i deras miljö- och klimatarbete, såväl nationellt som internationellt.

Omställningen till det hållbara samhället har bäring på exempelvis energisystem, transporter, produktion av varor och tjänster samt byggande och anpassning av bostäder. På dessa områden är kommunen en viktig aktör som bland annat kan ställa krav vid upphandlingar, verka för förbättrad kollektivtrafik, anpassa kommunens mål för användning av förnyelsebar energi och icke- fossila drivmedel samt verka för klimatanpassade ny- och ombyggnader av det kommunala bostadsbeståndet.

Tyresö kommuns övergripande klimat- och energimål finns beskrivna i Klimat- och energistrategi för Tyresö kommun 2010 – 2020. Socialdemokraterna menar att de mål som formuleras fram till 2020 i grunden är bra, men för att göra Tyresö till en föregångskommun behöver ambitionsnivån ligga högre.

En allmän ambitionshöjning av kommunens klimat- och energimål behöver ske och det gäller exempelvis kommunens mål för andel biodrivmedel som bör kunna höjas istället för att anpassas till en länsövergripande nivå – en nivå som kommunen idag nästan redan uppfyller. Likaså menar vi att målet för minskning av koldioxidutsläpp ska kunna vara mer ambitiöst än nationellt uppsatta mål för en föregångskommun på miljöområdet.

Socialdemokraternas förslag:

- Utöka naturskolan till att gälla fler årskurser. För ändamålet avsätts 250 000 kronor

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Se över och skärpa kommunens klimat- och energimål
- Utbildning/miljöcertifiering av kommunanställda som ett led i att nå miljömålen
- Verka för skärpta hållbarhetskrav i kommunala upphandlingar

- Inför en kollektivtrafikstrategi, med målet att verka för ett minskat bilberoende och minskade utsläpp genom förbättrad kollektivtrafik
- Se över möjligheten att införa så kallade BRT-lösningar i busstrafiken (Bus Rapid Transit)
- Förbättra möjligheterna till cykelpendling i Tyresö
- Se över Tyresö Bostäder AB:s möjligheter till ökad klimatanpassning av nuvarande och kommande bostadsbestånd
- Bli en Fairtrade City.
- Utveckling av grönområden och skydd av grönområden
- Förskolan och skolan ska vara giffria miljöer
- Öka ambitionen för andelen ekologisk mat i våra kommunala verksamheter

Verksamhetsområde 13: Vatten & avlopp

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Att kommunen genom Södertörns Miljö- och hälsoskyddsförbund genomför en inventering av de avlopp på enskilda fastigheter som inte inom en snar framtid kommer att kopplas till Tyresös kommunala VA-nät.
- Utredda en VA-taxa som syftar till att inte slösa med rent vatten. Debiteringsgraden är oförändrad, men rörliga delen ökar och den fasta delen minskar.

Verksamhetsområde 14: Renhållning

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Kräva insatser mot nedskräpning vid uppsamlingsställen. Den på många ställen dåliga belysningen behöver förbättras.
- Åtgärder ska vidtas för att minimera störningen från masshanteringsanläggningen i Hanviken.
- Förbättra möjligheten för skolor och förskolor att källsortera
- Fortsatt ökning av matavfallsinsamlingen, både enfamiljshus och flerfamiljshus.

Verksamhetsområde 15: Bygglovsverksamhet

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Verksamheten ska uppnå i princip full avgiftsfinansiering i den del som kan avgiftsfinansieras.

Verksamhetsområde 16: Näringsliv

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Etablera en lokal företagshub där företagare kan få stöd och utvecklas genom varandra, bland annat med stöd av kommunens företagslots.
- Samverkan mellan kommun, skolor, arbetsförmedling och företag ska öka
- Sociala företag ska uppmuntras och ges det stöd som behövs.

Verksamhetsområde 17: Gemensam verksamhet

Verksamhetsområdet gemensam verksamhet rymmer flera viktiga kommunala uppgifter. Här ingår exempelvis ansvaret för flera administrativa processer, personalpolitik, upphandlingsverksamhet, tillsynsverksamhet och trygghetsarbete. Det är viktiga uppgifter för kommunen under kommande år.

Vi har under flera verksamhetsområden pekat på behoven av en personalpolitik som förstärker personalens inflytande, hälsa och tar tillvara de anställdas kompetens. Viktiga insatser handlar om ett förbättrat löneläge, att utveckla ofrivillig deltid och förstärka insatserna mot sjukfrånvaro. Mycket av dessa insatser lyser med sin frånvaro i de borgerliga partiernas budgetförslag och vi föreslår därför aktiviteter för att initiera ett sådant arbete. Dessa insatser kan kosta initialt (kostnaden faller under andra verksamhetsområden och det är områden där vi ökar budgetramen kraftigt varför personalsatsningarna ryms inom dessa). På sikt innebär förslagen sänkta kostnader.

På samma sätt – det behövs ökade ambitioner för trygghetsarbetet i Tyresö. Vi delar de förslag som finns i kommunstyrelsens budgetförslag om att exempelvis vid behov pröva kameraövervakning på platser som upplevs som otrygga. Trygghetsarbetet är dock så mycket vidare än att bara göra insatser i den fysiska miljön. Det är därför negativt för den upplevda tryggheten när socialtjänsten och skolan ges otillräckliga resurser. Genom de nedskärningar som föreslås i den borgerliga budgeten riskerar såväl alltför många aktiviteter i föreningslivet som engagerar ungdomar och förebyggande insatser i socialtjänsten att utebli. Vi föreslår tvärtom ökade budgetramar för båda dessa verksamheter. På samma sätt föreslår vi en kraftig utökning av budgeten för skolan så att de kan möta varje elevs behov.

Det budgetförslag som de borgerliga partierna enats om präglas av en kraftigt utökad ram för gemensam verksamhet samtidigt som kärnverksamheten möts av sparkrav. Vi väljer tvärtom att prioritera kärnverksamheterna framför mer administrativ överbyggnad. Vi ser inte varför verksamheter som inte har direkta volymeffekter ska räknas upp med demografiska effekter. Vi har därtill ett antal riktade sparförslag avseende kommunens informationsarbete, lokalanvändningen och dubbla ledningsfunktioner i central förvaltning. Vi tror därtill att en mer samordnad upphandling för Södertörn och minskad byråkrati för att tvinga fram konkurrensutsättning bidrar till effektivitetsvinster. Dessa punkter redovisas mer nedan.

Under gemensam verksamhet föreslås därtill i den borgerliga budgeten 5 miljoner för ombyggnation av Fornudden skola under 2018. Denna kostnad ska sedan kvarstå i fem år. Alltså kostar projektet bara i tillfälliga lösningar 25 miljoner kronor. Vi vill som tidigare framgått renovera och bygga om nuvarande skola. Den borgerliga majoriteten har nu påbörjat arbetet med Fornuddens skola trots att detaljplanen inte ens vunnit laga kraft. Skulle vårt förslag gå igenom uppstår inte denna kostnad varför vi avslår denna kostnad i budget 2018.

I det borgerliga förslaget finns också en kostnad om 4,2 miljoner kronor avsedda för att leda ett effektiviseringsarbete, innovation och digitalisering. Vi har höga ambitioner för digitalisering men tycker att arbetet ska inriktas på skolan och fördubblar satsningen under det verksamhetsområdet. Vi delar inte uppfattningen att kostnaderna ska öka till följd av ett effektiviseringsarbete och avslår denna överbyggnad.

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- För att möjliggöra var och ens möjlighet till utveckling i sitt arbete utarbetas tydliga lönesystem med individuell lönesättning och som motverkar ojämställdhet, diskriminering och godtycklighet.
- Heltidstjänster ska erbjudas till alla som önskar. Kommunen bör tillämpa tillsvidareanställningar och minimera vikariat. Vi ska inte ha några delade turer eller s.k. sms-anställningar.
- Kommunen ska erbjuda goda arbetsvillkor i en kreativ och positiv arbetsmiljö, som präglas av lyhördhet och öppenhet.
- Analysera orsakerna och utarbeta en åtgärdsplan mot sjukfrånvaro.

Verksamhetsområde 18: Kommunalförbund

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Undersöka möjligheterna för utökad samarbete gällande till exempel tillståndshandläggning och IT.

Verksamhetsområde 19: Politisk verksamhet

Vi socialdemokrater vill öka medborgardialogen och inflytandet. En varningsklocka ringer när Tyresöborna i mindre utstäckning än i andra kommuner anser att de har inflytande eller har lätt att komma i kontakt med politiker. Vi måste våga pröva olika metoder. Ett bra koncept som var uppskattat är de rosa byggbodarna som användes vid Översiktsplanen 2035. Konceptet kan utvecklas för att även i andra sammanhang öka dialogen och få in viktiga synpunkter från Tyresös medborgare.

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Ta fram en ambitiös plan för ökat valdeltagande. Exempelvis bör metoden med mobila vallokaler testas i områden med lågt valdeltagande.
- Öppna nämndsammanträden i enlighet med våra tidigare förslag.

Verksamhetsområde 20: Tyresö Bostäder AB

Tyresö bostäder är ett bra bostadsbolag med huvudsakligen nöjda hyresgäster. Vi socialdemokrater vill utveckla bostadsbolaget, så att flera hyresgäster känner boendeglädje och så att bolaget blir mer värdefullt för Tyresöborna. Det kan göras på flera sätt, men ett är att vi vill göra en översyn av Tyresö bostäders områden för att kunna förnya den offentliga miljön, exempelvis på Granängsringen.

Förutom att upprusta Tyresö bostäders områden är bolaget ett viktigt instrument för kommunens bostadspolitik. För oss socialdemokrater är det centralt att alla medborgare ska ha rätt till en god bostad. I Tyresö har antalet hyresrätter tydligt minskat, sedan 90-talet, samtidigt som antalet villor och bostadsrätter har ökat. Till exempel har antalet hyresrätter i Tyresö Bostäders regi ökat med fyra stycken lägenheter, under de senaste 10 åren. För oss socialdemokrater är varierande upplåtelseformer viktiga. Därför måste fler hyresrätter byggas i Tyresö bostäders regi.

Bostadsköerna ökar lavinartat och snart står 30 000 personer i bostadskö i vår kommun. Trots detta byggs alldeles för få nya hyresrätter och dessutom säljs de som redan existerar. Resultatet är att det inte sedan mitten av 80-talet funnits så få hyresrätter i Tyresö. Vi vill ändra på detta genom att istället öka antalet hyresrätter. För att få ner kostnaderna och hyrorna vill vi pröva kooperativa hyresrätter, samverkan mellan olika byggprojekt, minskade kommunala exploateringskostnader och krav på privata byggare att också bygga hyresrätter.

Bristen på hyresrätter skapar problem för många människor. Fler ungdomar tvingas bo kvar hemma allt längre. Detta drabbar också föräldrar som har vuxna boende hemma på grund av bostadsbristen. Vidare drabbas kvinnor, eftersom att det saknas hyresrätter som förfogas av kvinnojourerna och slutligen drabbas även de svenskar som gärna skulle vilja flytta till vår kommun, men som inte har en möjlighet.

Det är också ställt utom allt tvivel att bristen på bostäder i allmänhet och hyresrätter i synnerhet minskar tillväxten i vår region. Företag hindras från att investera och avstår från att anställa. I hela Sverige byggs idag mycket. Nivåerna börjar närma sig åren när miljonprogrammet byggdes. Tyvärr är Tyresö kommun inte ledande i detta arbete, men vi socialdemokrater vill ändra inriktning och bygga en socialt och miljömässigt hållbar kommun. För att det ska bli verklighet behövs fler hyresrätter, byggda med miljömässiga utgångspunkter. Dessutom vill vi att Tyresö bostäder ihop med Tyresö kommun i exempelvis Norra Tyresö Centrum ska bygga framtidens bostadsområde med den senaste miljötekniken. Vi vill att Tyresö bostäders bestånd, när husen renoveras, skall ligga i framkant när det gäller miljöpåverkan. Det kan exempelvis handla om att minska klimatpåverkan genom att minska värmeläckage och installera solceller på taken.

Förutom att det byggs för få hyresrätter, så har flera ombildningar skett under de senaste åren, där områden med hyresrätter ombildats till bostadsrätter. Detta ökar bristen på hyresrätter och vi socialdemokrater kommer inte att delta i vidare ombildningar. Bristen på hyresrätter ökar segregationen i kommunen och det drabbar i första hand kommunens ungdomar, som får bo kvar hemma allt längre.

Socialdemokraternas förslag till särskilda uppdrag:

- Som ägare i Tyresö Bostäder ge direktiv om att inga ombildningar kommer att genomföras.
- Ge Tyresö Bostäder i uppdrag att minska sin klimatpåverkan och stärka företagets miljöprofil.
- Ge Tyresö Bostäder i uppdrag att bygga framtidens bostadsområden med den senaste miljötekniken.
- I samverkan med Tyresö bostäder och andra bostadsföretag/föreningar rusta upp nedslitna miljöer i anslutning till bostadsområden.

Investeringsprogram och upplåning

Investeringsprogrammet som Alliansen föreslår omfattar för perioden 2018 till 2021 totalt 2 524 miljoner kronor. Takten är oroväckande hög, och kommer att innebära att upplåningen ökar kraftfullt. Därför måste varje ny investering övervägas noga för att minimera risken att räntekostnaderna i framtiden blir alltför tunga. I

socialdemokraternas budget finns en tydlig prioritering av kärnverksamheterna, viktigast är förskolor och äldreomsorg. Prioriteringarna innehåller också besparingar till förmån för mer kostnadseffektiva investeringar.

Särskilt oroväckande är att investeringsprogrammet är ofullständigt. Kostnaderna för byggande av ett nytt äldreboende finns inte med eftersom det föreslås genomföras med privat kapital. Kostnaderna för detta kommer dock inte utebli. Mycket talar för att kostnaderna tvärtom blir än högre.

Den största posten av investeringskostnaderna för det nya parkeringshuset vid simhallen saknas, då beslut inte är fattat. Alltså är det nya parkeringshuset finansierat till en tredjedel i dagsläget.

Inte helt logiskt återfinns däremot andra projekt i investeringsplanen som inte heller är beslutade. Det handlar troligtvis om ombyggnader av förskolor och skolor för 173 miljoner kronor, som beslutas i investeringsramen utan att några beslut kring dessa lokaler över huvud taget diskuterats.

Trots denna ökande investeringsvolym klarar den sittande majoriteten inte de investeringar som behövs för att värna kommunens mest centrala uppgifter. När Tyresö inte netto tillfört någon ny permanent förskoleavdelning under 2000-talet trots att antalet barn ökat kraftigt är det exempel på ett område som varit eftersatt. Nu finns förslag att bygga två nya förskolor, det är bra även om det är alldeles för sent. Men det räcker inte.

Vi Socialdemokrater vill se en annan prioritering. Tyresö behöver fokusera på utbyggnad av förskolor, äldreboenden och en skolplanering som svarar mot behoven. Det innebär också att man måste vara beredd att prioritera bort investeringar som förvisso kan vara önskvärda men inte nödvändiga.

Förskolor och skolor

Vi har tidigare varit tydliga med att nuvarande Fornuddens skola bör rustas upp. Det frigör ett investeringsutrymme på närmare 300 miljoner kronor jämfört med alliansens förslag att bygga en helt ny skola. Detta bör användas till att rusta upp, och i förekommande fall även bygga ut, flera av kommunens skolor och förskolor. Många av våra förskolor är i mycket dåligt skick, hål i väggar och avdelningar utan toaletter.

Det finns möjligheter att bygga förskolor där bygget kan påbörjas redan under 2018. Några sådana exempel är nya avdelningar och nya förskolor vid Dalstugan och Kumla förskola. Investeringar till nya förskolor behöver därmed tidigareläggas och utökas. Det ökade investeringsutrymmet bör vidare användas till att rusta Dalskolan, för fortsatt högstadiesamhet, och gymnasiet i nuvarande lokaler med inriktning att skapa en campusmiljö. Mot slutet av planperioden bör en ny skola i Skälsåtra byggas.

Äldreboenden

Sedan 2008 har inget nytt äldreboende byggts, trots att behoven är stora och väntas stadigt öka. När nu äntligen Basilikan byggs så finns inga garantier för att platserna kommer att tillfalla Tyresöbor. Alliansens tilltro till att marknaden kommer att lösa alla behov, reducerar kommunens insats till att i bästa fall peka ut vilka tomter som är möjliga för framtida äldreboenden.

Vår uppfattning är att kommunen istället ska planera för, projektera och bygga äldreboenden, för att ha förfogande över platserna. Vem som sedan driver äldreboendet är en annan fråga. Då ingen privat aktör kan låna pengar till lägre ränta än en kommun kommer det också att leda till sänkta kostnader för kommunen. Vår politik leder till att behovet av köpta platser minskar, kommunens rådighet förbättras, och tryggheten för äldre ökar. Det leder också till att aktörer som inte levererat tillräckligt hög kvalitet, lättare kan bytas ut.

Vi vill att kommunen påbörjar projektering och byggnation av minst ett nytt äldreboende under planperioden. Vi har i diskussionen kring äldreomsorg och skola i Fornuddsparken pekat på flera andra lämpliga placeringar för äldreboenden.

Kultur och fritid

En ökad ambition för investeringar i välfärd kräver en tydlig prioritering. Vi yrkade förra året på att kommunstyrelsen skulle få i uppdrag att återkomma till kommunfullmäktige med en lägre kostnad för ishallen. Detta har inte gjorts. Istället presenteras nu ett nytt parkeringsgarage för över 100 miljoner kronor för att bland annat kunna tillfredsställa behovet av parkeringar intill den nya ishallen. Kostnaderna för tänkta ishall är därmed så höga att de inte längre går att försvara. Ishallens placering i Alliansens förslag medför dessutom att läktaren vid fotbollsplanen måste rivas. Den är en kortsiktig planering.

Vi föreslår att kommunstyrelsen utreder ett annat, mindre kostnadskrävande, alternativ. Ett möjligt sådant skulle kunna vara Petterboda, om verksamheten där kan omlokaliseras. Det pågår förhandlingar med Stockholm stad om att Tyresö ska köpa mark intill Hedvigslunds trafikplats, det så kallade "kalhygget". Detta skulle kunna ge möjlighet till lokalisering av nuvarande verksamheter vid Petterboda, som återvinningscentralen och bussgaraget. Det skulle frigöra intressant mark vid Petterboda, där en ny ishall tillsammans med ridhuset och rackethallen kan bli ett nytt sportcenter. Det skulle också sannolikt möjliggöra attraktiva bostäder.

Tyresö är en idrotts- och naturkommun. Därför bör volymen för friluftslivs- och idrottsinvesteringar säkerställas. Det är positivt såväl ur framkomlighet, klimat och folkhälsosynpunkt att anslagen till cykelbanorna ökade förra året. Däremot har vi inte sett konkret hur och till vad dessa pengar har använts.

Tyresös natur bör tillgängliggöras och nödvändiga investeringar genomföras för att underlätta det rörliga friluftslivet. Barn och ungdomars idrottande bör stärkas med fokus på fler konstgräs- och spontanidrottsytor. Vår skog och naturmark bör vara tillgänglig för att fler ska kunna ta del, till exempel genom ökad ekoturism eller attraktiv "hemester". De torp som kommunen äger ska kunna komma Tyresöborna till del.

Vår restriktiva inställning till nya investeringar innan de grundläggande behoven inom skola, förskola och äldreomsorg är adresserade, medger ändå att det finns åtgärder som behöver bli föremål för fortsatta studier. I och med att planerna på ett Kultur- och kunskapscenter begravdes, behöver planerna på ett integrerat kulturhus omarbetas och utredas i ny tappning.

Östra Tyresö

Vi har tidigare begärt att kommunstyrelsen ska få i uppdrag att återkomma till kommunfullmäktige med lägre exploateringskostnader i Östra Tyresö, inte minst när det gäller gatukostnader. Vi har föreslagit att kommunen borde föra en dialog med de boenden syftande till lägre kostnader såväl för dem som för kommunen.

Socialdemokraternas förslag med detta som utgångspunkt:

Kommunstyrelsen ges i uppdrag att omarbeta förslaget till investeringsplan utifrån det socialdemokratiska förslaget till budget.

Ekonomisk redovisning

Besparingar

För att finansiera de förstärkningar, som vi anser nödvändiga för att höja kunskapsnivån, värna omsorgen om våra äldre och ge barn och familjer den hjälp de har rätt till, har vi genomlyst verksamheten. Vi har kritiskt granskat verksamheten med mål att skapa en så effektiv och fokuserad verksamhet som möjligt. Vi föreslår ett antal besparingar, främst på central förvaltning, men dessa kommer inte att räcka för att göra alla de reella satsningar som krävs. Vi ser därför, som tidigare konstaterat, också ett behov av att höja skatten med 15 öre. Det är i praktiken en återgång från den skattesänkning med 15 öre som drevs igenom av Alliansen förra mandatperioden. Dessa 15 ören kommer att ge kommunen 17 850 000 kronor som ska öronmärkas till förskolan och skolan. Vi kommer göra vårt yttersta för att se till att verksamheterna drivs effektivt och levererar en hög kvalitet. Därför kommer vi socialdemokrater alltid att vara beredda att vända på varje skattekrona.

Socialdemokraternas förslag:

Att förslaget till besparingar/intäktshöjningar/effektivitetshöjningar nedan om 50 950 000 kronor antas av fullmäktige.

- Lokalkostnader för kommunens centrala administration minskas. Jämfört med övriga Södertörnskommuner har Tyresö höga lokalkostnader för sin centrala förvaltning. Enligt den beräkning som kommundirektören presenterade för kommunstyrelsen är besparingspotentialen i enbart kommunhuset 2 700 000 kronor. Sedan dess har utvecklingen ytterligare gått åt fel håll. Förutom att kommunhuset fortfarande i stor utsträckning används oekonomiskt utrymmesmässigt, har centrala förvaltningar under året flyttat till Masten, polisens gamla lokaler, Högbergsgatan, Radiovägen, Björkbacken och gymnasiet. Att vi använder våra egna lokaler på ett bättre sätt, som gymnasiet, är bra. Vi har under lång tid föreslagit att arbetscentrum exempelvis bör lokaliseras där. Men den kraftfulla ökningen av lokaler för central administration bör starkt ifrågasättas. Ett krafttag för ett effektivt lokalutnyttjande måste påbörjas omedelbart, då arbetet med effektivisering av dåligt nyttjade lokaler har avstannat och istället till och med i motsatt riktning. Total besparing: 2 500 000 kronor.
- Upphandlingen förbättras och samordnas. Sedan tidigare har en utredning visat på möjliga besparingar om uppemot 25 000 000 kronor för Tyresö om denna samordnas med övriga Södertörnskommuner. Visst arbete är påbörjat, som samordnad varudistribution. Detta tros dock inte innebära några ekonomiska besparingar, åtminstone i närtid, men är ändå motiverat av många andra fördelar exempelvis miljövinster. Det finns mycket kvar att göra för att åstadkomma besparingar som vi nu räknar tillgodo i vårt budgetalternativ. Därtill vill vi öka efterlevnaden i upphandling vilket ytterligare ökar möjligheterna till ekonomiska vinster. I en försiktig bedömning räknar vi med en möjlig besparing om 1 500 000 kronor.

- Informationsverksamheten minskas. Kommunen har under de senaste åren kraftigt ökat sin informationsverksamhet, vars syfte vi finner tveksamt. Vi är också kritiska till att förvaltningarna dessutom anställer egna kommunikatörer. Vi vill minska den verksamheten med 2 000 000 kronor.
- Minskad central förvaltning och minskad ledningsfunktion. Under de senaste 7 åren har den centrala förvaltningen ökat i ungefär samma utsträckning som verksamheterna motsvarande har minskat. Med olika omorganisationer har verksamheten vuxit, antalet strateger och kvalitetsutvecklare ökar, och det interna arbetet har utökats. En större genomlysning behöver göras som baseras på andra grundvärderingar. Utvecklingen bör istället vara att minska den centrala administrationen för att istället göra arbetet ute i våra verksamheter. Det lagstadgade arbetet ska givetvis utföras, och rapporteringar till SCB självfallet fortsätta. Men mycket av det som görs idag behöver diskuteras om det ska göras och hur det ska göras. Samarbetet mellan förvaltningarna behöver förbättras. Tidigare har förvaltningar redovisat de förvaltningsgemensamma kostnaderna. Nu är det i stället inkluderat i de olika anslagsområdena. För att frigöra mer resurser för kärnverksamheten är vi övertygade om att det går att minska de gemensamma förvaltningskostnaderna. Sparbeting i ett första steg 4 000 000 kronor.
- Minskat köp av externa konsultrapporter och konsulttjänster. Ett flertal konsultrapporter som presenterats för politiken borde enligt vår uppfattning aldrig ha köpts. Dels kan man i vissa fall lätt tänka sig att önskat utfall klargjorts redan vid beställningstillfället. Dels har kvalitén på rapporterna varit sviktande. Vid ett flertal tillfällen har vi konstaterat att kompetensen som redan finns i huset överträffar konsultrapporterna, men inte tagits tillvara. Att från tid till annan köpa konsult hjälp för att kunna slimma sin egen organisation är en bra idé. Dock måste egna utredningar vara att föredra när kompetensen redan finns. Med den bakgrunden och den aktuella volymen av konsultstöd föreslår vi en besparing som förmodligen skulle kunna fördubblas utan menlig inverkan. Besparing: 2 000 000 kronor.
- Höjda avgifter inom kommunstyrelseförvaltningens samt miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningens verksamheter. De verksamheter som här är avgiftsbelagda bör i princip vara finansierade via egenavgifter. Vi föreslår som en del av en avgiftsväxling ett steg åt det hållet. Principen om självfinansiering bör också gälla verksamheter som tobaks- och alkoholtillsyn. Ett första steg har tagits i förändring av taxan, men är enligt vår uppfattning alltför blygsam. Vi föreslår vi en intäktsförstärkning på 3 000 000 kronor.
- Effektivitetsvinster, individ- och familjeomsorg. Som vi tidigare nämnt finns det tydliga ekonomiska vinster att göra genom att behålla och bygga upp mer verksamhet inom kommunen istället för att som nu köpa dyra externa tjänster och placeringar. Bedömningen är att vissa av satsningarna inom IFO kommer leda till direkta besparingar i andra led av verksamheten, redan från första året. Total besparing 2 500 000 kronor.

- Ändrad konkurrenspolicy. Vi föreslår i detta budgetalternativ en alternativ policy för konkurrensutsättning. Den borgerliga majoriteten förespråkar en omfattande privatisering. Vi vill pröva konkurrensutsättning i de fall där det kan antas öka mångfalden och kvaliteten för brukarna. Vår policy kommer att föranleda färre konkurrensutsättningar än moderaternas variant. Det innebär att vi i vårt budgetalternativ inte behöver lägga samma summa pengar på annonsering, upphandlingsverksamhet, förvaltningens arbete med kravspecifikationer samt verksamheternas omställningskostnader. Vi tror också att möjlighet att lägga egen regi anbud ökar besparingen ytterligare. Därutöver minskar också administration genom att tillämpa LOU som vi förespråkar, istället för LOV. Trots att flera personer anställts i LOVs kölvatten, kommer de aldrig att hinna utvärdera alla företag som utför tjänster i kommunen. Idag läggs alltför mycket av skattebetalarnas pengar på att försöka bringa ordning i oredan av detta, dels från förvaltningen men också med dyra rättsprocesser. En lågt räknad besparing om 1 500 000 kronor.
- Vårt tydliga ställningstagande för den pedagogiska skolmåltidssituationen, innebär att vi avvisar förslaget om ny kostorganisation med fyra tillkommande tjänster. En gastronomisk chef för samordning ställer vi oss bakom, men tar avstånd ifrån en organisation som är uppdelad efter geografiskt område. Besparing: 1900 000 kronor.
- Ökad sponsring. Vi tror att det finns utrymme att utan att kvaliteten och integriteten i den kommunala verksamheten hotas öka sponsring av exempelvis park och fritidsverksamheterna. Ökad intäkt 500 000 kronor
- Gemensam verksamhet räknas inte upp med demografiförändringar. 3 500 000 kronor.
- Tillfälliga kostnader för Fornuddens skola beviljas inte eftersom inriktningen ska vara att bygga om och renovera befintlig varför de tillfälliga kostnaderna inte uppstår. 5 000 000 kronor
- Kostnader för digitalisering flyttas till utbildningsverksamheten och kostnader för att leda effektivisering och innovation avslås. 4 200 000 kronor.
- En effekt av de satsningar som görs inom förebyggande verksamhet leder till ett minskat behov av försörjningsstöd. De besparingar som görs återinvesteras i verksamheten.

Buffert

- För att stärka förmågan att möta oförutsedda behov budgeteras 4 650 000 kronor till kommunstyrelsens förfogande. Därigenom skapas till viss del den buffert som är helt nollad i den borgerliga majoritetens budget. I den mån den inte behövs bidrar denna reserv till att förstärka det alltför svaga resultatet.

Våra förslag till budgetförstärkningar utöver majoritetens förslag.

Reformer

Mindre klasser och mer kunskap	24 450 000 kr
Minskade klasser i förskola o skola	10 000 000 kr
Fler utbildade pedagoger	2 000 000 kr
Förbättrade lärmiljöer	4 500 000 kr
Barn i behov av särskilt stöd	3 000 000 kr
Bättre elevhälsa	1 800 000 kr
Stärk fritidshemmen	2 000 000 kr
Sänkta avgifter fritidsklubbar	200 000 kr
Barnombudsman	700 000 kr
Naturskolan, fler årskurser	250 000 kr
Ingen ska behöva fara illa	7 800 000 kr
Individ- och Familjeomsorg, kvalitetssatsning	2 500 000 kr
Utöka mobila teamet, förskolan	1 000 000 kr
Familjebehandling utan biståndsbeslut	1 000 000 kr
Stödboende för unga vuxna	1 000 000 kr
Snabbutreda familjer	1 000 000 kr
Familjerätt	300 000 kr
Mottagningsenheten	500 000 kr
Familjehemsvård	500 000 kr
Tillgänglighet för alla	1 350 000 kr
Handläggartjänst tillgänglighet	350 000 kr
Tillgänglighetsmiljön	1 000 000 kr
Trygghet inom äldreomsorgen	5 000 000 kr
Höjd kvalitetssatsning	3 300 000 kr
Träffpunkt för äldre	1 700 000 kr
Jobb och självförsörjande	4 100 000 kr
Vuxenutbildning	1 400 000 kr
Sommarjobb	2 200 000 kr
Nyanländas etablering	500 000 kr
Kultur och Fritid för alla	4 000 000 kr
Sänkta avgifter kulturskolan	700 000 kr
Bibliotekets öppettider	450 000 kr
Nolltaxa lokaler, pensionär och funktionshinder	150 000 kr
Brännpunkten	150 000 kr
Förstärkt kultur- och föreningsliv	2 550 000 kr
Plan och exploatering	600 000 kr
Kommunstyrelsens förfogande/buffert	4 650 000 kr
Total	51 950 000 kr

Finansiering

Skatt 15 öre	-17 850 000 kr
Effektiva lokaler	-2 500 000 kr
Förbättrad upphandling	-1 500 000 kr
Minskad informationsbudget	-2 000 000 kr
Central förvaltning och ledningsfunktion	-4 000 000 kr
Minskat konsultanvändande	-2 000 000 kr
Höjda avgifter MSU	-3 000 000 kr
Effektivare IFO	-2 500 000 kr
Konkurrenspolicy, egen regi anbud, LOV	-1 500 000 kr
Kostorganisation	-1 900 000 kr
Ökad sponsring	-500 000 kr
Inga tillfälliga kostnader Fornudden	-5 000 000 kr
Demografisk uppräknning, gemensam verksamhet	-3 500 000 kr
Leda effektivisering, innovation och digitalisering, gemensam verksamhet	-4 200 000 kr
Total	-51 950 000 kr

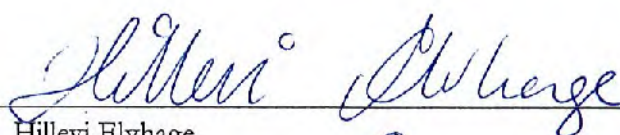
Datum 2017-08-22
 Tid 18:30–19:15
 Plats Sammanträdestum Bollmora, kommunhuset

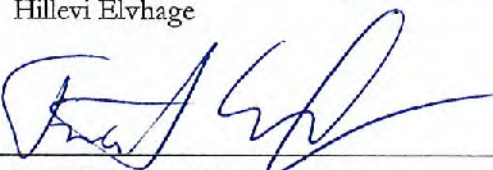

Beslutande Se närvarolista

Övriga deltagare Se närvarolista

Justeringens plats och tid Kommunkansliet 2017-08-28

Paragrafer 131 - 153

Sekreterare
 Hillevi Elvhage

Ordförande
 Fredrik Saweståhl Mats Lindblom
 §§ 131-140 samt 142-153 § 141

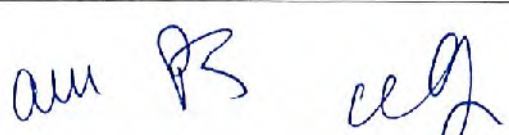
Justerande
 Anita Mattsson

ANSLAG / BEVIS

Protokollet är justerat. Justeringen har tillkännagivits genom anslag.
 Observera att anslagstiden inte är samma sak som överklagandetiden.

Organ Kommunstyrelsen
 Sammanträdesdatum 2017-08-22
 Datum då anslaget sätts upp 2017-08-29
 Datum då anslaget tas ned 2017-09-20
 Förvaringsplats för protokollet Kommunkansliets arkiv plan 6

Underskrift
 Hillevi Elvhage

	Utdragsbestyrkande
---	--------------------

Närvarolista

Beslutande

Fredrik Saweståhl (M), ordförande §§ 131-140 samt 142-153, ej närvarande § 141

Mats Lindblom (L), 1:e vice ordförande, ordförande § 141

Anita Mattsson (S), 2:e vice ordförande

Anki Svensson (M)

Andreas Jonsson (M)

Dick Bengtson (M)

Lotta Stjernfeldt (M), tjänstgörande ersättare för Fredrik Saweståhl (M) § 141

Ulrica Riis-Pedersen (C)

Leif Kennerberg (KD)

Kristjan Vaigur (S)

Jannice Rockstroh (S)

Carl Johan Karlson (S)

Marie Åkesdotter (MP)

Anders Wickberg (SD)

Ersättare

Annika Henningsson (M)

Anna Steele (L)

Mats Larsson (L)

Helen Dwyer (C)

Anna Lund (KD)

Lennart Jönsson (S)

Karin Ljung (S)

Peter Bylund (MP)

Marie Axelsson Ahl (SD)

Övriga

Bo Renman, kommundirektör, kommunstyrelseförvaltningen

Torstein Tysklind, ekonomichef, kommunstyrelseförvaltningen

Ingrid Bardh, controllerchef, kommunstyrelseförvaltningen

Sara Kopparberg, stadsbyggnadschef, stadsbyggnadsförvaltningen

Charlotta Janson Josephsson, kommunikationschef, kommunstyrelseförvaltningen

Robert Skölin, politisk sekreterare, M

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	--	--------------------

Marita Bertilsson, politisk sekreterare, S

Leonid Yurkovskiy, politisk sekreterare, SD

Hillevi Elvhage, kommunsekreterare, kommunstyrelseförvaltningen

Jan Nilsson, chef fastighet och facility, kommunstyrelseförvaltningen, §§ 131-140

Bernt Eklund, projektsamordnare, kommunstyrelseförvaltningen, §§ 131-140

Frånvarande

Peter Odelvall (M)

Anders Linder (S)

Marcus Obligado (V)

Justerandes sign 			Utdragsbestyrkande
---	---	--	--------------------